

วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน 2563

ISSN 1513 - 9514

บทความวิชาการ

- การเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0
- งานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ: การใช้กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน
- บทบาทวิทยุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิภาพรรณ พินลา

พวงเพ็ญ อินทรประวัต

ชัชวาล ชุมรักษา

บทความวิจัย

- การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
- การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- การเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา
- การสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน
- ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ที่มีต่อโน้มน้าทางวิทยาศาสตร์ และความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง
- ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่
- การศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชานักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ ใฝ่รักบ้านเกิดของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42
- องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผลสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
- องค์ประกอบและแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
- อันตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปอ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

พันธ์นุพงษ์ วงวาน

บุญยทธธศน์ หมื่นละม้าย

พรทิพย์ อ้นเกษม

อาภากร ราชสงฆ์

เทวากร คำสัตย์

ปรเมศวร์ ขาวสุต

วิทยา สัตย์จิตร

เฉลิมพงศ์ คงบัว

ตระกูลพันธ์ ยุชมภู

จิรัชญ์พัฒน์ ใจเมือง

วรินทร์ เบญจศรี

เจ้าของ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 0 7431 7600 ต่อ 3104 , 0 7431 7681 โทรสาร 0 7431 7681

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการทางการศึกษา และสหวิทยาการทางการศึกษาแก่สังคมวิชาการ และสาธารณชนวงกว้าง
2. เพื่อเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความคิด ทฤษฎีทางการศึกษา และสหวิทยาการทางการศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการด้านการศึกษาและสหวิทยาการทางการศึกษา ได้สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการที่มี

คุณภาพการต่อสังคม

ที่ปรึกษา

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
กองบรรณาธิการ	
ศ.ดร.พฤษดิ์ ศิริบรรณพิทักษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.มอห์หมัดซากี เจ๊ะหะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
รศ.ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
รศ.เอื้อจิตร์ พัฒนจักร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมจิตร อุดม	อาจารย์เกษียร ราชการ
ผศ.ดร.ดนุตา จามจุรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.สิทธิชัย วิชัยดิษฐ์	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.พัชรเบศวร์ เวชวิริยะสกุล	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.วรินทร์ เบญจศรี	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.สุธาสินี บุญญาพิทักษ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.เมธี ดิษฐ์สวัสดิ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.ณัฐนันท์ ทองมาก	มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการ

ผศ.ดร..มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
--------------------------	-------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.ดร.ศิริรัตน์ สิ้นประจักษ์ผล	มหาวิทยาลัยทักษิณ
-------------------------------	-------------------

ฝ่ายจัดการ

นางบุญญาภา นิธิพิเชฐ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสาวเปมิกา สังข์ขรณ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางมารีสา ปานงาม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นายชนากฤต แฝผล	มหาวิทยาลัยทักษิณ

กำหนดเผยแพร่

ฉบับปกติปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน

และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) และอาจจัดทำฉบับพิเศษตามโอกาสสำคัญ

พิมพ์ที่ : [ที่อยู่โรงพิมพ์]

- เป็นวารสารทางด้านการศึกษา จึงรับพิจารณาและตีพิมพ์เฉพาะสาขาวิชาการทางการศึกษา
- บทความเรื่องจะผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- ข้อความและบทความในวารสารศึกษาศาสตร์ เป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดของคณะผู้จัดทำและมิใช่ความรับผิดชอบของคณะศึกษาศาสตร์
- กองบรรณาธิการวารสารไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงที่แสดงมา

บทบรรณาธิการ

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการของนักวิจัย ผู้สอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ นักศึกษา นักวิชาการค้นคว้าอิสระทางด้านการศึกษา และผู้สนใจงานพัฒนาสร้างสรรค์ด้านการศึกษา ซึ่งผลงานที่นำเสนอมีนัยสำคัญถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษา ที่คนในสังคมจำเป็นต้องตระหนักถึงการอยู่ร่วมกับการเปลี่ยนแปลง สถานการณ์ที่ไม่ชัดเจน อยู่กับสิ่งที่มอง 'ได้หลากหลายมุม' ดังนั้นองค์ความรู้การศึกษาจึงควรเป็นเครื่องมือและกลไกให้ผู้คนได้รู้เท่าทันต่อสถานการณ์ทางการศึกษาและสังคม ตลอดจนสามารถทบทวนต่อความรู้ การศึกษา พร้อมทั้งสร้างสรรค์ความรู้ นิยามการศึกษาแบบใหม่ที่จะนำพาคนในสังคมไปสู่การพึ่งตนเองทางความรู้ตามเป้าหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

ผลงานทางวิชาการที่น่าเสนอจึงสะท้อนพลังของความรู้และทิศทางการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองในหลายมิติ ทั้งการบริหารจัดการศึกษาเชิงรุกในโรงเรียนชั้นนำและโรงเรียนขนาดเล็ก วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อการเข้าถึงกลุ่มนักเรียนในบริบททางสังคมที่หลากหลาย การสร้างวัฒนธรรมของการศึกษาแบบใหม่เพื่อนำสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีต่อความสนใจของผู้เรียนและสร้างเสริมผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้การใช้ภาษาและวัฒนธรรมเป็นกลไกสำหรับการสร้างอัตลักษณ์และจิตสำนึกร่วมของคนในสังคม ทั้งนี้วารสารปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน 2563 ประกอบด้วย บทความวิชาการและบทความวิจัย จำนวน 14 เรื่อง ได้แก่ บทความวิชาการ เรื่อง การเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0, งานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ : การใช้กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน และบทบาทวิทยุชุมชนในการสร้างเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน บทความวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย, การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้, การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา, การสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน, ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ที่มีต่อมโนคติทางวิทยาศาสตร์และความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนยานตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง, ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่, การศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชานักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42, องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผลสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ, องค์ประกอบและแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา, อัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวดำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เรียกได้ว่าเป็นชุมชนวิชาการ (academic community) เป็นกลไกแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด และตั้งคำถามกับการศึกษารวมถึงความรู้ที่มีอยู่มากมาย ทั้งความรู้ทฤษฎี ความรู้จากการปฏิบัติจริง ความรู้ในระดับนโยบายการศึกษา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของบรรดานักวิชาการ นักวิจัย และนักปฏิบัติทางวิชาชีพ จะได้เรียนรู้ร่วมกัน

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนฉบับทุกท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต้นฉบับที่ให้ข้อเสนอแนะอย่างลุ่มลึกและมีความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ ซึ่งช่วยให้วารสารมีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ รวมถึงสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งทางวิชาการด้านการศึกษา และมีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ
บรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

สารบัญ

บทความวิชาการ

การเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 Active learning of social studies teachers in Thailand 4.0 era ผู้แต่ง วิภาพรรณ พินลา, วิภาดา พินลา.....	1
--	---

งานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ: การใช้กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน Effective Group Work: Utilizing Cooperative Learning in a Classroom ผู้แต่ง พวงเพ็ญ อินทรประวัติ, ณัฐกร ดวงพระเกษ, เพ็ญภา น้อมสูงเนิน.....	13
--	----

บทบาทวิทยุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน The Role of Community Radio in Enhancing Education for Sustainable Development ผู้แต่ง ชัชวาล ชุมรักษา, ขรรค์ชัย แซ่แต้, พลากร คล้ายทอง.....	32
--	----

บทความวิจัย

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย Development Of A History Learning Management Handbook To Minimize Ethnic Prejudice Among Senior High School Students ผู้วิจัย พันธุ์พงษ์ วรวาน, พรใจ ลีทองอิน, วรุณี สุภาพ.....	50
---	----

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ Development of Indicators for Physical Education Teacher's Competency in Three Southern Border Provinces of Thailand ผู้วิจัย บุญยพรรณ หมีนละม้าย, ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม, ณัฏชา มหปัญญานนท์	66
--	----

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 21 st Century Learning Management Skill Development for Teachers in Rajabhat Rajanagarindra University Demonstration School via Process of Professional Learning Community ผู้วิจัย พรทิพย์ อ้นเกษม, ทิพย์วิมล วังแก้วศิริ, พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, ประภาพร ชนะจันะศักดิ์, สุพัฒน์ เศรษฐาคมกุล, สุวทนา สงวนรัตน์.....	88
---	----

การเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา Leaning happy of teen learners in Songkhla Province ผู้วิจัย อาภากร ราชสงฆ์, กาญจนวัลย์ ปรีชาสุชาติ, ภูริทัต สิงหเสม, สุภาพร ผลบุญ, ณัฐพล บุญทอง.....	103
---	-----

สารบัญ

การสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน

Thai Communication and Social Identity of Chinese Students

ผู้วิจัย เทวากร คำสัตย์, ฉัตรวรวิญญ์ องค์กรสิงห์.....117

ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ที่มีต่อมโนคติทางวิทยาศาสตร์ และความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง
The Effects of Proactive Learning Management in the Topic of Cells of Living Things on Scientific Concepts and Happiness in Science Learning of Matthayom Suksa V Students at Yantakhao Ratchanupatham School in Trang Province

ผู้วิจัย ประเมศวร์ ขาวสุด, ดวงเดือน สุวรรณจินดา, สุจินต์ วิทวธีรานนท์.....132

ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่

The Effects of Science Learning Management Using CIPPA Model together with STAD Technique of Cooperative Learning on Learning Achievement on the Topic of Force and Motion and Group Working Ability of Prathom Suksa III Students at Koh Klang Klong Yang Network School Cluster in Krabi Province

ผู้วิจัย วิทยา สัตย์จิตร, ดวงเดือน สุวรรณจินดา, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์.....147

การศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชานักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42

The Study of the results of the Curriculum Development of Thai Reserve Officer Training Corps Student (ROTCS) Patriotic Heart for Army Reserve Force Students Training Center 42nd Military Circle

ผู้วิจัย เฉลิมพงศ์ คงบัว, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, ขวณพิศ ชุมคง, เสริมศักดิ์ นิลวิสัย.....162

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผลสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

Factors of Effective Demonstration School Administration under Autonomous University

ผู้วิจัย ตระกูลพันธ์ ยุชมภู, โสภา อำนวยรัตน์, สันติ บุรณะชาติ, น้ำฝน กันมา.....176

องค์ประกอบและแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Components and The Guideline of Professional Learning Community Administrative for Development of Small School under the Primary Educational Service Area Office

ผู้วิจัย จิรัชญ์พัฒน์ ใจเมือง, สันติ บุรณะชาติ, เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, สมบัติ นพรัก.....194

อันตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษาน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

The Interlanguage for Enhancing Communication Culture to Enhance Water Conservation Consciousness of Chao Tai Basin Community, Sri Ban Pot, Phatthalung province

ผู้วิจัย วรินทร์ เบญจศิริ, รุ่งทิพย์ แซ่แต่.....210

»»» Journal of

EDUCATION

THAKSIN UNIVERSITY

การเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0

Active learning of social studies teachers in Thailand 4.0 era

Received : 2019-09-01

Revised : 2019-10-30

Accepted : 2020-03-12

ผู้แต่ง วิภาพรรณ พินลา¹

วิภาดา พินลา²

Wipapan Phinla¹

Phinla_89@hotmail.com

Wipada Phinla²

Proud_phin@outlook.com

บทคัดย่อ

การเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นกระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างตื่นตัวและมีชีวิตชีวา โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและจดจ่อกับเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง จากการสร้างองค์ความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษามี 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การเผชิญหน้ากับปัญหาสังคมศึกษา ขั้นที่ 2 การระบุสาเหตุของปัญหาสังคมศึกษา ขั้นที่ 3 การหาวิธีการพิสูจน์ความจริงสังคมศึกษา และ ขั้นที่ 4 การสรุปข้อค้นพบสังคมศึกษา จากขั้นตอนดังกล่าว สามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุก, ครูสังคมศึกษา, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

Active learning of social studies teachers in Thailand 4.0 era is a learning process the new information. Learn more alert and lively. The learners have continued to initiate and focus on the content. From the creation of knowledge Interacting together. Act on your own. The teacher is to facilitate learning. Which can be applied in learning management in social studies courses. There are 4 steps as follows : Step 1 Confrontation with social studies problems. Step 2 Identifying the causes of social studies problems. Step 3 Finding methods for proving the truth of social studies and steps 4 Summary of social studies findings. From the above steps can be used to improve learning through social studies activities effectively.

Keywords : Active learning, Social studies teachers, Thailand 4.0 era

¹ อาจารย์ ดร. สาขาการสอนศิลปศาสตร (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Ph.D, Faculty of Education, Thaksin University

² อาจารย์ ดร. สาขาการสอนศิลปศาสตร (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Ph.D, Faculty of Education, Thaksin University

บทนำ

การเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) เป็นการส่งเสริมการศึกษาที่รัฐบาล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ พัฒนานวัตกรรมใหม่อย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากระบบสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมา มีพัฒนาการแต่ละยุคสมัย ได้แก่ ยุค 1.0 คือ การเกษตรกรรม ผลิตและขายพืชไร่ พืชสวน เป็นต้น 2.0 คือ อุตสาหกรรมเบา ผลิตและขายรองเท้า เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น 3.0 คือ อุตสาหกรรมหนัก ผลิตและขาย ส่งออกรถยนต์ ก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น และสมัยปัจจุบันยุค 4.0 คือ นวัตกรรม เศรษฐกิจใหม่ ประเทศและประชากรมีรายได้สูง อย่างไรก็ตาม ได้มีนักวิชาการทางการศึกษา กล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนของครูในประเทศในยุคต่าง ๆ ไว้ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 1.0 ครูเป็นศูนย์กลางในชั้นเรียน ผู้เรียนต้องเรียนตามรูปแบบการสอนของครู 2) การจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 2.0 ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนเองชอบ และถนัดกับครูที่มีความถนัด ผู้เรียนที่มีปัญหาในการเรียน จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่ทัดเทียมเพื่อน ๆ เป็นระยะ 3) การจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 3.0 เน้นที่การเรียนมากกว่าการสอน ใช้เวลาในการบรรยายน้อยลง ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น และ 4) การจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และคิดค้นหาคำตอบตลอดเวลา ส่งเสริมให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ เพื่อการผลิตนวัตกรรม การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559, น. 15-36) ดังนั้น ผู้ที่บทบาทสำคัญ ในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างกระตือรือร้น จึงเป็นหน้าที่ของครู โดยเฉพาะครูสังคมศึกษา ที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะแนวทางในการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ พัฒนาความสามารถจนเกิดเจตคติที่ดี และมีประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม จากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ให้ผู้เรียนได้วิจารณ์โต้แย้งระหว่างเพื่อนและครูผู้สอน อีกทั้งฝึกฝนการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ จดจำ และประมวลผลข้อมูลที่เรียน ทำให้บทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษามีความหมาย ตลอดจนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ Constructivism โดยมีปรัชญาการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะฝังติดอยู่กับคนสร้าง ดังนั้นความรู้ของแต่ละคน เป็นความรู้เฉพาะตัว และเป็นสิ่งที่ตนสร้างขึ้นเองเท่านั้น โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนด หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดสิ่งที่เรียน และวิธีการเรียนของตนเอง (Grabinger, R.S, 1996, pp. 1-5) สอดคล้องกับ จรรยา ดาสา (2552, น. 72) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก คือการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ จากการได้คิด ได้ปฏิบัติระหว่างการเรียนการสอน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยสามารถแสวงหาความรู้ บูรณาการความรู้ข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง จนนำไปสู่ความคิดรวบยอดได้ต่อไป (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553, น. 1-2) อีกทั้ง ทิศนา ขมมณี (2555, น. 94-96) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก คือการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิดการแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน

มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังเป็นการลดกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหา ให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติมากกว่าฟังบรรยาย และเน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนเป็นหลัก (ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ, 2560, น. 11) เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการพูด ฟัง อ่าน เขียน และไตร่ตรองความคิดต่อเนื้อหาที่เรียน (สาวิตรี โรจนะสมิต อาร์โนลด์, 2555, น. 7) จนนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการ และทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน (กิตติพันธ์ วิบูลศิลป์, 2560, น. 19) จากความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กันผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา เป็นต้น โดยกิจกรรมที่นำมาใช้ ควรช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร/นำเสนอ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ ควรมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งครูผู้สอนควรลดบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ในลักษณะการบรรยายลง และเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้

ความสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก

ในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ผลกระทบจากยุคโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ประกอบกับปัจจุบัน มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นทุกวินาที จึงทำให้เนื้อหาวิชา มีมากขึ้นกว่าที่จะเรียนรู้จากในห้องเรียนได้หมด ซึ่งการสอนแบบเดิมด้วยการ “พูดบอกเล่า” จึงไม่สามารถพัฒนาผู้เรียน ให้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้ดี ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมเทคโนโลยี จากครูผู้สอนที่มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้ โดยการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ อีกทั้งสามารถสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง จนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เห็นได้ว่าการจัดการเรียนแบบเชิงรุก เป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ และการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวต่อการเรียนรู้ และสร้างความกระตือรือร้นด้านการรู้คิด มากกว่าวิธีการสอนโดยการท่องจำเพียงอย่างเดียว (Sweeller, 2006); Bonwell and Eison (1991); Stearns (1994); Biech (2015)

นอกจากนี้ การเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงเป็นความท้าทายที่ครูผู้สอนสังคมศึกษา ต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่าที่เป็นไปได้ ดังคำกล่าวของ วิจารณ์ พานิช (2555, น. 64) ที่ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ที่เน้นครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้มากที่สุด เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้สนุกกับการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักอยากเรียนรู้ต่อไปตลอดชีวิต จากการที่ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งเสริมกิจกรรมที่มีการสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม โดยมีการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหา ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้จากการกระทำ โดยมีการสะท้อนความคิดของตนเองกับ

คนอื่น ๆ ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559, น. 17)

กลยุทธ์และเทคนิคที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังคมศึกษา

จากการศึกษากลยุทธ์ และเทคนิคที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังคมศึกษา สามารถสรุปเป็นแนวทางได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทำความเข้าใจ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และร่วมกันอภิปราย นำเสนอ สรุปความคิดรวบยอดร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน จากการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้ กระจ่างหรือรู้ คิดเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ตลอดจนทำงานเป็นกลุ่ม และสามารถนำเสนอข้อมูลได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย สอดคล้องกับ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559, น. 17) และ Bonwell and Eison (1991, p. 86) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด ซึ่งมีนักวิชาการให้แนวทางกลยุทธ์ และเทคนิคที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้

ศักดิ์ ไซกิจญญู (2548, น. 12) ได้แนะนำเทคนิคการแทรกกิจกรรม ในการสอนบรรยายแบบการเรียนรู้เชิงรุกไว้ มีดังนี้

1. Think-Pair-Share เป็นวิธีให้ผู้เรียนคิด โดยให้ผู้เรียนคิดด้วยตนเอง 4-5 นาที แล้วให้จับคู่กับเพื่อน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากนั้นสุ่มเรียกให้ผู้เรียนนำเสนอแนวคิดหน้าชั้นเรียน
2. Minute Paper เป็นวิธีให้ผู้เรียนสรุปใจความสำคัญ ภายใน 2 ประโยค ใช้เวลา 1 นาที เกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้บรรยายไปแล้ว 15 นาที แล้วจับคู่กับเพื่อน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากนั้นจึงสุ่มเรียกให้ผู้เรียนมานำเสนอแนวคิดหน้าชั้นเรียน
3. Jigsaw เป็นวิธีที่ครูผู้สอน เลือกเนื้อหาที่สามารถแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ได้ 3-4 ส่วน แล้วแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกเท่ากับส่วนของเนื้อหา ให้แต่ละกลุ่มส่งผู้เรียนมา 1 คน เลือกเนื้อหาที่เตรียมไว้ และอ่านทำความเข้าใจ หรือหาคำตอบร่วมกัน จากนั้นให้กลับไปสอนสมาชิกในกลุ่มดั้งเดิม ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนครบเนื้อหาทุกส่วน
4. Round Table เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อตอบคำถาม โดยแต่ละกลุ่มได้กระดาษคำถาม 1 แผ่น เมื่อทุกกลุ่มเขียนคำตอบลงในกระดาษคำถามที่ได้รับเรียบร้อยแล้ว จึงส่งกระดาษคำถามกลุ่มตนเอง ให้กลุ่มอื่นดูคำตอบ ครูผู้สอนสุ่มเรียกให้ตัวแทนกลุ่มมานำเสนอ
5. Voting เป็นวิธีที่ครูผู้สอน ให้ผู้เรียนแข่งขันกันตอบคำถามกันว่า ผู้เรียนเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยอย่างไรกับวิธีการดังกล่าว
6. End of Class Query เป็นวิธีที่ครูผู้สอน ให้ผู้เรียนสรุปการเรียนรู้ ภายใน 2 ประโยค ใช้เวลา 3 นาที หรือให้ซักถามก่อนจบคาบสอน
7. Trade of Problem เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อตอบคำถาม โดยแต่ละกลุ่มได้บัตรคำถามที่ไม่เหมือนกัน 1 แผ่น เมื่อทุกกลุ่มเขียนคำตอบบนด้านหลังบัตรคำถามแล้ว ส่งบัตรคำถามกลุ่มตนเองให้กลุ่มอื่นดูคำตอบ ในขณะเดียวกัน ก็ได้รับบัตรคำถามมาจากกลุ่มอื่น จากนั้นให้สมาชิกในกลุ่มอ่าน

คำถาม และร่วมกันหาคำตอบ โดยไม่ดูคำตอบของกลุ่มอื่น เมื่อได้คำตอบจึงพลิกไปดูคำตอบของกลุ่มอื่น ถ้าคำตอบตรงกัน จะไม่เขียนอะไรเพิ่มลงไป แต่ถ้าคำตอบแตกต่างกัน ให้เขียนคำตอบที่ได้เพิ่มลงไป และส่งบัตรคำถามให้กลุ่มอื่นต่อไป ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนครบทุกบัตรคำถาม ครูผู้สอนรวบรวมบัตรคำถามที่มีคำตอบมากกว่า 1 คำตอบ ให้ทั้งห้องร่วมกันอภิปราย และหาคำตอบที่ทั้งห้องยอมรับ

8. Concept Map เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้เขียนประเด็นหลักลงตรงกลางกระดาษ พร้อมเขียนวงกลมล้อมรอบ และประเด็นรองที่เกี่ยวข้อง แล้ววงกลมล้อมรอบเช่นกัน จากนั้นจึงเชื่อมโยงประเด็นหลัก และประเด็นรองเข้าด้วยกัน เป็นแผนภาพที่มีลักษณะคล้ายลูกโซ่โยงแขนง หรือรูปดาว เพื่อช่วยให้จดจำ และเข้าใจง่ายขึ้น

ณัชชน แก้วชัยเจริญกิจ (2550, น. 8) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกไว้ มีดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
2. จัดกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมโดยมีการจัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย
6. จัดกิจกรรมโดยมีการวางแผนเกี่ยวกับเวลา ในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม
7. จัดกิจกรรมโดยครูผู้สอนใจกว้างยอมรับความสามารถในการแสดงออก และความคิดผู้เรียน

ทิศนา ขัมมณี (2557, น. 45) ได้นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ และเทคนิคที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งมีรูปแบบ มีดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอร์ (JIGSAW) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม คณะความสามารถ แล้วให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ไปเรียนรู้เนื้อหาที่แตกต่างกัน แล้วกลับมาสอนเพื่อนที่อยู่กลุ่มจนครบเนื้อหาทุกส่วน หลังจากนั้น ครูผู้สอนทดสอบผู้เรียนแต่ละคน แล้วนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม
2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี (STAD) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม คณะความสามารถ แล้วให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ศึกษาเนื้อหาร่วมกัน ถ้าเนื้อหามีหลายส่วน สมาชิกแต่ละคนทำแบบทดสอบในแต่ละส่วน และเก็บคะแนนเอาไว้ เมื่อสมาชิกทุกคนทำครบทุกส่วนแล้ว สมาชิกแต่ละคนต้องทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย เพื่อนำมาหาคะแนนพัฒนาการ นำคะแนนพัฒนาการของทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม
3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.เอ.ไอ (TAI) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม คณะความสามารถ แล้วให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ศึกษาเนื้อหาร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันทำแบบฝึกหัด สมาชิกที่ทำแบบฝึกหัดได้ 75% แล้วให้ไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้าย ถ้าสมาชิกทำแบบฝึกหัดได้ไม่ถึง 75% ต้องทำแบบฝึกหัดซ่อม จนกว่าจะได้ แล้วให้ไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้าย นำคะแนนทดสอบครั้งสุดท้ายของทุกคนในกลุ่ม มารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม
4. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.จี.ที (TGT) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม คณะความสามารถ แล้วให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ศึกษาเนื้อหาร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนแยกย้ายกันไป

แข่งขันกับกลุ่มอื่น ตามระดับความสามารถ แล้วตอบคำถามแข่งขันกัน คนที่ได้คะแนนจากการตอบคำถามมากที่สุด ในแต่ละกลุ่มจะได้รับคะแนนโบนัสเพิ่ม เมื่อทุกกลุ่มแข่งขันกันเสร็จแล้ว นำคะแนนที่ได้จากการแข่งขันของทุกคนในกลุ่ม มารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม

5. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ แอล.ที (LT) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๑๒-๑๕ คนตามความสามารถ แล้วให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ศึกษาเนื้อหาพร้อมกัน โดยแต่ละคนมีบทบาทแตกต่างกัน เช่น อ่านคำสั่ง หาคำตอบ ตรวจสอบคำตอบ แล้วสมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เพื่อส่งเป็นผลงานกลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะได้คะแนนเท่ากัน

6. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ (G.I) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๑๒-๑๕ คนตามความสามารถ แล้วให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม แบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อย่อย ๆ แล้วแบ่งกันไปศึกษาหาข้อมูล โดยให้ผู้เรียนที่อ่อนเลือกหัวข้อก่อน หลังจากสมาชิกแต่ละคนศึกษาหาข้อมูลเรียบร้อยแล้ว สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปราย เพื่อสรุปผลและนำเสนอต่อหน้าชั้นเรียน

7. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ซี.ไอ.อาร์.ซี (CIRC) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ตามระดับความสามารถในการอ่าน แล้วให้สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันอ่านแบบเรียน หลังจากนั้น ครูผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียน แบบความสามารถในการอ่าน เพื่อจัดทำรายงาน ทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบต่าง ๆ แล้วให้คะแนนเป็นกลุ่ม ครูผู้สอนจัดเตรียมกิจกรรมการอ่านให้กับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม แล้วช่วยกันวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการอ่าน เพื่อฝึกทักษะในการอ่าน จากนั้น ผู้เรียนแต่ละคนเข้ารับการทดสอบการอ่าน เพื่อความเข้าใจ ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการอ่านไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งสามารถเขียนเรื่องตามหัวข้อที่ตนเองสนใจได้ แล้วให้เพื่อนช่วยกันตรวจสอบ

8. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบคอมเพล็กซ์ (Complex Instruction) เป็นวิธีที่ครูผู้สอน แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๑๒-๑๕ คนตามความสามารถ แล้วให้ผู้เรียนไปศึกษาหาข้อมูลร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ใช้ความสามารถที่ตนเองถนัด ช่วยกลุ่มในการทำผลงานออกมาให้สำเร็จร่วมกัน

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2560: 3) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกไว้ มีดังนี้

1. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน กิจกรรม หรือเป้าหมายที่ต้องการ สะท้อนความต้องการที่พัฒนาผู้เรียน และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน

2. จัดกิจกรรมสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ได้แก่ การฝึกแก้ปัญหา การศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมที่มีการจัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaboratory Learning) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย อาทิ การอภิปราย การแก้ไขสถานการณ์ที่กำหนด เสริมเข้ากับกิจกรรมการบรรยาย

6. จัดกิจกรรมที่มีการวางแผนในเรื่องของเวลาการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของเนื้อหา และกิจกรรมในการเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น จำเป็นต้องใช้เวลากำหนดกิจกรรมมากกว่าการบรรยาย โดยสามารถกำหนดรายละเอียดลงในประมวลรายวิชา เป็นต้น

7. จัดกิจกรรมโดยครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดเห็นที่ผู้เรียนนำเสนอ

จากแนวทางกลยุทธ์ และเทคนิคที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ว่า ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับ

ผู้เรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง ตลอดจนสามารถวางแผนเกี่ยวกับเวลา ในจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน รู้จักสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม การอภิปราย และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน เน้นให้เกิดความเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมถึงกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยการจัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่ที่ท้าทาย หลากหลาย ตลอดจนครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับความสามารถในการแสดงออก และความคิดเห็นของผู้เรียน มีดังนี้

- 1) กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process : 5Es) ฝึกผู้เรียนตั้งคำถามที่ศึกษา สำรวจ ข้อมูล สร้างองค์ความรู้ใหม่ แสดงการตรวจสอบ และแสดงการประเมินตรวจสอบ
- 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ฝึกผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการวางแผน หา ยุทธวิธีร่วมกัน ในการคิดแก้ปัญหา อภิปราย และสรุปคำตอบร่วมกัน
- 3) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) ฝึกผู้เรียนตั้งคำถาม คิด วิเคราะห์หาคำตอบร่วมกับกลุ่มเพื่อน และหาแนวทางไปสู่คำตอบนั้น
- 4) การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning : RBL) ฝึกผู้เรียนอภิปรายการ วิจัย นำเสนอสาระของงานวิจัย ประเมินตนเองเกี่ยวกับการอ่านรายงานการวิจัย
- 5) การสอนอย่างไตร่ตรอง (Reflective Teaching) ฝึกผู้เรียนเรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูล กระบวนการ แลกเปลี่ยนในชั้นเรียน แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 6) การสอนแบบระดมสมอง (Brainstorming) ฝึกผู้เรียนช่วยกันไตร่ตรองปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ช่วยกันคิดหาคำตอบ หรือทางเลือกสำหรับปัญหา และแก้ปัญหาในกลุ่มร่วมกัน
- 7) การสอนแบบกรณีศึกษา (Case Study) ฝึกผู้เรียนรู้จักคิดอย่างเป็นระบบ อภิปราย แก้ปัญหา ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสรุปคำตอบร่วมกัน
- 8) การสอนแบบเน้นปัญหา/โครงการ (Problem/Project-based Learning) ฝึกผู้เรียนศึกษา หาความรู้ด้วยตนเอง ระหว่างการทำโครงการ นำเสนองาน และร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้
- 9) การสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) ฝึกผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์สมมติและ บทบาทสมมติ เลือกผู้แสดงบทบาท แสดงบทบาท อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
- 10) การสอนแบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) ฝึกผู้เรียนร่วมกันนำเสนอสถานการณ์ ปัญหา รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ อภิปราย และสรุปคำตอบร่วมกัน
- 11) การสอนแบบสะท้อนความคิด (Student's Reflection) ฝึกผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปราย แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 12) การสอนแบบตั้งคำถาม (Questioning-based Learning) ฝึกผู้เรียนให้ใช้ทักษะการคิด การ ตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบ แสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงด้วยตนเอง
- 13) การสอนแบบใช้เกม (Games-based Learning) ฝึกผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังคมศึกษา

มีนักวิชาการและนักการศึกษา ได้อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้หลายท่าน และแตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังคมศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียน ให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบ และมีความสุขทุกการเรียนรู้สังคมศึกษา มีดังนี้

ณัฐกร ดวงพระเกษ (2560, น. 216) เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดเตรียมผู้เรียน โดยการสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงการแนะนำวิธีการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 2 ขั้นสถานการณ์ปัญหา ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในบทเรียน กับสิ่งที่ผู้เรียนอาจพบเจอในชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายซักถามในสิ่งที่สงสัย

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา การให้ผู้เรียนได้ศึกษา และวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม และหาแนวทางไปสู่คำตอบร่วมกัน ผู้เรียนต้องระดมสมองช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา และหาเหตุผลมาอธิบาย

ขั้นที่ 4 วางแผนงาน เป็นขั้นตอนสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และหายุทธวิธีร่วมกันในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งมีการสื่อสารและแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มอื่น ๆ

ขั้นที่ 5 ดำเนินงาน เป็นขั้นตอนการให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาข้อมูล โดยครูผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อมูลความรู้ เพื่อแก้โจทย์ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้า จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ขั้นที่ 6 สรุป เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนสรุปสังเคราะห์ความรู้ ผลงานของกลุ่มตัวเอง และประเมินว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และจัดเตรียมเป็นลักษณะป้ายนิเทศการหรืออื่น ๆ เพื่อแสดงผลงานร่วมกัน

ขั้นที่ 7 ประเมิน เป็นขั้นตอนการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน ที่แสดงถึงกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่ต้นจนได้คำตอบของปัญหา และสนับสนุนให้เชื่อมโยงถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ รวมไปถึงการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง ในรูปแบบที่หลากหลายร่วมกัน ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน

จากกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ว่า ครูผู้สอนส่งคมศึกษา สามารถนำมาจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก จากการที่ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง คือการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดสังเคราะห์ และประเมินผล รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอยากเรียนรู้ โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูส่งคมศึกษาสรุปได้ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การเผชิญหน้ากับปัญหาส่งคมศึกษา ครูผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาส่งคมศึกษาจากการอ่าน การดูวิดีโอ การฟังเรื่องราว การพูดคุยสนทนาของครูผู้สอน จากนั้นครูผู้สอนตั้งคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดตอบจากการสังเกต เพื่อพิจารณาว่าปัญหาส่งคมศึกษาคืออะไร

ขั้นที่ 2 การระบุสาเหตุของปัญหาส่งคมศึกษา ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกัน 4-5 คน ศึกษาสาเหตุและปัจจัยส่งคมศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา จากการระดมความคิดร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองสนใจ เพื่อนำมาใช้ในการหาทางแก้ปัญหานี้

ขั้นที่ 3 การหาวิธีการพิสูจน์ความจริงส่งคมศึกษา ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาส่งคมศึกษา แล้วนำมาเปรียบเทียบการสืบค้นข้อมูลเรื่องเดียวกัน ด้วยเครื่องมือสืบค้นที่ต่างกัน โดยให้ผู้เรียนใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสืบค้นหาคำตอบ

ขั้นที่ 4 การสรุปข้อค้นพบส่งคมศึกษา ครูผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ส่งคมศึกษา จากการทำ

กิจกรรม โดยครูใช้คำถามถามผู้เรียน นำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปและทบทวนความรู้ที่ได้รับว่า เพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่อย่างไร จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไร โดยสรุปเป็นผังกราฟิกต่าง ๆ

จากแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังคมศึกษา สรุปได้ว่า ครูผู้สอนสังคมศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติที่อาจเป็นการทดลอง การอ่าน การดูวิดีโอ การฟัง เรื่องราว การพูดคุยสนทนา การทำงานเป็นกลุ่ม การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงสถานการณ์จำลอง และการนำเสนอ ซึ่งผลการปฏิบัติเงื่อนไขสำคัญคือ ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการทำกิจกรรมที่ท้าทาย และได้เรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ อีกทั้งครูผู้สอนต้องมีการใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทักษะทางสังคม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองจากการปฏิบัติที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมสังคมศึกษาเชิงรุกได้ดังตารางที่ 1 มีดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมสังคมศึกษาเชิงรุก

สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา	การจัดการเรียนรู้ แบบเชิงรุก	ตัวอย่างชื่อ กิจกรรมสังคมศึกษา	แนวทางการจัดการ เรียนรู้สังคมศึกษา
สาระที่ 1 ศาสนา ศีล ธรรม จริยธรรม	1. การกระตุ้นเร้า ความสนใจการจาก การเผชิญกับปัญหาที่ ให้ผู้เรียนคิดตอบ 2. การเรียนรู้เดี่ยว 3. การเรียนรู้กลุ่ม เล็ก 4. การเรียนรู้กลุ่ม ใหญ่ 5. การได้รับข้อมูล ความรู้ 6. การเรียนรู้ร่วมกับ ผู้เรียนอื่น 7. การสร้าง ประสบการณ์ความรู้ ผ่านการลงมือกระทำ 8. การสะท้อนกลับ การเรียนรู้	- โครงงานคุณธรรม - เล่านิทานคุณธรรม - สวดมนต์แปล - การฝึกสวดมนต์หมู่ทำนอง สรภัญญะ - ตักบาตรยามเช้าข้าวถั่วแกล้ง - บริจาคสิ่งของแก่ผู้ยากไร้ - โครงการอุ่นกายอุ่นใจต้าน ภัยหนาว - โครงการพัฒนาโรงเรียนดีประจำ ตำบล/อำเภอ/จังหวัด - การแข่งขันตอบปัญหายอด อัจฉริยะสาระวิชาศาสนา ศีล ธรรม จริยธรรม	ส่งเสริมกิจกรรมที่ สอดคล้องกับหลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำ สอนไปปฏิบัติในการ พัฒนาตนเอง และการ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้ กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนา ตนเองอยู่เสมอ รวมทั้ง บำเพ็ญประโยชน์ต่อ สังคม และส่วนรวม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต ในสังคม		- ภาพยนตร์สั้นหน้าที่พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - มารยาทไทย - แต่งกายสืบสานวัฒนธรรมไทย - เก็บกวาดขยะสร้างสำนึกพลเมืองในโรงเรียน - โครงการค่ายสังคมสัญจรทำความดีด้วยจิตอาสา - โครงการลูกเสือคุณธรรมนำประชาธิปไตยห่างไกลยาเสพติด - โครงการสร้างระบบป้องกัน ฝ้าระวังและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน - โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและห้องสมุดมีชีวิต - การแข่งขันตอบปัญหายอดอัจฉริยะสาระวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	ส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์		- โครงการงานเศรษฐกิจพอเพียง - เกมเศรษฐศาสตร์น่ารู้ - บันทึกการออมเงินทองของมีค่ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - ค่ายโครงการนักเศรษฐศาสตร์(รักท้องถิ่น) รุ่นเยาว์ - โครงการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพของผู้เรียน - โครงการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผลด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การแข่งขันตอบปัญหายอดอัจฉริยะสาระวิชาเศรษฐศาสตร์	ส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์		- ละครประวัติศาสตร์ไทย - เกมพื้นบ้าน - ไกด์นำเที่ยวประวัติศาสตร์ไทย - เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น - ศึกษาประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จากคำบอกเล่า - สืบสานตำนานการแต่งกายท้องถิ่นในอดีต (ประกวดการอนุรักษ์การแต่งกายในท้องถิ่น) - โครงการจัดร้านนิทรรศการในงานตากสินฯ - การแข่งขันตอบปัญหายอดอัจฉริยะสาระวิชาประวัติศาสตร์	ส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่สืบไป
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์		- เกมจำแนกจังหวัดต่าง ๆ ตามภูมิภาค ทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย - พัฒนาชุมชน เช่น ปลูกป่า คัดแยกขยะ ทำฝายกั้นน้ำ ฯลฯ - ไกด์นำเที่ยวท้องถิ่นศึกษา - โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์รักษาสีแวดล้อมในโรงเรียน - โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์ภายในโรงเรียน - ประกวดนักประดิษฐ์ไร้โซลีนอย - โครงการประหยัดพลังงาน - การแข่งขันตอบปัญหายอดอัจฉริยะสาระวิชาภูมิศาสตร์	ส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแนวทางการจัดกิจกรรมสังคมศึกษาเชิงรุก สรุปได้ว่า ครูผู้สอนสังคมศึกษาต้องจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยใช้เทคนิคหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือกระทำ ตลอดจนครูผู้สอนควรมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เสมือนจริง หรือในชีวิตจริง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย และการแสดงความคิดเห็น ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน

บรรณานุกรม

- กิตติพันธ์ วิบูลศิลป์. (2560). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทางร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยา ดาสา. (2552). 15 เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก. *นิตยสาร สสวท.* 36(163), 72-76.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). *Active Learning. ข่าวสารวิชาการ คณะเภสัชศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐกร ดวงพระเกษ. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์.* 18(2), 216-220.
- ณัชนัน แก้วชัยเจริญกิจ. (2550). *ภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา: บทบาทของครูกับ Active Learning*. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 15 มีนาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <https://genedu.kku.ac.th>.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2560). *การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 18 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงได้จาก <http://pirun.ku.ac.th/>.
- ทิศนา ขัมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิศนา ขัมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ : ทริบเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศักดิ์ดา ไชกิจบุญ. (2548). เรียนอย่างไรให้ Active Learning. *วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน.* 2(2), 12-15.
- สาวิตรี โรจนะสมิต อาร์โนลด์. (2555). *การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Biech, Elaine. (2015). *101 Ways to Make Learning Active Beyond the Classroom*. Hoboken, New York : John Wiley and Sons, Inc.
- Bonwell, C. C.; and Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating excitement in the classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Report. No.1. Washington, DC : The George Washington University, School of Education. 2(1), 2-5.
- Grabinger, R.S. (1996). *Rich Environments for Active Learning*. In David Jonassen. *Handbook of Research for Educational Communications and Technology*. Washington, D.C. : AECT. Singapore of Education.
- Sterns, S. A. (1994). *Steps for active learning of complex concepts*. *College Teaching.* 42(2), 107-108.
- Sweller, J. (2006). *The worked example effect and human cognition: Learning and Instruction*. New Jersey : Educational Technologies.

งานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ: การใช้กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน

Effective Group Work: Utilizing Cooperative Learning in a Classroom

Received : 2019-11-28

Revised : 2019-12-26

Accepted : 2020-01-03

ผู้แต่ง พวงเพ็ญ อินทรประวัติ¹

Puangpen Intraprawat¹

puangpen_int@vu.ac.th

ณัฐกร ดวงพระเกษ²

Nathakorn Duangprakes²

เพ็ญภา น้อมสูงเนิน³

Pennapa Nomsungnoen³

บทคัดย่อ

ครูในทุกสาขาวิชา ในทุกระดับการศึกษาส่วนใหญ่ให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มในชั้นเรียนเพื่อช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น แต่การทำงานกลุ่มบางประเภทไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำงานกลุ่มตามแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการพิสูจน์แล้วว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองของผู้เรียนและการเรียนรู้ของกลุ่มได้สูงสุด บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะนำเสนอ 4 หัวข้อ ดังนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ชนิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ บทบาทของครูในการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน และตัวอย่างบทเรียนที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม

คำสำคัญ : การทำงานกลุ่ม, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, บทบาทของครู, การศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Associate Professor Dr. of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education, Vongchavalitkul University

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer Dr. of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education, Thepsatri rajabhat University

³ นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Student, Department of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education , Vongchavalitkul University

Abstract

Many instructors from disciplines across all levels use group work to enhance their students' learning. Certain types of group work might not yield expected learning. Group work of cooperative learning, however, has been proved to promote students working together to maximize their own and each other's learning. The objective of this article is to provide readers these four topics: cooperative learning, types of cooperative learning, teacher's roles when implementing it in the classrooms, and an example of Group Investigation.

Keywords : group work, cooperative learning, teacher's roles, Group Investigation

บทนำ

ในชั้นเรียนทั่ว ๆ ไป ครูส่วนใหญ่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกกลุ่มสามารถสนับสนุนการเรียนรู้และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้เรียน Johnson and Johnson (1999) จำแนกประเภทของกลุ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มการเรียนรู้แบบปลอม ๆ (Pseudo-Learning Group) ที่ผู้เรียนไม่สนใจที่จะทำงานกลุ่ม แต่ต้องการเรียนด้วยตนเองเพียงคนเดียว เพื่อเอาชนะคนอื่น ๆ เนื่องจากกลัวว่า หากสามารถเอาชนะคนอื่นได้ เขาจะได้คะแนนมากกว่าคนอื่น 2) กลุ่มการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (Traditional Classroom Learning Group) เป็นกลุ่มที่ครูมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องทำ แต่งานที่มอบหมายให้ทำนั้น มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ผู้เรียนต้องทำร่วมกัน และครูประเมินผลการเรียนเป็นรายคน ไม่ใช่ประเมินเป็นกลุ่ม ผู้เรียนที่ทำงานกลุ่มประเภทนี้ส่วนใหญ่ไม่มีแรงจูงใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ 3) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Group) ที่ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกันโดยมีเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ชัดเจน ผู้เรียนแต่ละคนรู้ว่า ต้องรับผิดชอบ 2 ประการ คือ เรียนรู้ในส่วนของตนเองให้ได้สูงสุดและทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเรียนรู้ให้ได้สูงสุดเช่นกัน ทุกคนรับรู้ว่าจะจะสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ได้ ก็ต่อเมื่อคนอื่น ๆ ทุกคนในกลุ่มบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยกัน ดังนั้น ทุกคนต้องช่วยกันอย่างเต็มที่เพื่อช่วยกันทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเรียนรู้ไปด้วยกันให้ได้ และ 4) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสูง (High-Performance Cooperative Learning Group) นี่คือนิยามของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เป็นไปตามเกณฑ์ของการเรียนรู้ร่วมกันอย่างครบถ้วน และสมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถเรียนรู้ได้เกินความคาดหวัง ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงนี้ คือ ระดับความมุ่งมั่นตั้งใจและความทุ่มเทของสมาชิกในกลุ่มที่มีให้แก่กันในการเรียนรู้และการประสบความสำเร็จในการเรียน ของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มห่วงใยซึ่งกันและกันและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้อย่างเข้มแข็ง ส่งผลทำให้ ผลการเรียนรู้ของทุกคนดีขึ้น จนเกินความคาดหวัง และในเวลาเดียวกัน ทุกคนสนุกสนานกับการเรียน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือประเภทนี้มีไม่มาก กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถก้าวข้ามมาจนถึงระดับนี้ได้

จะอย่างไรก็ตาม ครูทุกคนควรนำเอาการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้สอนในชั้นเรียน และหาวิธีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ จนสามารถทำให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะการเรียนรู้รูปแบบนี้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนหลายประการ อันได้แก่ 1) ช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) มีทักษะการใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น 3) มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้งมากขึ้น 4) ใช้เวลาทำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจและลดพฤติกรรมที่รบกวนผู้อื่นในห้อง 5) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ และช่วยเหลือเพื่อน ๆ มากขึ้น 6) มีทัศนคติที่ดีต่อรายวิชาที่เรียน และ 7) รู้สึกภูมิใจในตนเองมากขึ้น (Smith, Sheppard, Johnson, and Johnson, 2005)

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะนำเสนอการทำงานกลุ่มของผู้เรียนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยจะเริ่มด้วยการกล่าวถึงการเรียนรู้แบบร่วมมือ ชนิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ บทบาทของครูในการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียนและจบลงด้วยตัวอย่างบทเรียนการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม (Group Investigation-GI) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดในระดับสูง

การเรียนรู้แบบร่วมมือ

ในห้องเรียนอุดมคติ ผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่น มีการแข่งขันกันบ้าง เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน แต่เมื่อต้องรับผิดชอบงานของตนเอง ก็สามารถทำงานเพียงคนเดียวได้ดี ห้องเรียนที่มีลักษณะเช่นนี้ ยึดหลักการของความร่วมมือในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของผู้เรียนกับผู้เรียน และครู ซึ่งความร่วมมือในการเรียนรู้ควรเป็นเป้าหมายของทุก ๆ ห้องเรียน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยหลักการของความร่วมมือ โดยจัดผู้เรียนที่มีระดับความรู้ความสามารถต่าง ๆ กัน มารวมกลุ่มเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกัน เพื่อให้ช่วยกันพัฒนาผลการเรียนรู้ของตนเองและของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เต็มที่ตามศักยภาพ (Johnson and Johnson, 2017; สุมาลี ชัยเจริญ, 2551 ก; ทิศนา แวมมณี, 2552) หลักคิดง่าย ๆ คือ เมื่อครูมอบหมายงานให้ทำ ผู้เรียนรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ สมาชิกแต่ละคนในแต่ละกลุ่มช่วยกันรับผิดชอบทำงานตามที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนทุกคนในกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในงานนั้นเป็นอย่างดีตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การที่มีการร่วมมือกันส่งผลต่อสมาชิกของกลุ่มหลายประการ (Johnson and Johnson, 1991) คือ 1) ทำให้สมาชิกแต่ละคนมุ่งมั่นในการทำงานมากขึ้นเพราะได้ผลประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากสมาชิกทุกคนได้รับประโยชน์จากความพยายามของกันและกัน 2) เกิดความตระหนักว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีชะตากรรมร่วมกัน ถ้าทำงานสำเร็จ ทุกคนก็ประสบความสำเร็จด้วยกัน ถ้าทำงานล้มเหลว ทุกคนก็ล้มเหลวด้วยกัน 3) รู้ว่า ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน และต้องพึ่งพาอาศัยกัน จะขาดคนหนึ่งคนใดไปไม่ได้ 4) รู้สึกภูมิใจและร่วมเฉลิมฉลองแสดงความยินดีต่อกัน เมื่อสมาชิกคนหนึ่งคนใดประสบความสำเร็จ

หลักการสำคัญ 5 ประการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในบทเรียนที่ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูต้องให้ผู้เรียนยึดถือหลักการสำคัญ 5 ประการ ต่อไปนี้ (Johnson, Johnson, Smith, 1998)

ภาพที่ 1 หลักการสำคัญ 5 ประการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ดัดแปลงจาก Dubec, 2017, p. 1)

1. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Positive Interdependence) หลักการนี้เป็นหลักการแรกและเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ นั่นคือ ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกันต้องรู้สึกว่าเขาต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้สำเร็จ ซึ่งเปรียบได้กับสุภาษิตที่ว่า “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” ที่ต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าขาดฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดไป อีกฝ่ายก็อยู่ไม่ได้ วิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความจำเป็นของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอาจทำได้หลายวิธี เช่น 1) การสร้างเป้าหมายร่วมกัน 2) การกำหนดบทบาทของสมาชิก 3) การใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การได้รับรางวัลด้วยกัน ฯลฯ ตัวอย่าง เช่น ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ครูมอบหมายงานให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหา 1 ชุด ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน เป้าหมายของกลุ่ม คือ นักเรียนจะต้องแก้โจทย์ปัญหาให้ได้คำตอบที่ถูกต้องและเข้าใจกระบวนการการแก้ปัญหาโจทย์นั้น

ในกรณีนี้ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในด้านเป้าหมายของกลุ่ม คือ นักเรียนทั้งกลุ่มต้องยอมรับคำตอบ ที่ได้มาและยอมรับวิธีการแก้ปัญหาโจทย์ ในด้านบทบาทของสมาชิก นักเรียนทั้ง 3 คน ต่างทำหน้าที่ต่าง ๆ กันคนหนึ่งเป็นผู้อ่านโจทย์ปัญหาดัง ๆ ให้ทุกคนฟัง อีกคนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบความเข้าใจ โดยให้ทุกคนพยายามอธิบายวิธีการแก้ปัญหาโจทย์ที่ถูกต้อง และคนสุดท้ายทำหน้าที่เป็นผู้ให้กำลังใจ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในด้านสื่อการเรียนรู้ ครูให้ข้อมูลอุปกรณ์การเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้โจทย์ปัญหากลุ่มละ 1 ชุด นักเรียนแต่ละคนคิดแก้ปัญหาโจทย์ในกระดาษของตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่วนในด้านรางวัลที่จะได้รับร่วมกัน ครูบอกนักเรียนว่า ครูจะให้คะแนนเพิ่มอีก 5 คะแนนกับกลุ่มที่สมาชิกทุกคนสามารถทำคะแนนแบบทดสอบย่อยท้ายชั่วโมงได้เกินกว่า 90% เป็นต้น

2. ความรับผิดชอบส่วนตัวและกลุ่ม (Individual and Group Accountability) กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อ 1) สมาชิกทุกคนในกลุ่มเรียนรู้เนื้อหาสาระได้ตามจุดประสงค์ 2) สมาชิกทุกคนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานกลุ่มจนสำเร็จ และ 3) ครูประเมินการเรียนรู้ของแต่ละคนในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

ตัวอย่างวิธีการส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนตัวและกลุ่ม สมมติว่า งานที่ได้รับมอบหมาย คือ ให้อ่านเนื้อหา 1 เรื่อง สรุปความ ทำออกมาเป็นตารางหรือแผนภูมิ สมาชิกแต่ละคนรับงานส่วนหนึ่งไปอ่าน บันทึกข้อมูลและความคิดเห็นของตนเอง หลังจากนั้น จัดให้มีการประชุมกลุ่ม ทุกคนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายนั้น โดยมีนักเรียนคนหนึ่งรับหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกข้อมูลของแต่ละคน แล้วกลุ่มช่วยกันทำออกมาเป็นตารางหรือแผนภูมิ ซึ่งเมื่อทำเสร็จแล้ว ทุกคนช่วยกันพิจารณาผลงานและให้ข้อมูลย้อนกลับต่อกัน เพื่อให้ผลงานของกลุ่มออกมาดี มีคุณภาพมากที่สุด

3. การมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อกัน (Face-to-face Promotive Interaction) ในการทำงานกลุ่มร่วมกัน ผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด เช่น 1) อธิบายวิธีการคิดแก้ปัญหาให้แกกัน 2) ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ที่เรียนและกลวิธีต่าง ๆ ในการเรียนรู้มโนทัศน์นั้น 3) ให้ข้อมูลย้อนกลับต่อกัน 4) บางครั้ง อาจต้องสอนเนื้อหาสาระที่เรียนให้แกกัน และ 5) ให้กำลังใจซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น ดังนั้น ในการเรียนบทเรียนแต่ละครั้ง ครูต้องใช้เวลากับผู้เรียน จัดโต๊ะที่นั่งของผู้เรียนในลักษณะที่เขาสามารถพูดคุยปรึกษาหารือกันได้ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. การมีทักษะมนุษยสัมพันธ์และทักษะการทำงานเป็นทีม (Interpersonal and Small Group Skills) ในการทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อพัฒนาและฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสื่อความหมายต่อกัน 2) การสร้างความเชื่อถือต่อกัน 3) ความเป็นผู้นำ

4) การตัดสินใจ 5) การจัดการความขัดแย้ง 6) การตั้งใจฟัง 7) การประนีประนอม 8) การทำท่ายกกันในเรื่องของความคิด ครูต้องให้ความสำคัญกับการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะต่าง ๆ เหล่านี้พอ ๆ กับการสอนเนื้อหาสาระทางวิชาการ เพราะผู้เรียนทั่ว ๆ ไปที่ไม่เคยเรียนในลักษณะเดียวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือมาก่อน จำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะด้านสังคมดังที่กล่าวมานี้

5. การประเมินกระบวนการกลุ่ม (Group Processing) หรือการสะท้อนคิด สมาชิกในกลุ่มมีการสะท้อนคิดเป็นระยะ ๆ ว่า ในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น กลุ่มสามารถทำอะไรได้ดีแล้วบ้างและยังมีสิ่งใดที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่กลุ่มจะได้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต ตัวอย่างของรายวิชาคณิตศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เมื่อหมดคาบเรียน ผู้เรียนประเมินกระบวนการกลุ่มโดยการตอบคำถาม 2 ข้อ คือ 1) สมาชิกแต่ละคนได้ทำสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และ 2) ถ้าได้ทำกิจกรรมร่วมกันอีกในคราวต่อไป สมาชิกแต่ละคนคิดว่าจะทำอะไรบ้างที่จะช่วยให้กลุ่มพัฒนาได้ดีขึ้นกว่านี้ การประเมินกระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องจำเป็นเพราะเป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มที่ดี

ดังนั้น ในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนจะต้องยึดหลักการสำคัญทั้ง 5 ประการดังกล่าวข้างต้นนี้

ชนิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือมีมากมายหลายชนิดที่เหมาะสมกับความต้องการในการสอนในทุกระดับชั้น Smith, Johnson, and Johnson (1992) จำแนกการเรียนรู้แบบร่วมมือออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวและส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่นาน ประมาณ 2-3 นาทีถึงหนึ่งคาบเรียน จุดประสงค์หลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ไม่เป็นทางการนี้ คือ 1) ทบทวนเนื้อหาที่เรียนมาแล้ว เช่น ใช้แบบสุ่มหัวคิด (Numbered Heads Together) หรือคิด เขียน คิดคู่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งชั้น (Think-Write-Pair-Share) 2) ใช้ในการทดสอบความเข้าใจ โดยการตอบคำถาม หรือตอบคำถามท้ายบท โดยใช้แบบคิดเดี่ยว คิดเป็นคู่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งชั้น (Think-Pair-Share) และ 3) สนับสนุนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาเฉพาะอย่าง ที่เรียนอย่างลึกซึ้งโดยใช้แบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw)

2. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่ใช้เวลานานขึ้น ตั้งแต่หนึ่งคาบเรียนเป็นอย่างน้อย หรือในบางกรณี อาจใช้เวลาหลายสัปดาห์ จุดประสงค์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือชนิดนี้ เน้นการให้ผู้เรียนทำงานบางอย่างด้วยกัน เช่น การแก้ปัญหา การเรียนรู้ทั้งหน่วยการเรียนรู้ การเขียนรายงาน การศึกษาสำรวจหรือการทดลอง การอ่านเนื้อหาจากตำราเรียนทั้งบท การเรียนรู้คำศัพท์ การตอบคำถามท้ายบท เป็นต้น ซึ่งงานที่มอบหมายเหล่านี้เป็นงานที่ซับซ้อนที่ต้องอาศัยการแก้ปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีการตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพงานไว้ในระดับสูง นอกจากนั้นยังมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียนด้วย (Smith, Johnson and Johnson, 1992)

ในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เป็นทางการนี้ ครูควรดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้ (Johnson and Johnson, 2017)

1. ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ อย่างน้อยในหนึ่งบทเรียนควรมีในด้านวิชาการ 1 ข้อ และด้านทักษะเชิงสังคม 1 ข้อ

2. จัดโครงสร้างของกลุ่มอย่างเหมาะสม เช่น ขนาดของกลุ่ม การจัดกลุ่มของผู้เรียน บทบาทของแต่ละคน ในกลุ่มจัดระบบสื่อการเรียนและวิธีการจัดที่นั่งของผู้เรียนในชั้นเรียน

3. การสอนมนต์ศดานวิชากร หลักการและกลวิธีในการเรียนรู้เนื้อหาและการนำเนื้อหาไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ของผู้เรียน การอธิบายงานที่มอบหมายและเกณฑ์การบรรลุความสำเร็จของงาน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของกลุ่ม ความรับผิดชอบส่วนตนและของกลุ่ม พฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวัง และเกณฑ์การประสบความสำเร็จในการเรียนรู้แบบร่วมมือ

4. กำกับกรปฏิบัติงานของกลุ่มและเข้าไปแทรกในกลุ่มเพื่อสอนทักษะความร่วมมือและให้การช่วยเหลือในการเรียนรู้เนื้อหาตามความจำเป็น

5. ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนและช่วยผู้เรียนในการประเมินการดำเนินการของกลุ่มตัวอย่างของการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ ได้แก่ เกมการแข่งขันระหว่างกลุ่ม (Teams-Games-Tournament-TGT) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์เป็นกลุ่ม (Student Teams-Achievement Divisions-STAD) การร่วมกันอ่านและเขียนแบบบูรณาการเป็นทีม (Co-operative Integrated Reading and Composition-CIRC) กลุ่มช่วยสอนเป็นรายบุคคล (Team Accelerated Instruction-TAI) และ การสืบสวนสอบสวนเป็นทีม (Group Investigation-GI) ซึ่งเน้นกระบวนการคิดในระดับสูง (ซึ่งนำมาแสดงเป็นตัวอย่างในบทความนี้)

3. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร กลุ่มนี้มีสมาชิกในกลุ่มค่อนข้างถาวรตลอดทั้งภาคเรียนหรือตลอดทั้งปี หรือในบางกรณี อาจยืนนานเป็นเวลาหลาย ๆ ปี จุดมุ่งหมายของการตั้งกลุ่มลักษณะนี้ คือ เพื่อให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจเพื่อช่วยให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ของการเรียนรู้ไปได้ เช่น การเข้าชั้นเรียน การทำงานที่มอบหมายทุกอย่างให้เสร็จสมบูรณ์ การเรียนรู้เนื้อหาในสาระวิชาต่าง ๆ เป็นต้น โดยปกติ สมาชิกในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีหมายเลขโทรศัพท์และตารางเรียนของกันและกันและพบปะกันทุกวัน หรือพบกันทุกครั้งทีเข้าชั้นเรียน ดังนั้น ถ้าชั้นเรียนใดมีผู้เรียนจำนวนมากและเนื้อหาที่เรียนก็ยาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร (Johnson, and Johnson, 2017)

บทบาทของครูในการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน

ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายความว่า ครูจะต้องให้ความช่วยเหลือกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง บทบาทดังกล่าว ประกอบด้วย 1) การเตรียมการก่อนการสอน 2) การสอน 3) การกำกับการเรียน และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและกระบวนการกลุ่ม (แผนภูมิที่ 1)

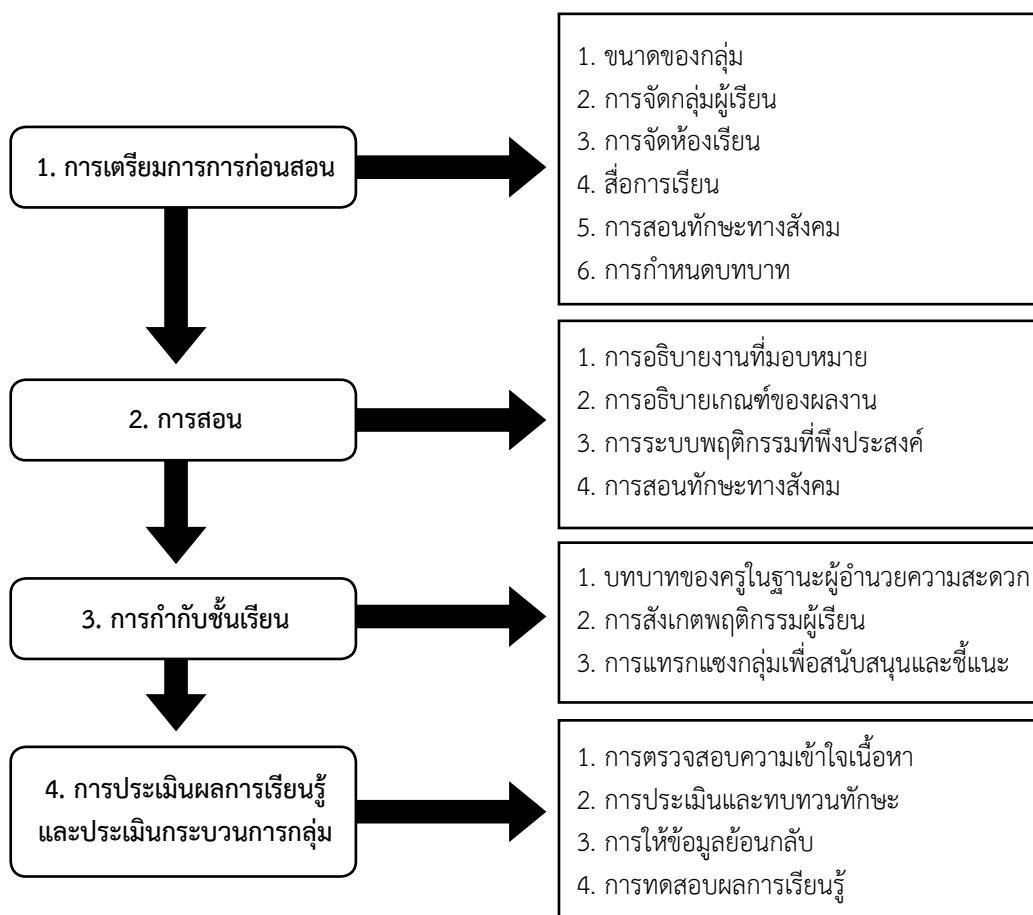
1. การเตรียมการก่อนการสอน

1.1 ขนาดของกลุ่ม จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มควรมี 2-6 คน แต่ถ้าจะให้ดีที่สุด ควรมี กลุ่มละ 3 คน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อกันได้มากยิ่งขึ้น

1.2 การจัดกลุ่มผู้เรียน ซึ่งอาจทำได้ 3 วิธี คือ การจัดกลุ่มแบบสุ่ม ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มกันเองหรือครูจัดกลุ่มให้เอง วิธีที่ครูจัดกลุ่มให้เองมีข้อดีกว่าการจัดกลุ่มแบบอื่น ๆ ในแง่ที่ว่าครูสามารถคัดเลือกผู้เรียนให้อยู่ในกลุ่มได้อย่างเหมาะสมมากกว่า

1.3 การจัดห้องเรียน ควรจัดให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มหันหน้าเข้าหากัน เพื่อที่จะสามารถร่วมกันทำงานได้

1.4 สื่อการเรียน การเลือกใช้สื่อการเรียนขึ้นอยู่กับงานที่มอบหมายและเนื้อหาสาระของรายวิชาในการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยปกติ จะแจกสื่อการเรียน 1 ชุดต่อกลุ่มเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน

แผนภูมิที่ 1 บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ดัดแปลงจาก Kirk, 2005, p. 20)

1.5 การสอนทักษะทางสังคม ในด้านต่าง ๆ เช่น มารยาท (เช่น การขออนุญาตก่อนทำ การผูกมิตร การแบ่งปัน) การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม (เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การเอาใจใส่ต่องาน การทำตามคำแนะนำ การยอมรับผลที่เกิดจากพฤติกรรมของตนเอง) การจัดการกับความขัดแย้งและความโกรธ (เช่น การข่มใจก่อนตอบโต้ การหันเหไปยังสิ่งที่ตนเองชอบ การรู้จักให้อภัย) การลดความขัดแย้ง (เช่น การรู้จักขอความช่วยเหลือจากคนอื่นเมื่อมีความขัดแย้ง การใช้คำพูดแทนการปะทะด้วยร่างกาย) นักเรียนควรต้องได้รับการฝึกฝนอบรมในเรื่องทักษะทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้ และการทำงานเป็นทีม เพื่อจะได้ทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อเป็นสร้างสถานการณ์ที่ให้ผู้เรียนต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผู้เรียนแต่ละคนควรมีบทบาทเฉพาะตัวเพื่อให้ทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่าง เช่น ผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้บันทึก ผู้กำกับหรือควบคุมเวลา ผู้อธิบาย ผู้รับผิดชอบสื่อการเรียน ผู้ตรวจสอบความเข้าใจ ผู้สนับสนุนและให้กำลังใจ ผู้อำนวยความสะดวกและผู้รายงาน

2. การสอน หลังจากระบุวัตถุประสงค์ของบทเรียนและเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ

2.1 การกำหนดงานที่มอบหมาย โดยครูต้องอธิบายงานที่ผู้เรียนต้องทำในรายละเอียดที่ชัดเจน
2.2 การอธิบายเกณฑ์การประเมินผลงานที่มอบหมายเพราะผู้เรียนจะต้องรู้เป้าหมายของการเรียนรู้และเกณฑ์ของการบรรลุผลตามเป้าหมายนั้น

2.3 การระบุพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้เรียน โดยปกติ ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนจะมีความรับผิดชอบ 2 ประการ คือ การเรียนรู้เนื้อหาของสาระวิชาและการช่วยเหลือกันเพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มของตนเรียนรู้เนื้อหาสาระวิชานั้น ๆ นี่คือการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูจำเป็นต้องจัดให้มีกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ในหลากหลายวิธี เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

2.4 การสอนทักษะทางสังคม ทักษะนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ครูต้องมีการอธิบายขยายความ โดยเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยวาจาและการแสดงออกด้วยภาษาท่าทาง เพื่อให้ นักเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนที่เหมาะสมในระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกันในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม

3. การกำกับชั้นเรียน สิ่งที่กำหนดความสำเร็จของการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ คุณภาพและขอบเขตของการกำกับชั้นเรียน

3.1 บทบาทของครูในแง่ของการเป็นผู้อำนวยการเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในช่วงระหว่างที่นักเรียนกำลังทำกิจกรรมกลุ่ม ครูจะเดินวนเวียนไปรอบ ๆ ห้องเพื่อตรวจสอบการทำงานของกลุ่มอย่างเป็นระบบ โดยครูจะสังเกตความก้าวหน้าในการเรียนรู้เนื้อหาของสาระวิชาของนักเรียนและการใช้ทักษะทางสังคมที่เหมาะสม จนแน่ใจว่าสมาชิกในแต่ละกลุ่มดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 การสังเกตผู้เรียน ครูอาจทำแบบสังเกตเพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมผู้เรียน (ภาพที่ 2)

3.3 การแทรกแซงกลุ่ม ในระหว่างที่ครูสังเกตการทำงานของกลุ่มผู้เรียนอยู่นั้น บางครั้ง ครูจำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงเข้าไปในบางกลุ่มเพื่อสอนทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนบางคนก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาใหญ่

4. การประเมินผลการเรียนรู้และการประเมินกระบวนการกลุ่ม จุดเน้นของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไม่ใช่อยู่ที่การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ดังนั้น ทั้งครูและผู้เรียนจะต้องช่วยกันตรวจสอบทั้งความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกันหลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้แต่ละครั้ง รวมทั้งมีการทดสอบผลการเรียนรู้เนื้อหาสาระวิชาเป็นรายบุคคลด้วย

ในการประเมินกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนประเมินตนเองและเพื่อนร่วมทีมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทักษะการทำงานเป็นทีม พฤติกรรมที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์และพฤติกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนหรือแก้ไข ส่วนครูต้องประเมินผู้เรียนโดยการบรรยายพฤติกรรมและการให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ชื่อกลุ่ม..... ชื่อสมาชิกของกลุ่ม ชั้น วิชา					
วันที่	อธิบายความคิดรวบยอด	กระตุ้นเพื่อให้มีส่วนร่วม	ตรวจสอบความเข้าใจ	ทำงานที่มอบหมายให้เสร็จ	ข้อคิดเห็น
รวม					
ข้อคิดเห็น ปัญหาที่พบ พฤติกรรมที่ดีอื่น ๆ ที่สังเกตเห็น					

ภาพที่ 2 ตัวอย่างของแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน

ตัวอย่างการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม (Group Investigation-GI) รูปแบบนี้เน้นฝึกทักษะการคิดในระดับสูง (ดัดแปลงจาก Sharan, Y. and Sharan, S, 1992)

รายวิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง สัตว์- สัตว์กินอะไรและกินอย่างไร

ลำดับขั้นตอนการสอน

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
1. การพิจารณากำหนดหัวข้อย่อย ๆ ของเนื้อหาที่เรียน และการจัดกลุ่มผู้เรียน	ครูติดป้ายโปสเตอร์หน้าห้อง — เราอยากรู้อะไร เกี่ยวกับลักษณะนิสัยการกินอาหารของสัตว์ ครูแจ้งจุดประสงค์ของบทเรียนว่า เราจะเรียนเรื่องนิสัยการกินอาหารของสัตว์ โดยจะไปดูสัตว์ที่สวนสัตว์ ในขณะที่เขาให้อาหารสัตว์ เพื่อให้นักเรียนศึกษาว่าสัตว์กินอะไร และจะพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่ให้อาหารด้วย ครูถามนักเรียนว่า นักเรียนจะถามเจ้าหน้าที่ที่ให้อาหารสัตว์ว่าอย่างไรบ้าง

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ																								
	หลังจากที่นักเรียนช่วยกันตั้งคำถามแล้ว ครูนำเอาคำถามของนักเรียนมาจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม แล้วเขียนเพิ่มลงไปในกระดาษโปสเตอร์หน้าห้อง ดังนี้ เราอยากรู้อะไรเกี่ยวกับลักษณะนิสัยการกินอาหารของสัตว์ 1. สัตว์แต่ละชนิดกินอะไรเป็นอาหาร 2. สัตว์กินอาหารอย่างไร นอกจากนั้น ครูแจกตารางจำแนกประเภทของสัตว์ออกเป็น 5 ประเภท และชนิดของอาหารที่สัตว์แต่ละประเภทกิน ดังนี้ สัตว์กินอะไรเป็นอาหาร <table><tr><td></td><td>กินพืช</td><td>กินเนื้อ</td><td>กินทั้งพืชทั้งเนื้อ</td></tr><tr><td>สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>ปลา</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>สัตว์เลื้อยคลาน</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>นก</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม</td><td></td><td></td><td></td></tr></table> ครูสั่งว่า เมื่อไปสวนสัตว์แล้ว ให้นักเรียนจับคู่กัน และเก็บข้อมูลตามตารางให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในวันที่ไปสวนสัตว์ นักเรียนได้เห็นสัตว์เกือบทุกชนิดตามตาราง โดยที่นักเรียนเดินไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่สัตว์อาศัยอยู่ และฟังพนักงานประจำกลุ่มสัตว์อธิบาย นักเรียนกรอกข้อมูลลงในตารางของตนเอง ตอนท้ายเจ้าหน้าที่ของสวนสัตว์ฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับการหาอาหารของสัตว์ที่อาศัยอยู่ในทะเลทราย ซึ่งทำให้นักเรียนตื่นเต้นกันมาก ในวันต่อมา เมื่อนักเรียนเข้าเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ครูบอกให้นักเรียนเขียนความประทับใจที่ไปสวนสัตว์ นักเรียนบางคนเขียนบรรยายการไปสวนสัตว์ บางคนเขียนเกี่ยวกับการให้อาหารสัตว์ของพนักงานบางคนเขียนเกี่ยวกับหน้าที่ของพนักงานดูแลสัตว์ ฯลฯ บทเรียนวิทยาศาสตร์ในวันต่อมาครูนำเสนอเกี่ยวกับการวางแผนการตั้งคำถามเพื่อการศึกษาค้นคว้าของกลุ่ม โดยการสอบถามนักเรียนว่า จากการที่นักเรียนไปที่สวนสัตว์ นักเรียนได้คำตอบของคำถาม 2 คำถามที่นักเรียนตั้งไว้ ก่อนที่จะไปสวนสัตว์แล้วหรือไม่ นักเรียนช่วยกันตอบโดยการยกตัวอย่าง เช่น เสือกินเนื้อเป็นก้อน ๆ เหยือกินเนื้อ นกฮูกกินกระดุกไก่ ฯลฯ แต่ยังคงมีคำถามอีกหลายข้อที่ยังหาคำตอบไม่ได้		กินพืช	กินเนื้อ	กินทั้งพืชทั้งเนื้อ	สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ				ปลา				สัตว์เลื้อยคลาน				นก				สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม			
	กินพืช	กินเนื้อ	กินทั้งพืชทั้งเนื้อ																						
สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ																									
ปลา																									
สัตว์เลื้อยคลาน																									
นก																									
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม																									

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
	เมื่อจบบทเรียน ครูจึงสรุปว่า นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารของสัตว์มากพอควรเช่น รู้ว่า ไม่ใช่ชนทุกชนิดที่กินอาหารประเภทเดียวกัน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมไม่ได้กินอาหารประเภทเดียวกันเหมือนกันส่วนคำถามอื่นๆที่ยังสงสัย และยังไม่มีการตอบ ครูจึงเพิ่มคำถามเหล่านั้น โดยการเขียนเพิ่มลงในแผ่นโปสเตอร์หน้าห้อง อีก 2 ข้อ ดังนี้
การวางแผนทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ - การจำแนกหัวข้อย่อยที่จะศึกษาค้นคว้า - การจัดกลุ่มผู้เรียนสำหรับการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน - การระบุแหล่งข้อมูล	เราอยากรู้อะไรเกี่ยวกับลักษณะนิสัยการกินอาหารของสัตว์ 1. สัตว์แต่ละชนิดกินอะไรเป็นอาหาร 2. สัตว์กินอาหารอย่างไร 3. สัตว์ที่อยู่ในป่าหาอาหารอย่างไร 4. ลำตัวและปากของสัตว์ช่วยในการหาอาหารได้อย่างไร ครูเขียนสัตว์มีกระดูกสันหลัง 5 ประเภทลงบนกระดาน โดยให้สัตว์แต่ละประเภทเป็นหัวข้อย่อย 5 หัวข้อ สำหรับให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกไปศึกษาค้นคว้า 1 หัวข้อ จากนั้น ครูจัดกลุ่มเด็กในห้องที่มีอยู่ด้วยกัน 35 คน เป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยให้นักเรียนนับเลขตั้งแต่ 1 ถึง 7 คนที่นับเลข 1 ทั้งหมด เป็นกลุ่มที่ 1 คนที่นับ เลข 2 เป็นกลุ่ม 2 เช่นนี้จนหมดทั้ง 7 กลุ่ม หลังจากที่จัดกลุ่มเสร็จ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประเภทสัตว์ที่ต้องการศึกษา นักเรียน 2 กลุ่มเลือกศึกษาสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม อีก 2 กลุ่มเลือกศึกษานก กลุ่มที่เหลือเลือกศึกษาสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ปลา และสัตว์เลื้อยคลาน ตามลำดับ หลังจากที่ทุกกลุ่มเลือกหัวข้อเรื่องที่ศึกษาได้ครบหมดทุกกลุ่มแล้ว ครูชี้ไปที่โต๊ะที่วางหนังสือและวารสารที่ครูเตรียมไว้ให้ และบอกนักเรียนว่า นักเรียนสามารถนำเอาหนังสือหรือเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่เรียนมาที่บ้านมาเพิ่มเติมได้อีก
2. แต่ละกลุ่มวางแผนการศึกษาค้นคว้า	ในบทเรียนในวันต่อมา นักเรียนต่างก็นำเอาเอกสารต่าง ๆ มาจากบ้าน ซึ่งครูให้อามาวางรวมกันบนโต๊ะ 2 ตัว วางรวมกันกับเอกสารที่ครูเตรียมไว้ให้แล้วครูบอกนักเรียนว่า ให้แต่ละกลุ่มมาเลือกเอาเอกสารที่กลุ่มตนเองต้องการ บนโต๊ะทำงานของนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ครูวางบัตรแข่งที่เขียนไว้ว่า <u>“ให้ค้นหาว่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกินอะไรเป็นอาหาร”</u> (ส่วนบนโต๊ะอื่น ๆ ก็มีบัตรแข่งเช่นเดียวกัน แต่เป็นสัตว์ชนิดที่นักเรียนในโต๊ะนั้นศึกษาค้นคว้า) นอกจากนั้น บนโต๊ะของแต่ละกลุ่มมีค้ำชีแจง 3 ข้อต่อไปนี้ วางไว้ด้วย

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
	1. นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มควรเลือกศึกษาสัตว์ 1 ตัว 2. เลือกเลขานุการของกลุ่ม 1 คนทำหน้าที่จดชื่อของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนและชื่อสัตว์ที่คนนั้นเลือกศึกษา 3. ค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่รวบรวมมาแล้ว นักเรียนแต่ละคนเริ่มคิดที่จะเลือกสัตว์ที่ตนเองต้องการจะศึกษา เมื่อครูเดินไปรอบ ๆ ห้อง ครูพบว่า นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มบางกลุ่มสามารถเลือกสัตว์ที่จะศึกษาได้แล้ว และบอกเลขาฯ ให้จดชื่อตนเองและสัตว์ที่ตนเองเลือก แต่เมื่อครูเดินไปที่โต๊ะ ๆ หนึ่ง พบว่า มีเด็กชายคนหนึ่งยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเลือกศึกษาสัตว์อะไร ครูจึงพยายามช่วย โดยการสอบถามว่า เขาจะเลือกศึกษาสัตว์อะไร เด็กตอบว่า เขาอยากเลือกปลาวาฬ แต่เขาไม่รู้ว่ามันเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหรือไม่ ครูจึงบอกให้ว่า ปลาวาฬเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และแนะนำเอกสารและหนังสือสำหรับค้นคว้าเรื่องปลาวาฬ
3. การลงมือค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ และการจัดระบบและบันทึกข้อมูล	ในขั้นนี้ เป็นการค้นคว้าของแต่ละคน ครูใช้เวลา 2 คาบเรียนต่อกัน เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำงานได้โดยไม่ต้องชะงักโดยครูให้ใบงานที่นักเรียนจะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมลงไป ใบงาน สัตว์กินอะไรเป็นอาหาร ***** เขียนชื่อสัตว์ที่นักเรียนเลือกศึกษา 1. (ชื่อสัตว์.....) กินอาหารประเภทใดบ้าง 2. (ชื่อสัตว์.....) กินอาหารอย่างไร 3. (ชื่อสัตว์.....) หหาอาหารมาได้โดยวิธีใด 4. ลำตัวและปากของ (ชื่อสัตว์.....) ช่วยในการหาอาหารได้อย่างไร 5. นักเรียนค้นหาข้อมูลเหล่านี้มาได้อย่างไร เขียนว่า นำเอาข้อมูลมาจากไหนบ้าง

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
4. การอภิปราย วิเคราะห์ ข้อมูล การตีความและ ประมวลความรู้ การสรุป ของกลุ่ม	ในบทเรียนในวันต่อมา ครูบอกให้แต่ละกลุ่มเอาข้อมูลที่แต่ละคนหามา ได้มารวมเข้ากันว่าสมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้อะไรบ้าง โดยครูบอกให้นักเรียน แต่ละคนอ่านคำตอบ 3 ข้อแรกให้เพื่อน ฟัง หลังจากนั้น ให้เอาคำตอบใน ข้อ 4 มาเปรียบเทียบกับกัน แล้วเขียนสรุป ยกตัวอย่าง เช่น ตั้งชื่อหัวข้อเรื่อง ว่า วิธีการที่ล่าตัวของสัตว์เลื้อยคลานช่วยในการกินอาหารของมัน แล้วเขียนข้อมูลที่หาได้ลงไป สุดท้าย ให้เลขฯ ของแต่ละกลุ่มจดข้อสรุปของกลุ่มลงในกระดาษแยก ออกไปอีกแผ่นหนึ่ง ครูเดินดูการสรุปของนักเรียนแต่ละกลุ่ม เมื่อเดินไปที่กลุ่มที่ศึกษาปลา ครูสังเกตว่า นักเรียนกลุ่มนี้เขียนข้อสรุปเพียงว่า ปลา มีลำตัวแหลมและ ยาว เพื่อช่วยให้ว่ายน้ำได้เร็ว ครูจึงพยายามช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้ขยาย ความออกไปอีก โดยการถามคำถามเพิ่มเติมอีก เช่น 1) ทำไมปลาจึงต้อง ว่ายน้ำให้เร็ว ซึ่งได้คำตอบมาว่า ปลาบางตัวว่ายน้ำให้เร็วเพื่อที่จะจับปลา ตัวอื่น แต่ปลาบางตัวต้องว่ายน้ำให้เร็วเพื่อที่จะหนีได้ทัน 2) อะไรช่วยให้ ปลาว่ายน้ำได้เร็ว นอกจากลำตัวที่เรียวแหลม ซึ่งได้คำตอบจากนักเรียนที่ ช่วยกันตอบว่า ครีบและหางที่ตีน้ำ ทำให้เคลื่อนตัวไปได้ ฯลฯ ครูจึงบอก ให้นักเรียนเขียนข้อมูลลงไปให้ครบถ้วน นอกจากนั้น ครูก็ให้นักเรียนถาม คำถามอื่นที่ยังสงสัย และเสนอแนะแหล่งข้อมูลที่นักเรียนสามารถค้นหาได้ หลังจากที่นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามได้ครบถ้วนแล้ว ครูให้นักเรียน แต่ละกลุ่มเอาแผ่นสรุปงานของตนเองไปแปะติดเข้ากับกระดานโปสเตอร์ ของแต่ละกลุ่มที่ครูเขียนบนหัวกระดานไว้ให้แล้วว่า นักเรียนเรียนรู้อะไร บ้างเกี่ยวกับลักษณะนิสัยการกินอาหารของปลา (สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์เลี้ยง ลูกด้วยนม ฯลฯ) นักเรียนประดับประดาตกแต่งกระดานโปสเตอร์ด้วยภาพ ถ่ายรูปภาพ และภาพวาดต่าง ๆ ต่อจากนั้นนักเรียนนำเอาโปสเตอร์ของกลุ่มตนไปแปะติดที่ผนังห้องเรียน แล้วต่างคนต่างก็เดินเวียนไปรอบ ๆ ห้อง ผลัดเปลี่ยนกันไปอ่านโปสเตอร์ ของกลุ่มอื่นๆ ซึ่งทุกกลุ่มทำได้ดีและสวยงามเด็ก ๆ ทุกคนชื่นชอบในผลงาน ครั้งนั้นมาก และบอกครูว่า ให้เอาโปสเตอร์แปะติดที่ผนังห้องไว้นาน ๆ

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
5. การวางแผนการนำเสนอผลงาน	เนื่องจากทุกคนได้เห็นโปสเตอร์ของทุกกลุ่มแล้ว ครูจึงคิดว่า ไม่จำเป็นที่นักเรียน แต่ละกลุ่มนำเอาผลสรุปของกลุ่มตนมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง หน้าห้องอีก ดังนั้น การนำเสนอผลงานของนักเรียนนั้น ครูเสนอแนะว่า นักเรียนอาจเลือกทำอย่างหนึ่งอย่างใด ต่อไปนี้ 1. เตรียมทำบทโทรทัศน์ “สารคดี” เกี่ยวกับการหาอาหารของสัตว์ที่นักเรียนศึกษา วาดภาพฉากของสารคดี (หรือใช้ภาพถ่าย) และเขียนคำบรรยายใต้ภาพ 2. เตรียมคำถามสำหรับใช้ถามเพื่อน ๆ เกี่ยวกับวิธีการหาอาหารของสัตว์และอาหารที่สัตว์กินและให้ครอบคลุมสัตว์ทุกชนิดที่เราศึกษา ครูขอให้แต่ละกลุ่มเลือกสมาชิกหนึ่งคนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเกมเกี่ยวกับพฤติกรรมการกินอาหารของสัตว์ เกมดังกล่าวจะสะท้อนผลการค้นพบของทุกกลุ่มเพื่อที่ทุกคนสามารถทบทวนเนื้อหาทั้งหมดและสนุกสนานด้วยในเวลาเดียวกัน ครูช่วยเหลือกลุ่มที่ต้องการทำบทโทรทัศน์เรื่องสารคดีเกี่ยวกับอาหารและการหาอาหารของสัตว์ โดยการจัดหากระดาษม้วนมาให้ ส่วนนักเรียนหากลองกระดาษมาทำเป็นกล่องทีวี นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันทำงาน ทั้งการวาดภาพและการเขียน ส่วนกลุ่มที่เลือกทำแบบทดสอบ ต้องเอาเนื้อหาจากโปสเตอร์ของทุกกลุ่มที่แปะติดอยู่ที่ผนังห้อง นักเรียนในแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันเช่นกันในการเขียนคำถาม แล้วนำคำถามทั้งหมดมารวมกันทำเป็นแบบทดสอบ ส่วนตัวแทนของกลุ่มที่จะร่วมกันทำเกม ได้รับกระดาษแข็งสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดใหญ่ และกระดาษโปสเตอร์สี กรรไกรและกาวสำหรับแปะ นักเรียนนำรูปสัตว์ทุกชนิดที่ได้เรียนรู้มาตัดออกเป็นชิ้น ๆ แล้ววางแปะลงบนกระดาษแข็งสี่เหลี่ยมที่ขีดออกเป็นช่อง ๆ ขนาดพอดีกับภาพสัตว์ที่นำมาติด นอกจากนั้น นักเรียนเตรียมบัตรแข็งขนาดเท่ากับไพ่ จำนวน 2 ชุด ชุดหนึ่ง สีแดง อีกชุดหนึ่งสีน้ำเงิน บนบัตรแข็งแต่ละบัตร นักเรียนเขียนลักษณะนิสัยการกินอาหารของสัตว์ประเภทต่าง ๆ ไม่ซ้ำกัน และอีกหนึ่งชุด พวกเขาเขียนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการกินอาหารของสัตว์ เป้าหมายของเกม คือผู้เล่นจะต้องจับคู่ข้อมูลบนบัตรกับภาพสัตว์บนแผ่นกระดาษสี่เหลี่ยมบนกระดาน ใครก็ตามที่สามารถจับคู่ได้หมดตลอด 1 แถวก่อน คนนั้นเป็นผู้ชนะ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เล่นเกม ครูเตรียมทำสำเนาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะนิสัยการกินอาหารของสัตว์ประเภทต่าง ๆ ใส่ไว้ในกล่องสำหรับการทบทวนความรู้ เมื่อใดก็ตามที่เด็กตอบไม่ได้ เขาสามารถไปเปิดดูได้จากเอกสารเหล่านั้น นอกจากนั้น ครูยังทำสำเนาเอกสารเกี่ยวกับสัตว์ทั้งห้าประเภทเป็นกระดาษสีต่าง ๆ กันเพื่อให้จำแนกความแตกต่างได้ง่ายขึ้น

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
การนำเสนอผลงานของกลุ่ม	วันที่มีการนำเสนอผลงานของนักเรียน ทุกคนตื่นเต้นกันมาก มีการจัดโต๊ะเรียนของนักเรียนเรียงรายไปตามผนังและเด็ก ๆ ช่วยกันวางเก้าอี้เป็นแถว ๆ เหมือนโรงละคร นักเรียน 4 กลุ่มที่ได้เตรียมทำบทโทรทัศน์ นำเสนอสารคดีเกี่ยวกับลักษณะนิสัย การกินอาหารของสัตว์ และอีก 3 กลุ่มให้ผู้ฟังทำแบบทดสอบเกี่ยวกับประเภทของสัตว์และอาหารของสัตว์แต่ละประเภท วันนี้ จบลงด้วยการเล่นเกมด้วยกัน
6. การประเมินผลการเรียนโดยประเมินผลเป็นรายบุคคล และการสะท้อนคิดเป็นกลุ่ม	การประเมินผลเป็นการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ และการสะท้อนคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้และความรู้สึกของเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและวิธีการเรียน การประเมินผลสิ่งที่เรียนเป็นรายคน โดยให้ทำแบบทดสอบและการเขียนรายงานโดยพิจารณาจากความสามารถในการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ การประเมินการสะท้อนคิดเนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม เป็นครั้งแรก ครูจึงอยากรู้ว่านักเรียนคิดอย่างไรและรู้สึกอย่างไรกับการเรียนในลักษณะนี้ ครูจึงขอพบกับนักเรียนทีละกลุ่มและเริ่มการอภิปรายโดยพูดกับนักเรียนว่า ให้นักเรียนคิดถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้ สื่อการเรียนที่นักเรียนชอบมากที่สุด สื่อการเรียนอะไรที่น่าสนใจ และสิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดที่นักเรียนได้เรียนรู้ นอกจากนั้นครูถามอีก 2 ข้อ คือ 1) นักเรียน รู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สิ่งที่นักเรียนชอบ คือ อะไร นักเรียนมีปัญหาอะไรบ้างในการทำงานร่วมกัน 2) ถ้าเราจะใช้วิธีการเรียนเช่นนี้อีกในคราวต่อไป นักเรียนคิดว่าเราควรทำแบบเดียวกับที่เราทำในเวลานี้ หรือว่า นักเรียนคิดว่าเราควรทำสิ่งที่แตกต่างออกไป นักเรียนคนหนึ่งสรุปถึงความสำเร็จในการเรียนรู้ว่า เขาได้คำตอบในสิ่งที่อยากรู้มากมายจากการศึกษาค้นคว้าร่วมกันในกลุ่มและมีนักเรียนหลายคนเสนอแนะว่า ในการใช้วิธีการเรียนนี้ ในคราวต่อไป ควรมีรายการคำศัพท์ด้วยเพื่อที่จะเข้าใจคำศัพท์ยาก ๆ ได้ง่ายขึ้น และที่สำคัญ นักเรียนบอกว่า การนำเสนอผลงานถือว่าเป็นส่วนที่ดีที่สุด และสุดท้ายนักเรียนบอกว่า เขาชอบวิธีที่ครูมีส่วนช่วยในการเรียน เพราะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ครูเลยได้แนวคิดที่ว่า ในบทเรียนต่อไปที่จะเรียนเรื่องพฤติกรรมของสัตว์ ครูจะใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้าอีก

จากตัวอย่างบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง สัตว์กินอาหารอะไรและกินอย่างไร บทเรียนบทนี้ต้องการให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและให้รู้จักวางแผนในการเลือกศึกษาในหัวข้อเรื่องที่สนใจ บทเรียนนี้แสดงให้เห็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในรายละเอียดตามลำดับขั้นตอนการสอน 6 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้า เป็นกลุ่มอย่างชัดเจน ขั้นตอนที่ 1 นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาค้นคว้าโดยใช้คำถามชุดเดียวกัน แต่ต่างกลุ่มต่างเลือกชนิดของสัตว์ที่ตนเองสนใจ ขั้นตอนที่ 2 สมาชิกแต่ละคนของแต่ละกลุ่มเลือกศึกษาค้นคว้าสัตว์ตัวหนึ่งตัวใดในชนิดเดียวกัน เช่น ถ้ากลุ่มเลือกศึกษาสัตว์เลื้อยคลาน สมาชิกในกลุ่มคนหนึ่ง อาจเลือกศึกษาจิ้งจอก อีกคนหนึ่งอาจเลือกศึกษาตุ๊กแก เป็นต้น ขั้นตอนที่ 3 สมาชิกของแต่ละกลุ่มลงมือศึกษาสัตว์ที่ตนเองเลือก และช่วยกันผลงานของแต่ละคนร่วมกันให้เป็นผลงานของกลุ่ม ขั้นตอนที่ 4 แต่ละกลุ่มวางแผนการนำเสนอผลงาน เช่น การทำเป็นสารคดีของรายการโทรทัศน์และเกมสำหรับการแข่งขัน ขั้นตอนที่ 5 แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน ขั้นตอนที่ 6 แต่ละกลุ่มพบครู เพื่ออภิปรายวิธีการทำงานร่วมกัน การจัดระบบการทำงาน ความพึงพอใจในบทเรียนและปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบ หลังจากนั้น มีการประชุมร่วมกันทั้งชั้นเพื่อสรุปสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มและการให้คะแนนผลงานสำหรับนักเรียนแต่ละคนจากการทำใบงาน

ในแต่ละขั้นตอน ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนเพื่อให้เรียนรู้ได้เต็มที่ตามศักยภาพ เริ่มจากการวางแผนการสอน การเตรียมสื่อการเรียน การจัดทำใบงานเพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาที่เรียน และเมื่อถึงขั้นสอน ครูเริ่มจากการบอกนักเรียนถึงจุดประสงค์ของการเรียนและผล การเรียนรู้ที่คาดหวัง ทั้งในด้านเนื้อหาและกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การประมวลคำถามที่นักเรียนอยากรู้เข้าด้วยกัน การชี้แนะแนวทางการเรียน การเสนอแนะแนวทางการศึกษาค้นคว้า การให้คำแนะนำในการตอบคำถามและการเขียนรายงานการศึกษา และการประเมินผลงาน ส่วนบทบาทของครูที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น เริ่มจากการกำหนดขนาดกลุ่มและ การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสนใจ และในช่วงระหว่างที่นักเรียนกำลังทำกิจกรรมการเรียนนั้น ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและให้ความช่วยเหลือแต่ละกลุ่มตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดให้นักเรียนประเมินกระบวนการทำงานของกลุ่มของตนเองเพื่อที่สมาชิกของกลุ่มจะได้พัฒนาตนเอง

ในส่วนที่เป็นบทบาทของนักเรียน นักเรียนได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ในทุกขั้นตอน เริ่มจากการคิดตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาตามที่อยากรู้ วางแผน ลงมือศึกษาค้นคว้า หาคำตอบ วางแผนนำเสนอผลการศึกษา นำเสนอผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และสุดท้ายประเมินผล ซึ่งนักเรียนต้องประเมินทั้งผลการศึกษาค้นคว้าและผลการทำงานร่วมกัน ตัวอย่างบทเรียนนี้ชี้ให้เห็นว่า ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ ของนักเรียนที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากการบริหารจัดการกลุ่มของครูเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ผู้เรียนยังให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี โดยที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้ยึดหลักการสำคัญ 5 ประการของการเรียนรู้ร่วมกัน (Johnson, Johnson, Smith, 1998) คือ 1) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรู้สึกถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการทำงานและการเรียนรู้ 2) สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ตนได้รับมอบหมาย 3) สมาชิกพูดจา ปรีชาหาหรือกันในกลุ่มอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับงานที่ทำและเนื้อหาที่เรียน แก้ปัญหาให้กันและการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 4) สมาชิกต่างมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกันและร่วมกันทำงานเป็นทีม และ 5) สมาชิกร่วมกันประเมินการทำงานกลุ่มหลังจากจบบทเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง

การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มดังกล่าวข้างต้นนี้อาจนำไปประยุกต์ใช้ได้เกือบทุกสาระวิชา

สรุป

จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ทำงานกลุ่มร่วมกันได้จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา หรือเพื่อทำงานที่มอบหมายให้เสร็จลุกลงไปด้วยดีหรือแสดงผลงานต่าง ๆ ของกลุ่มตนได้ ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้สามารถนำไปใช้ในทุกสาระวิชา

บทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกและผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้มีความสำคัญยิ่งในการกระตุ้นให้นักเรียนอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความคิดเพื่อให้การสื่อความหมายต่อกันเป็นไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและมีประสิทธิผล สิ่งที่เป็นประโยชน์กับครูที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ ความไว้วางใจ ความสามัคคีและความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน ในส่วนที่เกิดประโยชน์กับนักเรียนที่เห็นได้อย่างชัด คือ ทักษะในกระบวนการตัดสินใจและความสามารถในการรับผิดชอบส่วนตนและสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม รวมทั้งความตระหนักถึงความสำคัญของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม (Schiedewind and Davidson, 2000).

ในการเป็นครูมืออาชีพนั้น เป้าหมายประการหนึ่ง คือ การเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเรียนรู้แบบร่วมมือ จริงอยู่ ในการเรียนรู้วิธีการสอนใหม่ ๆ นั้นต้องใช้เวลา และบางครั้งก็ค่อนข้างยาก แต่ถ้าครูตระหนักว่า การมีส่วนร่วมในการเรียนและการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนนั้นส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ครูจำเป็นต้องนำเอาการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในชั้นเรียนเพื่อให้งานกลุ่มของผู้เรียนนั้นเกิดประโยชน์สูงสุด และการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จะประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงได้นั้น ทั้งครูและนักเรียนจะต้องเข้าใจในหลักการสำคัญและต้องมุ่งมั่นที่จะนำเอาการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จให้ได้

บรรณานุกรม

- ทิศนา ขัมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2551ก). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีทางปัญญา คณะศึกษาศาสตร์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Dubec, R. (2017). *Cooperative Learning*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562, จาก <https://teachingcommons.lakeheadu.ca/cooperative-learning-101>.
- Johnson, D. W., and Johnson, R. (1999). "What makes cooperative learning work." In D. Kluge, S. McGuire, D. Johnson, and R. Johnson (Eds.), *JALT applied materials: Cooperative Learning* (pp. 23-36). Tokyo: Japan Association for Language Teaching.
- Johnson, D. W., and Johnson, R. T. (2017). "Cooperation in the classroom: Towards a theory of alternative reward-task classroom structures." Paper presented at *First International Congress Educational innovation*. 22 and September 23, 2017. Zaragoza, Spain
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., and Smith, K. A. (1998). "Cooperative learning returns to college." *Change*, 30(4), 26. doi:10.1080/00091389809602629
- Kirk, T. (2005). "Enhancing Teaching and Learning Through Co-operative Learning." *OIDEAS Earrach/ Spring*, 6-34.
- Schniedewind, N. and Davidson, E. (2000). "Differentiating Cooperative Learning." *Educational Leadership*. 58(1): 24-27.
- Smith, K. A., Johnson, D. W., Johnson, R. T. (1992). "Cooperative Learning and Positive Change in Higher Education." In A. S. Goodsell, M. R. Maher, V. Tino, B. L. Smith, and J. McGregor (Eds.), *Collaborative learning: A sourcebook for higher education*. Washington DC: ERIC.
- Smith, K. A., Sheppard, S. D., Johnson, D. W., and Johnson, R. T. (2005). "Pedagogies of Engagement: Classroom-Based Practices (Cooperative Learning and Problem-Based Learning)". *Journal of Engineering Education Special Issue on the State of the Art and Practice of Engineering Education Research*, 94(1), 87-102.
- Sharan, S. and Sharan, Y. (1992). *Expanding cooperative learning through group investigation*. New York: Teachers College Press.

บทบาทวิทยุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

The Role of Community Radio in Enhancing Education for Sustainable Development

Received : 2019-11-21

Revised : 2020-02-21

Accepted : 2020-03-03

ผู้แต่ง ชัชวาล ชุมรักษา¹

Chatchawan Chumruksa

chumruksa@tsu.ac.th

ขรรค์ชัย แซ่แต้²

Khanchai Sae-tae

พลากร คล้ายทอง³

Palagon Klaithong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยุชุมชนในการเป็นสื่อที่เสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้วิธีการศึกษา วิเคราะห์ และจัดหมวดหมู่เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน และการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลัก ผลการศึกษา พบว่า วิทยุชุมชนต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุค Media Disruption และวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน จากชุมชนสู่ชุมชน ชุมชนสู่สังคม และสังคมสู่ชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) มุมมอง (Perspectives) และค่านิยม (Values) ของคนในสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สมดุลและยั่งยืน

คำสำคัญ : บทบาทวิทยุชุมชน, การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr. Program in Educational Technology and Communications Faculty of Education Thaksin University

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Dr. Program in Educational Technology and Communications Faculty of Education Thaksin University

³ อาจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Instructor Program in Educational Technology and Communications Faculty of Education Thaksin University

Abstract

This article aims to studying the role of community radio in being a media that promotes education for sustainable development, by using the method of study and analysis of academic documents and research related to community radio and education for sustainable development, the results of the study found that Community radio must adapt to keep up with the changes in the media disruption era and community radio is an important role in enhancing education for sustainable development and lasting create awareness for the public from community to community, society to community and communities to society. It is an important tool in driving the community to exchange knowledge and share economy, environment, society and culture, through the development of knowledge, skills, perspectives and values in society in order to achieve a balanced and sustainable change to the economy, society and environment.

Keywords : Community Radio Role, Education for Sustainable Development

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้คนเกิดความคิดเห็น และความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมโลกพัฒนาอย่างก้าวกระโดด และมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงต้องพัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อม และก้าวให้ทันกับเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ปริญญ ช ธรรมปิยา. 2563) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development) เป็นความคิดรวบยอดที่เป็นพลวัต และครอบคลุมวิสัยทัศน์ใหม่ ๆ ของการศึกษาที่มุ่งจะเสริมพลังอำนาจประชาชนทุกคนให้มีความรับผิดชอบ และพอใจในการที่จะสร้างสรรค์อนาคตที่ยั่งยืน จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การเสริมพลังอำนาจพลเมืองของประเทศให้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติในทางบวกต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและทางสังคม โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม การบูรณาการความคิดรวบยอด และเครื่องมือจากศาสตร์หลายแขนงเพื่อที่จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจโลกดีกว่าเดิม การติดตามทำความเข้าใจการพัฒนายั่งยืนผ่านกระบวนการของการศึกษาจำเป็นต้องให้นักการศึกษา และผู้เรียนได้ศึกษาและพิจารณาย้อนกลับถึงชุมชนของตนเองอย่างจริงจัง ระบอบอกมาให้ได้ว่าอะไรบ้างที่ไม่เป็นประโยชน์ในชีวิต และตรวจสอบให้รู้เท่าทันความเครียดและความกดดันที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างค่านิยมที่ยึดเหนี่ยวกับเป้าประสงค์ที่ต้องการ การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะนำแรงบันดาลใจใหม่มาสู่การเรียนรู้ในลักษณะที่นักเรียนจะได้รับการเสริมพลังอำนาจให้สามารถพัฒนาและประเมินวิสัยทัศน์ที่เป็นทางเลือกใหม่ของอนาคตที่ยั่งยืนและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ในยุคเทคโนโลยีและการสื่อสารไร้พรมแดน สื่อต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนัก ความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และให้การศึกษาแก่ประชาชนในการเรียนรู้สังคม สื่อนั้นทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน บทบาทและหน้าที่ของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเทศมี 3 ประการ คือ 1) การให้ข่าวสารที่ทำให้ประชาชนทราบถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้ประชาชนสนใจต่อการเปลี่ยนแปลง 2) การชักจูงใจให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายต่าง ๆ และ 3) การให้ความรู้และทักษะแก่ประชาชน ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าสู่ยุคใหม่ วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การปรับตัวในการดำรงชีวิตในรูปแบบใหม่ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ทองหล่อ เทียงธรรม. 2562) ตลอดช่วงกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งมีความรวดเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์โลก โดยเฉพาะแรงผลักดันจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต หรือโซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่ได้ส่งผลอย่างมากต่ออุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ช่องทางออนไลน์ ทั้งเว็บไซต์และแอปพลิเคชันผ่านคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน ในการเผยแพร่เนื้อหาต่าง ๆ แทนช่องทางโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิมซึ่งส่งผลกระทบมากมาย เช่น การลดจำนวนการพิมพ์สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การลดการรายงานข่าวจากท้องถิ่น การปิดตัว การลดขนาดองค์กร การควบรวมกิจการสื่อสารมวลชน รวมถึงการลดตำแหน่งงานประจำ และแรงผลักดันจากอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียได้สร้างทางเลือกในการเข้าถึงข่าวสารให้กับผู้บริโภคอย่างเปิดกว้างมากขึ้น ความสะดวก สบายและความรวดเร็วในการบริโภคข่าวสารผ่านโลกออนไลน์ ทำให้สื่อเก่าเสื่อมความนิยมลงอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้มีสถิติบ่งชี้ว่าผู้คนทั่วโลกบริโภคสื่อเก่าอย่าง สิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ลดลงอย่างเห็นได้ชัด (Mobile Friendly Websites. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563, จาก, <https://www.tcijthai.com>)

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้สำรวจพฤติกรรมการใช้บริการวิทยุกระจายเสียงในช่วงปี 2559 พบว่า มีประชากรที่ฟังวิทยุทั้งหมดประมาณ 27,669,724 คน จำแนกตามความถี่ในการรับฟัง พบว่า ส่วนใหญ่รับฟังวิทยุ 1-3 ครั้งต่อเดือน มากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 31.40 ของผู้รับฟังวิทยุทั้งหมด รองมาคือการรับฟังวิทยุในช่วง 1-2 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 19.26 ทั่วประเทศมีเครื่องรับวิทยุรวม 16,430,167 เครื่อง แบ่งเป็นเครื่องรับวิทยุในรถยนต์มากที่สุด 8,322,536 เครื่อง เครื่องรับวิทยุในบ้าน 7,500,567 เครื่อง และเครื่องรับวิทยุที่ต่ออินเทอร์เน็ตได้ 607,064 เครื่อง (สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563, จาก, <https://www.tcijthai.com>)

การประกอบกิจการกระจายเสียงในประเทศไทยมี 2 ประเภทหลัก คือ 1) สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินการก่อน พ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 บังคับใช้ มีจำนวนทั้งสิ้น 506 สถานี แบ่งเป็น (1) สถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ FM จำนวน 313 สถานี (2) สถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ AM จำนวน 193 สถานี และ (2) ผู้ทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง (หรือวิทยุชุมชน) ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงที่สามารถออกอากาศได้ตามประกาศ กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ทั่วประเทศมีจำนวน 4,177 สถานี จำแนกเป็นประเภทบริการทางธุรกิจ 3,240 สถานี บริการสาธารณะ 741 สถานี และบริการชุมชน 196 สถานี (สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563, จาก, <https://www.tcijthai.com>)

วิทยุชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในมิติต่าง ๆ ได้แก่ 1) การเสริมพลังทางเศรษฐกิจ เช่น การเผยแพร่สินค้าของชุมชน 2) การติดตาม วิพากษ์วิจารณ์การเมืองระดับท้องถิ่น 3) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การขัดเกลาทางสังคม เช่น การส่งเสริมค่านิยมเรื่องความขยันขันแข็ง รักถิ่นกำเนิด รักษาสิ่งแวดล้อม 5) การระดมความร่วมมือ (Mobilization) 6) การเตือนภัย วิทยุชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นยามป้องกันชุมชนให้รู้ตัวล่วงหน้าจากภัยอันตรายต่าง ๆ 7) การประสานความสามัคคี (Integration) หรือเป็นสื่อกลางในการจัดการกับความขัดแย้ง และ 8) การสร้างบุคลิกภาพแบบใหม่ให้แก่คนในชุมชน เป็นเวทีสำหรับฝึกซ้อมให้ประชาชนรู้จักแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ (กาญจนา แก้วเทพ, 2555) การแสดงบทบาทและทำหน้าที่ของวิทยุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นจะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และปรับเปลี่ยนช่องทางการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการสื่อสารไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาสาระความรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจริง ๆ ตามเจตนารมณ์ของวิทยุชุมชน ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) มุมมอง (Perspectives) และค่านิยม (Values) ของคนในสังคมอันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน

วิธีการศึกษา

ในการเขียนบทความวิชาการนี้ผู้เขียนได้ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล โดยการรวบรวมเนื้อหาที่เป็นทั้งความรู้ ข้อเท็จจริง และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ตลอดจนบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2) จัดหมวดหมู่ความคิด โดยพิจารณาคัดสรรประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวิทยุชุมชน บทบาทวิทยุชุมชน กฎหมาย ระเบียบ ประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบแนวคิดขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ตลอดจนบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่าเรื่องใดเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แนวคิดใดที่เป็นเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกันให้อยู่ในพวกเดียวกัน และจัดเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรอง 3) จัดลำดับความคิด เมื่อได้จัดหมวดหมู่ความคิดแล้ว ผู้เขียนนำมาจัดลำดับความคิดตามเวลาหรือเหตุการณ์ตามลำดับการเกิดก่อน-หลัง และจัดลำดับความคิดจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย เพื่อให้การจัดลำดับเป็นระบบและนำมาเขียนตามลำดับขั้นตอนเพื่อจะให้อ่านเข้าใจตามลำดับ

แนวคิดวิทยุชุมชน

วิทยุชุมชน (Community Radio) เดิมมีความหมายเฉพาะในเชิงพื้นที่นั้นได้เปลี่ยนความหมายไปเป็นวิทยุชุมชนในเชิงประเด็น คือการที่คนในชุมชนมีความสนใจ มีรสนิยมและเห็นคุณค่าในชุมชนร่วมกัน จึงเกิดการรวมกลุ่มตามความสนใจ และวิทยุชุมชนยังจัดอยู่ในกลุ่มกิจการกระจายเสียงชุมชน เป็นสถานีวิทยุที่อยู่ภายใต้ความเป็นเจ้าของและควบคุมการดำเนินการโดยชุมชนที่หมายถึงชุมชนทั้งในเชิงพื้นที่และชุมชนในเชิงประเด็น (ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2552) วิทยุชุมชนยังมีศักยภาพและอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศมากที่สุดสื่อหนึ่งในการทำหน้าที่ของการเป็นเครื่องมือสื่อสาร และสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ครอบคลุมพื้นที่ ทำการส่งกระจายเสียงซ้ำ ๆ ได้มีขั้นตอนในการผลิตรายการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากนัก (จิรพร วิทยศักดิ์พันธ์ และนาฏยา ตนานนท์, 2550) คำว่าชุมชนมี 2 ประเภท คือชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และชุมชนที่รวมตัวกันเพราะประเด็นที่มีความสนใจร่วมกัน โดยการรวมตัวนี้จะต้องไม่มุ่งหวังผลกำไรในทางธุรกิจ ต้องเป็นอิสระจากการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น และที่สำคัญคือคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (พูลสมบัติ นามหล้า, 2552) คำว่า ชุมชน ยังหมายถึง กลุ่มประชาชนที่มีพื้นที่อาศัยในแหล่งเดียวกันไม่ว่าจะในเมืองหรือในชนบท และให้หมายความรวมถึงกลุ่มประชาชนที่มีความสนใจร่วมกัน และอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันหรือสื่อสารถึงกันได้โดยมีผลประโยชน์ด้านสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม ร่วมกันมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีการจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้ (พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม, 2553) จะเห็นได้ว่าคำว่าชุมชนจะพิจารณาจากลักษณะเชิงพื้นที่ทางกายภาพ และลักษณะความสนใจร่วมกันของคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตามกฎหมาย

วิทยุชุมชน (Community Radio) หมายถึง กิจการกระจายเสียงเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ไม่แสวงหารายได้จากการโฆษณา เป็นประโยชน์ตามความต้องการที่หลากหลายของชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน และดำเนินการโดยชุมชน เป็นอิสระ มีเสรีภาพในการนำเสนอข่าว และการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ขัดต่อจรรยาบรรณ และศีลธรรม ปราศจากการครอบงำและแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์โดยมิชอบ เช่น กลุ่มการเมือง พรรคการเมืองทุกระดับ หรือเอกชนที่มุ่งกำไรในเชิงพาณิชย์ (ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2552) และวิทยุชุมชนเกิดมาจากข้อจำกัดของวิทยุกระแสหลักที่ดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชน ที่ดำเนินกิจการโดยมิได้มีเป้าหมายหลักเพื่อการตอบสนองความต้องการของชุมชน และที่สำคัญไม่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะถิ่นที่มีความแตกต่างและความหลากหลายได้ ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเกิดขึ้นมาเพื่อเติมเต็มช่องว่าง

ที่วิทยุกระแสหลักไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการได้ และที่สำคัญเป็นการปฏิรูปสื่อเพื่อสังคมและชุมชนรูปแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พ.ศ. 2550 และฉบับปัจจุบัน ที่มีเจตนาให้การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุและการดำเนินการกิจการวิทยุและโทรทัศน์มีลักษณะเป็นสื่อที่เป็นประชาธิปไตย และวิทยุชุมชนนั้นเป็นสื่อที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมและเข้าถึงได้ง่ายมุ่งเน้นที่การสื่อสารสองทาง (Two way communication) และเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) (กาญจนา แก้วเทพ, 2555 ; เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2553)

แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชนมีหลายมุมมองแต่เมื่อพิจารณาเป้าหมายของวิทยุชุมชนที่มุ่งตอบสนองในสิ่งที่วิทยุกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองให้ได้มี 4 มุมมอง ดังนี้ (ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจนชูฉัตร, 2546)

1. วิทยุชุมชนเป็นสื่อทางเลือก (Alternative Media) ประชาชนเป็นเจ้าของไม่หวังผลกำไร เป็นอิสระจากรัฐและองค์กรทางสังคมอื่นๆ ไม่สนใจการทำงานแบบมีอาชีพ แต่พึ่งพาอาสาสมัคร การผลิตรายการนั้นผู้รับสารทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารโดยนำเสนอเนื้อหาจากเกณฑ์การเลือกที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก
2. วิทยุชุมชนเป็นสื่อชุมชน (Community Media) เน้นการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มที่อยู่ในชุมชนไม่ว่าจะอยู่ในระดับสังคม เศรษฐกิจ องค์กรใด คนกลุ่มน้อย/กลุ่มวัฒนธรรมย่อย ใช้รูปแบบการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างความรู้สึกร่วมในชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข่าวสาร/ความคิดและเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหา คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ใช้ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ
3. วิทยุชุมชนเป็นสื่อภาคประชาชน (Civic) ไม่แสวงหากำไร มีพันธกิจเพื่อสนองประโยชน์ของสาธารณะ รายการมีเนื้อหาที่หลากหลาย มุ่งเน้นที่ข่าวและสาธารณะประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ทั้งในเรื่องของการเป็นเจ้าของ การกำหนดทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนด้านการเงินการรวบรวมกำลังคนและทรัพยากร และการประเมินผล
4. วิทยุชุมชนเป็นสื่อสาธารณะ (Public Service Broadcasting) วิทยุชุมชนถือประโยชน์ของประชาชนโดยมีอิสระจากอิทธิพลของรัฐและกลุ่มทุน มีความหลากหลายและแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ เนื้อหาที่นำเสนอต้องเป็นกลาง สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของประชาชนทุกกลุ่ม รวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าปริมาณ และรายได้หลักมาจากประชาชน

ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชน

การกระจายคลื่นความถี่แก่ประชาชนเพื่อประโยชน์สาธารณะในระดับท้องถิ่น เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นและมีการปฏิบัติจริงในหลายประเทศ ประชาชนของประเทศต่างๆ ยังคงยึดหลักความเป็นท้องถิ่น (Localism) และการรวมตัวกันเป็นชุมชน (Community) ถึงแม้ว่าจะมีการแสวงหาประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรมจากต่างชาติในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและการพัฒนาของสื่อกระจายเสียงระหว่างประเทศ ซึ่งหลักความเป็นท้องถิ่นดังกล่าวเชื่อว่า ระบบของสื่อกระจายเสียงไม่ได้เป็นเพียงสื่อข้ามชาติในระดับโลกเพียงอย่างเดียว แต่สื่อกระจายเสียงยังคงทำหน้าที่ในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นด้วยสื่อกระจายเสียงในระดับท้องถิ่นนั้น นอกจากจะเป็นสื่อที่ผลิตโดยหน่วยงานของรัฐและภาครัฐกิจแล้ว ยังมีสื่ออีกประเภทหนึ่งที่เกิดจากความต้องการของบุคคลกลุ่มบุคคลหรือองค์กรในชุมชนระดับท้องถิ่นนั้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชน เรียกว่า สื่อกระจายเสียงเพื่อชุมชน (Community Broadcasting) (เฟรเซอร์ คอรีนและเอสตราดา โซเนียเรสเตอร์โ. 2001).

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนไว้ 3 ลักษณะ คือ 1) ต้องให้ประชาชนเข้าถึงง่าย (Accessibility) คือการมีสิทธิเป็นเจ้าของ มีสิทธิบริหารจัดการ มีสิทธิผลิตรายการ มีสิทธิได้รับฟังรายการที่เหมาะสมและมีคุณภาพ มีสิทธิให้ข้อเสนอแนะ มีสิทธิเข้าถึงสถานีมีสิทธิเข้าถึงข้อมูล 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ (Participation) ในทุกระดับ คือร่วมเป็นเจ้าของสถานีร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมบริหารจัดการ ร่วมผลิตรายการ และ 3) ประชาชนบริหารจัดการด้วยตนเอง (Self-management) คือ สมาชิกในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิดวางแผน กำหนดนโยบาย และลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง ดำเนินการเองในรูปแบบของอาสาสมัคร (สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ, 2555)

นอกจากนี้วิทยุชุมชนยังแตกต่างจากวิทยุประเภทธุรกิจและประเภทสาธารณะ 3 ประการดังนี้คือ (เฟรเซอร์ คอลิน และเอสตราตา โซเนียเรสเตอร์ฟ, 2001)

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Involvement) ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับรายการ ระดับสถานีวิทยุ ประชาชนต้องมีโอกาสในการส่งตัวแทนเข้าไปร่วมบริหารจัดการ ร่วมคิดและร่วมตัดสินใจ และระดับแนวคิดโดยจัดรายการที่นำเสนอเนื้อหาอันเกี่ยวเนื่องกับชุมชน มีแนวคิดที่ใส่ใจต่อชุมชน ต้องการใช้สื่อวิทยุเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชน

2. ไม่แสวงหาผลประโยชน์เชิงธุรกิจ (Non-profit) วิทยุชุมชนไม่แสวงหากำไร งบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินการต้องอยู่ในลักษณะกองทุน หรือเป็นเงินที่มาจากกระแสมูลเงินในชุมชน สามารถมีผู้สนับสนุนรายการได้ แต่ไม่ได้ขายเวลา ส่วนความบันเทิงที่สอดแทรกในรายการนั้นเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินมากกว่าเพื่อการประชาสัมพันธ์เพลงใหม่ ๆ ของค่ายเพลง รายการวิทยุชุมชนจึงแตกต่างจากรายการเพลงทั่วไป

3. มีโครงสร้างเป็นประชาธิปไตย (Democratic Structure) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดร่วมทำ

ลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนมีดังนี้

1. ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น สามารถตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มได้

2. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างทั้งจากวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจ คนจัดและคนฟังล้วนเป็นคนในชุมชนทั้งสิ้น

3. การดำเนินการเป็นลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง (Two way communication)

4. ผู้ฟังสามารถจะเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการวิทยุได้ในรูปแบบต่าง ๆ

5. มีการบริหารจัดการโดยชุมชน รูปแบบบริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลจากหลาย ๆ ฝ่าย

6. มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำของรัฐ นักการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มธุรกิจ

7. เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

8. เนื้อหา รูปแบบ ตอบสนองความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง

9. เนื้อหา รูปแบบ มีความหลากหลาย ครอบคลุมความสนใจ ความต้องการและผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนที่มีหลากหลายมิติ

10. เนื้อหา วิธีการนำเสนอ และรูปแบบรายการ สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมหรือรสนิยม

ของชุมชน ดังนั้นเนื้อหาและรูปแบบรายการของวิทยุชุมชนในแต่ละที่จึงไม่จำเป็นต้องเป็นสูตรเดียวกันทั่วประเทศ

11. เนื้อหาและรูปแบบของรายการ ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างประชาชนกับประชาชนมากกว่าจะเป็นการสื่อสารจากรัฐบาลสู่ประชาชน

12. มีประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบของเนื้อหาสาระและรูปแบบรายการ

องค์ประกอบของเนื้อหาสาระและรูปแบบรายการ ครอบคลุมองค์ประกอบของเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1. การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
3. การเกษตรและการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ
4. ความมั่นคงของรัฐ
5. การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน
6. การกระจายข้อมูลข่าวสารของรัฐสภาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน
7. การกระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่ และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การจัดรูปแบบรายการคำนึงถึงความเป็นท้องถิ่นและความเป็นวิทยุชุมชนมีรูปแบบที่เฉพาะของวิทยุชุมชน ดังนี้ (พลสมบัติ นามหล้า. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2562, จาก<https://prachatai.com/>)

รูปแบบการอ่านข่าว เป็นรูปแบบที่เป็นที่นิยมจัดทำกันทุกสถานี มีวัตถุประสงค์เพียงแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยจะมีการรายงานข่าวภายในประเทศ ข่าวท้องถิ่น ข่าวต่างประเทศ โดยจะนำมาจากหนังสือพิมพ์ หรือจากอินเทอร์เน็ต (Internet) มีการค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ที่น่าสนใจ หนังสือพิมพ์ วารสาร รวมทั้งจดหมายข่าวที่มาจากองค์กรหน่วยงานที่ทางกลุ่มคิดที่น่าสนใจ

รูปแบบการวิเคราะห์ข่าว เป็นการจัดรายการที่มุ่งเสนอเรื่องราวที่ลึกซึ้ง โดยการนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ ทั้งเบื้องหน้าเบื้องหลังของเหตุการณ์ และยังชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของเหตุการณ์นั้นด้วย

การบรรยาย เป็นรายการเพื่อการศึกษาที่มุ่งให้เนื้อหาความรู้แก่ผู้ฟังเฉพาะกลุ่ม โดยมีประเด็นที่แน่ชัด ไม่ซับซ้อน โดยจะมีผู้มาบรรยายในประเด็นนั้น ๆ

การจัดรายการคู่ เป็นรายการสนทนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างผู้จัดรายการตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีผู้ดำเนินรายการทั้งสองสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมไปกับการสนทนาได้ด้วย มีบรรยากาศที่เป็นกันเองมากกว่า

รายการสัมภาษณ์ ในรูปแบบนี้ได้ถูกนำไปใช้ทุกสถานี เพราะทุกสถานีคำนึงถึงความเป็นวิทยุชุมชนที่ควรมีการนำเรื่องราวของท้องถิ่นมาเผยแพร่และได้พยายามที่จะทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง (Two way communication) โดยการเชิญประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้นำท้องถิ่น มาออกรายการพูดคุยกันในลักษณะการซักถามและตอบปัญหา หรือแสดงความคิดเห็นระหว่างบุคคล 2 คน ขึ้นไป

ช่วงเวลาออกอากาศ สัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิต คือการกำหนดช่วงเวลาออกอากาศที่สะดวกในการรับฟัง และเอื้ออำนวยให้นักจัดรายการ ไม่ทำให้นักจัดรายการเสียงานหลักของเขาไป เป็นการออกแบบให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน (Norms) ของชุมชน

ทิศทางของวิทยุชุมชนในประเทศไทย

วิทยุชุมชนถือกำเนิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 ได้กล่าวถึงคลื่นความถี่ที่ใช้ในวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะการดำเนินการนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น ๆ รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และมาตรา 41 เสรีภาพในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็น ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540) ในทำนองเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล และสื่อมวลชน ตามมาตรา 45 มาตรา 46 และมาตรา 47 และต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 34 มาตรา 35 และมาตรา 36 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ทำให้มีการส่งเสริมและขยายความรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชนให้แก่ประชาชนผู้สนใจอย่างต่อเนื่องภายใต้หลักการที่ว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน ดำเนินการโดยใช้รูปแบบอาสาสมัคร และไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ และเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ขึ้นทำให้กรอบแนวทางในการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนชัดเจนมากขึ้น ในมาตรา 10 กล่าวถึงใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์โดยใช้คลื่นความถี่มีสามประเภทดังนี้ (พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์, 2551)

1. ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ได้แก่ ใบอนุญาตที่ออกให้สำหรับการประกอบกิจการที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริการสาธารณะแบ่งเป็นสามประเภทได้แก่

1.1 ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่หนึ่ง ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมความรู้การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเกษตรและการส่งเสริมอาชีพ อื่น ๆ สุขภาพอนามัย กีฬาหรือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

1.2 ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สอง ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยสาธารณะ

1.3 ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สาม ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และรัฐสภากับประชาชนการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขบริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการคนด้อยโอกาสหรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะอื่น

2. ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน ได้แก่ ใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการประกอบกิจการบริการสาธารณะแต่ต้องเป็นประโยชน์ตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการ

3. ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจ ได้แก่ ใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ของผู้ประกอบกิจการเพื่อแสวงหากำไรในทางธุรกิจทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดอย่างน้อยแบ่งเป็นสามประเภท

3.1 ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับชาติ ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีพื้นที่ให้บริการครอบคลุมทุกภาคของประเทศ

3.2 ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับภูมิภาค ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีพื้นที่การให้บริการในกลุ่มจังหวัด

3.3 ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับท้องถิ่น ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีพื้นที่การให้บริการในจังหวัด

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเรียกโดยย่อว่า “กสทช.” เป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่บริหารองค์กรตามมาตรา 27 ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และ กสทช. ได้กำหนดแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2555-2559 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ และอนุญาตให้ประกอบกิจการ รวมถึงการกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการวิทยุกระจายเสียงชุมชน โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการวิทยุชุมชนได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการปฏิรูปการสื่อสารทางวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และการโทรคมนาคมชุมชนต่าง ๆ ก็ได้ให้ความสนใจกับบทบัญญัติดังกล่าวทำให้เกิดการตื่นตัวและให้ความสนใจที่จะพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนในแต่ละพื้นที่

คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติได้ออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน และเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปสื่อตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่งเสริมสิทธิในการสื่อสารของประชาชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่นรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะของภาคประชาชน ในขณะเดียวกันก็ได้ดำเนินการให้สถานีวิทยุชุมชนที่มีอยู่เดิม แจ้งความประสงค์การดำเนินกิจการวิทยุชุมชนให้คณะกรรมการทราบเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตามประกาศ ในประกาศฉบับนี้มีสาระสำคัญที่น่าสนใจเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งจะกล่าวถึงส่วนที่สำคัญโดยสรุป ได้แก่ (ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม, 2552)

1. การประกอบกิจการบริการชุมชน (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) ต้องมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการประกอบกิจการบริการสาธารณะ และต้องเป็นประโยชน์ตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการโดยคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่น

2. ผังรายการและสัดส่วนรายการรายการที่กำหนดไว้ในผังรายการต้องเป็นรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ ได้แก่ รายการ

ข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษาจริยธรรมศิลปวัฒนธรรมการให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

3. ผู้รับใบอนุญาตสามารถมีรายได้ หรือได้รับการสนับสนุนด้วยวิธีการที่ใช้การโฆษณา เช่น การสนับสนุนการประกอบกิจการจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระ มูลนิธิ ภาคเอกชน กองทุน พัฒนากิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ ตามกฎหมายว่าด้วยองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมเป็นต้นแต่จะต้องมิใช่การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีลักษณะครอบงำการประกอบกิจการ

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ออกประกาศ เรื่องหลักเกณฑ์การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 และให้ยกเลิกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบการออกใบอนุญาตตามประเภทที่พระราชบัญญัติ การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 กำหนด และรักษาระดับคุณภาพของการรับ ฟังวิทยุกระจายเสียงของประชาชนทั้งในแง่ของคุณภาพทางเทคนิคคุณภาพของเนื้อหารายการ โอกาสการ เข้าถึงสื่อของประชาชนให้มีความเป็นธรรมและยังประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของสังคมโดยคำนึงถึงประโยชน์ สูงสุดของประชาชนทั้งในด้านการศึกษาวัฒนธรรมความมั่นคงและประโยชน์สาธารณะอื่นรวมทั้งการมีส่วนร่วม ในการดำเนินการสื่อสารมวลชนของภาครัฐภาคธุรกิจและภาคประชาชน (ประกาศคณะกรรมการกิจการ กระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. 2555)

ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2562 ข้อ 4 ให้ เพิ่มความ “ผู้รับใบอนุญาตให้ใช้งานคลื่นความถี่เพื่อการประกอบกิจการกระจายเสียงตาม มาตรา 83 แห่ง พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ที่ประสงค์จะให้บริการกระจายเสียงให้ยื่นแผนประกอบกิจการ กระจายเสียงต่อคณะกรรมการล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันที่ได้รับอนุญาตให้ใช้งานคลื่นความถี่จะ สิ้นสุดลง” เป็นวรรคสองในข้อ 6 ของประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และ กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2555 (ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. 2562)

ปัจจุบันผู้ทดลองประกอบกิจการกระจายเสียงทุกประเภท จะต้องยื่นต่ออายุการทดลองประกอบ กิจการล่วงหน้าก่อนวันที่อายุใบอนุญาตเดิมสิ้นสุดลงไม่น้อยกว่า 120 วัน มิฉะนั้น จะไม่ได้รับสิทธิในการ ออกอากาศในระหว่าง การพิจารณาต่ออายุของเจ้าหน้าที่ และจะต้องหยุดออกอากาศทันทีที่อายุใบอนุญาต สิ้นสุดลง

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาเป็นเป้าหมายของการศึกษาและการให้การศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งปวง เป็นการศึกษาสำหรับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยและทุกสถานภาพของการเรียนรู้ การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนใช้แนวทางความร่วมมือกันระหว่างหลายหน่วยงานรวมทั้งสื่อมวลชน และ

ภาคเอกชนมีการใช้รูปแบบและยุทธวิธีที่หลากหลายในการให้ความรู้และการอบรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดจากแนวคิดของที่ประชุมโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่นครริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี ค.ศ. 1992 ที่เห็นว่าการศึกษเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีแผนดำเนินการที่เชื่อมโยงกันระหว่างเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) กับกรอบปฏิบัติการในเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้หญิง และผู้ชายในทุกระดับและทุกรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เข้าถึงผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนในเรื่องที่สำคัญ ๆ อาทิการพัฒนาชนบท การดูแลสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งแวดล้อมรวมทั้งประเด็นทางจริยธรรมและกฎหมาย เช่น สิทธิมนุษยชน คุณค่าของมนุษย์ (กาญจนา เจริญชัย, 2559 ; UNESCO Bangkok, 2012)

UNESCO Bangkok (2012) ได้กล่าวถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้กล่าวคือ ในการประชุมสหประชาชาติที่นครนิวยอร์กเมื่อ ค.ศ. 2002 มีมติประกาศให้ปี ค.ศ. 2005-2014 เป็นทศวรรษแห่งการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Decade of Education for Sustainable Development-DESD) โดยองค์การ UNESCO เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมทศวรรษดังกล่าว เป็นการกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกร่วมกันบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการสถานการณ์ในการเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของทศวรรษการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนดังนี้

1. เพื่อแสดงถึงบทบาทที่สำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. อำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ทศวรรษการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ให้โอกาสเพื่อการแก้ไขและส่งเสริมวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยใช้การเรียนรู้ทุกรูปแบบกับจิตสำนึกของสาธารณชน
4. เสริมสร้างคุณภาพการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
5. พัฒนายุทธศาสตร์ในทุกระดับเพื่อสร้างศักยภาพให้กับทศวรรษการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีการตกลงร่วมกันในเรื่องแนวคิดหลัก อาจมีความแตกต่างกันไปตามสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การให้ความสำคัญและวิธีการนั้นแต่ละประเทศควรกำหนดลำดับความสำคัญและการดำเนินการเอง ส่วนเป้าหมายและกระบวนการต้องให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม โดยมีวัฒนธรรมเป็นตัวกลางพื้นฐานสำคัญของสามประการนี้ และเมื่อนำทั้งสามส่วนหลักมาประกอบเป็นองค์รวมแล้วการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้อย่างเต็มที่มีมุมมอง ค่านิยมและทักษะที่จำเป็นในการตัดสินใจ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะการใช้ชีวิตประจำวันทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและผลกระทบของเศรษฐกิจที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและความเปราะบางของธรรมชาติ ด้านสังคม หมายถึง ความเข้าใจในเรื่องสถาบันทางสังคมและบทบาทการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของสังคม

และด้านวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อและการกระทำที่แตกต่างไปตามสภาพแวดล้อมประวัติศาสตร์ และ
ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งเป็นพื้นฐานของทั้งสามด้านที่ได้กล่าวมา

แนวโน้มวิถุชุมชนกับการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

การศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญของการพัฒนาในสังคมที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และมีผลกระทบโดยตรง
ต่อประเทศชาติ ชุมชนและประชาชน ดังนั้นการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ
ของคนในสังคมให้เกิดความรู้ ทักษะ มุมมองและค่านิยมซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการชี้นำและจูงใจให้บุคคล
แสวงหาและดำเนินชีวิตของตนในแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากสภาวะการดำรงชีวิตของคนใน
สังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการสร้างตัวเองและครอบครัวให้อยู่ดี
มีสุขในขณะที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมให้อยู่รอดได้ด้วยนั้นจึงมีประเด็นที่ต้องเรียนรู้มากมาย ทั้งที่
เป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์โลก
ด้วยเหตุนี้กระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีสาระเนื้อหาที่เหมาะสม
และมีความต่อเนื่องตลอดชีวิต (อาไพ พรคุณารักษ์, 2550)

UNESCO EOLSS (2007) ได้กล่าวถึง นัยสำคัญของการเสริมสร้างแนวคิดของการศึกษาเพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) มุมมอง (Perspectives) และ
ค่านิยม (Values) ของคนในสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
ที่สมดุลและยั่งยืนดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ 2 ด้าน คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับความ
หมายและความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน และความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในเรื่อง
ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับต้นทุนทางธรรมชาติที่เป็นฐานของการพัฒนา ใน
ระยะที่ผ่านมามิติจำกัดของธรรมชาติเริ่มส่งสัญญาณให้เห็นอย่างชัดเจน อาทิ การเปลี่ยนแปลงของสภาพ
ภูมิอากาศโลก การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติเพิ่มขึ้น การแพร่ขยายของเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อชีวิต และ
สภาวะขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ทั่วโลก เป็นต้น สำหรับความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
นั้น นอกจากความรู้ขั้นพื้นฐานที่ใช้อยู่ในโรงเรียนและความรู้ขั้นสูงเกี่ยวกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ ที่จำเป็น
ต่อการประกอบอาชีพของบุคคลรวมทั้งช่วยสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
แล้ว ยังต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโลก ที่มี
ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ตลอดจนประเด็นประเด็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจของชาว
โลก เพื่อให้สามารถตัดสินใจและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางที่
คนส่วนใหญ่ยอมรับ

2. ทักษะ (Skills) ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่ยั่งยืนมีดังนี้

2.1 ทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบ

2.2 ทักษะในการสื่อสารที่ประสิทธิภาพ

2.3 ทักษะในการวิเคราะห์และวางแผนล่วงหน้า สามารถนำข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่มา เปรียบ
เทียบ ประมวลผล แปลความหมาย และกำหนดเป้าหมายในอนาคตที่ต้องการตลอดจนวางกลยุทธ์ให้ไป
ถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้

2.4 ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับค่านิยม (Values) สามารถประเมินปัญหาหรือ
สถานการณ์ที่อยู่รอบตัว ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตโดยอาศัยความรู้ คุณธรรม และความเพียรให้เกิดความ

เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทย

2.5 ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล คือสามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้างไว้ได้ยืนยาว มีการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง รวมทั้งเข้าใจถึงความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ด้อยกว่าหรือได้รับความเดือดร้อน

2.6 ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย อาทิ การเข้าใจและตระหนักในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจรู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บและสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เข้าใจและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รู้วิธีใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิด สภาพแวดล้อมเป็นพิษ และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. มุมมอง (Perspectives) เน้นการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถมองได้รอบด้าน ครอบคลุมทั้งที่เป็นประเด็นปัญหาในระดับโลก และความเชื่อมโยงหรือผลกระทบของปัญหาเหล่านั้นในระดับท้องถิ่น การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมองให้เข้าใจถึงรากฐานของปัญหาและสามารถมองคาดการณ์ออกไปให้เห็นถึงความเป็นอนาคต ซึ่งอาจมีทางเลือกสำหรับการตัดสินใจหรือแนวทางปฏิบัติ ได้หลายประการขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ ขณะเดียวกันก็ต้องมองเห็นถึงความเชื่อมโยงของแต่ละปัญหาในระดับโลกด้วย

4. ค่านิยม (Values) คือการสร้างความเข้าใจให้ประชากรโลกเกี่ยวกับค่านิยมที่เหมาะสมสำหรับสังคมที่ยั่งยืน เพื่อให้คนได้ตระหนักถึงแนวความคิดหรือพฤติกรรมที่ตนเลือกใช้เป็นแบบแผนในการใช้ชีวิตประจำวัน และทำความเข้าใจกับความคิดหรือพฤติกรรมที่คนอื่นใช้เป็นแบบแผนในชีวิตประจำวันเช่นกัน โดยผานกระบวนการพิจารณา ไตร่ตรอง และวิเคราะห์เป้าหมาย รูปแบบ และผลกระทบของความคิดและพฤติกรรม ที่สมาชิกของสังคมยอมรับ และใช้เป็นบรรทัดฐาน ในการกำหนดแบบแผนเชิงพฤติกรรมของตน ขณะเดียวกัน เปิดโอกาสให้คนในสังคมได้ร่วมกันสร้างค่านิยมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทบาทวิทยุชุมชนในการเป็นสื่อการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทบาทของการศึกษาและสื่อนี้มีความสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานในศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกล่าวไว้ในบทที่ 36 “การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม” ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน ทั้งในรูปของการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย และใน Working Paper : Asia Pacific Regional Strategy for ESD (UNESCO) ก็ได้เน้นย้ำถึงบทบาทเชิงบูรณาการของสื่อที่เพิ่มความตระหนัก และความร่วมมือร่วมในแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และยังคงให้สื่อมวลชนเป็นหนึ่งใน 5 ภาคส่วนหลักที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดนี้เคียงข้างไปกับรัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน (UNESCO, 2008; เจษฎา ศาลาทอง, 2555)

ความสำคัญของสื่อต่อการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้รับการเน้นย้ำในการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ UNESCO “UNESCO World Conference on Education for Sustainable Development : Moving into the Second Half of the UN Decade” ซึ่งจัดขึ้นที่

เมืองบอนน์ ประเทศเยอรมนี โดยที่ประชุมได้ออกปฏิญญาบอนน์ (Bonn Declaration) ซึ่งถือเป็นแนวทางหลักในขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและต่อมาปฏิญญาโตเกียว (Tokyo Declaration of HOPE) ซึ่งมีการรับรองที่การประชุมผู้สอนและผู้ดำเนินการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก จัดขึ้นที่กรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่น ก็ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นหนึ่งในสถาบันหลักที่จะทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นจริงขึ้นมาได้ (ACCU, 2009 ; UN Department of Sustainable Development and Social Affairs, 2012 ; เจษฎา ศาลาทอง, 2555)

บทบาทวิทยุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ถ่ายทอดข่าวสารไปสู่ประชาชน ได้แก่ ข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา เกษตรกรรม
2. ติดตามตรวจสอบปัญหาของประชาชน และการนำเสนออัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของชุมชนออกสู่สังคมภายนอก
3. รวบรวมและนำเสนอรายการที่เป็นข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหาชุมชนและสังคม รวมทั้งการเตือนภัย
4. การเผยแพร่สินค้าของชุมชน และการสอนอาชีพให้ประชาชน
5. การวิเคราะห์การเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจนโยบายการปฏิบัติงานของการเมืองในชุมชน และท้องถิ่น
6. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้ความรู้เรื่องการเลือกตั้ง การดำรงรักษาวัฒนธรรมหลักของสังคม และความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
7. การขัดเกลาทางสังคม เช่น การส่งเสริมค่านิยมเรื่องความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ การสำนึกรักบ้านเกิด การรักษาสีงแวดล้อม การประสานความสามัคคี
8. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม มีปากมีเสียงในพื้นที่สาธารณะและเป็นเวทีสำหรับฝึกซ้อมให้ประชาชนรู้จักแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ
9. ให้การศึกษาในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดเวลา อายุ และสถานที่ เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์ การทำงาน บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต
10. การพัฒนาคุณภาพคน โดยผ่านการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องต่อความต้องการจำเป็นของตนเอง
11. เป็นกระบอกเสียงของผู้ด้อยโอกาส และเป็นหัวใจของกระบวนการสื่อสารประชาธิปไตยในสังคม ให้แนวคิดเรื่องความโปร่งใสและธรรมาภิบาล เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็น ปัญหา โอกาส ประสิทธิภาพทักษะในการดำรงชีวิตและประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ

สรุป

สื่อได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนัก ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และให้การศึกษาแก่ประชาชน บทบาทวิทยุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องปรับตัวให้

พันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การดำเนินกิจการวิद्यุชุมชนนั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชนจะพิจารณานำมาใช้ในการสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน การดำเนินกิจการวิद्यุชุมชนจะสำเร็จได้จะต้องได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากภาครัฐ หากภาครัฐไม่ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กิจการวิद्यุชุมชนก็จะประสบปัญหาโดยเฉพาะเรื่องกฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนการผลิตรายการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน วิद्यุชุมชนทำให้เกิดการสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนในลักษณะที่ตีคุณค่าทำให้ชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้รับข่าวสารโดยตรงจากพื้นที่ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนก็ได้รับการเผยแพร่จากวิद्यุชุมชนเป็นเจ้าของ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ท้องถิ่น บทเพลงพื้นบ้าน ข่าวสาร การประกอบอาชีพ ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเรียนรู้ เรื่องการส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ถูกส่งผ่านรายการวิद्यุชุมชน ตลอดช่วงเวลากว่า 20 ปี (ค.ศ. 2000-2019) ที่ผ่านมามีเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดแรงผลักดันจากอินเทอร์เน็ต (Internet) รวมทั้งการเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต หรือโซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่ได้ส่งผลอย่างมากต่อการสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ช่องทางออนไลน์ ทั้งเว็บไซต์และแอปพลิเคชันผ่านคอมพิวเตอร์ และสมาร์ทโฟน(Smart Phone) ในการเผยแพร่เนื้อหาต่าง ๆ แรงผลักดันจากอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียได้สร้างทางเลือกในการเข้าถึงและรับรู้ข่าวสารให้กับประชาชนอย่างเปิดกว้างมากขึ้น ความสะดวกและความรวดเร็วในการบริโภคข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้สื่อวิद्यุชุมชนจะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุค Media Disruption นี่คือนอกจากจะทำการกระจายเสียงออกอากาศผ่านทางช่องทางปกติแล้วต้องเพิ่มช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ อีก เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น เช่น การถ่ายทอดการกระจายเสียงผ่านทางอินเทอร์เน็ต การใช้เทคโนโลยีพ็อดคาสท์ (Podcast) พ็อดคาสท์ เป็นรายการที่สามารถรับฟังและรับชมได้ผ่านอินเทอร์เน็ตที่แบ่งเป็นตอน สามารถดาวน์โหลดมาเก็บไว้ในเครื่องเพื่อฟังแบบออฟไลน์ได้ จุดเด่นคือสามารถรับฟังหรือรับชมตอนไหนก็ได้ หลายคนคงคุ้นเคยกับการใช้พ็อดคาสท์ ปัจจุบันรายการในพ็อดคาสท์ล้วนมีประโยชน์มากสามารถเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนั้นก็ยังสามารถจัดรายการวิद्यุชุมชนผ่านทางโซเชียลมีเดีย เช่น facebook เป็นต้น

บทบาทวิद्यุชุมชนในการเสริมสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สมดุลและยั่งยืน คือทำหน้าที่เป็นสื่อในการพัฒนา 1) ความรู้ (Knowledge) โดยการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน และความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 2) ทักษะ (Skills) ให้ประชาชนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่ยั่งยืน ได้แก่ ทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะในการสื่อสารที่ประสิทธิภาพ ทักษะในการวิเคราะห์และวางแผนล่วงหน้า ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับค่านิยม (Values) ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย 3) มุมมอง (Perspectives) เน้นการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถมองได้รอบด้านให้เห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งที่เป็นประเด็นปัญหาในระดับโลก และความเชื่อมโยงหรือผลกระทบของปัญหาเหล่านั้นในระดับท้องถิ่น 4) ค่านิยม (Values) คือการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนเกี่ยวกับค่านิยมที่เหมาะสมสำหรับสังคมที่ยั่งยืน เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การเคารพกฎหมาย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2555). *คู่มือวิทยุชุมชน (FNS)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2555, จาก <http://www.fmkorat.com/doc/doc01.doc>.
- กาญจนา เจริญสี. (2559). “การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน Education for Sustainable Development (ESD),” *วารสารสมาคมนักวิจัย*. ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม.
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2555). *แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 1*. (2555-2559). สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.nbtc.go.th/>.
- จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และนาฏยา ตนานนท์. (2550). *คู่มือวิทยุชุมชน*. เชียงใหม่ : คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อภาคเหนือ.
- เจษฎา ศาลาทอง. (2555). *สื่อกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. NHK World เรดิโอเจแปน แผนกภาษาไทย.
- จิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจนชูฉัตร. (2546). *แนวคิดวิทยุชุมชนและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง* *หอดูดาวอีสาน*. อุบลราชธานี : จัดพิมพ์โดยเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคอีสาน.
- ทองหล่อ เทียงธรรม. *บทบาทของวิทยุชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 562, จาก <http://mis.ptu.ac.th/journal/data/3-2/3-2-8.pdf>
- ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2562, 9 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 89 ง, หน้า 38.
- ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2552, 24 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 126, ตอนที่ พิเศษ 104 ง, หน้า 6-14.
- ปรียานุช ธรรมปิยา. *ยูเนสโกระดมสมอง สู่อนาคตการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2653, จาก, <http://www.sufficiencyeconomy.org>.
- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์. (2551, 4 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 126, ตอนที่ 42 ก, หน้า 61-91.
- พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม. (2553, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 127, ตอนที่ 78 ก, หน้า 1-64.
- พลสมบัติ นามหล้า. (2562). *วิทยุชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในสื่อเพื่อชีวิตและสังคมท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2009/06/24613>
- เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2553). “วิทยุชุมชน : การจัดการความรู้ (หรือความจริง) เพื่อชุมชน,” *วารสารร่มพญักษ์*. 28(1) ตุลาคม 2552 - มกราคม 2553
- เฟรเซอร์ คอรินและ เอสตราดา โซเนียเรสเตอร์โ. (2001). *คู่มือวิทยุชุมชน*. กรุงเทพฯ : องค์กรเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2540, 11 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 114, ตอนที่ 55 ก, หน้า 1-99.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 124, ตอนที่ 47 ก, หน้า 1-127.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก, หน้า 1-90.
- สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ. (2555). *๑ ทศวรรษ วิทยุชุมชนไทย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเฮนริก เบิลล์ (Heinrick Boll Stiftung South East Asia).

- ออนโดโบ โคลด. (2544). “อารัมภบท,” *คู่มือวิทยุชุมชน*. กรุงเทพฯ : องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก).
- อำไพ หรรณารักษ์. (2550). *คิด มองคาดการณ์เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย*. นนทบุรี : ศูนย์แห่งความเป็นเลิศด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- ACCU. (2009). *Hope Declaration*. Retried November 8, 2012. From http://www.accu.or.jp/esd/mtstatic/news/topics/Tokyo_Declaration_of_HOPE%28English_version%29.pdf. Barker,
- UN Department of Economic and Social Affairs. (2012). *Core Publications Agenda 21*. Division for Sustainable Development. Retried November, 2012, from http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/res_agenda21_36.shtml.
- UNESCO EOLSS. (2007). *Knowledge for Sustainable Development: An Insight into the Encyclopedia of Life Support Systems*. Retried June 30, 2014, from http://www.eolss.net/eolss_ksd.aspx.
- UNESCO. (2008). *Media as partners in ESD : A training and resource kit*. Paris : UNESCO.
- UNESCO. (2012). *Education for Sustainable Development*. Bangkok : Retried November 7, 2012, from <http://www.unescobkk.org/th/education/esd/esd-home/esd-in-thai/UNCountryTeamThailand>.
- Mobile Friendly Websites. *Media Disruption: EP6 เมื่อ ‘วิทยุไทย’ ถูก ‘การเมือง-สื่อใหม่’ Disrupt*. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563, จาก, <https://www.tcijthai.com/news/2019/11/scoop/9558>.
- Mobile Friendly Websites. *Media Disruption: EP1 ไทมีไลน์และพฤติกรรมผู้เสพสื่อที่เปลี่ยนไปในระดับโลก*. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2563, จาก, <https://www.tcijthai.com/news/2019/8/scoop/9281>.

**การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย**
**Development Of A History Learning Management Handbook To
Minimize Ethnic Prejudice Among Senior High School Students**

Received : 2020-03-04

Revised : 2020-03-17

Accepted : 2020-05-09

ผู้วิจัย พันธุ์พงษ์ วงวาน¹

พรใจ ลีทองอิน²

วรวุฒิ สุภาพ³

Punnupong Wongwan

punnupong_230@hotmail.com

Pornjai Leetongin

Voravudh Subhap

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม จำนวน 23 คน คือ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ นักการศึกษาด้านสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า คู่มือประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ และตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา พบว่าคู่มือมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แปลผลได้ว่าคู่มือมีคุณภาพและนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้ และระยะที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังคมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1-42 จำนวน 439 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

¹ นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ (สังคมศึกษา)

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Student of M.Ed. Program in Educational Science and Learning Management (Social Studies) Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

² อาจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Instructor Ph.D. in Department of Adult Education and Lifelong Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

³ อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Instructor Ph.D. in Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่าคู่มือมีค่าเฉลี่ย 3.29 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 แปลผลได้ว่าคู่มืออยู่ในระดับเหมาะสมมาก

คำสำคัญ : คู่มือ การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ อคติทางชาติพันธุ์

Abstract

The aim of this research is to develop a handbook on history learning management in order to minimize ethnic prejudices among senior high school students. The study was divided into three phases; phase 1 was the creation of a handbook on history learning management to minimize ethnic prejudice. The study used qualitative data analysis to analyze the in-depth interviews with three groups of key informants. There were twenty-three participants in this research, including academics, historians and social studies educators, who were analyzed using qualitative data analysis. The handbook consisted of three parts: (1) the history of learning management problems in schools; (2) the history of learning management to minimize ethnic prejudice; and (3) the history of learning activities used to minimize ethnic prejudice. Phase 2 consisted of the quality of the history of learning management to minimize ethnic prejudice was examined by 7 experts in history and social studies, in terms of minimizing ethnic prejudice. It was found that the handbook had a consistency index (IOC) value equal to 1.00. It can be interpreted that the handbook is of good quality and can be used to manage learning. Phase 3 a survey of the social studies teachers' opinions on history learning management. The sample consisted of 439 social studies teachers under the Office of Educational Service Area 1-42. The quantitative data were analyzed by using basic statistics, which were mean and standard deviation (S.D.). It was found that the handbook had an average mean value of 3.29 and a standard deviation of 0.60. It can be interpreted that the handbook is at a very appropriate level.

Keywords : Handbook, History Learning Management, Ethnic Prejudice

ที่มาและความสำคัญ

คริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นศตวรรษแห่งความรุนแรงที่เป็นผลจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 นำไปสู่การสถาปนาอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและการเฟื่องฟูของระบอบประชาธิปไตย (สุวิมล รุ่งเจริญ, 2540, น. 251-253) ดังปรากฏคำว่าประชาธิปไตยในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2504, น. 3) ที่รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย และมีความเป็นประชาธิปไตย แต่การจัดการศึกษาสมัยใหม่โดยรัฐยังไม่สามารถสร้างนักเรียนให้ยอมรับและเคารพความแตกต่างหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559, น. 13) พบว่าการจัดการศึกษาโดยรัฐยังรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ไม่ให้ความสำคัญของความเป็นชุมชนท้องถิ่นและสังคมพหุวัฒนธรรม

วิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นวิชาหนึ่งที่มีส่วนทำให้นักเรียนเกิดอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นประวัติศาสตร์ของรัฐภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยม แม้ว่าในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการจะอนุญาตให้สำนักพิมพ์เอกชนตีพิมพ์แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์จำหน่าย และเปิดโอกาสให้ครูสามารถเลือกแบบเรียนได้อย่างอิสระ แต่ก็มีคณะกรรมการตรวจสอบและแก้ไขแบบเรียน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2557, ออนไลน์) สะท้อนว่ารัฐยังคงรักษาอำนาจในการควบคุมการใช้แบบเรียนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนอย่างเข้มข้น ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยเรื่องการรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ.1975-2009) ของวิบูล สันธุมลย์ (2554, น. 151-153) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาในแบบเรียนเน้นสงครามระหว่างไทยกับเจ้าอนุวงศ์ ให้ภาพของผู้แพ้และผู้ชนะที่เน้นย้ำถึงความเหนือกว่าของไทย ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และความรู้สึกของประชาชนทั้งสองประเทศ

การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความอคติและความเกลียดชัง โดยส่งเสริมทัศนคติที่มุ่งเน้นตนเองเป็นศูนย์กลาง (สุนทร ชุตินทรานนท์; และคนอื่น ๆ, 2557, น. 23-24) ประวัติศาสตร์แห่งชาติจึงเป็นเรื่องราวของอาณาจักรในภาคกลาง ไม่มีพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง และคนต่างชาติต่างภาษาที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549, น. 28) หรือในกรณีประเทศเพื่อนบ้าน ประวัติศาสตร์แห่งชาติให้ภาพพม่าในฐานะผู้รุกราน (สุนทร ชุตินทรานนท์; และคนอื่น ๆ, 2557, น. 83) ลาวในฐานะผู้รับความเอื้ออาทรจากไทย แต่ไม่สำนึกบุญคุณดังกรณีกบฏเจ้าอนุวงศ์ และกัมพูชาในฐานะเพื่อนบ้านที่ไม่น่าไว้วางใจ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2556, น. 265) ด้วยเหตุนี้ ประวัติศาสตร์ชาตินิยมจึงส่งผลให้คนไทยรับรู้ความเป็นศัตรูระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือประชาคมอาเซียน (สุนทร ชุตินทรานนท์; และคนอื่น ๆ, 2557, น. 24; สายชล สัตยานุรักษ์, 2558, น. 3) สอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาด้านสังคมศึกษาที่มีทัศนะว่าประวัติศาสตร์ที่เรียนกันอยู่ทุกวันนี้เป็นประวัติศาสตร์ที่เน้นการท่องจำและสร้างความเป็นชาตินิยมให้กับนักเรียน (อรรถพล อนันตวรสกุล, 2560, ออนไลน์) อันนำไปสู่การสร้างความเป็นอื่นให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ เสมอมา

จากสถานการณ์ข้างต้น สะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ยังไม่สามารถพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เน้นการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา และเพศ บนพื้นฐานของการเป็น “พลเมืองทางวัฒนธรรม” (cultural citizenship) (ยศ สันตสมบัติ, 2551, น. 155; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, น.

14) กรอบการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาแกนสำคัญวิชาหนึ่ง โดยมีทักษะชีวิต (life skills) และทักษะระหว่างวัฒนธรรม (intercultural skills) เป็นทักษะสำคัญ (วิจารณ์ พานิช, 2556, น. 20) โรงเรียนจึงควรมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้รุก (active learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนมีบทบาทในการลงมือปฏิบัติและใช้กระบวนการคิด โดยครูจะต้องปลูกฝังเจตคติเชิงบวกและค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดในตัวนักเรียน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้ส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (Banks, James A., 2008, p. 138) ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นจะนำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ท่ามกลางความหลากหลายในสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีการปะทะประสานทางวัฒนธรรมผ่านการเคลื่อนย้ายของประชากรโลกอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงควรให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองให้มีคุณลักษณะที่ยอมรับและเคารพความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์เป็นแนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองทางวัฒนธรรมที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมไทย สังคมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสังคมโลกอย่างเป็นปกติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ (mixed methods research) ซึ่งเป็นการนำการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มาผสมผสานกัน เนื่องจากการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเชี่ยวชาญ แต่ไม่ได้นำคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ไปทดลองจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อทดสอบประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและคุณภาพของคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาทั่วประเทศที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 23 คน ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 9 คน 2) นักการศึกษาด้านสังคมศึกษา จำนวน 8 คน และ 3) ครูสังคมศึกษา จำนวน 6 คน โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview guidelines) แบ่งเป็น 3 ชุด ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการด้านการประวัติศาสตร์ (26 ข้อ) แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาด้านสังคมศึกษา (40 ข้อ) และแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกครูสังคมศึกษา (35 ข้อ)

การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้ให้ข้อมูลหลักในช่วงเดือนมิถุนายน 2561 - มีนาคม 2562 เป็นระยะเวลา 10 เดือน ณ สถานที่ทำงานหรือตามนัดหมาย และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนคือ 1) การเตรียมข้อมูล (preparing) เป็นถอดเทปแบบคำต่อคำ เรียบเรียงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและทบทวนข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียด 2) การกำหนดรหัสข้อมูล (coding) เป็นการกำหนดรหัส (code) ข้อมูลแบบอุปนัย โดยกำหนดรหัสภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การจัดกลุ่มของข้อมูล (categorization) เป็นการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ถูกระบุโดยผู้ให้ประเด็นหลัก (themes) ของงานวิจัย และ 4) การตีความและสร้างข้อสรุป (interpretation and conclusion) เป็นการสังเคราะห์และตีความข้อมูล เพื่อสร้างข้อสรุปเรื่องการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ พิจารณาความเชี่ยวชาญจากคุณวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์ จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา จำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ซึ่งเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) และข้อเสนอแนะ

การดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ประเด็นที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แปลผลได้ว่ามีคุณภาพและนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ จากนั้นจึงปรับปรุงคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ในส่วนของเนื้อหาและภาพประกอบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

ระยะที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยทั่วไปการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้มักจะทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามที่กำหนดไว้ แต่อคติทางชาติพันธุ์เป็นตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัยที่เปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างยากและใช้เวลายาวนาน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา โดยประชากรในการสำรวจครั้งนี้กำหนดให้เป็นครูสังคมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งเป็นครูที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในเขตเมืองและโรงเรียนนอกเขตเมือง ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นมีความหลากหลาย โดยเป็นครูสังคมศึกษาที่จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 1-42 แต่ข้อมูลครูสังคมศึกษาเป็นการจัดเก็บในแต่ละ สพม. ด้วยเหตุนี้ จึงใช้ข้อมูลครูสังคมศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ซึ่งเป็นข้อมูลครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่จัดเก็บเป็นภาพรวมจนถึง พ.ศ.2558 จำนวน 19,185 คน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2562) และหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาค่าเฉลี่ยประชากรของศิริชัย กาญจนวาสี; และคณะ (2559, น. 151) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า 10% กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังคมศึกษาสังกัด สพม. เขต 1-42 จำนวนไม่น้อยกว่า 392 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2558, น. 68)

การดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาในครั้งนี้เป็นการสำรวจผ่าน Google Forms เมื่อครูสังคมศึกษาที่มีคุณสมบัติที่กำหนดตอบแบบสอบถามเกินกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงปิดการรับคำตอบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เวลาในการสำรวจความคิดเห็นทั้งหมด 2 เดือน 10 วัน ปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 484 คน เป็นครูสังคมศึกษาสังกัด สพม. ตรงกับคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 439 คน และไม่ตรงกับคุณสมบัติ จำนวน 45 คน ได้แก่ ครูสังคมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 11 คน ครูสังคมศึกษาสังกัดโรงเรียนเอกชน จำนวน 8 คน พนักงานราชการ จำนวน 4 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 7 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน พนักงานมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน นิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 11 คน และนักเรียน จำนวน 2 คน ผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามของครูสังคมศึกษาสังกัด สพม. มาวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐานที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงกำหนดเกณฑ์การแปลผลเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมน้อยที่สุด (1.00-1.60) เหมาะสมน้อย (1.61-2.20) เหมาะสมปานกลาง (2.21-2.80) เหมาะสมมาก (2.81-3.40) และเหมาะสมมากที่สุด (3.41-4.00)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ คู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ แบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน มีลักษณะเป็น “ประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยม” ที่เน้นเรื่องราวการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านที่ผูกโยงกับพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ “ประวัติศาสตร์เชื้อชาตินิยม” ที่เน้นเรื่องราวของคนเชื้อชาติไทยที่บริสุทธิ์จนละเลยความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมไทย และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทยภายใต้วัฒนธรรมมาตรฐานแห่งชาติที่อธิบายวัฒนธรรมของชนชั้นสูงและภาคกลางเป็นวัฒนธรรมหลักของชาติจนละเลยวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในสังคมไทย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เน้น “ครูเป็นผู้เชี่ยวชาญ” บนฐานของปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ที่เน้นการเรียนรู้แบบท่องจำเนื้อหาบทเรียน และปรัชญานิรันดร์นิยม (Perennialism) ที่เน้นอุดมคติความรักและเสียสละเพื่อชาติ ซึ่งไม่นำไปสู่การตั้งคำถามต่อความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีหลากหลายข้อถกเถียง (argument) ตามธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ ต้องสร้างการรับรู้ในการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมและการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยประวัติศาสตร์สงครามระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านต้องชี้ให้เห็นว่าสงครามในอดีตเป็นเหตุการณ์ของรัฐจารีตที่พระมหากษัตริย์ต้องการขยายปริมณฑลทางอำนาจตาม “คติจักรพรรดิราช” (Chakravartin) และความต้องการครอบครองเมืองการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐจารีตต่างๆ ภายในภูมิภาคต่างขยายอำนาจของตนเองไปยังรัฐใกล้เคียงเสมอ ซึ่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สงครามในลักษณะนี้ช่วยลดอคติและความเกลียดชังที่เกิดจากประวัติศาสตร์บาดแผลระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ความขัดแย้งระหว่างไทยกับพม่ากรณีสงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ความขัดแย้งระหว่างไทยและลาวกรณีกบฏเจ้าอนุวงศ์ เป็นต้น ประวัติศาสตร์สามัญชนคนตัวเล็กตัวน้อยหลากหลายชาติพันธุ์ในสังคมไทย เช่น กบฏเงี้ยวเมืองแพร่ กบฏผีบุญ พุทธภาพมณี เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สามัญชนช่วยสร้างกรอบคิด

(mindset) ว่าด้วยสังคมไทยส่วนใหญ่ประกอบด้วยสามัญชนคนตัวเล็กตัวน้อยและความเป็นไทยประกอบสร้าง (construction) จากวัฒนธรรมของสามัญชนหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้ช่วยลดการสร้างความเป็นอื่นต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทย เช่น กลุ่มมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในภาคเหนือ เป็นต้น และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมในภูมิภาคเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์มายาวนานก่อนการก่อกำเนิดรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเส้นเขตแดน เช่น โชน ผ้าบาติก สงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมร่วมช่วยสร้างกรอบคิดว่าด้วยการแลกรับและปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในภูมิภาคที่ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เน้น “นักเรียนเป็นสำคัญ” บนฐานของปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ที่เน้นใช้ประเด็นปัญหาตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่ออำนาจและความไม่เป็นธรรมทางสังคม ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ตีความหลักฐานที่หลากหลายรอบด้าน เช่น พงศาวดารไทย พงศาวดารพม่า บันทึกของชาวตะวันตก เป็นต้น หรือการใช้ประเด็นเป็นฐาน เช่น พรหมแดนกับความขัดแย้ง ปกาเกอญอกับวิถีในการอนุรักษ์ป่า นโยบายของรัฐกับอคติทางชาติพันธุ์ เป็นต้น

ตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์ เป็นกิจกรรมที่เรียนรู้ปัญหาการช่วงชิงทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านมุมมองความแตกต่างระหว่างรัฐจารีตและรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและผลกระทบของความขัดแย้งว่าด้วยการช่วงชิงทางวัฒนธรรมในภูมิภาค ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดกรอบคิดว่าด้วยการแลกรับและปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ภายในภูมิภาคมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน 2) สังคมไทยสังคมพหุชาติพันธุ์ เป็นกิจกรรมที่เรียนรู้ลักษณะสังคมไทยที่เป็นสังคมพหุชาติพันธุ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยให้วิเคราะห์และร้อยถ้อยคำทางชาติพันธุ์ในตัวเองผ่านการวาดรูปบุคคลที่ฉันรู้จัก การวิเคราะห์ผลกระทบของอคติทางชาติพันธุ์และนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์สังคมที่เคารพความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้เท่าทันอคติทางชาติพันธุ์ในตัวเองและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมพหุวัฒนธรรมที่เคารพความแตกต่างหลากหลาย และ 3) สนทนาประเด็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นกิจกรรมที่เรียนรู้ประวัติศาสตร์โลกร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อสะท้อนย้อนคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในห้องเรียน เช่น แรงงานไทยในต่างประเทศ แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย และโรคเกลียดกลัวอิสลาม เป็นต้น ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักรู้ถึงปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ในฐานะพลเมืองทางวัฒนธรรม

ดังนั้น คู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์จึงเป็นคู่มือที่นำเสนอปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนภายใต้เนื้อหาประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยมและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ โดยนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ที่มีเนื้อหาผูกโยงกับประวัติศาสตร์สงครามตามคตินิคมราช เรื่องราวสามัญชน และวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ทั้งกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์ กิจกรรมสังคมไทยสังคมพหุชาติพันธุ์ และกิจกรรมสนทนาประเด็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัย

ตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์
ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า คู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แปลผลได้ว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ มีคุณภาพและนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้ และผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ควรเพิ่มเติมรายละเอียด เช่น เพิ่มคำอธิบายประวัติศาสตร์แบบเส้นตรง เพิ่มตัวอย่างอคติทางชาติพันธุ์จากประสบการณ์ตรง เพิ่มตัวอย่างอนุสาวรีย์วีรบุรุษและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และเพิ่มอภิธานศัพท์อธิบายความหมายของคำศัพท์ทางสังคมศาสตร์ เป็นต้น และควรเปลี่ยนแปลงข้อความ เช่น ประวัติศาสตร์เสียดินแดนเปลี่ยนเป็นประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคม เพราะเป็นการผลิตซ้ำเรื่องการเสียดินแดน และประวัติศาสตร์ชาตินิยมเปลี่ยนเป็นประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยม เพื่อให้สอดคล้องกับคำอธิบายที่ผูกโยงการทำสงครามและพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ ควรเพิ่มเติมรายละเอียด เช่น เพิ่มประเด็นประวัติศาสตร์แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย เพิ่มคำอธิบายประวัติศาสตร์ข้ามพรมแดนรัฐชาติ เพิ่มสื่อที่สะท้อนชีวิตของคนตัวเล็กตัวน้อย เพิ่มแหล่งเรียนรู้สถานที่ประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญในท้องถิ่น เพิ่มประเด็นการสร้างเครือข่ายครูประวัติศาสตร์ในระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

ตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ ควรเพิ่มเติมรายละเอียด ได้แก่ เพิ่มเติมเกณฑ์การประเมินกิจกรรม (scoring rubric) และควรเปลี่ยนแปลงรายละเอียด เช่น เป้าหมายการเรียนรู้ควรเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และภาพประกอบที่ผลิตซ้ำมายาคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

ตอนที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังคมศึกษาสังกัด สพม. เขต 1-42 พบว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ 3.29, S.D. 0.60) ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน			
1. เป้าหมายการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของรัฐที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.29	0.81	เหมาะสมมาก
2. เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.19	0.81	เหมาะสมมาก
3. การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.19	0.85	เหมาะสมมาก
4. กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.16	0.90	เหมาะสมมาก
5. สื่อประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.16	0.82	เหมาะสมมาก
6. แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.13	0.84	เหมาะสมมาก
7. ผลของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์	3.10	0.90	เหมาะสมมาก
รวมตอนที่ 1	3.17	0.73	เหมาะสมมาก

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์			
8. เป้าหมายการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.38	0.70	เหมาะสมมาก
9. เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.28	0.72	เหมาะสมมาก
10. หลักการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.36	0.70	เหมาะสมมาก
11. กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.32	0.69	เหมาะสมมาก
12. กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.38	0.71	เหมาะสมมาก
13. บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.36	0.71	เหมาะสมมาก
14. บทบาทนักเรียนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.33	0.71	เหมาะสมมาก
15. สื่อประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.38	0.75	เหมาะสมมาก
16. แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์	3.41	0.71	เหมาะสมมากที่สุด
17. การประเมินผลลดอคติทางชาติพันธุ์	3.32	0.71	เหมาะสมมาก
รวมตอนที่ 2	3.35	0.61	เหมาะสมมาก
ตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์			
18. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์	3.32	0.69	เหมาะสมมาก
19. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 สังคมไทยสังคมพหุชาติพันธุ์	3.32	0.71	เหมาะสมมาก
20. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 สนทนาประเด็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัย	3.34	0.70	เหมาะสมมาก
รวมตอนที่ 3	3.33	0.64	เหมาะสมมาก
รวมทั้งหมด	3.29	0.60	เหมาะสมมาก

นอกจากนี้ ครูสังคมศึกษาสังกัด สพม. ที่ตอบแบบสอบถามยังได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 7.51 ซึ่งสามารถประมวลได้ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนรู้มีขั้นตอนกระบวนการชัดเจนและการสะท้อนการเรียนรู้ของนักเรียน 2) เป็นคู่มือที่ควรมีการเผยแพร่สู่ครูทั่วประเทศและพัฒนาเป็นแบบเรียนประวัติศาสตร์ และ 3) แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับวิชาประวัติศาสตร์เพิ่มเติมมากกว่าวิชาพื้นฐาน

การอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในการสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ เพื่อรู้ถ้อยคำที่แสดงออกถึงอคติทางชาติพันธุ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์กระแสหลักภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยม และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณในการตรวจสอบคุณภาพและความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ อภิปรายผลการวิจัยดังประเด็นต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์

ระยะที่ 1 การสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ นักการศึกษา ด้านสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษา ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กล่าวคือ นักประวัติศาสตร์ทำหน้าที่สร้างองค์ความรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์ ในขณะที่นักศึกษาด้านสังคมศึกษาทำหน้าที่ผลิตครูสังคมศึกษาให้มีความรู้ทางด้านการจัดการเรียนรู้และองค์ความรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์สร้างขึ้น และครูสังคมศึกษาทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์แก่นักเรียนโดยใช้ความรู้ทางด้านการจัดการเรียนรู้จากนักการศึกษาและองค์ความรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์จากนักประวัติศาสตร์ ดังนั้นการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีสถานภาพหลากหลายส่งผลให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดขององอาจ นัยวัฒน์ (2548, น. 138-139) ที่มองว่าการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักควรครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย และเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติหลากหลาย

หลักการสำคัญในการสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ต้องอธิบายเนื้อหาให้ครอบคลุม มีความถูกต้องเหมาะสมและใช้ภาษากระชับ สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แหมมณี (2551, น. 171) และสุมาลี สังข์ศรี (2553, น. 235) ที่กล่าวว่าคู่มือเป็นการให้ความรู้แก่ผู้อ่านผ่านทางภาษาเขียน แต่เนื่องจากผู้อ่านไม่มีโอกาสที่จะซักถามผู้เขียนในประเด็นที่สงสัย คู่มือจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจนในรายละเอียดและครอบคลุมประเด็นที่น่าสงสัยไว้ทั้งหมด มีความต่อเนื่องของลำดับเนื้อหา มีการนำเสนอตัวอย่าง มีภาพประกอบที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและความเข้าใจของผู้อ่าน โดยองค์ประกอบของคู่มือแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ และตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ ผู้วิจัยพัฒนาคู่มือให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการสอดคล้องกับแนวคิดของสุมาลี สังข์ศรี (2553, น. 236) ที่มองว่าหลังจากการเขียนคู่มือจะต้องมีการตรวจสอบประสิทธิภาพเบื้องต้นโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงคู่มือ ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญและคุณวุฒิการศึกษาจำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ดังเห็นได้จากผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาทั้ง 3 ตอนของคู่มือมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทั้งนี้เพราะคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นอธิบายสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ได้อย่างครอบคลุมชัดเจน

ระยะที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ ผู้วิจัยเลือกใช้การสำรวจความคิดเห็นแทนการทดลองการจัดการเรียนรู้ เพราะครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมีลักษณะเป็นครูนักปฏิบัติการในชั้นเรียนที่เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและมองเห็นแนวโน้มของการนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ไปใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน รวมทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าในทางจิตวิทยาชี้ชัดว่าอคติทางชาติพันธุ์มีลักษณะเป็นเจตคติเชิงลบที่เป็นอัตวิสัยและมีความคงทนถาวรสูง สอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร โคมิน (2556, น. 388) ที่มองว่าอคติมีลักษณะที่ค่อนข้างถาวรและคงทน ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ

ทางชาติพันธุ์เป็นไปได้ยากและใช้ระยะเวลายาวนาน สอดคล้องกับแนวคิดของกษมา จิตรีภิรมย์ศรี (2558, น. 73) ที่มองว่าการลอคคิตต้องใช้เวลาในพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน

2. ลักษณะและการนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลอคคิตทางชาติพันธุ์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

คู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ที่พัฒนาขึ้นเป็นงานวิชาการที่ให้ความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลอคคิตทางชาติพันธุ์ หากพิจารณาการแบ่งประเภทคู่มือในโลกวิชาการจะพบว่า คู่มือนี้นับจัดประเภทเป็นคู่มือครู เพราะเป็นคู่มือที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แชมมณี (2551, น. 165-166) ที่มองว่าคู่มือครูเป็นแนวทางและคำแนะนำ แก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งอ้างอิง แต่อย่างไรก็ตาม คู่มือนี้ไม่ได้มี ฐานะเป็นเพียงคู่มือครูเท่านั้น แต่ยังมีฐานะเป็นงานวิชาการที่ช่วยเปิดโลกทัศน์และพรมแดนความรู้ในการ ศึกษาประวัติศาสตร์กระแสกรองในสังคมไทย เป็นคู่มือที่ชี้ให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานธรรมชาติ ของวิชาประวัติศาสตร์ที่ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นข้อถกเถียง (argument) มีความเปลี่ยนแปลงและ มีความเป็นพลวัตสูง (dynamic) ตามการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประกอบกับประวัติศาสตร์ กระแสกรองที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของคนตัวเล็กตัวน้อยหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งการ จัดการเรียนรู้ภายใต้คู่มือนี้นี้มีแนวโน้มนำไปสู่การสร้างความรู้เข้าใจอันดีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สอดคล้องกับแนวคิดของเดชา ตั้งสีฟ้า (2551, น. 286-300) ที่มองว่า คู่มือมีผลต่อโลกทัศน์และชีวิตประจำวันของผู้อ่าน เป็นเอกสารเปิดประตูการเมืองวัฒนธรรมให้กับบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ได้แก่ 1) ปัญหาเนื้อหาประวัติศาสตร์ ชาตินิยมถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของธีระ นุชเปี่ยม (2552, น. 33) ที่มองว่าประวัติศาสตร์สร้างความกลมกลืนภายใน ชาติ และกระตุ้นให้เกิดสำนึกความเป็นชาติที่มีอัตลักษณ์แห่งชาติหรือความเป็นไทย นำไปสู่การแบ่งแยก “ความเป็นเรา” และ “ความเป็นอื่น” ซึ่งทำให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์ต่อคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทย เช่น กลุ่มคนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง กลุ่มคนมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็สร้าง ความเป็นอื่นให้กับประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร ชุตินทรานนท์ และคนอื่นๆ (2557, น. 23-24) และสายชล สัตยานุรักษ์ (2558, น. 3) ที่มองว่าประวัติศาสตร์ชาตินิยมส่งเสริมทัศนะแบบยึด ตนเองเป็นศูนย์กลางและมองประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรู และ 2) ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่นำไปสู่อคติทางชาติพันธุ์บนฐานของปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ที่เน้นครูเป็นสำคัญและการ เรียนรู้แบบท่องจำ สอดคล้องกับแนวคิดของพรเพ็ญ อันตระกูล (2556, น. 328) ที่มองว่าปัจจุบันยังมີ ความเข้าใจว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของลำดับเวลาและเหตุการณ์ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธี การท่องจำ หรือปรัชญานิรันดร์นิยม (Perennialism) ที่เน้นอุดมคติความรักและเสียสละเพื่อชาติ ซึ่งไม่ พัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ตั้งคำถามต่อความรู้ประวัติศาสตร์ชาตินิยม

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลอคคิตทางชาติพันธุ์ ได้แก่ 1) เนื้อหา ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลอคคิตทางชาติพันธุ์ ประเด็นประวัติศาสตร์สามัญชนคนตัวเล็กตัวน้อยนำไป สู่การจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของคนหลากหลายชาติพันธุ์ให้มีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และสร้างกรอบคิดว่ ด้วยสังคมไทยเป็นสังคมหลากหลายชาติพันธุ์ ประเด็นประวัติศาสตร์สงครามผ่านมุมมองคตินิจการพหุ ราช (Chakravartin) ที่พระมหากษัตริย์ช่วงชิงความเป็นราชาเหนือราชาผ่านการทำสงคราม ซึ่งช่วยคลาย ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และประเด็นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมร่วมราก

อุษาคเนย์ที่อธิบายภูมิปัญญาในฐานะสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่ผ่านการแลกรับและปรับเปลี่ยน ซึ่งช่วยสร้างกรอบคิดในการมองวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนและปะทะประสานอย่างเป็นพลวัต สอดคล้องกับแนวคิดของ Timmins, G., and et al. (2005, p. 72) ที่มองว่าควรออกแบบเนื้อหาประวัติศาสตร์เชิงสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดมุมมองเชิงเปรียบเทียบอย่างเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และ 2) การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลอคคิตทางชาติพันธุ์ต้องอยู่บนฐานของปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของสิริวรรณ ศรีพหล (2554, น. 137-138) ที่มองว่าควรควรใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและเป็นผู้ปฏิบัติ หรือปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ที่เน้นใช้ประเด็นปัญหาตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่ออำนาจและความไม่เป็นธรรมทางสังคม รวมทั้งปัญหาประวัติศาสตร์ชาตินิยมและอคติทางชาติพันธุ์ สอดคล้องกับแนวคิดของเปาโล แฟร์ (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561, น. 113-114 อ้างอิงจาก Paulo Freire, 1987) ผู้บุกเบิกศาสตร์การเรียนรู้เชิงวิพากษ์ที่มองว่าการเรียนรู้เชิงวิพากษ์คือ การสร้างห้องเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาบทเรียน เพื่อเป็นสะพานทำความเข้าใจโลกและตำแหน่งแห่งที่ของนักเรียน ห้องเรียนคือพื้นที่การเรียนรู้เพื่อตั้งคำถามและต่อรองกับเงื่อนไขที่เผชิญ

ตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลอคคิตทางชาติพันธุ์ เป็นตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมวัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์ 2) กิจกรรมสังคมไทยสังคมพหุชาติพันธุ์ และ 3) กิจกรรมสนทนาประเด็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัย โดยเป็นกิจกรรมที่มีแนวโน้มนำไปสู่การลอคคิตทางชาติพันธุ์ เพราะอยู่บนฐานปรัชญาพัฒนาการนิยมที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และปรัชญาปฏิรูปนิยมที่เน้นการตั้งคำถามต่อประเด็นปัญหาและความไม่เป็นธรรมทางสังคมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและเชื่อมโยงสู่เนื้อหาบทเรียนประวัติศาสตร์ ผ่านการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรไกร นันทบุรณย์ (2556, น. 105-111) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดจากการจัดกิจกรรมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การอภิปราย การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง และการใช้กรณีตัวอย่าง

การนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลอคคิตทางชาติพันธุ์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีหลักที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น กล่าวคือ ครูต้องใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อให้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยต้องเริ่มจากประสบการณ์ใกล้ตัวของนักเรียนก่อนเสมอ เช่น โรงเรียนชายแดนควรเริ่มต้นจากการจัดการเรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์ก่อนแล้วขยายไปสู่ความหลากหลายด้านอื่นๆ ทั้งความหลากหลายทางเพศ ศาสนา และความเชื่อ ฯลฯ ในขณะที่โรงเรียนในเมืองอาจเริ่มจัดการเรียนรู้เรื่องความหลากหลายด้านอื่นๆ ก่อน แล้วขยายไปสู่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เป็นต้น และ 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กล่าวคือ ประวัติศาสตร์เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งท่ามกลางเงื่อนไขอื่นๆ ที่ทำให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์ การจัดการเรียนรู้เพื่อลอคคิตทางชาติพันธุ์จึงควรเป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างสาระประวัติศาสตร์และสาระอื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น สาระหน้าที่พลเมืองฯ สาระเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น โดยใช้สาระประวัติศาสตร์เป็นแกนและบูรณาการร่วมกับสาระอื่นๆ เพื่อให้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย สัมพันธ์กับ

ชีวิตประจำวันและต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรงของนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม ครูสังคมศึกษาที่จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่อาจส่งผลกระทบต่อความคล่องตัวและรายละเอียดของเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์

3. ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์

การสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ พบว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ มีความเหมาะสมมาก หากพิจารณารายตอนของคู่มือจะพบว่าครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นในระดับเหมาะสมมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ ตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ และตอนที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) คือ 3.35 3.33 และ 3.17 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยในตอนที่ 1 มีค่าต่ำกว่าในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 และหากพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จะพบว่าในตอนที่ 1 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ในขณะที่ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 และ 0.64 ตามลำดับ สะท้อนว่าความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ที่มีต่อด้านที่ 1 มีความแปรปรวนหรือการกระจายของข้อมูลมากกว่าตอนที่ 2 และตอนที่ 3 กล่าวคือ ครูสังคมศึกษาจำนวนหนึ่งมองเห็นว่าการวิพากษ์ปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนในตอนที่ 1 ไม่เป็นปัญหาที่นำไปสู่ลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะประเด็นผลของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่ลดอคติทางชาติพันธุ์ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 3.10 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุดคือ 0.90 ซึ่งอาจเป็นเพราะครูสังคมศึกษาจำนวนหนึ่งยังคงให้คุณค่ากับประวัติศาสตร์ชาตินิยม และขาดมุมมองเชิงวิพากษ์ต่อองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์

ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ในระยะที่ 3 ภาพรวมมีความเหมาะสมมาก สอดคล้องกับผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 2 สะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญและครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นต่อคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ไปในทิศทางเดียวกัน อนึ่ง ครูสังคมศึกษาบางคนมีความคิดเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสมนำไปใช้จัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์พื้นฐาน แต่ควรใช้จัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพิ่มเติม เข้าใจว่าความคิดเห็นข้างต้นพิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้จากระยะเวลาจัดกิจกรรมและการไม่ระบุตัวชี้วัด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเน้นออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์และสาระอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยกำหนดหัวเรื่อง (topic) ที่เกี่ยวข้องกับการลดอคติทางชาติพันธุ์ เช่น วัฒนธรรมร่วมรากอาเซียน สังคมไทยสังคมพหุชาติพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษา (social studies) ที่เป็นศาสตร์บูรณาการองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของโชตรัศมิ์ จันทรสุคนธ์ (2551, น. 20) ที่มองว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่บูรณาการเนื้อหาแบบสหวิทยาการระหว่างศาสตร์อย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากอคติทางชาติพันธุ์เป็นเจตคติเชิงลบที่เป็นอัตวิสัย และใช้ระยะเวลายาวนานในการเปลี่ยนแปลง การนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูต้องคำนึงว่าการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนแต่ละคนใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงอคติทางชาติพันธุ์ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์จึงควรเป็นกระบวนการที่กระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.2 เนื่องจากคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์เป็นคู่มือที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการระหว่างสาระประวัติศาสตร์กับสาระอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จึงเหมาะสมกับโรงเรียนที่ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา แต่หากเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่ไม่ได้ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรบูรณาการควรดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการระหว่างวิชาประวัติศาสตร์ (ปัจจุบันสาระประวัติศาสตร์ถูกแยกออกจากวิชาสังคมศึกษาและให้จัดการเรียนรู้เป็นวิชาประวัติศาสตร์) และวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเพิ่มขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ในระยะที่ 2 ก่อนผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฯ โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มควรเป็นครูสังคมศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในระยะที่ 1 และการสนทนากลุ่มเฉพาะในส่วนของตอนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การลดอคติทางชาติพันธุ์ เพื่อเป็นการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มครูสังคมศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ให้ครอบคลุมในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาและสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ในปัจจุบันและสังคมโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

บรรณานุกรม

- กษมา จิตรภิรมย์ศรี. (2558). สันติภาพศึกษา: บทบาทและกระบวนการมีส่วนร่วมในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 1(1), 53-76.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2557). *ปฏิรูปประวัติศาสตร์ไม่พอ เห็นจะต้องปฏิวัติ*. สืบค้น 12 เมษายน 2560, จาก <https://ilaw.or.th/node/3321>
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2558). *เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- โชติศรี จันทรสุนทร. (2551). วิชาสังคมศึกษา: ศาสตร์แห่งการบูรณาการ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 9(1), 16-23.
- เดชา ตั้งสีฟ้า. (2551). อ่านคู่มือข้าราชการเขียนพื้นที่วัฒนธรรม: วาทกรรมวัฒนธรรมของประเทศไทยกับพื้นที่ในระหว่างไทย-มาเลเซีย ใน *แผ่นดินจินตนาการ* (หน้า 282-341). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ทิตินา แคมมณี. (2551). การเขียนหนังสือคู่มือ: คู่มือครู คู่มือทั่วไป แบบฝึกปฏิบัติและแบบฝึกหัด ใน *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา* (หน้า 164-180). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย วินิจจะกูล. (2556). *กำเนิดสยามจากแผนที่: ประวัติศาสตร์ภูมิภาของชาติ* (พวงทอง ภวัครพันธุ์, โอตา อรุณวงศ์ และพงษ์เลิศ พงษ์วนานต์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: อ่าน.
- นงเยาว์ เนาวรัตน์. (2561). *การศึกษาพัฒนาธรรม: มุมมองเชิงวิพากษ์และปฏิบัติการในโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: วन्दาคารพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). *ประวัติศาสตร์แห่งชาติ ขอมฉบับเก่า สร้างฉบับใหม่*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พรเพ็ญ อันตรกุล. (2556). เทคนิคการสอนและการใช้วัตกรรมการสอนประวัติศาสตร์ใน *ประวัติศาสตร์ศาสนา วัฒนธรรมและการศึกษา รวมบทความไทยศึกษาเพื่อระลึกถึงศาสตราจารย์อิมิโย โยเนะโอะ* (หน้า 321-349). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์.
- วิบูล สันธุมลย์. (2554). *การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ.1975-2009)* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข. (2559). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). *การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่: ประวัติศาสตร์สังคมไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2562). *จำนวนข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาสายสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: การกิจนโยบายและบริหารงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2504). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทร โคมิน. (2556). เจตคติกับพฤติกรรมมนุษย์ใน เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไป หน่วยที่ 8-15 (หน้า 382-440). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทร ชุตินทรานนท์, รัตนพร พวงพัฒน, นิตยาภรณ์ พรหมปัญญา, มาโนช พรหมปัญญา, กรกิต ชุ่มกรานต์, ธิติ บัวคำศรี และชปา จิตต์ประทุม. (2557). ชาตินิยมในแบบเรียนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2553). การเขียนคู่มือใน การเขียนผลงานวิชาการและบทความ (หน้า 234-248). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุไร นันทบุรุษ. (2556). ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล รุ่งเจริญ (บ.ก.). (2540). อารยธรรมสมัยใหม่-ปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อรรถพล อนันตวรสกุล. (2560). ปัญหาการศึกษาไทยมองให้ไกลกว่า คสช. สืบค้น 25 ตุลาคม 2560, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/07/54405>
- Banks, James A. (2008). *An Introduction Multicultural Education*. Boston: Pearson Education.
- Timmins, G., Vernon, K., & Kinealy, C. (2005). *Teaching and Learning History*. London: SAGE Publications.

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Development of Indicators for Physical Education Teacher's Competency in Three Southern Border Provinces of Thailand

Received : 2020-02-21

Revised : 2020-02-21

Accepted : 2020-05-19

ผู้วิจัย บุญยพรรณศรี มั่นละม้าย¹

Bunyathat Muenlamai¹

Clarinet-2007@hotmail.com

ชัยลิจิต สร้อยเพชรเกษม²

Chailikit Soipetkasem²

ณัชชา มหปญญานนท์³

Natcha Mahapoonyanont³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) ทดลองใช้และกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีการดำเนินการวิจัย 1) กำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มเป้าหมายเป็นบุคลากรที่ผลิตครูพลศึกษาและครูพลศึกษาที่อยู่ในเขตชายแดนใต้ ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ เกี่ยวกับสมรรถนะด้านพลศึกษา เพื่อตอบแบบสอบถามการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติ (Critical Incident Technique) 2) ตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในด้านพลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อตอบแบบสอบถามสำหรับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ 3) กำหนดองค์ประกอบตัวบ่งชี้สำหรับประเมินสมรรถนะครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อประเมินองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษาที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษาที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการใช้เทคนิคการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติเกี่ยวกับสมรรถนะของครูพลศึกษาได้ตัวบ่งชี้ จำนวน 39 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษาที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.33 – 4.77 และ 4.10 – 4.48 สำหรับด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 4.53 และ 4.28 และ 3) การกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษาที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จำนวน 8 องค์ประกอบ มีค่าความแปรปรวน

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Student, Department of Research and Evaluation Department, Faculty of Education

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Ph.D. of Evaluation and Research Program, Faculty of Education

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr. of Evaluation and Research Program, Faculty of Education

ของตัวบ่งชี้ได้ร้อยละ 53.351 ได้แก่ ด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอนทางพลศึกษาและกีฬา ด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางพลศึกษาและกีฬา ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจและจริยธรรมทางพลศึกษาและกีฬา ด้านอุดมการณ์วิชาชีพครู ด้านความเป็นผู้นำและการยอมรับผู้อื่น ด้านความพอเพียงและจิตสาธารณะ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม และด้านการสร้างเสริมสุขภาพ

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้, สมรรถนะ, ครูพลศึกษา, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objective of this research is to 1) determine the performance indicators of physical education teachers in the three southern border provinces, 2) examine the quality of the performance indicators of the physical education teachers in the three southern border provinces, and 3) experiment and determine the composition of Performance indicators of physical education teachers in the three southern border provinces Method of research 1) Determine the performance indicators of physical education teachers in the three southern border provinces. The target groups are personnel that produce physical education teachers and physical education teachers in the southern border areas. Knowledgeable Talented and experienced about physical education performance In order to answer the questionnaire to review the Critical Incident Technique. 2) Check the quality of the indicators for the appropriateness and the possibility of the performance indicators of the physical education teachers. Which is knowledgeable, capable and experienced in the military in the three southern border provinces to answer the questionnaire for assessing the suitability and feasibility of the indicator? 3) Specify the indicator component for assessing the physical education teacher competency in the three southern border provinces to assess the component of the indicator of the physical education teacher competency in the three border provinces. Southern region

The results of the research revealed that 1) the results of determining the physical education teacher performance indicators in the three southern border provinces. Using the technique to review critical situations regarding the performance of physical education teachers, there are 39 indicators 2) The results of the quality inspection of the physical education teacher performance indicators in the three southern border provinces. Suitability And every possibility has passed the criteria With an average between 4.33 - 4.77 and 4.10 - 4.48 for suitability and possibility of competency indicators of physical education teachers in the three southern border provinces With an average of 4.53 and 4.28, and 3) the determination of 8 components of the physical education teacher performance indicators in the three southern border provinces with the variance of 53.351 percent which are Knowledge in teaching and learning in physical education and sports Personality

and ability in physical education and sports Determination, determination and ethics in physical education and sports The teacher's ideology Leadership and acceptance of others In sufficiency and public mind In relation to building relationships in a multicultural society And in terms of enhancing happiness

Keywords : indicators, Competency, Physical Education, Three Southern Border Provinces of Thailand

บทนำ

ประเทศไทยกำลังขับเคลื่อนประเทศชาติโดยใช้นโยบาย Thailand 4.0 เป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนสร้างกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวทันประเทศชั้นนำในอาเซียนโดยกำหนดกรอบการทำงานให้มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เป็นการวางรากฐานในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการที่จะขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวไปตามนโยบายได้นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต้องพัฒนาร่วมกันหลายมิติ เช่น มิติด้านสุขภาพ มิติด้านการศึกษา มิติด้านสังคม เป็นต้น โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการที่จะเพิ่มศักยภาพในการทำงานของบุคคล เพราะการศึกษาคือการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าสุขภาพไม่ดี ร่างกายอ่อนแอก็จะส่งผลให้จิตใจห่อเหี่ยวไปด้วย ส่วนหนึ่งของการมีสุขภาพที่ดีนั้นต้องมีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการวางแผนและปลูกฝังให้มีใจรักและเห็นความสำคัญของการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องใช้การศึกษามาช่วยสร้างสรรค์ความเป็นมนุษย์ให้มีคุณภาพ ภายใต้อุดมคติหลัก คือให้เป็นผู้ที่รู้จักเสียสละมีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและของประเทศชาติ (มงคล แวนไธสง, 2546, น. 5)

การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาสมีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างของสังคม ในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะพิเศษคือประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวันมีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างกันออกไปจากถิ่นอื่นจำเป็นต้องยึดหลักการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทาง วัฒนธรรมความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของหลักการทางศาสนาที่เชื่อมโยงเข้ากับวิชาสามัญและวิชาชีพที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้มีการบริหารจัดการในลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, น.9 - 10) และใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าใจสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่และเป็นเครื่องมือที่หล่อหลอมจิตใจและความรู้สึกของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน แม้จะแตกต่างกันทางศาสนา ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม ก็ต้องให้มีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในสังคมซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, น.8) จากปัญหาดังกล่าว กษมวรวรรณ ณ อยุธยา (2550) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ว่าต้องจัดให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยไม่ยึดติดกับหลักสูตรที่กำหนดจากส่วนกลาง หรือจัดเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศซึ่งสอดคล้องกับอับดุลซะกูร์ บินาฟิอียัดดินอะ (2550) ได้เสนอว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ความหลากหลายทาง วัฒนธรรมและความต้องการของท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับหลักศาสนา วิชาสามัญและวิชาชีพ รวมทั้งผลการวิจัยของบรรจง ฟุ้งสง (2550, น.19-43) ได้ชี้ว่าพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้สำหรับการปฏิรูปการศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ทั้งนี้ แนวทางของการปฏิรูปการศึกษาสำหรับชายแดนภาคใต้ควรยึดหลักการบูรณาการทางพหุวัฒนธรรมสู่การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาทั้งด้านนโยบายและการดำเนินการในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่แนวทางการยอมรับความหลากหลายในอัตลักษณ์ของชาติและส่งเสริมสังคมสันติสุขให้เกิดความยั่งยืนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่ได้ตั้งไว้ตามเกณฑ์ ต้องใช้ องค์ประกอบหลายด้าน เช่น ด้านหลักสูตร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านบุคลากร เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญ คือองค์ประกอบ ด้านบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูเนื่องจาก กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ จากครู ไปสู่ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของครู การสร้างหรือการพัฒนาสื่อขึ้นมาใช้ ในการถ่ายทอด องค์ความรู้จะช่วยให้ การเรียนรู้ในแต่ละทักษะ เข้าใจได้ดีขึ้น ซึ่งครูทุกกลุ่มวิชาต้องการให้ผู้เรียน เกิด ความเข้าใจและรู้ในทุกประเด็นที่ถ่ายทอด ทำให้ความยากง่าย ในการถ่ายทอดมีความแตกต่างกันศาสตร์ แต่ละสาขา โดยเฉพาะศาสตร์ทางพลศึกษาที่ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีกิจกรรมทางกายในการพัฒนาสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพหรือพัฒนา ทักษะทางกีฬา โดยใช้เกมกีฬาหรือวิธีการออกกำลังกายแบบต่างๆ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ครูพลศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพพลศึกษา เป็นอย่างยิ่ง วิชาชีพนี้จะเจริญก้าวหน้าเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับครูพลศึกษาว่าประพฤติและปฏิบัติตนเป็น อย่างไร (พิพัฒน์ ต้นวิบูลย์วงศ์, 2557, น. 1)

ดังนั้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูและสมรรถนะครูพลศึกษา ปัจจุบันยังขาดองค์ประกอบทางด้านสมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อทราบถึงการดำเนินงานของครูพลศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูพลศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้
3. เพื่อทดลองใช้และกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษา ในเขตชายแดนใต้

ในขั้นที่ 1 เพื่อสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษา ในเขตชายแดนใต้ โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบการสร้างตัวบ่งชี้และใช้เทคนิคการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติ (Critical incident technique) เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาโดยมีกลุ่มเป้าหมาย เป็นบุคลากรที่ผลิตครูพลศึกษาและครู พลศึกษาที่อยู่ในเขตชายแดนใต้ ซึ่งมีความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ เกี่ยวกับสมรรถนะด้านพลศึกษา ประกอบด้วยอาจารย์มหาวิทยาลัยและครูจำนวน 30 คน ใช้ วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการทบทวนเหตุการณ์ วิกฤติ (Critical Incident Technique) จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยข้อคำถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ การพัฒนาเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อกำหนดกรอบการ พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) กำหนดประเด็นตามกรอบที่ได้ จากการศึกษาดูเอกสารเพื่อสร้างแบบสอบถามผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์โดยใช้เทคนิคการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติ

(Critical Incident Technique) 3) สร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบปลายเปิดประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน คือส่วนที่หนึ่ง คือนิยามครูพลศึกษา, สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนที่สอง คือให้ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์วิกฤติทบทวนเหตุการณ์แสดงความคิดเห็นว่าครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พึงประสงค์เป็นอย่างไรและส่วนที่สาม คือ ให้ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์วิกฤติทบทวนเหตุการณ์และแสดงความคิดเห็นว่าครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไร 4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มประเด็นเหตุการณ์ที่สอดคล้องกันโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษา ในเขตชายแดนใต้

ในขั้นตอนที่ 2 เมื่อได้ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษา ในเขตชายแดนใต้ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้เป็นการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษา ในเขตชายแดนใต้ ใน 2 ประเด็น คือความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้ กลุ่มเป้าหมาย ในการเก็บข้อมูลสำหรับการประเมินตามตัวบ่งชี้ เป็นครูพลศึกษาที่อยู่ในเขตชายแดนใต้ ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในด้านพลศึกษา จำนวน 115 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามสำหรับการประเมินตัวบ่งชี้ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะครู พลศึกษาจำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยช่องสำหรับแสดงความคิดเห็น 2 ประเด็นหลัก คือช่องความเหมาะสมและความเป็นไปได้ การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย 1) นำตัวบ่งชี้จากขั้นที่ 1 มาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามสำหรับการประเมินตัวบ่งชี้ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษา ซึ่งมีลักษณะข้อความ (Item Format) เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Numeric Rating Scales) 2) นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้สมรรถนะของครู พลศึกษาที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษา ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์คะแนนที่กำหนด 3) จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับเพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของสมรรถนะครูพลศึกษา ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไปและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์คะแนนของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ถือว่าผ่านเกณฑ์

ตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินด้านความเที่ยง (Reliability) เมื่อได้ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้ ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยได้นำตัวบ่งชี้ดังกล่าวมาสร้างเป็นแบบประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินด้านความเที่ยง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนเขตชายแดนใต้ ปีการศึกษา 2562 โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 3 จังหวัด ประกอบด้วยโรงเรียนเบญจมาศราชูทิศ จังหวัดปัตตานี จำนวน 40 คน โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 40 คน โรงเรียนนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน เครื่องมือเป็นแบบประเมิน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินด้านความเที่ยง และการวิเคราะห์ข้อมูลประมาณค่าความเที่ยงด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .945 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 39 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้

เมื่อได้ตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาแล้วผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้มาสร้างเป็นแบบประเมินเพื่อกำหนดองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนในโรงเรียนเขตชายแดนใต้ ปีการศึกษา 2562 โดยวิธีการสุ่มกลุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 420 คน มีขั้นตอนดังนี้ 1) แบ่งนักเรียนในเขตชายแดนภาคใต้ ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 ได้ 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี แล้วทำการสุ่มกลุ่มจำแนกออกเป็นอำเภอ ได้จังหวัดละ 2 อำเภอ 2) สุ่มโรงเรียนจากแต่ละอำเภอ โดยกำหนดให้อำเภอที่มีโรงเรียนน้อยกว่า 3 โรงเรียนสุ่มอำเภอละ 1 โรงเรียน สำหรับอำเภอที่มีโรงเรียนตั้งแต่ 3 โรงเรียนขึ้นไปสุ่มอำเภอละ 2 โรงเรียน และ 3) แต่ละโรงเรียนแบ่งเป็น 2 ระดับ คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแต่ละจังหวัดกำหนดให้มีกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบประเมินเพื่อกำหนดองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 39 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้โดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปพิจารณาองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาโดยค่าตัวแปรแต่ละตัวในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) 0.30 ขึ้นไป (Hair, Black, Babin and Anderson, 2010, p.116) และองค์ประกอบต้องมีค่าความแปรปรวน (eigen value) มากกว่า 1 ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยสรุปผลเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติ จำนวน 5 ข้อ คือ 1) ความหมายของครูพลศึกษา 2) ความหมายของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) ครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้ที่พึงประสงค์ 4) ครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่พึงประสงค์ 5) ครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างกับครูพลศึกษาโดยทั่วไปอย่างไร โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเป็นตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการใช้เทคนิคการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติเกี่ยวกับสมรรถนะที่ดีและไม่ดีของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ตัวบ่งชี้จำนวน 39 ตัวบ่งชี้

ตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งดำเนินการหลังจากที่ได้ตัวบ่งชี้สมรรถนะครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในตอนที่ 1 ในการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในภาพรวมผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไปทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม

สมตั้งแต่ 4.33 - 4.77 และค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ตั้งแต่ 4.10 - 4.48 สำหรับด้านความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเกณฑ์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมโดยแต่ละช่วงมีค่าความหมายดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษามีความเหมาะสมมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษามีความเหมาะสมมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษามีความเหมาะสมปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษามีความเหมาะสมน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษามีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ซึ่งค่าเฉลี่ยในภาพรวมของความเป็นไปได้เท่ากับ 4.53 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ สมรรถนะของครูพลศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 4.28 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอค่า Communality เป็นค่าสัดส่วนของค่าความแปรปรวนที่สามารถอธิบายได้โดย Common Factor (Factor ทั้งหมด : A1,A2,...A39) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า Communality จากการสกัดองค์ประกอบ

Communality					
ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction	ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction
A1	1.000	.430	A21	1.000	.460
A2	1.000	.556	A22	1.000	.660
A3	1.000	.518	A23	1.000	.643
A4	1.000	.542	A24	1.000	.602
A5	1.000	.550	A25	1.000	.534
A6	1.000	.609	A26	1.000	.635
A7	1.000	.578	A27	1.000	.473
A8	1.000	.525	A28	1.000	.473
A9	1.000	.505	A29	1.000	.615
A10	1.000	.472	A30	1.000	.529
A11	1.000	.496	A31	1.000	.474
A12	1.000	.562	A32	1.000	.514
A13	1.000	.577	A33	1.000	.430
A14	1.000	.527	A34	1.000	.422
A15	1.000	.512	A35	1.000	.532
A16	1.000	.517	A36	1.000	.452
A17	1.000	.539	A37	1.000	.510
A18	1.000	.618	A38	1.000	.580
A19	1.000	.514	A39	1.000	.626
A20	1.000	.497			

จากตารางค่า Initial Communalities ของวิธี Principal Component จะกำหนดค่าของตัวแปรทุกตัวเท่ากับ 1 ส่วนค่า Extraction Communalities ของตัวแปรหลังจากได้สกัดปัจจัยแล้วพบว่า ตัวแปร A22 มีค่า Communalities สูงสุดเท่ากับ .660 และ ตัวแปร A 34 มีค่า Communalities ต่ำสุดเท่ากับ .442 แสดงว่าตัวแปร สามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้อย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรได้ร้อยละ 44.2 - 66.0

ตอนที่ 3 การกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และค่าความเที่ยงมาสร้างเป็นแบบประเมินเพื่อกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปมีทั้งหมด 39 ตัวบ่งชี้ จัดเป็นองค์ประกอบได้ 8 องค์ประกอบและองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ได้ร้อยละ 53.351 ดังนี้

ตารางที่ 2 การกำหนดองค์ประกอบที่ 1 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. มีเอกสารประกอบการสอน สื่อการสอน และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่มีคุณภาพ และทันสมัย	.589
2. จัดกิจกรรมกีฬาให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ	.579
3. มีความรู้ มีทักษะทางกีฬาและพลศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ	.576
4. มีการจัดทำแผนการสอน วิธีการสอน และการวัดประเมินผล ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	.576
5. การใช้ภาษาทางราชการในการสื่อสาร	.528

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอนทางพลศึกษาและกีฬา มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .528 - .589

ตารางที่ 3 การกำหนดองค์ประกอบที่ 2 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. มีบุคลิกภาพและสุขภาพ ที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน	.588
2. มีความรู้ ความสามารถทักษะด้านพลศึกษา กิจกรรมนันทนาการ และทักษะการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกาย	.562
3. คุณธรรม จริยธรรม และข้อคิด ในรายวิชาที่สอน	.539
4. มีเทคนิคหรือวิธีการสอนที่ดี และเปลี่ยนรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเสมอ	.526
5. ให้ความสำคัญของการออกกำลังกายและพัฒนาการทางพลศึกษาของนักเรียน	.492

องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางพลศึกษาและกีฬา มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .492 - .588

ตารางที่ 4 การกำหนดองค์ประกอบที่ 3 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. มีความมุ่งมั่นตั้งใจฝึกสอนให้นักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	.614
2. มีน้ำใจนักกีฬาและสอนให้ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	.607
3. เป็นบุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม	.562
4. มีความรัก ความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน	.495
5. มีความรัก ความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน	.372
6. มีจิตวิทยาในการสอนสามารถชักจูงให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาที่สอนได้	.359

องค์ประกอบที่ 3 ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจและจริยธรรมทางพลศึกษาและกีฬา มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .359 - .614

ตารางที่ 5 การกำหนดองค์ประกอบที่ 4 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. มีอุดมการณ์ของการเป็นครูพลศึกษาที่ดี	.596
2. อดทนกับการพัฒนาตนเอง ในเรื่องวิชาความรู้ และทักษะการใช้ชีวิต	.585
3. จิตวิญญาณความเป็นครู	.544
4. ให้ความสำคัญต่อวิชาที่สอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง	.448
5. นำผลงานวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียน	.369
6. เรียนรู้หรือปรับตนเองให้เข้ากับเหตุการณ์ หรือนโยบายใหม่ ๆ	.345

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านอุดมการณ์วิชาชีพครู มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .345 - .596

ตารางที่ 6 การกำหนดองค์ประกอบที่ 5 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. มีความเป็นผู้นำ	.697
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม และกล้าแสดงความคิดเห็นหรือซักถามในชั้นเรียน	.655
3. มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและวางตัวเหมาะสมเป็นที่เคารพ	.548
4. อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน	.400

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำและการยอมรับผู้อื่น มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .400 - .697

ตารางที่ 7 การกำหนดองค์ประกอบที่ 6 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. ยึดถือแนวปฏิบัติตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง	.646
2. ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	.621
3. มีจิตสาธารณะ	.559
4. มีศิลปะในการพูด พูดจา ไพเราะน่าฟัง	.431
5. ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่	.431

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบด้านความพอเพียงและจิตสาธารณะมีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่.431 - .646

ตารางที่ 8 การกำหนดองค์ประกอบที่ 7 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. นำกิจกรรมด้านกีฬามาสังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน	.651
2. มีความเข้าใจในความแตกต่างทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และหลักปฏิบัติในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	.649
3. สอดแทรกให้ผู้เรียนรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และให้เกียรติต่อเพื่อนร่วมชาติที่ถือต่างศาสนา และวัฒนธรรม	.549
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในโรงเรียน	.392

องค์ประกอบที่ 7 องค์ประกอบด้านการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .392 - .651

ตารางที่ 9 การกำหนดองค์ประกอบที่ 8 ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวบ่งชี้	ค่า Factor Loading
1. ส่งเสริมความสามารถและ ความถนัดของนักเรียน	.548
2. เป็นที่ปรึกษาทางด้านสุขภาพ	.536
3. มีกระบวนการทำงานเป็นทีม	.432
4. มีกลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย สามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงในชีวิตในปัจจุบัน	.372

องค์ประกอบที่ 8 องค์ประกอบด้านการสร้างเสริมสุขภาวะ มีค่า Eigen Value > 1 และค่า Factor Loading ตั้งแต่ .372 - .548

ตารางที่ 10 ค่าไอเกนจากการหมุนแกนองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	Eigen Value	% of Variance	Cumulative % of Variance
1	3.333	8.547	8.547
2	2.897	7.428	15.975
3	2.841	7.285	23.260
4	2.622	6.724	29.984
5	2.499	6.406	36.390
6	2.356	6.040	42.430
7	2.140	5.488	47.918
8	2.119	5.434	53.351

ค่าไอเกน (Eigen Value) ในแต่ละองค์ประกอบที่มีค่ามากกว่า 1 มีทั้งหมด 8 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาทั้ง 8 องค์ประกอบ ปรากฏว่า ค่าของความแปรปรวนสะสม มีพิสัยของค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 2.119 – 3.333 และมีค่าความแปรปรวนสะสมเท่ากับร้อยละ 53.351

อภิปรายผลการวิจัย

1. การกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้ โดยใช้เทคนิคทบทวนเหตุการณ์ วิกฤตด้านความหมายของครูพลศึกษาไว้ สรุปได้ว่า ครูที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และทักษะ ด้านวิชาการ ด้านกีฬา และด้านการป้องกัน ที่ถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนนำเอาความรู้และประสบการณ์ไปใช้ชีวิตประจำวัน โดยครูผู้สอนนำกลยุทธ์การสอนต่าง ๆ ที่หลากหลายมาพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีวิธีการวัดและประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง รวมทั้งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบ มีความกล้าแสดงออกในด้านทักษะกีฬา และสิ่งสำคัญที่สุดของการเป็นครู คือ การมีจรรยาบรรณ มีจิตวิญญาณความเป็นครูและความรักในวิชาชีพ จากความหมายของครูพลศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครู มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้ยัดให้ผู้เรียน เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขโดยนำกลยุทธ์และวิธีการสอน ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมมาใช้ในการพัฒนานักเรียนและการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ก็จะได้ผลผลิต สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น.10 - 12) ได้กำหนดทิศทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ภาคทุกส่วนของสังคมมีความเข้าใจตรงกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปครั้งนี้โดยมุ่งหวังที่ จะได้เห็นคนไทยที่พึงประสงค์เป็นทั้ง “คนดีคนเก่ง และมีความสุข” ลักษณะอันพึงประสงค์ของตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 มีดังนี้ คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ตั้งงามมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้าน จิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล มีเหตุผลรู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความ คิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละรักษาสัง เวทลัทธิ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข อีกทั้งยังสอดคล้องกับพิมพ์นัธ เตะคุบุดและพรทิพย์ แซ่ งชัน (2555, น.5) สังเคราะห์สมรรถนะครูของประเทศไทย ที่กำหนดโดยหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และสำนักงาน ก.ค.ศ. ซึ่งสังเคราะห์สมรรถนะได้ตั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนวัตกรรมทางการศึกษา และกลยุทธ์กา สอนมาพัฒนานักเรียน มีวิธีการการวัดและประเมินผล และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ

ความหมายของสมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความหมายสรุปได้ว่า สมรรถนะของครูพลศึกษา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และผู้นำทางสังคม ในการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านการสอนให้ความรู้แก่ผู้เรียนตามหลักสูตรวิชาการศึกษา และด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการออกแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ และมีการบริหารจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีความอดทน มีจิตสาธารณะ สามารถแก้ปัญหาได้ทุกสถานการณ์ มีทัศนคติที่ดีและแบบอย่างที่ดี เข้าใจบริบทของคนในสามจังหวัดภาคใต้ ด้วยความแตกต่างระหว่างศาสนา วัฒนธรรมและหลักปฏิบัติตน จากความหมายของในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะครูพลศึกษามีความหมายครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านตัวบุคคล คือ ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน คือการสอนที่มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเข้าได้กับสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ สอดคล้องกับบงกัณภัส ปาแก้ว (2556, น. 398-406) ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของครูประถมศึกษาที่ไม่มีวุฒิต่างพลศึกษา พบว่า

มีการจัดการเรียนการสอน เป็นไปตามขั้นตอนของการสอนพลศึกษา มีความรู้ด้านเนื้อหา ด้านทักษะการ
สอนพลศึกษา ด้านสื่อและอุปกรณ์ด้านการวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับอนันต์ มลารัตน์ สฤช
เดช แชมมณี และภาคภูมิ รัตนโรจรากุล (2560, น. 135 -146) ซึ่งได้ศึกษาตัวชี้วัดและเกณฑ์สมรรถนะ
สำหรับครูพลศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า มีบุคลิกภาพเหมาะสม เป็นแบบ
อย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลและบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ในส่วนคุณลักษณะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พึงประสงค์ พบว่า สรุปได้ว่าต้อง
เป็นครูพลศึกษาที่มีความพร้อมในการเตรียมสื่อ กิจกรรม รูปแบบการประเมินที่จะนำไปเขียนในแผนการจัด
กิจกรรม เพื่อให้ ความรู้ ความเข้าใจ และมีสมรรถนะทางด้านการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาเป็นอย่างดี
มีทักษะการใช้ร่างกายที่ถูกต้อง ทั้งการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาต่างๆ หรือเกม กิจกรรมนันทนาการ ทำใ้
นักเรียนได้มีความสุขสนุกสนาน มีความสุขกับกิจกรรม/มีจิตวิญญาณความเป็นครู รู้จักหน้าที่ ทำหน้าที่ให้เต็ม
ความสามารถและมีสถานการณ์ที่ปกติ ไม่มีความกดดันด้านสถานการณ์ความไม่สงบ ก็จะทำหน้าที่ครูที่ดีได้
เต็มความสามารถ ผลที่เกิดกับผู้เรียนก็จะออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม/จัดอบรมสิ่งใหม่ๆ ในแนวทางจัดการ
ศึกษา/ความสามารถในการปรับตัว การเป็นผู้นำและผู้ตาม การปฏิบัติตามกฎกติการะเบียบวินัย อดทน
ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ จากคุณลักษณะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พึงประสงค์ ดัง
กล่าวแสดงให้เห็นว่า หัวใจสำคัญในการเป็นครูผู้สอน คือ การวางแผนเพื่อที่จะเตรียมการสอน การคิดค้น
รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถตอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ โดยการจัดการ
เรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับเอมอชมา วัฒนบุรณานท์ (2550, น. 157-168) กล่าว
ถึงคุณสมบัติของครูพลศึกษาไว้ว่า ครูพลศึกษามีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้พลศึกษาในชั้น
เรียน การจัดการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การจัดแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนการจัดกิจกรรมนันทนาการ
และการจัดกิจกรรมพลศึกษาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาค
ครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ซึ่งมาตรฐานด้านผู้สอน กลุ่มสาระ
การเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องประกอบด้วย
คุณลักษณะเฉพาะสาขาวิชาหรือมีความรู้ ความสามารถใน 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้พลศึกษา
ในชั้นเรียน 2) ด้านการจัดแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน 3) ด้านการจัดแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน 4) ด้าน
การจัดกิจกรรมนันทนาการ 5) ด้านการจัดกิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ สอดคล้องกับมัชฌิมา คำ
สุวรรณ และสาโรจน์ สิงห์ชม (2561, น. 250-268) ศึกษาคุณลักษณะของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21
ตามความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความ
ต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านการเข้าสังคมได้ดี รองลงมา คือ ด้านการให้การช่วยเหลือ ด้านการให้การยอมรับนับถือ ด้านการโน้มน
้าวจิตใจ ด้านการมีความคิดริเริ่ม ด้านการประสานงาน และด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข อันดับสุดท้าย
ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ค่าความสัมพันธ์สูงสุด คือ การมีความคิดริเริ่มกับการรู้จักปรับปรุง
แก้ไข รองลงมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการประสานงานกับการเข้าสังคมได้ดี ความสัมพันธ์ระหว่างการ
ให้การช่วยเหลือกับการยอมรับนับถือตามลำดับ และความสัมพันธ์ระหว่างการมีความคิดริเริ่มกับการโน้มน
้าวจิตใจเป็นลำดับสุดท้าย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตชายแดนใต้ สรุปผลและอภิปรายผลดังนี้

2.1 การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าในภาพรวมผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมระหว่าง 4.33 – 4.77 และค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ระหว่าง 4.10 - 4.48 สำหรับด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ มีค่าเฉลี่ย ในภาพรวมเท่ากับ 4.53 และ 4.28 แสดงให้เห็นตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลตามตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น และสังเคราะห์ได้จากความคิดเห็นของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้โดยใช้เทคนิคการทบทวนเหตุการณ์วิกฤติ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ให้ผู้รับผิดชอบงานนั้น ๆ โดยตรง ได้ทบทวนถึงการทำงานหรือกิจกรรมที่ดีและที่ไม่ดี (Aamodt, M.G., 1999, p. 548) ดังนั้นในการสร้างตัวบ่งชี้จากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้อยู่ในเหตุการณ์จึงทำให้ได้ตัวบ่งชี้ตรงตามความต้องการในการกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ และเมื่อนำมาหาคุณภาพด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ แล้วพบว่า ตัวบ่งชี้ 39 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ค่าเฉลี่ย 2.50 สอดคล้องกับชัยลิต สร้อยเพชรเกษม (2550, น.101) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ ด้านความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ ในภาพรวมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ โดยความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ในการเก็บข้อมูลสำหรับประเมินการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.70 และ 3.74 และสอดคล้องกับภรณ์ สินฉิม (2559, น.123) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 พบว่า ในภาพรวมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมระหว่าง 3.27 – 4.20 และค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ระหว่าง 3.60 – 4.27 สำหรับด้านความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.89

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินด้านเที่ยง พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .945 และสามารถอธิบายได้ว่า เป็นเพราะกลุ่มครูมีจำนวนมาก ทำให้คะแนนการประเมินมีความแปรปรวนสูง จึงเป็นหลักประกันได้ว่าเมื่อใดก็ตาม ถ้านำตัวบ่งชี้ครูพลศึกษาในชายแดนใต้ จะทำให้ผลของการประเมินคงเดิม หรือมีความเชื่อถือได้

3. การทดลองใช้ตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อกำหนดองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธีวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป มีจำนวน 39 ตัวบ่งชี้ และหมุนแกนองค์ประกอบ ด้วยวิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบตั้งฉาก พบว่ากำหนดองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้ 8 องค์ประกอบ และองค์ประกอบเหล่านั้นร่วมอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 53.351

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอนทางพลศึกษาและกีฬาประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีเอกสารประกอบการสอน สื่อการสอน และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่มีคุณภาพ และทันสมัย 2) จัดกิจกรรมกีฬาให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ 3) มีความรู้ มีทักษะทางกีฬาและพลศึกษา สำหรับเด็ก

พิเศษ 4) มีการจัดทำแผนการสอน วิธีการสอน และการวัดประเมินผล ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ 5) การใช้ภาษาทางราชการในการสื่อสาร จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบครูจะต้องมีการเตรียมการ เตรียมความพร้อมสำหรับการสอนในแต่ละชั่วโมง โดยเน้นนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถรับรู้ และเข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับ วุและลิน (มัทตา จะปะกิ, 2561, น. 50) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของครูในได้หวั่น พบว่าองค์ประกอบของสมรรถนะครูในได้หวั่น ได้แก่ 1) การเตรียมการสอน 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดและประเมินผล 4) ความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษา สมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ การสื่อสาร การเตรียมการสอน ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางพลศึกษาและกีฬา ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 1) มีบุคลิกภาพและสุขภาพ ที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน 2) มีความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านพลศึกษา กิจกรรมนันทนาการ และทักษะการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกาย 3) สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และข้อคิด ในรายวิชาที่สอน 4) มีเทคนิคหรือวิธีการสอนที่ดี และเปลี่ยนรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเสมอ 5) ให้ความสำคัญของการออกกำลังกายและพัฒนาการทาง พลศึกษาของนักเรียนจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และสติอารมณ์ เพื่อให้เป็นผู้เรียนที่สมบูรณ์แบบ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มีทักษะการใช้ชีวิตในสังคม สอดคล้องกับคอดารียะห์ เสกเมธี (2550, น. 3) ซึ่งได้ศึกษาเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครู: กรณีศึกษาครูที่ได้รับรางวัลพระราชทานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี พบว่า ครูรางวัลพระราชทานมีเทคนิคการจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมการสอน ได้แก่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน และสอดคล้องกับอดีตักดี นวลสิงห์, ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์, ไชยา ภาวะบุตร และวิจิตร วังคือนุสิทธิ์. (2560, น. 50-55) ซึ่งได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำของครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) บุคลิกภาพและสุขภาพที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน 2) สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และ 3) มีความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านพลศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านความมุ่งมั่นตั้งใจและจริยธรรมทางพลศึกษาและกีฬาประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความมุ่งมั่นตั้งใจฝึกสอนให้นักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข 2) มีน้ำใจนักกีฬาและสอนให้ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย 3) เป็นบุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม 4) รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 5) มีความรัก ความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน 6) มีจิตวิทยาในการสอนสามารถชักจูงให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาที่สอนได้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องมี คือ การเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม รู้จักการให้อภัยผู้อื่น ถือเป็นสิ่งที่ต้องมีติดตัวไว้เสมอ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ และไม่เป็นภาระต่อสังคม สอดคล้องกับ ไพรัช มณีโชติ (2551, น. 305 - 310) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า เป็นตัวแบบคุณธรรมจริยธรรม มีความสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ และมีทักษะในการดำรงชีวิต และสอดคล้องกับจิตติการชัยภักดี และ ทศน์ศิริรินทร์ สว่างบุญ (2560, น. 155) ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครราชสีมา พบว่า สมรรถนะในการ

ปฏิบัติงานของครู ได้แก่ มีความรัก ความสามัคคีในการทำงานเป็นทีม ความสามารถในการปรับตัวจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีจิตวิทยาในการสอนสามารถชักจูงให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาที่สอน

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านอุดมการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีอุดมการณ์ของการเป็นครูพลศึกษาที่ดี 2) อดทนกับการพัฒนาตนเอง ในเรื่องวิชาความรู้ และทักษะ การใช้ชีวิต 3) จิตวิญญาณความเป็นครู 4) ให้ความสำคัญต่อวิชาที่สอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 5) นำผลงานวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียน 6) เรียนรู้หรือปรับตนเองให้เข้ากับเหตุการณ์ หรือนโยบายใหม่ๆ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าครูจะต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ที่จะเป็นครูพลศึกษาที่ดี ต้องมีความอดทนที่จะพัฒนาตนเองเพื่อจะได้นำไปพัฒนาผู้เรียนโดยการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนสูงสุด ดังนั้นครูไม่ควรจะละทิ้งความคิดหรืออุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับลัดดาวัลย์ สืบจิต, สมเจตน์ ภูศรี และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2556, น. 299-302) ได้กล่าวถึงความสำคัญและองค์ประกอบของจรรยาบรรณด้านวิชาชีพว่าเป็นพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ครูแสดงออกเกี่ยวกับความสามารถ ตลอดจนความรับผิดชอบของครูในการพัฒนาวิชาชีพให้มีคุณภาพ ได้แก่ การมีศรัทธา เสียสละและรับผิดชอบต่ออาชีพ รักษา ชื่อเสียงของคณะครูรวมถึงศักดิ์ศรีของวิชาชีพ การปฏิบัติต่อผู้ร่วมอาชีพตามความรับผิดชอบ การไม่เอื้อประโยชน์ในทางมิชอบแก่บุคคลอื่น การเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรวิชาชีพ และ ยึดหลักความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เป็นต้น และประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องสาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพ ของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2556, น. 69-70) กล่าวถึงการปฏิบัติตนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่ครูพึงมีซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพในด้านอื่น เช่น มีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การยึดมั่นในคุณธรรม การพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพและ บุคลิกภาพ และการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำและการยอมรับผู้อื่น ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความเป็นผู้นำ 2) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม และกล้าแสดงความคิดเห็นหรือซักถามในชั้นเรียน 3) มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและวางตัวเหมาะสมเป็นที่เคารพ 4) อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่า ครูจะต้องเป็นผู้นำทางด้านความคิด พฤติกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน หากครูแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นักเรียนก็จะปฏิบัติตาม ดังนั้นครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีควรเคารพยกย่อง และวางตัวอย่างเหมาะสม ก็จะส่งผลให้ครูเป็นที่ยอมรับของนักเรียน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้ให้คำนิยามของคำว่าภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมและความสามารถของครูที่แสดงออกให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันการเปลี่ยนแปลงการทำงานของครูสามารถเกิดได้ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยปราศจากการควบคุมของผู้บริหาร ก่อให้เกิดพลังในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพการพัฒนาภาวะผู้นำครูควรมีลักษณะสำคัญที่ควรพัฒนาคือ มีความมุ่งมั่น พัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพ สามารถสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นระบบทีมเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายสิ่งเดียวกัน ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีทาง การสอนมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี มีจิตวิญญาณ เป็นผู้นำ สร้างแนวคิดใหม่ๆ วิธีการใหม่ พุ่มเทเวศรา มุ่งมั่นตั้งใจ ปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนา และสอดคล้องกับลัดดาวัลย์ สืบจิต,สมเจตน์ ภูศรี และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2556, น.

299-302) ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญและองค์ประกอบของจรรยาบรรณด้านวิชาชีพว่าเป็นพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ครูแสดงออกเกี่ยวกับความสามารถ ตลอดจนความรับผิดชอบของครูในการพัฒนาวิชาชีพให้มีคุณภาพ ได้แก่ การไม่เอื้อประโยชน์ในทางมิชอบแก่บุคคลอื่นการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรวิชาชีพ และยึดหลักความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบด้านความพอเพียงและจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ยึดถือแนวปฏิบัติตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปฏิบัติตามกฎหมายของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด 3) มีจิตสาธารณะ 4) มีศิลปะในการพูด พูดจา ไพเราะน่าฟัง 5) ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่าการตั้งอยู่เป็นความพอเพียง ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะทำให้ครูไม่มีภาระหนี้สิน ซึ่งปัจจุบันอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีหนี้สินมากที่สุดดังครูต้องรู้จักการประมาณตน อีกทั้งครูต้องรู้จักการเสียสละส่วนตน เพื่อช่วยเหลืองานส่วนรวม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ไพรัช มณีโชติ, 2545, น. 305-310) ซึ่งได้ศึกษาการกำหนดทิศทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ชัดเจน แม้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ของชาติเป็นงานที่ยากแต่เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ที่มุ่งสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ทุกส่วนของสังคมไม่ว่าฝ่ายนโยบาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน ผู้บริหาร และ ชุมชนต้องมีความเข้าใจตรงกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปครั้งนี้โดยมุ่งหวังที่จะได้เห็นคนไทยที่พึงประสงค์เป็นทั้ง “คนดี คนเก่ง และมีความสุข” เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มี ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการเรียนรู้ นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้ 1) คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่เที่ยง มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล มีเหตุผลรู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความ คิดเห็นและสิทธิของผู้อื่นมีความเสียสละรักษาสัญญาแล้งล่อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข และสอดคล้องกับ จริยธรรม ผลนา และศิริพันธ์ ดิยะวงศ์สุวรรณ (2559, น. 103-109) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นคนดีมี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความดีต่อตนเอง (มีวินัย, ขยันหมั่นเพียร, อดทน, ประหยัด, มีคุณธรรมจริยธรรม, ใฝ่เรียนรู้, ละอาย เกรงกลัวต่อการทำ ผิด 2) ความดีต่อผู้อื่น (ยุติธรรม, ซื่อสัตย์, รับผิดชอบ, เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่, เคารพ, ร่วมมือ, กตัญญูต่อเวท, มีมนุษยสัมพันธ์) 3) ความดีต่อสังคม (รักษาศาสนา พระมหากษัตริย์, รักความเป็นไทย, ประชาธิปไตย, เสียสละ, จิตสาธารณะ)

องค์ประกอบที่ 7 องค์ประกอบด้านการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) นำกิจกรรมด้านกีฬามาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน 2) มีความเข้าใจในความแตกต่างทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และหลักปฏิบัติในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ 3) สอดแทรกให้ผู้เรียนรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์และให้เกียรติต่อเพื่อนร่วมชาติที่ถือต่างศาสนา และวัฒนธรรม 4) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในโรงเรียน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนพื้นที่รอบโรงเรียนจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับผู้ปกครองมากขึ้น ช่วยกันสอดส่องนักเรียนไม่ให้เกิดการกระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน อีกทั้งครูจะได้เรียนรู้เข้าใจบริบทของคนในพื้นที่มากขึ้น และสามารถปรับตัวให้เข้าสังคมที่แตกต่างได้ เพราะพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560, น. 13 - 42) ซึ่งได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวทางในการดำเนินการสองแนวทาง คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ทางตรง ประกอบด้วยวิธีการหลัก 2 ประการ ได้แก่ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และ การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และ 2) การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม โดยการ

พัฒนาให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์อันดี สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน และสอดคล้องกับมัชฌิมา คำสุวรรณ และสาโรจน์ สิงห์ชม (2561, น. 250-268) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเข้าสังคมได้ดี รองลงมา ด้านการให้การช่วยเหลือ ด้านการให้การยอมรับนับถือ ด้านการโน้มน้าวจิตใจ ด้านการมีความคิดริเริ่ม ด้านการประสานงาน และด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข

องค์ประกอบที่ 8 องค์ประกอบด้านการสร้างเสริมสุขภาวะ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ส่งเสริมความสามารถและ ความถนัดของนักเรียน 2) เป็นที่ปรึกษาทางด้านสุขภาพ 3) มีกระบวนการทำงานเป็นทีม 4) มีกลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย สามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงในชีวิต ในปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่า สุขภาพด้านร่างกายของครูผู้สอนจะต้องมีความร่างกายสุขภาพแข็งแรง และสมบูรณ์ ส่งเสริมความถนัดให้ผู้เรียนได้ ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความชำนาญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนั้นการสร้างเสริมสุขภาวะจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของการเป็นครูพลศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับฐิติพงษ์ ตรีศร (2552, น. 127) ซึ่งได้ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้แก่ ด้านการบริการที่ดี ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการออกแบบการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน มีสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับขาง (มักตา จะปะกียา, 2561, น. 49) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมของครูประเทศใต้หวัน พบว่า ความเป็นอิสระในการทำงาน ความร่วมมือระหว่างกลุ่มครู การเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรม ความเป็นอิสระในการทำงานและการเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมของครูสูงขึ้นสามารถเขียนสมการการทำนายได้ดังนี้ การพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรม = $17.632 + .783 \text{ การเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร} + .485 \text{ ความเป็นอิสระในการทำงาน}$

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ได้ 8 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะหลัก ได้แก่ ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจและจริยธรรมทางพลศึกษาและกีฬา ด้านอุดมการณ์วิชาชีพครู ด้านความพอเพียงและจิตสาธารณะ ด้านการสร้างเสริมสุขภาวะสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนภาวะผู้นำครูและการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ และจากการกำหนดองค์ประกอบสมรรถนะของครู

พลศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ ด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอนทางพลศึกษาและกีฬา ด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางพลศึกษาและกีฬา ด้านความเป็นผู้นำและการยอมรับผู้อื่น ด้านการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้น จึงควรนำให้ความสำคัญต่อการนำตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบไปใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูพลศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรสร้างแบบวัดและประเมินสมรรถนะของครูพลศึกษาทั้ง 39 ตัวบ่งชี้ เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดสมรรถนะครูพลศึกษาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ครูใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง และผู้เรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

บรรณานุกรม

- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). *การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: มุมมองจากนักปฏิบัติ*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2555, จาก, <http://www.Nidambe11.net>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *แผนพัฒนาการศึกษาชายแดนภาคใต้ของ กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : 프리หวานกราฟฟิค.
- คอดาริยะห์ เสกเมธี. (2550). *การศึกษาเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครู : กรณีศึกษาครูที่ได้รับรางวัลพระราชทานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี*. ปัตตานี : วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- จงรัก พลาคัย. (2552). *การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านกลไกการพัฒนามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2561, จาก, <http://journal.pnu.ac.th/ojs/index.php/pnujr/article/view/1>.
- จิตติการ ชัยภักดี และ ศันศิริพันธ์ สว่างบุญ. (2560). “แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา,” *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8 (1), 155-170.
- ชัยลิต สร้อยเพชรเกษม. (2550). *การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ*. สงขลา : งานวิจัยงบประมาณเงินรายได้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). “การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน,” *วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 10 (2), 13-42.
- ฐิติพงษ์ ตรีศร. (2552). *สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นงคณภัฏ ปาแก้ว. (2556). “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของครูประถมศึกษาที่ไม่มีวุฒิต่างพลศึกษา,” *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 10 (2), 397-406.
- บรรจง พารุ่งแสง. (2550). “ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้,” *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 18 (2), 19-43.
- มัทตา จะปะกียา. (2561). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะครูสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี*. ปัตตานี : วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พิพัฒน์ ต้นวิบูลย์วงศ์. (2557). *คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูพลศึกษา และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2555). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ธวัชวัน สีนนิม. (2559). *การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของครูวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3*. สงขลา: วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- มงคล แวนไธสง. (2546). *การออกกำลังกายแบบแอโรบิก*. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- มัชฌิมา คำสุวรรณ และสาโรจน์ สิงห์ชม. (2561). “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2,” *วารสารวิชาการสถาบันการพลศึกษา*. 10 (1), 249-268.
- รจรินทร์ ผลนา และศิริพันธ์ ดิยะวงศ์สุวรรณ. (2559). “การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 7,” *วารสารราชพฤกษ์*. 14 (3), 100-110.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2563, จาก, [/www.sesao30.go.th/module/view.php?document=4.%20พรบ.สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา%20พ.ศ.%202546.pdf](http://www.sesao30.go.th/module/view.php?document=4.%20พรบ.สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา%20พ.ศ.%202546.pdf)
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สารະความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพ ของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ลัดดาวัลย์ สืบจิต สมเจตน์ ภูศรี และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2556). “การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,” *วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 8 (4), 142-149.
- สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). *พหุวัฒนธรรมกับการศึกษา ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาปอเนาะ*. กรุงเทพฯ : ศรีบุรณคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- สังกานท์ คเชนทร์พนาไพร, สุธาสินี แสงมุกดา และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2560). “ตัวบ่งชี้จรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร,” *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 1 (3), 34-38.
- อดิศักดิ์ นวลสิงห์ ปรีชา คัมภีรปกรณ ไชยา ภาวะบุตร และวิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์. (2560). “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,” *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย ขอนแก่น*. 14 (1), 50-55.
- อนันต์ มาลารัตน์ สฤชเดช แชนมณี และภาควมณี รัตนโรจราษฎร์. (2560). “ตัวชี้วัดและเกณฑ์สมรรถนะสำหรับครูพลศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้,” *วารสารวิชาการสถาบันการพลศึกษา*. 9 (3), 135-145.
- อับดุลซะกูร์ บินฮาฟิอียัดดินอะ. (2550). *แนวทางการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน (ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ)*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2554, จาก, [http : //www.oknation.net/blog/print.php?id=112336](http://www.oknation.net/blog/print.php?id=112336).
- เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์. (2550). “มาตรฐานวิชาชีพครูสุขศึกษาและพลศึกษา,” *วารสารครุศาสตร์*. 35 (4), 57-63.
- Aamodt, M.G.(1999). *Applied Industrial/Organizational Psychology. (3rded)*. Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective. (7th ed.)*. New Jersey : Pearson Education Inc.
- Schaeffer, J.A. (1992). “Effective parent involvement in secondary schools of texas identified as exemplary 1982-1989,” *Dissertation Abstracts International*. 53(6),1757.

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้
ทางวิชาชีพ^{1*}

21st Century Learning Management Skill Development for
Teachers in Rajabhat Rajanagarindra University Demonstration
School via Process of Professional Learning Community

Received : 2019-12-19

Revised : 2020-02-06

Accepted : 2020-02-21

ผู้วิจัย พรทิพย์ อ้นเกษม²

Pornthip Onkasem²

pron_naruk@windowslive.com

ทิพย์วิมล วังแก้วศิริ³

Thipwimol Wangkaewhiran³

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ⁴

Phochet Thamsirikhwan⁴

ประภาพร ชนะจินะศักดิ์⁵

Prapaporn Chanajeenasak⁵

สุพัฒน์ เศรษฐาคมกุล⁶

Supat Settacomkul⁶

สุวัฒนา สงวนรัตน์⁷

Suwattana Sanguanrat⁷

¹ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ งบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ 2559

Support by Rajabhat Rajanagarindra University Budget for the fiscal year 2016

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Dr. of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education Rajabhat Rajanagarindra University

³รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Associate Professor of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education Rajabhat Rajanagarindra University

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Assistant Professor of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education Rajabhat Rajanagarindra University

⁵อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Professor of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education Rajabhat Rajanagarindra University

⁶อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Dr. of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education Rajabhat Rajanagarindra University

⁷อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Dr. of Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education Rajabhat Rajanagarindra University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) 2) เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ก่อนและหลังการฝึกอบรม 3) ศึกษาเจตคติต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 16 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ด้วยชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับดี

2. กลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. กลุ่มตัวอย่าง มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The purpose of the study were: 1) to study guideline and development for 21st century learning management skill for teachers in Rajabhat Rajanagarindra University Demonstration School via Process of Professional Learning Community., 2) to compare the knowledge of the teachers before and after the workshop., 3) to study the attitude toward the workshop and 4) to study the skill for the teachers. The sample of 16 teacher were selected via Simple random sampling. The data was analyzed by mean, standard deviation and t-test.

The result yielded that;

1. The guideline of the skill development for 21st century learning management skill for teachers in Rajabhat Rajanagarindra University Demonstration School via Process

of Professional Learning Community, the result shown that the sample had good skill in the learning management.

2. The sample gain more the knowledge about the 21st century learning management and PLC as the post-test score was significantly higher than the pre-test score (.05).

3. The sample had good attitude toward the skill development.

4. The sample had good skill in the learning management.

Keywords : 21st learning management skill, Process of Professional Learning Community

บทนำ

ครูผู้เป็นบุคคลหลักของการปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะความสำเร็จของการปฏิรูปห้องเรียนสู่ห้องเรียนคุณภาพ ปฏิรูปโรงเรียนสู่โรงเรียนแห่งคุณภาพโดยมุ่งหวังเพื่อสร้างผู้เรียนแห่งคุณภาพ คือเป็นผู้เรียนอย่างมีคุณธรรม โดยมีความสามารถแสวงหาความรู้อย่างใฝ่เรียนใฝ่รู้ เป็นเด็กไทยที่มีภาวะผู้นำ และเป็นเด็กผู้สร้างนวัตกรรม ดังนั้น ครูจึงต้องเป็นผู้มีทักษะเรียกว่า ความเป็นครูมืออาชีพ การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันนั้นเพื่อบรรลุความรู้มาตรฐานของหลักสูตรพร้อมมีสมรรถนะการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรต้องเป็นการสร้างให้เด็กหรือผู้เรียน เป็นเด็กไทย 4.0 สร้างครูให้สอนดี พุดดี มีบุคลิกภาพดี มีวินัย และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ หรือนำนวัตกรรมมาสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ เป็นครูไทย 4.0 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู จึงเป็นนโยบายสำคัญของการศึกษาที่ต้องร่วมด้วยช่วยกันปฏิรูปครู กลยุทธ์สำคัญในยุคปัจจุบันนี้ คือ การใช้กระบวนการสอนงานแบบ พี่เลี้ยงด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Coaching-Mentoring by Using Lesson Study through Professional Learning Community Process) และการรวมพลังของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ช่วยสร้างให้ครูเป็นครูมืออาชีพ รู้ดีในเนื้อหา และรู้ปฏิบัติดีในศาสตร์การสอนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นครู Teacher Professional Content Knowledge คือ รู้ดี รู้จริง รู้ลึก แม่นยำ ในเนื้อหาและใช้ศาสตร์การสอนได้เหมาะสม เป็นการร่วมกันตอบแทนชาติด้วยการสร้างเด็กไทยให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งสร้างสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” รวมทั้งเป็นโรงเรียน 4.0 ของการศึกษา 4.0 อันจะนำไปสู่การสร้าง Thailand 4.0 ขับเคลื่อนเพื่อการสร้างรายได้สูงด้วย นวัตกรรมอันนำประเทศสู่ความมั่นคง พอเพียงมีศักดิ์ ยั่งยืน ในยุคประเทศไทย 4.0 (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2561, น. 128-130)

ก่อกำกับความท้าทายด้านการศึกษาศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพเป็นไปตามนโยบายของการจัดการศึกษา “...การที่บุคคลจะพัฒนาได้ดีก็ด้วยปัจจัยประการเดียวคือการศึกษ การศึกษานั้นแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นผู้มีจิตในใฝ่ดี ใฝ่เจริญ ละอายกลัวบาปส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบทั้งสองส่วน” (พระบรมราโชวาท วันที่ 24 มกราคม 2540 ; อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2553) การศึกษาถือว่าเป็นพลังทางปัญญาสำหรับประชาชนในการพัฒนาตนเอง สังคม และชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ซึ่งโลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่แข่งขันกันด้วยปัญญาใช้ความรู้เป็นฐานในการทำงาน และให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมบุคลากรของประเทศให้มีความรู้ และสามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2543 อ้างใน พจนีย์ มั่งคั่ง และคณะ 2555)

การพัฒนาครูในยุคปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันของบุคลากรในวิชาชีพเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning

Community : PLC) เป็นการรวมกลุ่มของบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้บริหาร คณะผู้บริหาร ชุมชน ร่วมกับครูผู้สอนเป็นการชุมนุมเชิงวิชาการ หรือประสบการณ์เรียนรู้จากการปฏิบัติ มีการถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สะท้อนคิดอย่างเป็นระยะ ๆ และทำอย่างต่อเนื่อง (continuous professional development) โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบไปด้วย สมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะผู้บริหาร (Administrator) ครูผู้วางแผน (Model Teacher) ครูผู้ร่วมวางแผน (Co-Teacher หรือ Buddy Teacher) หัวหน้ากลุ่มสาระ (Mentor) ผู้เชี่ยวชาญ/ศึกษานิเทศก์ (Expert) และคณะผู้บริหารสถานศึกษา การดำเนินการโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะต้องดำเนินงานภายใต้หลักการสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ประการ ได้แก่ 1) ร่วมกันพัฒนาให้เด็กทุกคนเกิดผลการเรียนรู้ (no child left behind) 2) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรและชุมชนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายร่วมกัน (Sharing & Vision) 3) มีการทำงานแบบร่วมมือกันเกิดวัฒนธรรมของการทำงานแบบร่วมพลัง (culture of collaboration) 4) มีผู้เชี่ยวชาญเยี่ยมเยียนให้ความรู้รวมทั้งไปทัศนศึกษาเพื่อเปิดโลกทัศน์ (expert and visit study) และ 5) มีการสะท้อนคิดและสุนทรียสนทนา (reflection and dialogue) (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2561, น. 131 - 132) กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในกาพัฒนาเครือข่ายครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการ Lesson Study ซึ่งมี 3 ขั้นได้ ได้แก่ 1) ขั้นวางแผนการสอน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติการสอนและสังเกตการเรียนรู้ (Do) และ 3) ขั้นสะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน (See) (คุรุสภา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยเรื่อง รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย เป็นรูปแบบของระบบที่คล่องตัวแบบเปิด (Loosely coupled) ที่มุ่งสู่สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมุ่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 บนฐานงานจริงร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของ PLC มี 6 องค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วยการเรียนรู้แบบสองทิศทางอย่างต่อเนื่องและส่งผลกันเป็นลำดับ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทย องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำเร้าศักยภาพ องค์ประกอบที่ 3 วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วม องค์ประกอบที่ 4 รับผิดชอบร่วมกันสู่ผู้เรียน องค์ประกอบที่ 5 ระบบทีมเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่พัฒนาภาวะความเป็นครู และองค์ประกอบที่ 6 พื้นที่เรียนรู้บนฐานงานจริงที่มีลักษณะเด่นชัดของพื้นที่เรียนรู้ 6 พื้นที่ย่อย ประกอบด้วย PLC พื้นที่กลาง, PLC พื้นที่คู่วิชาชีพ, PLC พื้นที่ทีมเรียนรู้, PLC พื้นที่วงเวียนเรียนรู้ต่าง ๆ, PLC พื้นที่เสมือนและ PLC พื้นที่ระหว่างโรงเรียน(วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557)

การบริหารโรงเรียนสาธิตเพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานกำหนด พันธกิจ การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งบทบาทของโรงเรียนสาธิตในยุคปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วย 1) สาธิตข้อค้นพบในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนสาธิตกับคณะ/มหาวิทยาลัยทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ 3) โรงเรียนสาธิตเป็นแหล่งความคิดใหม่และนวัตกรรมรวมทั้งแรงกระตุ้นในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และ 4) โรงเรียนสาธิตเป็นที่ยอมรับระดับชาติในการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา การสาธิต การสร้างโมเดลทางหลักสูตรและการเรียนการสอนต่าง ๆ รวมทั้งการฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรที่ต้องการ สำหรับ กลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนสาธิต ได้แก่ 1) ความร่วมมือกันระหว่าง คณะครุศาสตร์ โรงเรียนเครือข่ายหรือโรงเรียนอื่น และโรงเรียนสาธิต 2) คณะครุศาสตร์สนับสนุนให้โรงเรียนสาธิตสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา โรงเรียนสาธิตสาธิตวิธีการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพให้กับโรงเรียนเครือข่ายและโรงเรียนอื่น 3) การจัดทำโครงการร่วมกันระหว่างคณะครุศาสตร์ กับโรงเรียนสาธิต และครูจากโรงเรียนเครือข่ายมาร่วมโครงการกับโรงเรียนสาธิต 4) คณะครุศาสตร์ทำงาน

ร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการสอน ครูโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนอื่น ร่วมมือในโครงการแลกเปลี่ยน และ 5) คณะครุศาสตร์ โรงเรียนสาธิต และโรงเรียนเครือข่าย โรงเรียนอื่น เป็นหุ้นส่วนร่วมมือกัน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 อ้างใน พจนีย์ มั่งคั่ง และคณะ, 2555, น. 2) นอกจากนี้ จอห์น ดิวอี้ ได้กล่าวถึงโรงเรียนสาธิตว่า โรงเรียนสาธิต คือ ห้องทดลองสำหรับการเรียนรู้ จึงเป็นเหตุให้สถาบันการศึกษาของประเทศฮ่องกงพยายามออกแบบว่าโรงเรียนสาธิตควรมีรูปแบบอย่างไร และพยายามออกแบบตามปรัชญาในการบริหารโรงเรียนโดยพิจารณาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมของนักการศึกษา วัฒนธรรมสังคมที่ต้องผลิตผู้เรียนตามที่ต้องการ ซึ่งการวางแผนโรงเรียนเพื่อออกแบบโรงเรียนสาธิต ประกอบด้วย 1) การออกแบบโรงเรียนโดยใช้หลักสูตรเป็นต้นว่า 2) ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบมองไปที่ผลผลิตและออกแบบวิธีสอนให้สอดคล้องกับผลผลิต 3) การจัดกิจกรรมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้นและโรงเรียนต้องมีการออกแบบจากมืออาชีพ (Law and Pang 2005, p.21 อ้างใน พจนีย์ มั่งคั่ง และคณะ, 2555, น. 2)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นโดยการสนทนากลุ่มครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยมีประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจน และยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการพัฒนาครูโรงเรียนสาธิต จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนสาธิต โดยใช้แนวคิดที่ทันสมัยตอบสนองการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community (PLC) เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 จากข้อค้นพบดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ให้มีศักยภาพเป็น “ครูเพื่อศิษย์” (วิจารณ์ พานิช, 2556, น. 22) ที่จะป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC)
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

สมมติฐานของการวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 41 คน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2560

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC)

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) เจตคติต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ 3) ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4. พื้นที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่ครูผู้สอน จำนวน 41 คน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2561 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

2. สร้างเครื่องมือการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 แบบบันทึกความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 2 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ตอนที่ 2 การสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตอนที่ 3 การสะท้อนสภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความต้องการในการพัฒนาทักษะการ

จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ใช้คำถามปลายเปิด) และตอนที่ 4 การสะท้อนสภาพความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(Professional Learning Community : PLC) (ใช้คำถามปลายเปิด) และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีการวิเคราะห์คุณภาพเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) จำนวน 5 คน ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .80 – 1.00 และวิเคราะห์คุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าเท่ากับ .90

2.2 ชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) โดยจัดทำร่างเอกสารชุดฝึกอบรม การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง ระยะเวลา เนื้อหาสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย การวัดผลและการประเมินผล ตารางการฝึกอบรม ภาคผนวก ได้แก่ เอกสารประกอบชุดฝึกอบรม แบบประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างชุดฝึกอบรม ตรวจสอบคุณภาพโดยการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างชุดฝึกอบรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของชุดฝึกอบรม ได้แก่ ความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ระยะเวลาฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการเรียนรู้ การประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ในการฝึกอบรม และตารางการฝึกอบรม โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .50 และนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพเบื้องต้น โดยดำเนินการฝึกอบรมกับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง โดยการสังเกต ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พบว่า มีปัญหาในการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมค่อนข้างมาก ทำให้ระยะเวลาในปฏิบัติกิจกรรมบางกิจกรรมไม่เป็นไปตามที่ระบุไว้ในชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยนำข้อมูลไปปรับปรุงเนื้อหา และกิจกรรมแต่ละหน่วยให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นปรับชุดฝึกอบรมให้เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.75 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน เมื่อพิจารณารายบุคคล พบว่า ผ่านเกณฑ์ระดับดีมาก จำนวน 4 คน และระดับดี จำนวน 12 คน โดยมีคะแนนประเมินเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คะแนน 35 คะแนน จำนวน 1 คน คะแนน 34 คะแนน จำนวน 3 คน คะแนน 32 คะแนน จำนวน 3 คน คะแนน 29 คะแนน จำนวน 2 คน ตามลำดับ

2.3 แบบทดสอบความรู้ เป็นแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยแบ่งแบบทดสอบออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบเลือกตอบ ในแต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ (12 คะแนน) ตอนที่ 2 ข้อสอบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ กำหนดเกณฑ์การประเมินข้อเขียน โดยให้คะแนนข้อที่ 1 (8 คะแนน) ข้อที่ 2 (24 คะแนน) ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้ด้านความเที่ยงตรง (Validity) ในเนื้อหา ภาษาที่ใช้ด้วยการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับประเด็นคำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) จำนวน 5 คน พบว่า ได้ค่าความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบทดสอบที่เป็นข้อสอบปรนัย จำนวน 25 ข้อ ไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 20 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) (ล้วนสายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543) มีค่าค่าความยาก (p) ระหว่าง .40 – .70 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .27 – .67

2.4 แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบหลังการอบรม เพื่อวัดเจตคติที่มีต่อการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลังจากผ่านการฝึกอบรม โดยสร้างแบบวัดเจตคติ 5 ระดับ มีข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวก ให้ระดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 5, 4, 3, 2, 1 ใช้ลักษณะของคำตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543, น. 58)

2.5 แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบบรีคแบบองค์รวม กำหนดระดับคุณภาพ 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และต้องปรับปรุง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามน้ำหนักคำตอบ ให้คะแนนเป็น 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ โดยมีข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับคุณภาพดีขึ้นไป โดยมีเกณฑ์การตัดสินคุณภาพ (กมลวรรณ ตังธนาภานนท์, 2559, น.) ดังนี้

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ	ระดับคุณภาพ
(คะแนน)	
34 – 40	ดีมาก
25 – 33	ดี
16 – 24	พอใช้
7 – 15	ต้องปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับคุณภาพดีขึ้นไป

ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินทักษะ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับรายการประเมินตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) จำนวน 5 คน ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .80 – 1.00 และนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(Professional Learning Community : PLC) ด้วยชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ประกอบด้วย คำแนะนำในการใช้ชุดฝึกอบรม ความเป็นมา หลักการวัตถุประสงค์ของชุดฝึกอบรม เนื้อหาสาระ ระยะเวลาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ในการฝึกอบรม และตารางการฝึกอบรม ผลการประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม โดยการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของชุดฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรมีคุณภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .50 และผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ราชชนรินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.75 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน เมื่อพิจารณารายบุคคล พบว่า ผ่านเกณฑ์ระดับดีมาก จำนวน 4 คนและระดับดี จำนวน 12 คน โดยมีคะแนนประเมินเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คะแนน 35 คะแนน จำนวน 1 คน คะแนน 34 คะแนน จำนวน 3 คน คะแนน 32 คะแนน จำนวน 3 คน คะแนน 29 คะแนน จำนวน 2 คน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยก่อนการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 หลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.37

3. ผลการศึกษาเจตคติต่อการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 (SD = .51) เมื่อพิจารณารายการพบว่า ครูกลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 รายการ ได้แก่ การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเรื่องที่ยาก และปฏิบัติได้จริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 (SD = .24) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 (SD = .44) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องวิเคราะห์หลักสูตรจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Learning) สามารถปฏิบัติได้จริงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.71 (SD = .47) และการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ครูต้องปฏิบัติ เพราะจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และครูต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.59 (SD = .62, .51)

อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คณะผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. แนวทางในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความต้องการในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 2) ข้อมูลพื้นฐานด้านความรู้ และข้อมูลพื้นฐานด้านเจตคติต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนและความต้องการในการพัฒนาผู้วิจัย ได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิจัยความต้องการในการพัฒนาครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ โดยสรุปประเด็นได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

1.2 ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

1.3 ข้อมูลด้าน ความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียน การคิดที่หลากหลาย เช่น คิดอย่างมีเหตุผล คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน ทักษะร่วมมือ การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การใช้สื่อ ICT ทักษะในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต และมีความต้องการพัฒนาด้านเทคนิค/วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 การคิด ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทำชิ้นงานที่สะท้อนความรู้มากขึ้น ให้ผู้เรียนศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเอง มีความกล้าคิด กล้าแสดงออก การบูรณาการการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับครูให้มีคุณภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการในการพัฒนากระบวนการชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการที่กว้างขวางมากขึ้น

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว จึงได้แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ด้วยชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ประกอบด้วย คำแนะนำในการใช้ชุดฝึกอบรม ความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ของชุดฝึกอบรม เนื้อหาสาระ ระยะเวลาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ในการฝึกอบรม และตารางการฝึกอบรม ผลการประเมินคุณภาพ ชุดฝึกอบรม โดยการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของชุดฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรมีคุณภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .50 จากการพัฒนาชุดฝึกอบรมดังกล่าว มีขั้นตอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 124 - 135) ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรการกำหนดเนื้อหา การกำหนดกิจกรรม การกำหนดคาบเวลาเรียน การกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผล การจัดทำเอกสารหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และการทดลองใช้หลักสูตร

ผลการศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ราชภัฏราชชนครินทร์ ด้วยชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ผลปรากฏว่า มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการพัฒนาชุดฝึกทักษะจัดให้มีโครงสร้างของชุดฝึกทักษะ แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การฝึกอบรม และ ระยะที่ 2 การติดตามผลหลังการฝึกอบรม ซึ่งการฝึกอบรมในระยะที่ 1 มีการกำหนดเนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรมไว้ จำนวน 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หน่วยที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional

Learning Community : PLC) หน่วยที่ 3 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ หน่วยที่ 4 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง จึงส่งผลให้ครูกลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมทั้งมีรายละเอียดของเนื้อหาในหน่วยที่ 4 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย เนื้อหาย่อย ได้แก่ การเชื่อมโยงหลักสูตรสู่การออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และการฝึกปฏิบัติการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) ซึ่งจัดกิจกรรมให้ครูกลุ่มทดลองได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยมีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญให้ความรู้ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษา และการฝึกอบรมในระยะที่ 2 ติดตามผลหลังการฝึกอบรม ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2561 – กุมภาพันธ์ 2562 ส่งผลให้ครูกลุ่มทดลองมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา จันทรา และ อติญาณ์ ศรเกษ (2560) ได้ศึกษาทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี พบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ โสดา (2558) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า ผลการประเมินการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา หลังจากใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้บันได 5 ขั้น (Big Five Learning) อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวณี ชัยเขาวรัตน์ (2559) ได้ศึกษา เรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูด้านการออกแบบการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการที่พัฒนาขึ้น นักศึกษามีระดับความสามารถอยู่ในระดับดี

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยการทดสอบค่าที (t-test) ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาชุดฝึกทักษะมีขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของชุดฝึกอบรม ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และมีการคัดเลือกและจัดรวบรวมเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของชุดฝึกอบรม คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีเนื้อหาสาระในหน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีทักษะสำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 และหน่วยที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ได้แก่ 2.1) การปฏิรูปการศึกษาด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2.2) ความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2.3) ความหมาย องค์ประกอบ และหลักการของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2.4) การใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

รู้ทางวิชาชีพในการพัฒนาครู 2.5) กรณีศึกษา : กระบวนการสร้าง PLC โดยใช้ LESSON STUDY 2.6) การสะท้อนคิด PLC ผ่าน Logbook 2.7) ฝึกปฏิบัติการกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งครอบคลุมในด้านความรู้ โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับความรู้เดิมของผู้เข้ารับการอบรม และมีการลำดับขั้นของเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมกับเวลาในการฝึกอบรม และการจัดกิจกรรมในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม และมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติด้วยเหตุผลนี้ จึงส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริสนันท์ เดชสุระ (2557, น.132) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ โดยศึกษาผลการเปรียบเทียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการทดลองชุดฝึกอบรมเพศศึกษารอบด้านสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ พบว่า มีระดับความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองชุดฝึกอบรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวณี ชัยเขารัตน์ (2559) ได้ศึกษากระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูด้านการออกแบบการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครูสูงขึ้น ตั้งแต่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการที่พัฒนาขึ้น โดยคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกช่วงเวลาการประเมินผล และสอดคล้องกับดุงเดือน ไชยพิชิต (2561) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนระดับประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ระดับประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาในด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คะแนนการทดสอบหลังการอบรมมากกว่าก่อนการอบรม ร้อยละ 100

3. เจตคติต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ผลปรากฏว่า มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนด้านเจตคติต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และมีการกำหนดเนื้อหาสาระในหน่วยที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื้อหาในหน่วยที่ 2 มีรายละเอียดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study) ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวเป็นการมุ่งเน้นความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และประกอบกับการจัดกิจกรรมกิจกรรมในชุดฝึกอบรมมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) การฝึกปฏิบัติโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group process) การระดมความคิด (Brain storming) และการฝึกปฏิบัติโดยการแนะนำ (Guided practice) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีวิทยากรเป็นผู้อำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำในการฝึกอบรม จึงส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional

Learning Community) ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพร วิชาจารย์ (2553) ได้ศึกษา การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หน่วยการเรียนรู้เรื่องกระบวนการในการดำรง ชีวิตของพืชสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า เจตคติ ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) มีระยะเวลาในการนิเทศติดตามผลหลังการฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) น้อยเกินไป (เพียง 1 ครั้ง) ส่งผลให้การดำเนินการตามกระบวนการ PLC ในขั้นสะท้อนคิดจากการปฏิบัติ (SEE) น้อยเกินไป ทำให้ครู นำข้อเสนอแนะและประเด็นในการพัฒนาไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้เพียงครั้งเดียว ซึ่งทำให้ ไม่เห็นแนวโน้มในการพัฒนาในครั้งต่อไป จึงควรมีการวางแผนนิเทศติดตามอย่างน้อย 3 ครั้ง/ภาคเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ อาทิเช่น สะเต็มศึกษา การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน และการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มาใช้ร่วมกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน
2. ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ตั้งธนาภานนท์. (2559). *การวัดและการประเมินทักษะการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครูสภา. (2560, ออนไลน์). *Professional Learning Community*. วันที่สืบค้น 12 มกราคม 2561 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=cwwclqnDvF8>.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : อลิ้นไพล.
- ชำนาญ โสตา. (2558). *การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ดุจเดือน ไชยพิชิต. (2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ระดับประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี*. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561).
- นพพร วิชาจารย์. (2553). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- นริศนันท์ เดชสุระ. (2557). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อศึกษารอบด้านสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. (ปริญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์.
- พจนีย์ มั่งคั่ง และคณะ. (2555). *การยกระดับคุณภาพโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างคุณภาพบัณฑิตครูยุคใหม่*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง กับ PLC เพื่อการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนารัตน์. (2543). *จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งนภา จันทรา และอดิยาณ์ ศรีเกษ. (2560). *ศึกษาทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษายพบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราษฏ์ธานี*. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. มกราคม-เมษายน 2560.4(1)
- เรวณี ชัยเขารัตน์. (2559). *กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครูด้านการออกแบบการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- เลิศชาย ปานมุข. (2551). *สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. วันที่สืบค้น 12 กันยายน 2561 แหล่งที่มา http://www.banprak_nfe.com.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). Power Point ประกอบการบรรยาย “การประมวลองค์ความรู้เพื่อวางแผนการพัฒนาโรงเรียนสาธิตสู่คุณภาพชั้นนำระดับโลก : อนาคตและทิศทาง”.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). *รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์.

การเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

Learning happy of teen learners in Songkhla Province

Received : 2019-10-25

Revised : 2019-12-18

Accepted : 2020-03-05

ผู้วิจัย อาภากร ราชสงฆ์¹

กาญจนาวัลย์ ปรีชาสุชาติ²

ภูริทัต สิงหเสม³

สุภาพร ผลบุญ⁴

ณัฐพล บุญทอง⁵

Arphakorn Rachsong¹

Kanjanawan Preechasuchart²

Phurithat Singhasem³

Supaporn Phonboon⁴

Natthapol Boonthong⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา เป็นบทความวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ปีการศึกษา 2558 ในจังหวัดสงขลา จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 23,354 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 1,064 คน เครื่องมือที่ใช้มีจำนวน 2 ชุด แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 และแบบสอบถามการเรียนรู้อย่างมีความสุขมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมีการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .34 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านชีวิตที่สมดุล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42 รองลงมา คือ ด้านมุ่งมาดและมั่นคง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .43 ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย

¹ อาจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Lecture of Program in Educational psychology Faculty Education Thaksin University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr. Program in Educational psychology Faculty Education Thaksin University

³ อาจารย์ ดร.สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Dr. Program in Educational psychology Faculty Education Thaksin University

⁴ นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

Human Resources Officer Department of Juvenile observation and Protection Ministry of Justice

⁵ นิสิตปริญญาเอกสาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Ph.D. candidate Applied Behavioral Research Srinakharinrajviroth University

เท่ากับ 2.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 รวมทั้งด้านความรักและศรัทธา และด้านดำรงไมตรีจิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา มีระดับการเรียนรู้มีความสุขอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรักและศรัทธา ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้ ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ ด้านมุ่งมั่นและมั่นคง ด้านดำรงไมตรีจิต และด้านชีวิตที่สมดุล แสดงให้เห็นว่านักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา มีความรักความศรัทธาต่อการเรียนจึงช่วยให้นักเรียนสนใจบทเรียน สนใจครู การจัดการเรียน การสอนของครูและนักเรียนเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรักและความเข้าใจที่ตรงกัน ให้กำลังใจกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมเรียนรู้ในบทเรียน และเรียนรู้อย่างสนใจ นักเรียนจึงเกิดการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ครูอาจช่วยให้นักเรียนมีการเรียนรู้มีความสุขโดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้บทเรียนนอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการคิดบทเรียนภายใต้ธรรมชาติ เนื่องจากวัยรุ่นจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจถึงแม้จะเป็นเรื่องยากหรือซับซ้อน

คำสำคัญ : การเรียนรู้ /ความสุข /นักเรียน/วัยรุ่น

Abstract

This research is about learning happy of teen learners in Songkhla Province. This research article was part of the research on the factors affecting on happy learning of teen learners in Songkhla Province. It was aimed to study the level of happy learning of teen learners in Songkhla Province. The populations were 23,354 Mathayom 1 to 6 students of 6 extra big size secondary schools of 2558 Academic Year in Songkhla Province. The 10,640 samplings were derived from using multi-stage sampling. These were 2 sets of research tools : 1) Questionnaires of personal information and factors affecting happy learning of teen learners in Songkhla Province with .93 reliability and 2)questionnaires of happy learning with .88 reliability.

The overall of learner happy learning was at the most level samplings of 2.74 with .34 standard deviation. When discriminating for each aspect , it was found that every aspect was at the most level :aspect for balancing of life was the highest at 2.95 with .42 Standard deviation aspect for ; determining and stability aspect was at 2.79 with .43 Standard Deviation ; Open the door to nature was at 2.78 with 0.40 Standard Deviation ;aspect for Seeing value of learning was at 2.66 with 0.45 Standard Deviation induding love and faith aspect as well as friendship aspect was at 2.62 with 0.44 Standard Deviation.

The results of the research were found that teen learners in Songkhla Province had the level of happy learning in the most level both in overall aspect and every aspect such as love and faith aspect for seeing value of learning aspect of opening door to nature, determining and stability aspect, friendship aspect and balancing of life. This

showed that teen learners in Songkhla Province have love and faith with learning which made them interested their lessons and teachers. The management of interaction of teacher and student stem from the basis of love and interests, same understanding and exchange. Teacher give learners opportunities to collaborate their learning of the lessons and learning with concentration. Learners got seeing the value of their learning. Teachers may help learners to learn happily by giving them opportunities to learn outside the classrooms which help them to learn independently in naturally thinking of their lessons due to teenagers can learn what interests them even though it is difficult or complicate.

Keywords : Learning/Happiness/Students/Teenage

บทนำ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศ ที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคน หรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็งสามารถ เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555 :1)

ในปัจจุบันประเทศไทยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยมุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพจึงกำหนด เป็นจุดหมายเพื่อเกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียนจะต้องเกิดสิ่งเหล่านี้ คือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธ ศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และทักษะชีวิตมีสุขภาพการและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์และรัก การออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นวิถีชีวิตและ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้าง สิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 :5)

จากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาต่าง ๆ พบว่าผล การประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ผลการทดสอบ PISA ทั้งที่ทางโรงเรียนใช้เวลาจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นเวลา 7 หรือ 8 ชั่วโมงต่อวัน เด็กคิดไม่เป็น วิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะชีวิต อึดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้เรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียน มีภาระงาน การบ้านมากเกินไปหรือต้องนำการบ้านไปทำที่บ้าน เด็กมีความเครียดและต้องเรียนพิเศษ มาก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2558 :1-2)

จากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ จึงเป็นแนวทางดำเนินการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อต้องการตอบโจทย์ว่าจะต้องทำอะไรให้เด็ก ผู้ปกครองและครูมีความสุขในการเรียนการสอน จากเดิมต้องเลิกเรียน 16.00 น. จะเปลี่ยนเป็นเลิกเรียน ในชั้นเรียนเวลา 14.00 น. เพื่อนำเวลา 2 ชั่วโมงนั้นไปจัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมี ความสุขกับการเรียนรู้ ไม่มีความเครียด และไม่มีการบ้านเพิ่ม ซึ่งน่าจะทำให้เด็กมีความสุขด้วย (สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.woe.go.th>)

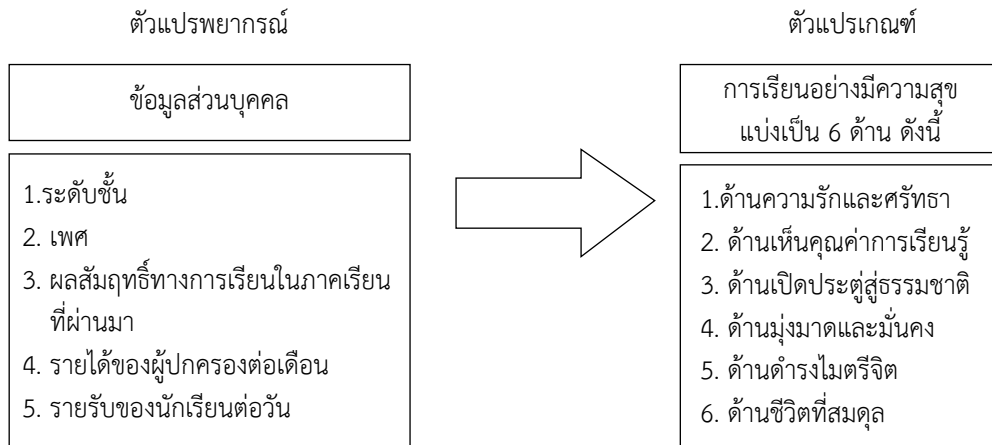
กระทรวงศึกษาธิการจึงได้นำนโยบายเกี่ยวกับการจัดการบริหารจัดการเวลาเรียน การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมีความ สุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์หลายประการ ดังนี้ เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักสูตรสถาน ศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และได้รับ การพัฒนาเต็มศักยภาพ ตามความสนใจและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนได้รับการพัฒนา เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

พัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจและมีความสุขกับการเรียนรู้และเพื่อให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2559 :1-2) แต่กระทรวงศึกษาธิการแทบจะไม่ได้กล่าวถึงความสุขของนักเรียน ทำให้เห็นว่านักเรียนต้องเรียนหนักมาก แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลับอยู่ในระดับต่ำ และ (สังคม คุณคนณาการสกุล, 2552, หน้า 1) สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์ (นิด้า) กล่าวว่า พฤติกรรมความเครียด พบว่า นักเรียนมีความรู้สึกล้มเหลว โดย 2 ใน 5 ซึมเศร้าต่อเนื่องทุกวันเป็นสัปดาห์ ยิ่งเรียนสูงยิ่งซึมเศร้ามากขึ้น จะเห็นได้ว่าปัญหาที่กล่าวมาเป็นเพราะผู้เรียนไม่มีความสุข อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ของครูที่ไม่ก่อให้เกิดความสุขในการเรียนของผู้เรียน ดังที่พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต 2547:13 กล่าวว่า ความสุขกับการศึกษาที่ถูกต้องเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกกันได้ ถ้าไม่สามารถทำให้คนมีความสุข การศึกษาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ความสุขที่เกิดจากการศึกษา คือการเกิดปัญญาก็จะทำให้เข้าใจถึงการเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ จะเกิดการใฝ่รู้ ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความใฝ่รู้นี้จะทำให้ตัวเราเกิดความสุขในสิ่งที่ต้องการรู้ ซึ่งส่งผลให้มีชีวิตดีงามและมีคุณค่า

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีความสุขที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น ค้น ไม่เน้นด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว เพียงเพื่อให้เด็กนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงเท่านั้น แต่ถ้านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและมีผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าสนใจ นักเรียนก็จะสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนไทยมีความสุขตามวัยอย่างแท้จริง จึงจะเป็นความสุขของครู ผู้ปกครอง ชุมชนและประเทศชาติ ที่จะมียาวชนที่สามารถอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีความสุขต่อไปโดยผู้วิจัยศึกษาจะศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เนื่องจากเด็กในวัยนี้อยู่ในช่วง 13-18 ปี อยู่ในขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่สร้างโครงสร้างที่เจริญงอกงามทางความคิดของเด็กมาถึงระดับสูงสุด นั่นคือสามารถเกิดการคิดในนามธรรมได้ สามารถประเมินความคิดและความต้องการของตนเองได้ และสามารถบอกได้ว่าสิ่งใดสนองตอบความต้องการของตนเองได้ เพื่อให้รู้ว่าตนเองเรียนรู้ อย่างมีความสุข (พงษ์พันธ์พงษ์โสภา. 2542 :73) และที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษเนื่องจากมีนักเรียนอยู่ร่วมกันตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป ทำให้บุคลากรดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง ประกอบกับงบประมาณต่างๆ ที่โรงเรียนได้รับจัดสรรมาไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ ประกอบกับจังหวัดสงขลา เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนการสอนที่ครบสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคใต้ (พชรพงศ์ ตรีเทพา. 2554 : 110-111) มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเพื่อใช้เป็นตัวกลางเพื่อขับเคลื่อนความเจริญทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความงอกงามตามวัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมเพื่อพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติต่อไป (สายสุตา สุขแสงและคณะ. 2558 :2) และเพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมและคงไว้ซึ่งความสุขในชีวิตของบุคคลในช่วงวัยรุ่นให้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาถึงกับเหตุการณ์ที่คับขัน ร้ายแรงได้ (ขวัญจิต มหากิตติคุณและคณะ, 2559 : บทคัดย่อ)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ซึ่งจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดในภาคใต้ การศึกษาข้อมูลความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งบริบทภาคใต้มีความ หลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จนทำให้บุคคลมีความสุขในชีวิตลดลง ดังนั้นผู้วิจัยจึง สนใจศึกษาระดับความสุขและองค์ประกอบของความสุขในนักเรียนวัยรุ่นเหล่านี้ ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ได้จะเป็นแนวทางในการค้นหาปัจจัยเกี่ยวกับความสุขของนักเรียนในภาคใต้ต่อไป และใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเบื้องต้นต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนวัยรุ่นจังหวัดสงขลา มีระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เพื่อศึกษาระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2559 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในจังหวัดสงขลา จำนวน 23,354 คน ประกอบด้วย 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา โรงเรียนนวมาริเฉลิม โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกลุ้ย และโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ รวมทั้งสิ้น 23,354 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ปีการศึกษา 2559 ในจังหวัดสงขลา โดยใช้ตารางยามาเน (Yamane) ที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 จำนวน 1,064 คน (สูตร $n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$: 2554 : 135) และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Random Sampling)

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือการวิจัยจำนวน 2 ชุด ดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสอบถามการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 แบบสอบถามการเรียนรู้อย่างมีความสุข

แบบสอบถามการเรียนรู้อย่างมีความสุข ของจันทรรัตน์ วงศ์อารีสวัสดิ์ (2542 :109-113) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ ด้านความรักความศรัทธา ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้ ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ ด้านความมุ่งมั่นและมั่นคง ด้านดำรงไมตรีจิต และด้านชีวิตที่สมดุล เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 60 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .20-.87 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88 และค่าความเชื่อมั่นรายองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .82-.94 โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับนี้ มาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,063 คน

1.2 นำไปเก็บข้อมูล กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในจังหวัดสงขลา จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมหาชิราวุธ โรงเรียนวรนาธิเฉลิม โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา และโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ จำนวน 1,064 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย
2. ระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่ (n=1,063)	ร้อยละ (%)
ระดับชั้น		
ม.1	180	16.93
ม.2	179	16.84
ม.3	177	16.65
ม.4	173	16.28
ม.5	173	16.28

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่ (n=1,063)	ร้อยละ (%)
ม.6	180	16.93
ไม่ระบุ	1	0.09
รวม	1,063	1.00
เพศ		
ชาย	327	30.76
หญิง	736	69.24
รวม	1,063	100
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคเรียนที่ผ่านมา		
ต่ำกว่า 2.00	81	7.62
2.00-2.49	162	15.24
2.50-2.99	324	30.48
3.00-3.49	260	24.46
3.50 ขึ้นไป	215	20.23
ไม่ระบุ	21	1.97
รวม	1,063	100
รายได้ของผู้ปกครองต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	138	12.98
10,001-15,000 บาท	241	22.67
15,001-20,000บาท	154	14.49
20,001-30,000บาท	180	16.95
30,001-40,000บาท	146	13.74
40,001-50,000บาท	82	7.71
ไม่ระบุ	122	11.48
รวม	1,063	100
รายรับของนักเรียนต่อวัน		
0-50 บาท	54	5.08
51-100 บาท	617	58.04
101-150 บาท	257	24.18
151-200 บาท	86	8.09
มากกว่า 200 บาท	30	2.82
ไม่ระบุ	19	1.79
รวม	1,063	100

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่านักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 69.24 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด ร้อยละ 16.93 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 2.50-2.99 ร้อยละ 30.48 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 3.00 -3.49 ร้อยละ 24.46 และ 3.50 ขึ้นไป ร้อยละ 20.23 ตามลำดับ นอกจากนี้รายได้ของผู้ปกครองส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 22.67 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 16.93 และอยู่ระหว่าง 15,001-20,000บาทต่อเดือน ร้อยละ 14.49 ตามลำดับ และรายรับของนักเรียน อยู่ระหว่าง 51-100 บาทต่อวัน มากที่สุด ร้อยละ 58.04 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 101-150 บาทต่อวัน ร้อยละ 24.18 และอยู่ระหว่าง 151-200 บาทต่อวัน ร้อยละ 8.09 ตามลำดับ

ระดับการเรียนรู้มีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรักและศรัทธา ด้านเห็นคุณค่าในการเรียนรู้ ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ ด้านมุ่งมั่นและมั่นคง ด้านดำรงไมตรีจิตและด้านชีวิตที่สมดุล

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเรียนรู้มีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา

ข้อ	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	ด้านความรักและศรัทธา	2.62	0.44	มาก
1	การเรียนการสอนมีลำดับขั้น เข้าใจง่าย	2.84	0.69	มาก
2	ข้าพเจ้าได้รับกำลังใจ เช่น ดิชม หรือรางวัล จากการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	2.71	0.74	มาก
3	บรรยากาศในการเรียนผ่อนคลาย มีความเป็นกันเอง	2.91	0.79	มาก
4	ข้าพเจ้ามีโอกาสและเวลาในการคิดหาคำตอบด้วยตนเอง	2.90	0.71	มาก
5	บทเรียนมีเนื้อหาพอเหมาะไม่ยากเกินที่จะทำความเข้าใจ	2.687	0.77	มาก
6	ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกกับการเรียน	2.71	0.80	มาก
7	ข้าพเจ้าชอบนั่งในตำแหน่งที่ไม่อยู่ในสายตาอาจารย์	2.22	1.01	บางส่วน
8	ผู้เรียนทุกคนได้รับการเอาใจใส่และได้รับความสำคัญจากอาจารย์อย่างทั่วถึง	2.72	0.79	มาก
9	ผู้เรียนได้รับการยอมรับและการรับฟังความคิดเห็นจากอาจารย์ทุกครั้ง	2.81	0.74	มาก
10	อาจารย์สามารถสอนเรื่องที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย	2.68	0.78	มาก
11	อาจารย์มีการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล	2.22	0.95	บางส่วน
12	ข้าพเจ้ามีความพึงพอใจกับกระบวนการเรียนการสอนที่ได้รับ	2.81	0.76	มาก
13	ข้าพเจ้าไม่ได้รับความสนใจจากอาจารย์	2.02	0.90	บางส่วน
14	ข้าพเจ้ารู้สึกตึงเครียดในการเรียน	2.44	0.89	บางส่วน
	ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้	2.66	0.45	มาก
1	ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริง	3.00	0.72	มาก
2	ความสำเร็จของข้าพเจ้าเกิดจากการเรียนรู้	3.16	0.67	มาก
3	สื่อประกอบการเรียนการสอน น่าสนใจ ชวนติดตาม	2.89	0.74	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน
วัยรุ่นในจังหวัดสงขลา (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
4	กระบวนการเรียนการสอน น่าสนใจ ชวนติดตาม	2.76	0.76	มาก
5	ถ้าข้าพเจ้าไม่เข้าเรียนก็ไม่รู้สึกรำคาญอะไรไป	2.21	1.03	บางส่วน
6	ข้าพเจ้าสนใจเรียนแม้ไม่มีการสอนเอาเกรด	2.73	0.82	จริงมาก
7	ข้าพเจ้าคิดว่ากิจกรรมในห้องเรียนเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย	2.24	0.88	บางส่วน
8	ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งที่ได้จากการเรียนคุ้มค่ากับเวลาที่ใช้	2.88	0.74	มาก
9	ถ้าข้าพเจ้าไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน ข้าพเจ้าปล่อยทิ้งไป	2.09	0.86	บางส่วน
	ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ	2.78	0.40	มาก
1	ข้าพเจ้าไม่กล้าแสดงความคิดเห็นใด ๆ กลัวถูกตำหนิให้อาย	2.35	0.90	บางส่วน
2	จากการเรียนการสอนข้าพเจ้ารู้สึกสนุกที่ได้ทำกิจกรรมหลากหลาย	2.92	0.78	มาก
3	ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีสมาธิจากการเรียนในห้องเรียน	2.29	0.83	บางส่วน
4	การเรียนทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้สึกรู้ว่าคนในสังคมมีความแตกต่างกัน	3.00	0.79	มาก
5	การเรียนทำให้ข้าพเจ้าอยากช่วยเหลือคนในสังคมมากขึ้น	3.01	0.75	มาก
6	ข้าพเจ้ามีทั้งส่วนดีส่วนด้อยในตัวเอง	3.31	0.71	มากที่สุด
7	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองมีคุณค่าต่อผู้อื่น	2.82	0.74	มาก
8	ข้าพเจ้ารู้สึกมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น	2.85	0.77	มาก
9	ข้าพเจ้าชอบให้อาจารย์ชี้แนะ บอกความรู้ให้ทุกอย่าง	2.97	0.78	มาก
10	ข้าพเจ้าไม่ชอบการมอบหมายของอาจารย์ที่ให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง	2.32	0.85	บางส่วน
	ด้านมุ่งมั่นและมั่นคง	2.79	0.43	มาก
1	ข้าพเจ้ากล้าและยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไข	3.32	0.66	มากที่สุด
2	ข้าพเจ้ามักโทษคนรอบข้างเสมอเมื่อข้าพเจ้าทำผิดพลาด	1.93	0.95	บางส่วน
3	ข้าพเจ้าพร้อมใจข้อบกพร่อง ข้อด้อยของตนเอง	3.28	0.70	มากที่สุด
4	ข้าพเจ้าภูมิใจและไม่คิดว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า	3.07	0.76	มาก
5	ข้าพเจ้าสามารถประยุกต์ใช้ประสบการณ์เดิมเข้ากับบทเรียนได้	3.04	0.75	มาก
6	ข้าพเจ้าไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	2.02	0.90	บางส่วน
7	ข้าพเจ้าเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะเรียนได้ดี	2.99	0.74	มาก
8	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นในเหตุผลของตนเองอย่างยิ่ง	2.91	0.74	มาก
9	ข้าพเจ้าทบทวนสิ่งที่ได้เรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ	2.61	0.78	มาก
	ด้านดำรงไมตรีจิต	2.62	0.44	มาก
1	ข้าพเจ้าต้องการเด่นและเก่งที่สุดในห้อง	1.94	0.95	บางส่วน
2	ข้าพเจ้ายอมรับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนด้วยกัน	3.08	0.72	บางส่วน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน
วัยรุ่นในจังหวัดสงขลา (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
3	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนบางคนทำให้เสียเวลาและโอกาสในการรู้สิ่งที่ดี	2.39	0.96	มาก
4	ข้าพเจ้าไม่ชอบทำงานกลุ่มมักถูกเพื่อนเอาเปรียบเสมอ	2.10	0.97	มาก
5	ข้าพเจ้าคิดว่าการทำงานกลุ่มทำให้ได้รับความคิดที่หลากหลาย	3.07	0.79	มาก
6	ข้าพเจ้าได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	3.15	0.74	มาก
7	ข้าพเจ้าคิดว่าความสำเร็จเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกัน	3.29	0.72	มากที่สุด
8	ข้าพเจ้าไม่พอใจถ้ามีใครไม่เห็นด้วยในข้อเสนอของข้าพเจ้า	1.91	0.93	บางส่วน
9	ข้าพเจ้ามักจะเป็นผู้ประนีประนอมเมื่อบรรยายคาบในการทำงานกลุ่มเกิดความขัดแย้ง	2.66	0.80	มาก
	ด้านชีวิตที่สมดุล	2.95	0.42	มาก
1	ข้าพเจ้าเรียนเพื่อให้สอบผ่านเท่านั้น	2.34	0.92	บางส่วน
2	ข้าพเจ้าเต็มใจในการร่วมกิจกรรมชั้นเรียน	3.03	0.73	มาก
3	ข้าพเจ้ายอมรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง	3.27	0.68	มาก
4	ข้าพเจ้าสนใจเรียนเพื่อให้ได้คะแนนสูงสุดหรือมากกว่าบางคน	2.42	0.90	บางส่วน
5	ข้าพเจ้าคิดว่าชีวิตข้างหน้าจะมุ่งทำงานตามหน้าที่เพื่อสร้างฐานะอย่างเดียว	3.00	0.78	มาก
6	ข้าพเจ้าคิดว่าตราบไต่ชีวิตยังคงดำเนินอยู่การแสวงหาความรู้คงต้องมีต่อไป	3.18	0.73	มาก
7	ข้าพเจ้าคิดว่าความรู้ความสามารถแสวงหาได้ไม่เฉพาะในห้องเรียนเสมอไป	3.42	0.72	มากที่สุด
8	ข้าพเจ้าคิดว่าความรู้ที่แสวงหาต้องมีคุณค่าและควบคู่ด้วยคุณธรรม	3.39	0.74	มากที่สุด
	โดยภาพรวม	2.74	0.34	มาก

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า นักเรียนมีการเรียนรู้มีความสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .34 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านชีวิตที่สมดุล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .42 รองลงมา คือ ด้านมุ่งมาดและมั่นคง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .43 ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 รวมทั้งด้านความรักและศรัทธา และด้านดำรงไมตรีจิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้
ระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่านักเรียน
วัยรุ่นในจังหวัดสงขลา มีระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขอยู่ในระดับมากในภาพรวมและในทุกด้านโดยมี
ด้านชีวิตที่สมดุลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 2.95

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา
มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา
อภิปรายผลได้ดังนี้

นักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา มีระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม
และในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรักและศรัทธา ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้ ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ ด้าน
มุ่งมั่นและมั่นคง ด้านดำรงไมตรีจิต และด้านชีวิตที่สมดุล แสดงให้เห็นว่านักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา มี
ความรักความศรัทธาต่อการเรียนจึงช่วยให้นักเรียนสนใจบทเรียน สนใจครู การจัดการเรียนการสอนของ
ครูและนักเรียนเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรักและความเข้าใจที่ตรงกันให้กำลังใจกัน ครูเปิดโอกาสให้
นักเรียนร่วมเรียนรู้ในบทเรียน และเรียนรู้อย่างสนใจ นักเรียนจึงเกิดการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ครูอาจ
ช่วยให้นักเรียนมีการเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้บทเรียนนอกห้องเรียน
ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการคิดบทเรียนภายใต้ธรรมชาติ เนื่องจากวัยรุ่นจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่
สนใจถึงแม้จะเป็นเรื่องยากหรือซับซ้อน สอดคล้องกับ (บพิตร อิศระ, 2550: 100) กล่าวว่า การที่ครูส่งเสริม
คุณลักษณะภายในตนเอง ทำให้นักเรียนได้รู้เป้าหมายในชีวิต ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภูมิใจในตนเอง รู้จัก
ปรับตัว นักเรียนยอมรับตนเอง นอกจากนี้ได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง การรู้จักตนเอง ใจกว้างพร้อม
ที่จะรับฟัง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงตนเอง และสอดคล้องกับ (ศรีเรือน แก้วกังวาน 2549 :337) กล่าวว่า
การที่นักเรียนเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับ
เวลา บุคคล และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น โดยครูส่งเสริม
บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การสอนที่ผ่อนคลาย สนุกสนาน แต่สอดแทรกไปด้วยเนื้อหาและเปิด
โอกาสให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา โดยอาศัยเหตุผล การมีสื่อที่เหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้านอก
ห้องเรียน และจัดที่นั่งได้อย่างเหมาะสมให้อิสระในการเลือกที่นั่ง เนื่องจากวัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับเพื่อน
ในกลุ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (สุดหทัย รุจิรัตน์ 2558: 193) กล่าวว่า การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่าง
นักเรียนกับครู นักเรียนกับเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียนมากที่สุดเพราะนักเรียนได้มีความ
สัมพันธ์กับครูและเพื่อน เนื่องจากนักเรียนชอบทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน เกิดความสนุกสนาน ได้เปลี่ยน
ความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน เกิดความรัก ความร่วมมือ
การเอาใจใส่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนอย่างมีความสุขต่อไป
2. สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้กับนิสิตครูของคณะศึกษาศาสตร์ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในการศึกษาระดับอื่น ๆ เช่นใน ระดับประถมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา
2. ควรมีการวิจัยในระบบการศึกษาอื่น ๆ เช่น การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2542) คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์
กรมศาสนา
- กระทรวงศึกษาธิการ (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.ออนไลน์
: <http://lowersecondarymath.ipst.ac.th/wpcontent/uploads/2>
- กระทรวงศึกษาธิการ (2555) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-
2559
- กระทรวงศึกษาธิการ (2558) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-3. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา: กระทรวงศึกษาธิการ
- ศรีเรือน แก้วกังวาน (2549) จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่มที่ 2 กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บพิตร อิสระ (2550) การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัย
และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภะ (2542) จิตวิทยาการศึกษา กรุงเทพฯ : พัฒนาการศึกษา
- พชรพงศ์ ตรีเทพา. (2554) “ยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษยอดนิยม: กรณี
ศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร”. การบริหารศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา 6(1), 1000-116)
- พระธรรมปิฎกป.อ.ปยุตโต (2547) คู่มือชีวิต กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา
- แพรวพรรณ พิเศษ (2548) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิทยาการ
ศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540) จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่มที่ 2 กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สายสุตา สุขแสง (2558) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ในจังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
(2559) คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้”
- สังคม คุณคนากรสกุล. (9 กันยายน 2552). ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2557 จาก
<http://www.212cafe.com/freewebboard/view.php?user=santi&id=117>.
- สุดหทัย รุจิรัตน์ (2558) รูปแบบการเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการ
เรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนระดับประถมศึกษาวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน

Thai Communication and Social Identity of Chinese Students

Received : 2020-03-05

Revised : 2020-03-17

Accepted : 2020-05-19

ผู้วิจัย เทวากร คำสัตย์¹

ฉัตรวรัญช์ องค์กรสิงห์²

Teavakorn Khumsat

Teavakorn@pim.ac.th

Chatwaran Ongkasing

Chattrsu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน 2) ศึกษาเพศสภาพของนักศึกษาชาวจีน และ 3) ศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัย (Documentary research) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการแนะนำต่อ (Snow Ball) 3) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มตัวอย่างที่รวมกลุ่มอย่างน้อย 5-7 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น 4) การสังเกตการณ์ (Observation) โดยวิธีการลงพื้นที่ภาคสนามที่สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ สังเกตวิธีการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สะท้อน อัตลักษณ์ทางสังคม ดังนี้ 1) อัตลักษณ์ทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ภาษาไทย 2) อัตลักษณ์ใหม่ตัวตนใหม่จากการศึกษาภาษาไทย 3) ความเครียดของเพศสภาพเมื่อได้ศึกษาภาษาไทย 4) การเลื่อนชั้นทางสังคมด้วยการศึกษาภาษาไทย ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาอัตลักษณ์จากมิติของการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนรวมทั้งการเปลี่ยนผ่าน/ถ่ายโอนอัตลักษณ์ทางสังคม อัตลักษณ์ทางภาษาและเพศสภาพ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่อัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยและได้สวมทับเข้าเป็นอัตลักษณ์ของตน การใช้อัตลักษณ์ทางภาษาในการศึกษา

คำสำคัญ : ภาษาไทย, อัตลักษณ์ทางสังคม, เพศสภาพ, การเลื่อนชั้นทางสังคม

¹ นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
PhD.students Social Leadership Business and politics Program College of Social Innovation Rangsit University

² ผศ.ดร.หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
Assistant Professor Doctor of Philosophy Program in Social Leadership Business and politics College of Social Innovation Rangsit University

ABSTRACT

This study has been found its objectives were as follows 1) to study Social Identity of Chinese's university student 2) to study the gender of Chinese's university student 3) to study the social Mobility of Chinese university's student with the research method are as follows 1) to study on the files and documentary research 2) In-depth Interview and sample group which it has been forwardly recommended (Snow Ball) 3) to interview the Focus Group Discussion, 5-7 people were found, to collect their comments. 4) to make the observation with the researcher on site at The People's Republic of China University of Thai language department in order to collect the data from the designated area, communicating observation, and the interaction including the participation as well.

The result found that Chinese university's student learning Thai language in The People's Republic of China University has reflected these following Social Identity 1) Social Identity of Thai language education 2) a liberty of gender status from Thai language education 3) Social Mobility of Thai language education. With this, the researcher emphasizes the study of the identity which Thai communicating dimension of Chinese university's student is interested. More, social identity, language, and gender transfer are inclusive Therefore, this study has purely been focusing on the social identity of Chinese university's student which they all had learned Thai language, finally this kind of identity has engulfed them in using the language identity of education.

Keywords : Thai language, Social identity Gender, Social Mobility

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทย แม้ภาษาไทยยังไม่ใช้ภาษาสากลที่สามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนทั้งโลก แต่ในปัจจุบันมีชาวต่างชาติจำนวนหนึ่ง ให้ความสนใจศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ การค้า การเรียน การทำงาน เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสมาคมประชาชาติแห่งตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN) ส่งผลให้ทุกภาคส่วนของประเทศต้องเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการลงทุน การพาณิชย์ การท่องเที่ยว การรองรับเป็นศูนย์กลางทางการบริการสุขภาพ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานการพัฒนาความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นในด้านเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ ที่จะสร้างมูลค่าได้อีกนับล้านนาประการ (วัชรพล วิบูลยศริน, 2559)

การศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ มิใช่เพียงแค่ศึกษาหลักภาษาหรือบทสนทนาได้ตอบ แต่หมายรวมถึงการศึกษาให้เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี วิถีปฏิบัติของคนไทย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจภาษาเพิ่มมากขึ้น เข้าใจถึง “อัตลักษณ์และตัวตน” ที่แท้จริงของชนในชาตินั้น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงตัวตนเมื่อมีการส่งคนมาลงทุน หรือทางบริษัทส่งพนักงานเจ้าหน้าที่มาประจำในเมืองไทย จำเป็นต้องสื่อสารกับคนไทยให้ได้ เพื่อเป็นการเข้าถึงจิตใจของคนไทย กลุ่มผู้บริหารผู้จัดการหรือหัวหน้างานจะเรียนภาษาไทย มาก่อนที่จะเดินทางมาเมืองไทย ด้วยเหตุนี้เองประเทศที่ต้องเข้ามาลงทุนด้านอุตสาหกรรมในไทยจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่น เกาหลี หรือกระทั่งจีนที่มีการเปิดประเทศมากขึ้น ชาวจีนนิยมมาท่องเที่ยวประเทศไทย คนจีนที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวจำเป็นต้องพูดได้ทั้งภาษาจีนและภาษาไทย การใช้ภาษาเดียวกันทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เกิดความเป็นมิตร ขณะที่คนไทยรู้สึกชื่นชมกับชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาไทย และการซึมซับความเป็นไทย โดยภาษาเป็นตัวกลางทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจคนไทยมากขึ้น เช่น เมื่อก่อนเขาอาจไม่เข้าใจคนไทยว่า ทำไมคนไทยต้องทำพฤติกรรมเช่นนั้น แต่เมื่อได้เรียนภาษาจะทำให้มีความเข้าใจวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งเกิดสัมพันธภาพที่ดีมากขึ้นระหว่างวัฒนธรรม ทำให้อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข เป็นการเข้าใจถึงความต่างของกันและกัน อีกทั้งยังเป็นตัวแปรที่สำคัญในการติดต่อค้าขายและการลงทุนให้มั่นคงแน่นแฟ้นมากขึ้น (จินตนา พุทธเมตตา, 2560)

ปัจจุบันเป็นยุคการศึกษาภาษาไทยเพื่อการพาณิชย์และการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค มีนักวิชาการ นักเศรษฐศาสตร์ และนักธุรกิจโลกคาดการณ์ว่า เศรษฐกิจเอเชียจะเติบโตขยายตัวและมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลกแทนที่เศรษฐกิจตะวันตก โดยเฉพาะหลังจากที่จีนและเวียดนามเริ่มเปิดรับการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น เมื่อระบบเศรษฐกิจเอเชียเฟื่องฟู นักธุรกิจไทยได้พากันไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน เวียดนาม กัมพูชา และพม่า ขณะที่นักธุรกิจเพื่อนบ้านต่างมาลงทุนในไทย ทำให้มีความจำเป็นต้องรับคนท้องถิ่นเข้ามาทำงาน จึงเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการผลักดันให้เปิดการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศใกล้เคียงในภูมิภาค นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนนิยมไปท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวได้ว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้ฐานะและบทบาทของภาษาไทยเปลี่ยนแปลงไปในสายตาคนเอเชียด้วยกัน และเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านเปิดสอนภาษาไทยในประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้นด้วย ยุคนี้เป็นจุดเริ่มต้นก่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน การขยายตัวของการเรียนการสอนภาษาไทย ทำให้ภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน การประชุมวิชาการและการพัฒนาตำราเรียนเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศมากขึ้น ผลของยุคเศรษฐกิจเอเชียทำให้มีนักธุรกิจชาวต่างประเทศเข้ามาทำงาน

ในประเทศไทยมากขึ้น อีกทั้งการขยายตัวของศูนย์กลางภาษาและวัฒนธรรมไทย และนิทรรศการการศึกษาไทยในต่างประเทศ ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทของภาษาไทย และการเพิ่มจำนวนผู้เรียนชาวต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะนักศึกษาชาวจีน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาไทยจัดนิทรรศการการศึกษาไทยในต่างประเทศ โดดเด่นเน้นเมืองใหญ่ในประเทศจีน มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้จัดตั้งศูนย์ของมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม เช่น ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมไทยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในนครคุนหมิงและนครเฉิงตู ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันการศึกษาภาษาไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยและจีนเพื่อเป็นการรองรับการเปิดประเทศด้านการศึกษาของจีนและนำไปสู่การรองรับเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไปในอนาคต (รุ่งฤดี แผลงศร, 2560)

ประเทศจีนกับประเทศไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2518 มีความร่วมมือด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยหลายปีที่ผ่านมา ประเทศจีนกับประเทศไทยมีความร่วมมือกันในการศึกษาอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษากับภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ภาษาไทยและภาษาจีนเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ปัจจัยสำคัญในการให้ความสำคัญกับภาษาไทยซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มภาษาที่มีคนใช้น้อยว่าในอดีตนโยบายการต่างประเทศในสมัยของนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเคยกล่าวว่า “...ไม่ว่าประเทศใหญ่หรือประเทศเล็กมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เมื่อมีกิจการทางการทูตต้องใช้ภาษาของเขา ...” ซึ่งเป็น การแสดงความเคารพต่อประเทศเหล่านั้นตามคำสั่งของท่านนายกรัฐมนตรีโจว เมื่อทศวรรษที่ 60 เป็นต้นมา สถาบันภาษาต่างประเทศปักกิ่ง สถาบันภาษาต่างประเทศกว่าโจว และสถาบันชนชาติส่วนน้อยกว๋างสีจิงได้ก่อตั้งสาขาวิชาภาษาไทยขึ้น และพัฒนามาเป็นคณะภาษาไทยตามลำดับ จึงถือได้ว่าการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้ลงหลักปักฐานอย่างมั่นคงในประเทศจีนกว่า 71 ปี (ฟู เจิงไห่, 2544)

ปัจจุบันชาวจีนนิยมเรียนภาษาไทยเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เหตุผลสำคัญในการมาเรียนภาษาไทยเนื่องด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ต้องการประกอบอาชีพในประเทศไทย เช่น อาจารย์สอนภาษาจีน มัคคุเทศก์ ทำธุรกิจกับคนไทย ฯลฯ นอกจากนี้ชาวจีนอีกจำนวนหนึ่งเรียนภาษาไทยเพราะสนใจอย่างแท้จริง อีกทั้งต้องการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การทำอาหารไทย มวยไทย การแสดงต่าง ๆ ของไทย การขับร้องเพลงไทย รวมถึงยังมีชาวจีนที่แต่งงานและย้ายตามครอบครัวมาอยู่ที่ประเทศไทย จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน

ด้วยนโยบายของรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ให้การสนับสนุนการศึกษาภาษาไทย ทำให้ชาวจีนนิยมเลือกเรียนสาขาวิชาภาษาไทย เนื่องจากไทยและจีนมีข้อตกลงทำการค้าร่วมกัน และนโยบายที่สำคัญคือนโยบาย One Belt One Road คือ การนำเส้นทางสายไหมเดิมมาพัฒนา หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” จีนมีความหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้ประโยชน์จากเส้นทางคมนาคมเส้นนี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างจีนและอาเซียน ด้วยแนวคิดการสนับสนุนการเชื่อมโยงระบบโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างภายในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งไทยคือจุดยุทธศาสตร์สำคัญด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ว่าจ้างต้องการชาวจีนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ หรือผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน นอกจากกลุ่มชาวจีนที่มาลงทุนในประเทศ ในอีกมุมหนึ่ง กลุ่มนักลงทุนชาวไทยก็ได้เข้าไปลงทุนในสาธารณรัฐประชาชนจีนและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เช่น กลุ่มธุรกิจยานยนต์ กลุ่มธุรกิจค้าปลีก กลุ่มธุรกิจเวชภัณฑ์ กลุ่มธุรกิจอาหารสัตว์ กลุ่มธุรกิจการแปรรูปอาหาร กลุ่มธุรกิจประกันภัย และล่าสุดกลุ่มทุนไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษา ซึ่งขณะนี้มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้จัดให้มีการศึกษาด้านภาษา เพื่อหวังพัฒนาแรงงานป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมให้แก่องค์กรตนเอง สร้างอัตลักษณ์โดยการมุ่งเน้นให้นักศึกษาทุกสาขา

วิชา เรียนวิชาภาษาไทยพื้นฐานทุกคณะสาขาวิชาในปี พ.ศ. 2562 ได้เปิดสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อรองรับ นักศึกษาชาวจีน ที่ต้องการศึกษาภาษาไทยเป็นวิชาเอก จะเห็นได้ว่าปัจจุบันกลุ่มทุนไทยเข้าไปมีอิทธิพล ต่อเศรษฐกิจของจีนมากขึ้น

นอกจากคนจีนจะเริ่มสนใจศึกษาเกี่ยวกับภาษาไทยและความเป็นไทยแล้ว ชาวจีนบางกลุ่มมีความ ต้องการย้ายภูมิลำเนาเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เหตุผลประการสำคัญที่ทำให้ชาวจีนอยากมาใช้ชีวิต และลงทุนทำธุรกิจในประเทศไทย เพราะขณะนี้ประเทศจีนในมณฑลกว่างสีและมณฑลยูนนาน หรือทาง ภาคเหนือ เช่น มณฑลปักกิ่งหรือตะวันออกเฉียงใต้มณฑลนานกิง มีการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับ ปริญญาตรี ผู้เรียนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในทุกปีการศึกษา ปัจจัยสำคัญคือจีนกับประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยมีการไปมาหาสู่กัน มีการค้าขายกันมากยิ่งขึ้น ในมณฑลกว่างสีก็มีจัดมหกรรม การประชุมจีนอาเซียนในทุกปีในช่วงเดือนตุลาคม ส่วนมณฑลยูนนานและมณฑลกว่างโจวจะมีการจัด งานสัมมนาการค้า การจัดงานเหล่านี้เป็นการเชื่อมโยงมาที่ประเทศไทย เพราะจีนมองว่าประเทศไทยคือ ศูนย์กลางหรือเมืองหลวงของอาเซียน ฉะนั้น จึงมีนักธุรกิจเข้ามาลงทุนติดต่อค้าขายที่ประเทศจีนล้วนต้อง ใช้ภาษาในการสื่อให้เข้าใจ ทำให้คนจีนเลือกศึกษาภาษาไทยมากยิ่งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของบริษัท เหล่านั้น ตลาดแรงงานมีความต้องการคนจีนที่สามารถสื่อสารภาษาไทย เพราะว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่ กำลังได้รับความนิยม (นรชาติ วัง, 2560)

นอกจากอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ชาวจีนเลือกศึกษาภาษาไทยแล้ว เหตุปัจจัยสำคัญอีก ประการหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนกลุ่มหนึ่งเลือกศึกษาภาษาไทย เพราะคนจีนเชื่อว่าสังคมไทยเปิดกว้างในเรื่อง สิทธิเสรีภาพ การแสดงออกทางเพศภาวะ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวจีนที่เป็นชายรักชาย หญิงรักหญิงมีความ ประทับใจในตัวนักแสดง ทำให้หลายคนเริ่มศึกษาและทำความเข้าใจต่อประเทศไทย การแสดงออกตาม เพศสภาพเป็นสิ่งที่สังคมจีนไม่ให้การยอมรับ เนื่องจากอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม กลุ่มชาวจีนจึงมีมุมมอง ต่อประเทศไทยว่ามีเสรีภาพ สามารถเลือกแสดงออกตามเพศภาวะได้ ซึ่งเป็นที่ประทับใจของคนจีนกลุ่มนี้ อีกทั้งค่าครองชีพต่ำกว่าประเทศจีน ส่งผลให้คนจีนกลุ่มนี้อยากมาใช้ชีวิตและทำงานในประเทศไทย บาง รายเลือกเรียนสาขาวิชาภาษาไทยเมื่อสำเร็จการศึกษามักจะหาช่องทางทำงานในประเทศไทยเพื่อใช้ชีวิต ได้อย่างอิสระเสรี

ประกอบกับจากเหตุผลดังกล่าวนำมาสู่การศึกษาด้านอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีนที่ ศึกษาภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านอัตลักษณ์ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและสร้างความ สัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยให้แน่นแฟ้นกัน และปรากฏอัตลักษณ์ใหม่คืออัตลักษณ์ ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม จากการที่ศึกษาภาษาต่างประเทศมีผลต่อการรื้อถอนอัตลักษณ์เก่าของผู้เรียนและพลังอำนาจใหม่ สร้างตัวตนใหม่ของผู้เรียน เปิดกว้างสดใหม่กับการเรียนตั้งแต่เด็กถูกสร้าง วัฒนธรรมขึ้นจากเจ้าของภาษานั้น ๆ ส่วนใหญ่การเรียนภาษาต่างประเทศตั้งแต่เด็ก ๆ แต่สามารถเกิด ขึ้นใหม่ได้หากเข้าถึงภาษาเหล่านั้นอย่างแน่นแฟ้น จนกลายเป็นการสร้างบรรทัดฐานของความเป็นเจ้าของ ภาษา ที่สะท้อนผ่านอัตลักษณ์ของคนประเทศนั้น ๆ ได้ (H. Seyyed, 2007)

ผู้วิจัยมีโอกาสดูการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้นักศึกษาต่างชาติหลายปีต่อเนื่อง อีกทั้งมีโอกาสดูเป็นอาจารย์แลกเปลี่ยนสอนวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศ กวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน มหาวิทยาลัยปูซานภาษาและกิจการต่างประเทศ สาธารณรัฐเกาหลี และ Nanjing Tech University Pujiang Institute สาธารณรัฐประชาชนจีน และนักศึกษาต่างชาติที่มาศึกษา ภาษาไทยที่ประเทศไทยได้แก่ Yunnan University of Finance and Economics, Guangxi University for Nationalities สาธารณรัฐประชาชนจีน Stenden University สาธารณรัฐฟินแลนด์ มหาวิทยาลัยฮัน

กึ่งภาษาและกิจการต่างประเทศ สาธารณรัฐเกาหลี จึงทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสและคลุกคลีกับนักศึกษาต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยโดยเฉพาะนักศึกษาจีน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการศึกษาภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคม เนื่องจากมีความต้องการทราบถึงอัตลักษณ์และปัจจัยสำคัญในการเลือกศึกษาภาษาไทย เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและยกระดับการศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่เป็นตัวแปรสำคัญในการเชื่อมโยงสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของไทยและจีนให้กระชับความสัมพันธ์ และสามารถพัฒนาในด้านอื่นได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา

- 1) ศึกษาอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน
- 2) ศึกษาเพศสภาพของนักศึกษาชาวจีน
- 3) ศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน

คำถามการวิจัย

ทำไมการศึกษาภาษาไทยจึงเป็นช่องทางความได้เปรียบทางการค้าซึ่งนำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคม และเพศสภาพของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยและอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยเป็นอย่างไร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้จะศึกษาโดยใช้แนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ ทฤษฎีเพศสภาพ แนวคิดด้านการเลื่อนชั้นทางสังคมมาวิเคราะห์นักศึกษาชาวจีนที่สนใจศึกษาภาษาไทย และด้วยผู้วิจัยเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทย ให้แก่นักศึกษาจีนทำให้มีโอกาสคลุกคลีและรับรู้ถึงพฤติกรรมของนักศึกษาชาวจีนทำให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก ซึ่งเป็นปัจจัยภายในเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกต่อสังคมไทยในด้านเสรีภาพทางเพศและการต้องการแสดงออกทางเพศ การเลื่อนชั้นทางสังคมของนักศึกษาจีนที่อาศัยการศึกษาภาษาไทยเป็นตัวเชื่อมโยง โดยศึกษาข้อมูลและเอกสารดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการศึกษาภาษาไทยในต่างประเทศ
- 2) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน
- 3) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย

ข้อมูลที่ได้รับจากเอกสารนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของการวิจัยครั้งนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีความสำคัญที่ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) คือ การเลือกตัวอย่างตามโครงสร้างทฤษฎี เพื่อที่จะได้นำข้อมูลค้นพบมาอธิบายทฤษฎีนั้นเพิ่มเติม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎี ซึ่งจัดได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่ศึกษาวิชาภาษาไทย เพื่อให้สามารถอธิบายถึงแนวความคิดตัดสินใจ การศึกษา สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการศึกษาภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน จาก 7 สถาบันได้แก่ มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกว๋างตุ้ง มหาวิทยาลัยครุกว๋างสี มหาวิทยาลัยฝูเจียง มหาวิทยาลัยชนชาติกว๋างสี มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว๋างสี มหาวิทยาลัยเฮยหลงเจียง มหาวิทยาลัยต้าหลี่

2) อาจารย์ผู้สอนภาษาไทยที่เป็นชาวจีนและอาจารย์ชาวไทยที่สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศและภาษาจีน เพื่อให้สามารถอธิบายถึงที่มา เหตุผล และกระบวนการเรียนการสอนและปัจจัยการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา รวมถึงการเลือกใช้บัณฑิตจากสถานประกอบการ จำนวน 5 คน

3) ผู้ประกอบการและผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 คน

4) ผู้จัดทำหลักสูตรภาษาไทยให้แก่สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 5 คน

5) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาและเก็บข้อมูล 4 วิธีการ ประกอบด้วย

1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัย (Documentary research)

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้รับการแนะนำต่อ (Snow Ball technique)

3) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) นักศึกษาชาวจีนที่รวมกลุ่มจำนวน 20 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น

4) การสังเกตการณ์ (Observation) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สาขาวิชาภาษาไทย ในมหาวิทยาลัยสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ สังเกตวิธีการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยด้วยทฤษฎีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมวิธีการใช้ผู้สังเกต (Observer) ทฤษฎี (Theory) วิธีการ (Methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical material)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสังเกต สอบถาม จากการจดบันทึก การบันทึกเสียง บันทึกวิดีโอ กล้องถ่ายรูป สมาร์ทโฟน แบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และข้อมูล เช่น ตำรา เอกสารสำคัญ เว็บไซต์ ห้องข่าววีแชต และเฟซบุ๊ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตการณ์ (Observation) และข้อมูลการศึกษาภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดและหาความสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎีที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานศึกษาเรื่อง “การสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาจีน” ประกอบด้วยแนวคิด 1) แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) 2) แนวคิดเพศสภาพ (Genders) 3) แนวคิดการเลื่อนชั้นทางสังคม (Social Mobility) และคำถามที่สำคัญในงานวิจัยนี้คือ ทำไมจึงต้องศึกษาอัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีนที่ได้มาเรียนภาษาไทย เนื่องจากการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนมีความเป็นพลวัตร และเป็นเครื่องซึ่งถึงความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านการเคลื่อนตัวทางเศรษฐกิจ การรุกคืบเข้าไปก่อตั้งบริษัท การค้าหลายประเภทของกลุ่มนักลงทุนไทยในจีน และรุกคืบทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหม่ ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าศึกษาว่า “อัตลักษณ์” เป็นลักษณะอย่างไรอย่างหนึ่งในตัวบุคคล หรือชนชาติใด ชนชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่า เขาเป็นบุคคล เป็นตัวเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่า เป็นใคร อัตลักษณ์ของตนเองจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องรักษาบุคคลแต่ละคนให้มีความเป็นตัวตนของตนเองโดยแท้จริง (McCall, 1987: 134) อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546: 1) แนวคิดยุคสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้ความหมายของคำว่า “Identity” เปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัว อีกต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากเกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับวิธีการมองโลก การเข้าถึงความจริงของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อในความจริงที่เป็น “แกนหลัก” ของปัจเจกบุคคล ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของการนิยามความหมาย ที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบท ดังนั้น การศึกษาอัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม (Social-Constructed) อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือน และความแตกต่างระหว่างพวกเราหรือคนอื่น (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2542, น. 1-2)

มโนทัศน์ของอัตลักษณ์ถูกห่อหุ้มด้วยบริบท ซึ่งในที่นี้บริบทถูกก่อรูปขึ้นด้วยความสามารถเชิงเศรษฐกิจการค้าของกลุ่มนักลงทุนชาวไทยที่เข้าไปลงทุนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และในขณะเดียวกันกลุ่มนักลงทุนชาวไทยก็เข้ามาลงทุนในประเทศไทยด้วย ความได้เปรียบเชิงเศรษฐกิจก่อตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษา การเรียนการสอน การใช้ และการเข้าถึง การรู้ภาษาเป็นความได้เปรียบเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม อัตลักษณ์จึงถูกผลิตในบริบทของสังคมที่เชื่อมโยงความคิดของปัจเจกบุคคลและโลกทางสังคม โดยกระทำการผ่านการสร้างสัญลักษณ์ (symbolizing) ได้แก่ ภาษาท่าทางภาพลักษณ์และวัตถุต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทน (stand for) หรือแสดงถึง (signify) สิ่งอื่นทั้งตัวเราเองและสภาพแวดล้อม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543) นอกจากนั้น อัตลักษณ์ยังเป็นสิ่งที่ต้องสร้างขึ้นเอง ไม่มีอยู่ในธรรมชาติ อัตลักษณ์เกิดขึ้นภายใต้วัฒนธรรมหนึ่งที่ถูกสร้างจากสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่หยุดนิ่ง ส่งผลให้อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้น อย่างต่อเนื่องภายใต้วัฒนธรรมพร้อมกับสร้างความหมายและภาพสะท้อนตัวตนที่สามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองได้ (Hall, Stuart, 1997)

ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ความเป็นไปทางสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ประเทศไทยถือเป็นประเทศเสรีของการประกาศเพศภาวะหรือเพศสภาพ เพศสภาพหรือเพศสภาวะตามแบบแผนของมานุษยวิทยาแนวสตรีนิยม (feminism) หมายความว่ารูปแบบทางสังคมและสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์เชิงสังคมที่ถูกประกอบสร้างขึ้น เนื่องจากสังคมได้กำหนดคุณลักษณะของมนุษย์ไว้ 2 ลักษณะ คือ ความเป็นหญิง (Feminine) และความเป็นชาย (Masculine) โดยอาศัยหลักในการอธิบายในการแบ่งความเป็นหญิงและ ความเป็นชาย ในขณะที่เพศสภาพอธิบายถึง “ภาวะ” ตามธรรมชาติที่ไม่คำนึงถึงความเป็นหญิงและชาย ซึ่งแสดงออกผ่านอัตลักษณ์ แต่ด้วยบริบททางกฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และการปกครองทำให้อัตลักษณ์ชุดนี้ บุคคลไม่สามารถแสดงออกได้ตามความปรารถนาที่ซ่อนเร้นและฝัง

ลึกในจิตใจ การได้เรียนภาษา การย้ายถิ่นทำงานจึงเป็นการเปิดโลกและแสดงอัตลักษณ์ชุดใหม่ของบุคคล การได้เปิดเผยตัวตนทางเพศเป็นประเด็นศึกษา อีกประเด็นหนึ่งในงานนี้

สิ่งสำคัญลำดับถัดมาของการศึกษาภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนนั้นคือการเลื่อนชั้นทางสังคม (Social Mobility) หมายถึง การเลื่อนลำดับที่เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายตำแหน่งทางสังคมของปัจเจกบุคคล เพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาททางสังคมจากช่วงหนึ่งไปสู่ช่วงชั้นหนึ่ง โดยอาจเปลี่ยนแปลงในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกันได้ อีกทั้งยังเลื่อนชั้นให้สูงขึ้นหรือต่ำลง ดังนั้น การศึกษาภาษาไทยในระดับมหาวิทยาลัยของนักศึกษาจีนมีส่วนสำคัญในการยกระดับทางชนชั้นที่สร้างรายได้และตำแหน่งทางหน้าที่การงาน เนื่องจากภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนถูกจัดอยู่ในกลุ่มภาษาที่มีคนใช้น้อย เมื่อคู่แข่งทางการศึกษาน้อยกว่าภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น ทำให้ผู้ศึกษาภาษาไทยมีโอกาสในการสร้างฐานะของตนเองได้ พิซญู พงษ์สวัสดิ์ (2561) ได้อธิบายว่า การเลื่อนชั้นทางสังคม หรือการขยับสถานะทางสังคม (Social Mobility) หมายถึง การที่คนหรือครอบครัว หรือครัวเรือนเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมจากตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยทั่วไปการจัดลำดับทางสถานะหรือลำดับทางสังคมขึ้นอยู่กับรายได้ อาชีพ การศึกษา โดยสามารถแบ่งช่วงชั้นเป็นช่วงชั้น เช่น เป็นคนชั้นล่าง ชั้นกลาง ชั้นสูง การเลื่อนชั้นทางสังคมส่วนใหญ่มักพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ หรือการเลื่อนอาชีพ (Occupational Mobility) เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สามารถชี้วัดการเปลี่ยนแปลงของระดับชั้นทางสังคมได้ และเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่มีผลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคม เช่น การสมรส (Married) เชื้อชาติ (Race) และการศึกษา (Education) ดังนั้น การเลื่อนชั้นทางสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ถูกสังคมสร้างขึ้นจากการให้คุณค่าจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลส่วนใหญ่ให้การยอมรับ การศึกษาคือสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมสามารถยกระดับชนชั้นตนเอง เปลี่ยนฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจจากระดับที่ตนเองเป็นอยู่ขึ้นสู่ในระดับที่สูงขึ้นได้โดยผ่านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือในระดับอุดมศึกษา ซึ่ง กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2562) ได้อธิบายว่าชนชั้นเหล่านี้สามารถรักษาระดับชนชั้นในสังคมไว้ได้ด้วยการศึกษา แต่สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระดับอุดมศึกษาได้ ถึงจะมีฐานกำเนิดจากฐานะสังคมในระดับสูง แต่ก็มีความเสี่ยงที่ไม่สามารถรักษาระดับชนชั้นสูงของตนเองได้ด้วยการเลื่อนชั้นทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีใช่เพียงการศึกษาในสาขาวิชาภาษาไทยเท่านั้น นักศึกษาสาขาอื่น ๆ สามารถเลื่อนชั้นทางการสังคมด้วยการศึกษาได้เช่นกัน หากแต่กลุ่มคนที่ศึกษาภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีอยู่ในวงแคบและมีอัตราความต้องการของผู้ใช้บุคคลด้านภาษาไทยสูง ทำให้มีโอกาสและช่องทางมากกว่าสาขาวิชาอื่น ๆ ดังนั้น การเลื่อนชั้นทางสังคมจึงต้องอาศัยปัจจัยด้านเศรษฐกิจการค้าเข้ามาร่วมด้วยจึงจะสามารถยกระดับชนชั้นตนเองได้

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่อัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีนที่ได้เรียนภาษาไทย และมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์โดยมีการประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางภาษาเข้าเป็น อัตลักษณ์ของตน การใช้อัตลักษณ์ทางภาษาเป็นตัวแปรในการเลื่อนชนชั้นทางสังคม เป็นสิ่งที่งานวิจัยฉบับนี้ให้ความสนใจในการศึกษา ขณะเดียวกันประเด็นร่วมทางวัฒนธรรม เช่น ภาวะของเพศสภาพ ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่และคู่ขนานไปกับความได้เปรียบทางการค้า ส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของนักศึกษาจีนที่มาเรียนภาษาไทยมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีน” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) อัตลักษณ์ทางสังคมที่เกิดจากการศึกษาการสื่อสารภาษาไทย

อัตลักษณ์ คือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเรา การเปิดเผยตัวตนสร้างสรรค์ของนักศึกษาจีนเปิดผ่าน ความพยายามในการใช้ความหลากหลายของภาษา ตลอดจนนิยามความหมายของแต่ละคำ เนื่องจากภาษาไทยมีลักษณะของการหลากคำ เช่น คำหนึ่งมีรูปคำได้หลายแบบภายใต้ความหมายเดียวกัน (ส่วย กีน ทาน ฉั่น รับประทาน แดก ยัดทำ ฯลฯ) การใช้คำหลากหลายเหล่านี้ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในหมู่นักศึกษาจีน ดังนั้นนักศึกษาจึงสมัครเฟสบุ๊กหรือแอปพลิเคชันซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามของจีน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนคนไทยเพื่อสนทนา และเพื่อจะได้สังเกตการออกเสียง สำเนียง การใช้คำลงท้ายให้เหมือนกับคนไทย เช่นคำว่า นะ อะ ปะ เนาะ เหมอ มัย ไง ไร จิงดิ แบบว่า เหย็ เนี้ย นะ ฯลฯ หรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับคำสแลงหรือศัพท์ใหม่ที่ไม่มี ในตำราเรียน เนื่องจากตำราเรียนภาษาไทยจะใช้ภาษาที่สละสลวย แต่ในบริบทการสนทนาที่เกิดขึ้นจริงมักใช้ ภาษาปาก ภาษาถิ่นเอง ตัวอย่างเช่น คำว่า “นก” หมายถึง การพลาดโอกาส คำว่า “ล่าไย” หมายถึง รำคาญ คำว่า “ดำ” หมายถึง การสั่งซื้อของออนไลน์ แบบเร่งด่วน คำว่า “อึ้ง” หมายถึง อาการมึน งง ไม่เข้าใจ ทำกิริยาอาการคล้ายคนจريت ไม่สมประกอบ เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้เหนือกว่าผู้อื่นที่ศึกษาภาษาไทยด้วยกัน นักศึกษาบางคน จะอาศัยใช้ช่องการพัฒนาทักษะด้านนี้ด้วยการฟังข่าว ชมละครซีรีส์ ภาพยนตร์ของไทยในเว็บไซต์อยู่สม่ำเสมอ เพื่อหวังว่าเวลาพูดคุยกับคนไทยจะได้ใช้คำศัพท์เหล่านี้พูดคุยกับเพื่อนคนไทยได้อย่างสนุกสนาน และเกิดความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น เมื่อเพื่อนคนไทยใช้คำศัพท์เหล่านี้แล้วนักศึกษาก็เข้าใจ หรือนักศึกษาสามารถพูดคุยด้วยคำศัพท์เหล่านี้พวกเขาจะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นคนไทย ที่สามารถเข้าใจการสื่อสารภาษาไทยกับคน เจเนอเรชันเดียวกัน หรือแม้กระทั่งความสนใจในภาษาถิ่นต่าง ๆ ของคนไทย อย่างไรก็ตามพวกเขาเข้าใจดีว่าการใช้ภาษาไทยต้องใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เช่น ภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ ภาษาปาก นักศึกษาจีนสามารถแยกแยะได้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน นักศึกษาจีนคนใดที่ได้รับคำชื่นชมจากอาจารย์ผู้สอนชาวไทย ว่าเขา ออกเสียงหรือใช้น้ำเสียง สำเนียง อักขระวิธีได้เหมือนคนไทยเขาจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจ เพื่อนร่วมชั้นเรียนจะรู้สึกว่าเขามีความสามารถ เพราะสังคมจีนมีการแข่งขันสูง ดังนั้น สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้สามารถสร้างเกียรติภูมิและความภาคภูมิใจ นักศึกษาจีนพยายามใช้ภาษาไทยให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด นอกจากนักศึกษาก็จะได้อีกภาษาแล้ว นักศึกษาบางรายจะได้เครือข่ายเพื่อนคนไทยที่จะทำธุรกิจการค้าต่อไปในอนาคตอีกด้วย นอกจากนี้ยังอัตลักษณ์ทางสังคมอีกด้านหนึ่งคือ อัตลักษณ์ใหม่ตัวตนใหม่จากการศึกษาภาษาไทยโดยพบว่า นักศึกษาที่เรียนภาษาไทยมีความรู้สึกที่ตนเองมีการแสดงออก การกระทำ และแนวคิดคล้ายกับคนไทย ซึ่งมีความแตกต่างไปจากอัตลักษณ์เดิม เช่น คนจีนมักจะพูดเสียงดังและพูดเร็ว แต่เมื่อเรียนภาษาไทยจะพูดช้าลง เปล่งเสียงอย่างอ่อนโยน ใจเย็น มีความเมตตา เห็นใจผู้อื่น มีความละเอียดอ่อน รู้จักที่ต่ำที่สูง ให้ความสำคัญและปฏิบัติตามลักษณะความเชื่อของคนไทย เช่น ไม่สัมผัสหรือหยอกล้อที่ศีรษะของผู้อื่น นับถือครูอาจารย์ว่าเป็นผู้มีพระคุณเทียบเท่าบิดามารดา ไม่ตากถุงเท้า กางเกง และชุดชั้นในสูงในระดับศีรษะ ไม่พูดคุยเสียงดังในขณะที่รับประทานอาหาร ไม่เคี้ยวอาหารเสียงดัง ฯลฯ ตัวอย่างเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าการศึกษาภาษา

ไทยมีส่วนในบริบทวัฒนธรรมไทย การทำให้อัตลักษณ์เดิมของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเปลี่ยนไปจากการซึมซับผ่านการเรียนภาษาไทยแค่เพียงอย่างเดียว อีกทั้งนักศึกษามีความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณีและเทศกาลของไทย เช่น กิจกรรมไหว้ครู งานรับขวัญนักศึกษาใหม่ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ไทย (สงกรานต์) (ยกเว้นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะกฎหมายจีนห้ามให้มีการเผยแพร่ศาสนาโดยเด็ดขาด) สามารถประกอบอาหารไทยได้ เช่น ส้มตำ ต้มยำกุ้ง ผัดไทย ผัดกะเพรา หมูทอดกระเทียม หมูปิ้ง ข้าวต้มมัด ข้าวเหนียวมะม่วง ฯลฯ นักศึกษามีความเข้าใจในการแต่งกายของไทยตามกาลเทศะ เช่น การเลือกสีเสื้อผ้าและลักษณะของเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับงานพิธี นักศึกษาหญิงสามารถนุ่งโจงกระเบน ท้มสะไบเฉียงแบบไทยได้ อีกทั้งนักศึกษามีความรู้จำแนกเครื่องแต่งกายของแต่ละภาคได้เป็นอย่างดี นักศึกษาสามารถขับร้องเพลงไทย เช่น เพลงช้าง เพลงพระราชนิพนธ์พระปรีไหม เพลงลอยกระทง และเข้าใจความหมายได้ นักศึกษาเข้าใจถึงศิลปะการแสดงแบบไทยและสามารถทำการแสดงได้ เช่น รำวงมาตรฐาน รำกลองยาว เชิงกระต๊อบ ฟ้อนขันดอก นักศึกษามีความเข้าใจถึงการละเล่นของไทย เช่น งูกินหาง มอญซ่อนผ้า จากที่กล่าวมาข้างต้น นักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาไทยมักกล่าวว่า เมื่อเขาได้ศึกษาภาษาไทยแล้วเขามักจะซึมซับลักษณะนิสัยของคนไทย จนบางครั้งก็ฝันเป็นภาษาไทย สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าการเรียนภาษาต่างประเทศมีส่วนต่อการรื้อถอนอัตลักษณ์ของผู้เรียน สร้างตัวตนใหม่ ปลั่งอำนาจใหม่ และสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้เกิดขึ้นโดยผู้เรียนรู้ตัวหรืออาจไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งการศึกษาภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาไทยมีส่วนในการสร้างตัวตนใหม่ของนักศึกษาจีน เนื่องจากสังคมจีนมีลักษณะการปกครองแบบสังคมนิยมดังการเปลี่ยนแปลงตนไปเป็นตัวตนใหม่ นั่นคือการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ในบริบทของภาษาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีรูปแบบความคิดเป็นประชาธิปไตยซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดแบบสังคมนิยมมีส่วนสำคัญและน่าสนใจในการศึกษาภาษาไทย และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างตัวตนใหม่ไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทย

2) เพศสภาพของนักศึกษาชาวจีน

เพศสภาพของนักศึกษาชาวจีนในปัจจุบันนั้น พบว่า สังคมจีนยังคงยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่มีแนวคิดตามหลักคำสอนขงจื้อ คือแนวคิดเรื่องความกตัญญูและแนวคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ ถึงแม้ว่าคนยุคใหม่จะเริ่มมีแนวคิดแบบตะวันตก แต่แนวคิดของคนรุ่นเก่ายังสามารถครอบงำความคิดของคนรุ่นใหม่ เมื่อแนวคิดแบบเก่าและแบบใหม่เกิดการปะทะกัน ทำให้กลุ่มคนที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศสรีระเหล่านี้ต้องหาทางออกที่ยึดธรรมกับทุกฝ่าย โดยการปกปิดเพศสภาพของตนเอง แต่มาเปิดเผยตัวตนในดินแดนใหม่คือประเทศไทย หลอ อี้หยวน (2562) อธิบายว่า สังคมการทำงานในจีนหากทราบว่าเป็นกลุ่มหลากหลายทางเพศ (ลงซิงเหลียน 同性恋) จะถูกรังแกและถูกรังเกียจไม่สามารถทำงานราชการได้ อีกทั้งยังเสื่อมเสียชื่อเสียง เงินทอง หน้าที่การงานอาจจบสิ้นลงได้หากเปิดเผยตัวตนและความรู้สึกที่แท้จริง สังคมไทยจึงเป็นที่พึ่งของคนจีนกลุ่มนี้ เพราะมีความเอื้อเฟื้อ เข้าใจ และเปิดใจยอมรับมากกว่าสังคมจีนหลายเท่าการนำเสนอแง่มุมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของคนจีนที่มีอิทธิพลทางความคิดมาตั้งแต่สมัยของขงจื้อจนถึงเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ของสาธารณรัฐประชาชนจีน อิทธิพลดังกล่าวยังคงอยู่ในสังคมคนจีน และมีผลกระทบต่อความเป็นเพศสภาพของคนจีนที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้เริ่มแทรกซึมเข้ามาในวิถีปฏิบัติและวิถีชีวิตของคนจีน แต่ไม่สามารถหลีกหนีประเพณีของจีนลงได้ หากแต่คนรุ่นใหม่เลือกที่จะหลีกเลี่ยง หรือหาทางออกเพื่อรักษาสถานภาพหน้าตาทางสังคมเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งความกตัญญู เพราะคนจีนถูกปลูกฝังให้เชื่อฟังและปฏิบัติตาม ความคิดนอกกรอบหรือแหกคอกเป็นสิ่งที่ปฏิบัติซึ่งสอดคล้องและเชื่อมโยงไปถึงสภาพการเมืองการปกครองระบบคอมมิวนิสต์

และการรักดีต่อบรรพชนประเทศไทยและสังคมไทยถึงแม้จะมีความล้าหลังกว่าประเทศจีนในขณะนี้ แต่กลุ่มคนที่มีเพศสภาพที่ไม่ใช่ชายหญิง เลือกเดินทางมาท่องเที่ยว ทำงาน หรือศึกษาต่อ เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงบรรทัดฐานทางสังคมจีนที่กดดันและบีบคั้น ทำให้ไม่สามารถแสดงความเป็นตัวตนออกมาได้ ดังนั้นด้วยสภาพสังคมไทยที่ยึดหลักความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธการเปิดกว้างและความเสมอภาคทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน นั่นคือการหาทางมาอยู่ใกล้ชิดกับสังคมไทยให้ได้มากที่สุด และการที่จะอาศัยอยู่ในสังคมไทยการศึกษาภาษาไทยเพื่อใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันและการเข้าสังคมจึงมีความจำเป็นเพราะจะทำให้สามารถเข้าถึงจิตใจของคนไทยและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น

3) การเลื่อนชั้นทางสังคมด้วยการศึกษาภาษาไทย

บันทึกที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยในประเทศจีน สามารถเลื่อนชนชั้นทางสังคมได้ด้วยการศึกษาภาษาไทย จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด บิดามารดามีอาชีพเป็นชาวนา หรือเป็นชนชั้นกลาง และนักศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในภาคใต้ของจีน คือกลุ่มชาวไตเป็นชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาไทยซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกันกับภาษาไทยเป็นตระกูลภาษาไท-กะได (Tai-Kadai) อีกทั้งการแข่งขันในวิชาชีพทางด้านภาษาไทยมีน้อยกว่าภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี เพราะภาษาไทยถูกจัดอยู่กลุ่มภาษาที่มีคนใช้น้อย อัตราส่วนในตลาดแรงงานจึงมีเพียงพอที่จะรองรับนักศึกษาชาวจีนที่สำเร็จสาขาวิชาภาษาไทย โดยนักศึกษาชาวจีนต้องการทำงาน 1) หน่วยงานราชการ เช่น เจ้าหน้าที่สถานทูตจีนประจำประเทศไทย หรือสถานทูตไทยในประเทศจีน เพราะเชื่อว่ามีเกียรติมีความมั่นคง และมีสวัสดิการที่ดีกว่าอาชีพอื่นๆ 2) หน่วยงานราชการของไทยในประเทศจีน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 3) เป็นผู้ประกอบการทำธุรกิจในประเทศไทย เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว ขายสินค้า ส่งซื้อสินค้าออนไลน์ เกมหรือแอปพลิเคชันและโฆษณา นายหน้าจัดหานักศึกษามาเรียนในมหาวิทยาลัยเอกชนของไทย และเหตุผลประการสำคัญคืออัตราการแข่งขันด้านการทำธุรกิจในไทยน้อยกว่าในประเทศจีน ในขณะเดียวกันกลุ่มทุนไทยได้เข้ามาลงทุนในจีนเป็นจำนวนมาก ทำให้เมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาสาขาภาษาไทยสามารถหางานทำได้ทันที หากมีผลการเรียนที่ดีสามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้การศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยจึงมีส่วนที่ทำให้นักศึกษาชาวจีนสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมไปสู่ชนชั้นที่สูงขึ้นด้วย รายได้ อาชีพ และการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ภาษาต่างประเทศมีผลต่อการรื้อถอนอัตลักษณ์ของผู้เรียนสร้างตัวตนใหม่พลังอำนาจใหม่ นักศึกษาจีนสามารถซึมลึกวัฒนธรรมไทยได้ในระดับหนึ่ง Mc Call (1987) ได้ให้ความหมายของ “อัตลักษณ์” ว่าเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคล หรือชนชาติใดชนชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่า เขาเป็นบุคคล เป็นตัวเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าเป็นใคร อัตลักษณ์ ของตนเองจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องรักษาบุคคลแต่ละคนให้มีความเป็นตัวตนของตนเองโดยแท้จริง ผู้วิจัยวิเคราะห์พบว่า การศึกษาภาษาไทยมีส่วนทำให้นักศึกษาชาวจีนมีการเปลี่ยนแปลงจากอัตลักษณ์ไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่เมื่อต้องใช้ชีวิตกับคนไทย หรือทำงานร่วมกับคนไทย สามารถแสดงออกทางด้านการสื่อสารทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง พูด อ่าน เขียน ตามลักษณะนิสัยของคนไทย มีวิถีปฏิบัติและมีความรู้ความเข้าใจต่อนิสัยใจคอ วัฒนธรรม มารยาทสังคม ความเชื่อ ความคิดของคนไทย และถูกซึมลึกจากการศึกษาภาษาไทย โดยนักศึกษา ชาวจีนจะแสดงออกมาเมื่อนักศึกษากลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสภาพสังคมแบบจีน ก็คง

จดจำและแสดงความเป็นไทยออกมาบ้างโดย รู้ตัว และไม่รู้ว่า (Hatem Seyyed,2007)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกะยอ ซึ่งตระหนักถึงความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อที่ผูกพันกับการดำรงชีวิตและการทำมาหากิน เช่นเดียวกับการค้นพบ ในงานวิจัยนี้ว่า ศาสนาและความเชื่อมีผลต่อวิถีชีวิตของคนทุกรุ่นไม่ว่า (เจนX-ปาลิงโฮ-80 后) (เจนY-หนิงหลิงโฮ-90 后) (เจนZ-หลิงหลิงโฮ 后) และสิ่งเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ แม้ว่าบริบททางประวัติศาสตร์ จะเปลี่ยนไป ผู้วิจัยวิเคราะห์พบว่า เพศสภาพที่เปลี่ยนไปตามบริบทแต่นักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่ยังต้องแอบซ่อนและแสดงละครเพื่อไม่ให้ได้ชื่อว่าเป็นคน “อกตัญญู” ต่อบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล ซึ่งนักศึกษาจีนโดยเฉพาะผู้ที่เป็นคนข้ามเพศสามารถตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเอง และหาทางต่อรองกับวัฒนธรรมชนชาติเดิมของเขา เพื่อหลุดพ้นออกจากกรอบวัฒนธรรมประเพณีจีน เพื่อเข้ามาสู่ความอิสระเสรีในวัฒนธรรมเพศสภาพของไทย (เสริมศักดิ์ ขุนพล, 2528)

การศึกษาเรื่องกระดานโดตทางสังคม : คณะนศานภาพอาชีพนายหน้าแรงงานไทย ได้กล่าวถึงการเลื่อนชั้นทางสังคม คือการเปลี่ยนแปลงสถานภาพหรือบทบาททางสังคมของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มจากช่วงชั้นทางสังคมหนึ่งไปยังอีกช่วงชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจเปลี่ยนในระดับเดียวหรือต่างระดับกัน ทั้งเลื่อนชั้นสูงขึ้นหรือต่ำลง การเลื่อนชั้นทางสังคมมักพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ หรือการเลื่อนอาชีพ (Occupational Mobility) เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สามารถชี้วัดการเปลี่ยนแปลงของระดับชั้นทางสังคมได้ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีผลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมให้สูงขึ้น เช่น การสมรส (Married) และเชื้อชาติ (Race) การศึกษา (Education) ผู้วิจัยวิเคราะห์ พบว่า นักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยสามารถเลือกประกอบอาชีพที่ดี สามารถเลื่อนชั้นทางสังคมไปสู่ชั้นที่สูงขึ้นด้วย รายได้ อาชีพ และการศึกษา สาเหตุที่นักศึกษาชาวจีนสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมได้เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัดซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจไม่ดีนัก เมื่อนักศึกษาได้สำเร็จการศึกษา นักศึกษาสามารถประกอบอาชีพที่มีเกียรติตามที่สังคมได้ให้คุณค่า เช่น อาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ การประกอบธุรกิจการค้า การท่องเที่ยวและการบริการ และการที่ภาษาไทยจัดอยู่ในกลุ่มภาษาที่มีคนใช้น้อย ทำให้อัตราการแข่งขันต่ำ และมีตลาดแรงงานรองรับการทำงาน อีกทั้งกลุ่มทุนจีนที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทยและกลุ่มทุนไทยที่ดำเนินธุรกิจในจีนก็มีความต้องการบัณฑิตสาขาไทยเป็นจำนวนมาก และการดำเนินนโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนด้านนโยบายการทูตและการลงทุนในด้านคมนาคมระหว่างไทยและจีน ทำให้นักศึกษาที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ก้าวข้ามมีบทบาทสำคัญต่อรัฐบาลจีน ทำให้ได้รับการยอมรับจากสังคมและสร้างเกียรติภูมิให้แก่ตนเองและครอบครัว นับได้ว่าเป็นการเลื่อนชั้นทางสังคมจากระดับล่างสู่ระดับกลาง จากระดับกลางสู่ระดับสูง การเลื่อนชั้นจึงเป็นไปได้รวดเร็วกว่าผู้ที่ศึกษาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เนื่องมาจากอัตราการแข่งขันสูงกว่านั่นเอง (ธนพฤษ์ ขามะรัตน์และคณะ, 2558)

สรุปการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามคำถามการวิจัยว่า การสื่อสารด้วยภาษาไทยซึ่งนำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคมและเพศสภาพของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทย และอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยเป็นอย่างไร ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารภาษาไทยกับอัตลักษณ์ทางสังคมของนักศึกษาชาวจีนในการใช้ภาษาไทยในมหาวิทยาลัยสาธารณะรัฐประชาชนจีน ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งประเทศไทยและจีนในด้านการพัฒนาการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น นักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ตามสภาพและบริบทของการศึกษาภาษาต่างประเทศที่มีส่วนในการรื้อถอนอัตลักษณ์เดิมไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ นำไปสู่การเปิดเผยตัวตนทางเพศสภาพ และการศึกษาภาษาไทยทำให้นักศึกษาได้รับการเลื่อนชั้นทางสังคม ส่งผลไปสู่การได้เปรียบทางการค้าระหว่างของนักศึกษาชาวจีนและอัตลักษณ์ของการศึกษาภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

มีทั้งความเหมือน ความต่าง และความกลมกลืน ตลอดจนความต่อเนื่องบนพื้นฐานและเงื่อนไขของความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบการศึกษาภาษาไทยเป็นอัตลักษณ์ที่ทำหน้าที่เป็นสิ่งบ่งบอกว่ามี “พวกจีนที่เป็นนักศึกษาภาษาไทย” คนกลุ่มนี้มีความแตกต่างกับคนจีนที่ไม่รู้ภาษาไทย ความแตกต่างนี้เปิดโอกาสให้พวกเขาเข้ามาค้าขายกับกลุ่มประเทศไทยรวมไปถึงกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นการเปิดโอกาสทางการค้า กล่าวคือ การได้เปรียบทาง การค้ามีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับอัตลักษณ์ของนักศึกษาจีน นอกจากนั้น อัตลักษณ์ความเป็นนักศึกษาจีนที่รู้ภาษาไทยยังมีลักษณะของความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา สิ่งสร้างทางสังคม (Social Construction) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดได้และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ การสอนภาษาไทยจึงเป็นกระบวนการสร้างความเหมือนระหว่าง “พวกเรา” ในที่นี้คือนักศึกษาจีนที่รู้ภาษาไทย และ “พวกเขา” คือคนจีนที่ไม่รู้ภาษาไทย การสร้างสัญลักษณ์โดยการใช้ภาษาไทยเป็นสัญลักษณ์ทางสังคมผ่านภาษานักศึกษาจีนสามารถกระทำได้ดีและส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการค้าหรือการสื่อสารภาษาในระบบราชการที่เป็นประโยชน์ต่อตัวของนักศึกษาชาวจีน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษากับอัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีน ผู้สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมได้ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์อัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีนในสาขาวิชาภาษาอื่น
2. วิเคราะห์เพศสภาพของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอื่น
3. เปรียบเทียบอัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีนกับประเทศอื่นที่ศึกษาภาษาไทย

บรรณานุกรม

- กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. (2553). [ระบบออนไลน์]. สืบค้น 20 ตุลาคม 2561. จาก <https://www.thairath.co.th/content/58036>.
- จินตนา พุทธเมตตา. (2560). ปรับหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศเพื่อสร้างผู้เรียนเป็นบัณฑิตมืออาชีพ สัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ “พลวัตและพัฒนาการการเรียนการสอนภาษาไทยในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก” (น.11-20). กวางโจวสาธารณรัฐประชาชนจีน.
- ฉลาดชา ยรมิตานนท์. (2545). แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยในการศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฉง หลาน. (2555). อัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในประเทศไทย : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติปริญญาโท คศ.ม. (การศึกษารายวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง). สมุทรปราการ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วัชรพล วิบูลยศรี. (2559). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- นรชาติ วัง. (2560). THAILAND ในมุมมองของคนจีน. [ระบบออนไลน์]. สืบค้น 20 ตุลาคม 2561. จาก <http://www.crossboxs.com/posts/ajwang-mae-fah-laung>. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- รุ่งฤดี แผลงศรี. (2560). ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฟู เจิงโฮ่ว. (2544). การเรียนการสอนภาษาไทยในมุมมองจากมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ใน : สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, กองวิเทศสัมพันธ์, การสัมมนาระดับภูมิภาคว่าด้วยการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษา. (น.53-56). กรุงเทพฯ.
- เสริมศักดิ์ ขุนพล. (2558). การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ. วารสารปาริชาติ. 28 (3), 82-103.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับการเมืองของการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรและขบวนการชาวนาในสังคมไทยปัจจุบัน : ข้อสังเกตเชิงวิพากษ์. ฟ้าเดียวกัน. 1 (มกราคม- เมษายน). 52-89.
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ (Identity) การทบทวนทฤษฎี และกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์และคณะ. (2558). กระดานโดดทางสังคม : คณะนสถานภาพอาชีพนายหน้าแรงงานไทย. ขอนแก่น : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หลอ อี้หยวน. (2562, 21 กุมภาพันธ์) รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทย และรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง. [สัมภาษณ์].
- Hatem Seyyed. (2007). *Teaching and Learning Vocabulary: What English Language Learners Perceive to Be Effective and Ineffective Strategies*. MA in Applied Linguistics from Urmia University : Iran.
- Mc Call. (1987). Occupation Matching : A Test of Sorts. *Journal of Economic*. p.98.
- Stuart Hall. (1994). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London : Sage.

ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ที่มีต่อมโนคติทาง
วิทยาศาสตร์ และความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง
The Effects of Proactive Learning Management in the Topic of
Cells of Living Things on Scientific Concepts and Happiness
in Science Learning of Matthayom Suksa V Students at
Yantakhao Ratchanupatham School in Trang Province

Received : 2020-01-16

Revised : 2020-02-21

Accepted : 2020-04-20

ผู้แต่ง ปรมะศรัท ขาวสุต¹

Paramet Khaosut¹

met_c_r@hotmail.com

ดวงเดือน สุวรรณจินดา²

Duongdearn Suwanjinda²

สุจินต์ วิศวรรานนท์³

Suchin Visavateeranon³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ (2) เปรียบเทียบความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม สุ่มนักเรียน 2 ห้องเรียน จำนวน 70 คน แล้วใช้การสุ่มอย่างง่าย (จับสลาก) เพื่อจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต (2) แบบวัดมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต และ (3) แบบสอบถามความสุข ในการเรียน เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ยของมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่าของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Student in the Degree of Master of Education in Science Education, School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University

²⁻³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Associate Professor Dr. in School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

ที่ระดับ .05 และ (2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่าของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, มโนคติทางวิทยาศาสตร์, ความสุขในการเรียน

Abstract

The objectives of this research were (1) to compare the mean score of scientific concepts in the topic of Cells of Living Things of Mathayom Suksa V Students who learned under the proactive learning management with that of the students who learned under the traditional learning management; and (2) to compare the level of happiness in science learning in the topic of Cells of Living Things of Mathayom Suksa V Students who learned under the proactive learning management with that of the students who learned under the traditional learning management.

The research sample consisted of 70 Mathayom Suksa V students in two intact classrooms of Yantakhao Ratchanupatham School in Trang province during the 2018 academic year, obtained by cluster random sampling. Then one classroom was randomly assigned as the control group to learn under the traditional learning management; while the other classroom, the experimental group to learn under the proactive learning management. The employed research instruments were (1) learning management plans in the topic of Cells of Living Things for proactive learning management, and learning management plans in the topic of Cells of Living Things for traditional learning management; (2) a learning achievement test on scientific concepts in the topic of Cells of Living Things; and (3) a questionnaire on happiness in science learning in the topic of Cells of Living Things. Statistics used for data analysis were the frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results showed that (1) students who learned under the proactive learning management had the mean score of scientific concepts in the topic of Cells of Living Things significantly higher than the counterpart mean score of students who learned under the tradition learning management at the .05 level of statistical significance; and (2) students who learned under the proactive learning management had the level of happiness in science learning in the topic of Cells of Living Things significantly higher than the counterpart level of students who learned under the tradition learning management at the .05 level of statistical significance.

Keywords : Proactive Learning Management, Scientific Conception, Happiness in Learning

บทนำ

ปัจจุบันสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้เสนอให้ครูจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ แต่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนได้เท่าที่ควร ครูยังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ไม่เหมาะสม ขาดเทคนิควิธีการที่จะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ นักเรียนขาดทักษะการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (วทัญญู วุฒิวรรณ, 2553, น.2; วรรณภา สายมัตย์, 2560, น.1) โดยเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนในระดับนานาชาติ ที่จัดโดย IEA (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement) ที่ได้ประเมินแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2558 (The Trends in International Mathematics and Science Study; TIMSS 2015) พบว่า นักเรียนไทยส่วนใหญ่มีความสามารถทางการเรียนอยู่ในอันดับที่ 26 จากทั้งหมด 39 ประเทศ ขณะที่ผลการประเมินความสามารถของนักเรียน โดย OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ซึ่งเป็นโครงการประเมินผลการศึกษานานาชาติของประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Programme for International Student Assessment; PISA 2015) พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนลดลงในทุกด้าน (เตชาเมธ เพียรชนะ, ศิริรัตน์ ศรีสะอาด, และนาตยา บิลันธนานนท์, 2561, น.67) นอกจากนั้นค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2559-2561 สารการเรียนรู้ที่ 1 มาตรฐานที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ เท่ากับ 33.20 และค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนของโรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ เท่ากับ 29.61 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559-2561)

สภาพปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของไทยยังมีปัญหาที่สะสมมาอย่างยาวนาน ไม่สามารถข้ามผ่านวงจรเดิม ๆ ไปได้ ครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ที่เน้นให้ผู้เรียนรับความรู้ฝ่ายเดียว ผู้เรียนไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม ส่งผลให้มนต์ทางวิทยาศาสตร์คลาดเคลื่อนหรือผิดพลาด ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถปรับให้เกิดความถูกต้องได้ยาก และเมื่อเกิดมนต์ที่คลาดเคลื่อนแล้วจะคงอยู่กับนักเรียนเป็นเวลานาน หากไม่แก้ไขก็จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการยอมรับมนต์ทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องในระดับมนต์ที่สูงขึ้นลดลง (Treagust and Duit, 2008, pp.299-302) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งปฏิรูปและพัฒนาการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีความพยายามในการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้ส่งผลให้มาตรฐานการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมสูงขึ้นแต่อย่างใด จะเห็นได้จากการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาเมื่อปี พ.ศ.2554 โดย IMD (International Institute for Management Development) พบว่า ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 51 จาก 57 ประเทศทั่วโลก (เตชาเมธ เพียรชนะ, ศิริรัตน์ ศรีสะอาด, และนาตยา บิลันธนานนท์, 2561, น.67) และยิ่งไปกว่านั้นคือ ความสุขในการเรียนของนักเรียนซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญก็ลดลงตามไปด้วย ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำลงด้วยเช่นกัน (ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และนฤมล จันทระเกษม, 2560, น.360)

ขณะเดียวกันประเทศไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแรงกดดันจากสภาพการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จึงต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น.67) การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียน

ได้รับการพัฒนาความสามารถในการคิด แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติจริง (พิทยา อินทร์, 2557, น.2) มีการปรับเนื้อหา ให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญ มีความอยากเรียนมากขึ้น และเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2558, น.147-148)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Proactive Learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเองจากวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าเป็นผู้รับความรู้ฝ่ายเดียว เป็นการให้ความสำคัญกับประสบการณ์ ความสนใจ ความกระตือรือร้น และการมีส่วนร่วม เน้นการพัฒนาทักษะความสามารถที่ตรงกับพื้นฐานความรู้เดิม โดยผู้สอนนำวิธีการและเทคนิคที่หลากหลายมาใช้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม หรือได้ตอบความคิดเห็นจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (เชิดศักดิ์ ภักดีวิโรจน์, 2556, น.15; สุพรรณิ ชาญประเสริฐ, 2557, น.3; จรรย์รักษ์ กุลพวง, 2558, น.29) เช่น เทคนิคคู่คิด (Think Pair Share) เทคนิคเขียน จับคู่ แลกเปลี่ยน (Write-Pair-Share) เทคนิคอ่างปลา (The fish bowl) เป็นต้น (จรรย์ดาสา, 2552, น.72-75; McKinney, 2011; Limbach and Waugh, 2012, pp.6-9, อ้างถึงใน ยงยุทธ อังคสัญลักษณ์, 2559, น.32-35; วิชัย เสวกงาม, 2558, น.13-15)

จากความหมายและลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ ทำให้การเรียนรู้เกิดคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ซึ่งเป็นรายวิชาชีววิทยาพื้นฐาน เนื่องจากมีเนื้อหาค่อนข้างยากต่อการทำความเข้าใจ ส่งผลให้นักเรียนมีมโนคติที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ถูกต้อง และยังส่งผลต่อความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนอีกด้วย ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาที่เป็นเรื่องยากและมีรายละเอียดที่ต้องทำความเข้าใจ คือ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต มาเป็นเนื้อหาในการวิจัย และได้เลือกการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนามโนคติทางวิทยาศาสตร์และความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	⇒ - มโนคติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต - ความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนยานตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ ที่เรียนรายวิชาดุสยภาพของสิ่งมีชีวิต ปีการศึกษา 2561 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมจำนวนประชากร 123 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม สุ่มนักเรียน 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วใช้การสุ่มอย่างง่าย (จับสลาก) เพื่อจัดห้องเรียนเข้ากลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม มีจำนวน 39 คน และกลุ่มทดลองมีจำนวน 31 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 70 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต รายวิชาดุสยภาพของสิ่งมีชีวิต มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด พบว่า เนื้อหาสอดคล้องกับสาระที่ 1 มาตรฐานการเรียนรู้ที่ 1 ตัวชี้วัด ชั้น ม.4-6 ข้อที่ 1

2.1.2 ศึกษาเนื้อหา เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน แล้วศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติใช้ตามแนวทางที่แนะนำไว้ในคู่มือครู ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

2.1.3 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติและแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับองค์ประกอบต่าง ๆ แล้วปรับปรุง/แก้ไขในประเด็นการเลือกใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา การวัดและประเมินผล และการตรวจสอบความถูกต้องของการสะกดคำ

2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติและแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.75 และ 4.67 ตามลำดับ แล้วปรับปรุงการใช้คำ การจัดรูปแบบ หลังจากนั้นจัดทำต้นฉบับแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้ต่อไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ฉบับ ได้แก่

2.2.1 แบบวัดมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาเนื้อหา เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต เพื่อวิเคราะห์มโนคติ กำหนดจำนวนข้อของแบบวัดมโนคติ แล้วศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมโนคติทางวิทยาศาสตร์ เพื่อกำหนดรูปแบบของแบบวัดและเกณฑ์การให้คะแนน โดยผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดแบบตัวเลือก 2 ลำดับขั้น (Two-tier Multiple-choice Format) ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก และตอนที่ 2 เป็นแบบให้เหตุผลอธิบายสนับสนุนคำตอบ มีเกณฑ์การให้คะแนนตามแนวคิดของ Costu, Ayas, Niaz, Unal and Calik (2007 as cited in Seligin, 2012, p.33)

2) จัดทำแบบวัดมโนคติ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความสอดคล้องของแบบวัดกับจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วปรับปรุง/แก้ไข ในประเด็นความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมโนคติ และความชัดเจนของภาพในแบบวัดมโนคติ

3) นำแบบวัดมโนคติเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.67-1.00

4) นำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อวิเคราะห์ค่าความยาก ได้ค่าเท่ากับ 0.56 และค่าอำนาจจำแนก ได้ค่าเท่ากับ 0.73 แล้วหาค่าความเที่ยง ได้ค่าเท่ากับ 0.81 หลังจากนั้นจัดทำต้นฉบับ และนำแบบวัดมโนคติไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.2 แบบสอบถามความสุขในการเรียน เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการเรียน ของกิตติยวดี บุญเชื้อ, ปิตินันท์ สุทธสาร, วิภา ตันจุลพงศ์, และสุนทร ช่วงสุนนิช (2541) แล้ววิเคราะห์และกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์ความสุขในการเรียน

2) นำตารางการวิเคราะห์องค์ประกอบของความสุขในการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม แล้วปรับปรุง/ แก้ไขในประเด็นความชัดเจนของสถานการณ์ และความสอดคล้องของสถานการณ์กับองค์ประกอบของความสุขในการเรียน

3) จัดทำแบบสอบถามความสุขในการเรียน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถาม ได้ค่าเท่ากับ 0.83 หลังจากนั้นจัดทำต้นฉบับ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต โดยห้องเรียนกลุ่มทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนห้องเรียนกลุ่มควบคุมใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3.2 ดำเนินการวัดมโนคติและมีความสุขในการเรียน เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต โดยใช้แบบวัดมโนคติ และแบบสอบถามความสุขในการเรียนกับนักเรียนทั้งสองกลุ่ม แล้ววิเคราะห์และสรุปผลการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเที่ยงของแบบวัดมโนคติ และแบบสอบถามความสุขในการเรียน

4.2 การวิเคราะห์ผลการวิจัย โดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มอิสระ (t-test for independent sample)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 2) เปรียบเทียบความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง ที่เรียนรายวิชาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา

2561 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมจำนวนประชากร 123 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม สุ่มนักเรียน 2 ห้องเรียน แล้วใช้การสุ่มอย่างง่าย (จับสลาก) เพื่อจัดห้องเรียนเข้ากลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม (การจัดการเรียนรู้แบบปกติ) มีจำนวน 39 คน และกลุ่มทดลอง (การจัดการเรียนรู้เชิงรุก) มีจำนวน 31 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต รายวิชาชุดยภาพของสิ่งมีชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 แผน รวมจำนวน 18 คาบ คาบละ 50 นาที และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามความสุขในการเรียน เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต จำนวน 30 ข้อ

จากการวิจัย สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ยของมโนคติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ร้อยละของระดับมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (กลุ่มทดลอง) และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (กลุ่มควบคุม)

ข้อ	ร้อยละของระดับมโนคติ (กลุ่มทดลอง)					ร้อยละของระดับมโนคติ (กลุ่มควบคุม)				
	FU (3)	PU (2)	SM (1)	NU (0)	NR (0)	FU (3)	PU (2)	SM (1)	NU (0)	NR (0)
1	61.29	38.71	0.00	0.00	0.00	30.77	56.41	12.82	0.00	0.00
2	64.52	35.48	0.00	0.00	0.00	53.85	38.46	7.69	0.00	0.00
3	25.81	74.19	0.00	0.00	0.00	10.26	82.05	7.69	0.00	0.00
4	35.48	64.52	0.00	0.00	0.00	30.77	51.28	17.95	0.00	0.00
5	41.94	54.84	3.23	0.00	0.00	30.77	48.72	20.51	0.00	0.00
6	41.94	58.06	0.00	0.00	0.00	41.03	53.85	5.13	0.00	0.00
7	64.52	22.58	12.90	0.00	0.00	48.72	48.72	2.56	0.00	0.00
8	58.06	35.48	6.45	0.00	0.00	15.38	79.49	5.13	0.00	0.00
9	58.06	41.94	0.00	0.00	0.00	28.21	64.10	7.69	0.00	0.00
10	54.84	38.71	6.45	0.00	0.00	35.90	58.97	5.13	0.00	0.00
11	41.94	48.39	9.68	0.00	0.00	23.08	66.67	10.26	0.00	0.00
12	41.94	48.39	9.68	0.00	0.00	28.21	51.28	20.51	0.00	0.00
13	61.29	35.48	3.23	0.00	0.00	15.38	76.92	7.69	0.00	0.00
14	67.74	32.26	0.00	0.00	0.00	20.51	61.54	17.95	0.00	0.00
15	70.97	25.81	3.23	0.00	0.00	20.51	58.97	20.51	0.00	0.00
16	45.16	41.94	12.90	0.00	0.00	0.00	48.72	51.28	0.00	0.00
17	70.97	25.81	3.23	0.00	0.00	58.97	20.51	20.51	0.00	0.00

ตารางที่ 1 ร้อยละของระดับโมโนติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (กลุ่มทดลอง) และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (กลุ่มควบคุม) (ต่อ)

ข้อ	ร้อยละของระดับโมโนติ (กลุ่มทดลอง)					ร้อยละของระดับโมโนติ (กลุ่มควบคุม)				
	FU (3)	PU (2)	SM (1)	NU (0)	NR (0)	FU (3)	PU (2)	SM (1)	NU (0)	NR (0)
18	54.84	45.16	0.00	0.00	0.00	35.90	25.64	38.46	0.00	0.00
19	58.06	41.94	0.00	0.00	0.00	25.64	43.59	30.77	0.00	0.00
20	51.61	48.39	0.00	0.00	0.00	0.00	66.67	33.33	0.00	0.00
เฉลี่ย	53.55	42.90	3.55	0.00	0.00	27.69	55.13	17.18	0.00	0.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร้อยละ 53.55 มีโมโนติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต อยู่ในระดับความเข้าใจสมบูรณ์ (Full Understanding; FU) รองลงมา ร้อยละ 42.59 มีโมโนติอยู่ในระดับความเข้าใจบางส่วน (Partially Understanding; PU) ส่วนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ร้อยละ 55.13 มีโมโนติอยู่ในระดับความเข้าใจบางส่วน (Partially Understanding; PU) รองลงมา ร้อยละ 27.69 มีโมโนติอยู่ในระดับความเข้าใจสมบูรณ์ (Full Understanding; FU)

และจากตารางยังพบว่า โมโนติข้อที่ 7 ซึ่งเป็นโมโนติเกี่ยวกับโครงสร้างในเซลล์เรื่อง ไรโบโซม ร้อยละของโมโนติระดับความเข้าใจคลาดเคลื่อน (Specific Misconception; SM) ของนักเรียนกลุ่มทดลองเท่ากับ ร้อยละ 12.90 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมเท่ากับร้อยละ 2.56 ซึ่งนักเรียนกลุ่มทดลองมีร้อยละของโมโนติระดับความเข้าใจคลาดเคลื่อนมากกว่ากลุ่มควบคุม แต่ทั้งนี้ร้อยละของโมโนติระดับความเข้าใจสมบูรณ์ (Full Understanding; FU) ของนักเรียนกลุ่มทดลองก็ยังคงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของโมโนติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้	n	Mean	Std. Deviation	t	Sig.
เชิงรุก (กลุ่มทดลอง)	31	50.00	3.20	10.02*	.000
แบบปกติ (กลุ่มควบคุม)	39	42.10	3.33		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ยของโมโนติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.20 ค่า t เท่ากับ 10.02 และค่า $p < .05$

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสุขในการเรียน เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสุขในการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (กลุ่มทดลอง) และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (กลุ่มควบคุม) โดยพิจารณารายองค์ประกอบของความสุขในการเรียน

องค์ประกอบของความสุขในการเรียน	การจัดการเรียนรู้	n	Mean	Std. Deviation	t	Sig.
1. นักเรียนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจ	เชิงรุก	31	4.69	0.25	3.69*	.000
	ปกติ	39	4.39	0.41		
2. ครูมีความเมตตาและจริงใจต่อนักเรียนทุกคน	เชิงรุก	31	4.79	0.24	2.76*	.007
	ปกติ	39	4.58	0.36		
3. นักเรียนเห็นคุณค่า และภูมิใจในตนเอง	เชิงรุก	31	4.85	0.18	5.83*	.000
	ปกติ	39	4.51	0.30		
4. นักเรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ	เชิงรุก	31	4.60	0.25	3.14*	.003
	ปกติ	39	4.32	0.50		
5. กิจกรรมการเรียนรู้สนุกแปลกใหม่ ได้รับความรู้เพิ่มเติม	เชิงรุก	31	4.76	0.15	6.30*	.000
	ปกติ	39	4.40	0.31		
6. สิ่งที่ยังสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง	เชิงรุก	31	4.70	0.38	3.60*	.001
	ปกติ	39	4.36	0.40		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความสุขในการเรียนทั้ง 6 องค์ประกอบ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสุขในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69, 4.79, 4.85, 4.60, 4.76 และ 4.70 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.25, 0.24, 0.18, 0.25, 0.15 และ 0.38 ตามลำดับ ค่า t เท่ากับ 3.69, 2.76, 5.83, 3.14, 6.30 และ 3.60 ตามลำดับ และค่า $p < .05$

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสุขในการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยพิจารณาภาพรวมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

การจัดการเรียนรู้	n	Mean	Std. Deviation	t	Sig.
เชิงรุก (กลุ่มทดลอง)	31	4.74	0.13	6.43*	.000
แบบปกติ (กลุ่มควบคุม)	39	4.45	0.24		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (กลุ่มทดลอง) มีความสุขในการเรียน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.13 ค่า t เท่ากับ 6.43 และค่า $p < .05$

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนเฉลี่ยของมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้ผู้เรียนสร้างมโนคติ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิตได้ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้สอนจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและกลวิธีที่หลากหลาย นำไปสู่การเกิดมโนคติที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่ผู้เรียนได้ใช้ความคิดจากวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากกว่าการเป็นผู้รับความรู้ฝ่ายเดียว โดยผู้สอนนำวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มีจากการปฏิบัติและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ (เชิดศักดิ์ ภักดีวิโรจน์, 2556, น.15; สุพรรณิ ขาญประเสริฐ, 2557, น.3; จรรยาธิษั กุลพ่วง, 2558, น.29; วิทวัส ดวงภูเมศ และวาริรัตน์ แก้วอุไร, 2560, น.5)

ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นลงมือกระทำ 3) ขั้นสะท้อนความรู้ และ 4) ขั้นประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และเกิดมโนคติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ละขั้นตอนถูกจัดขึ้นผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาและสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนาธิป พรกุล (2554, น.72 อ้างถึงใน สุรัชย์ จันทร์เพ็ง, 2559, น. 23) และศิริพร มโนพิเชฐวัฒนา (2547, น.150) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับประสบการณ์จากสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง อย่างกระตือรือร้น จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของมโนคติทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจน

นอกจากนั้น Orhan and Ruhan (2007, pp.71-81) ได้ศึกษามโนคติทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยมโนคติทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติทางวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ชูติมา หันตุลา (2558) ได้ศึกษาความเข้าใจมโนคติทางวิทยาศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงมโนคติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แสงและการมองเห็น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้เทคนิคการทำนาย-การสังเกต-การอธิบาย (Prediction-Observation-Explanation, POE) ผลการวิจัย พบว่า ความเข้าใจมโนคติทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แสงและการมองเห็น ของนักเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ POE หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน และผลการศึกษการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจมโนคติทางวิทยาศาสตร์และระดับความเข้าใจมโนคติทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 มโนคติ พบว่า นักเรียนมีระดับความเข้าใจมโนคติทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในทุกมโนคติ และสุดารัตน์ เกียรติเจริญพันธ์ (2559, น.133) ได้ศึกษามโนคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า นักเรียนมีมโนคติ

ทางวิทยาศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถยืนยันได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถทำให้ผู้เรียนมีมโนคติทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจนและคงทน ดังที่ทิพย์วัลย์ สุทิน (2555, น.5) และวิชัย เสวกงาม (2559, น.2) กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาผลการเรียนรู้ให้คงทนได้นานกว่าการเรียนรู้เชิงรับแบบเดิม เพราะกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกสอดคล้องกับการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำ ทำให้ผลการเรียนรู้อยู่ยังคงอยู่ได้ในปริมาณที่มากกว่าและระยะยาวกว่า

แต่จากผลการวิจัย พบว่า มโนคติเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานในเซลล์ เรื่อง ไรโบโซม ร้อยละของมโนคติระดับความเข้าใจคลาดเคลื่อน (Specific Misconception; SM) ของนักเรียนกลุ่มทดลองมีมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองนักเรียนได้ร่วมกันสร้างแบบจำลองโครงสร้างเซลล์จากวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งใช้เวลาในการทำกิจกรรมพอสมควร ครูผู้สอนอาจไม่ได้เน้นย้ำหรือตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม แต่ทั้งนี้ร้อยละของมโนติระดับความเข้าใจสมบูรณ์ (Full Understanding; FU) ของนักเรียนกลุ่มทดลองก็ยังคงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน

2. ผลการเปรียบเทียบความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสุขในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ซึ่งจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 4 ขั้น ล้วนเป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมีสถานการณ์ที่ได้เรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ นักเรียนมีโอกาสได้คิดและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ทำให้บรรยากาศการเรียนเป็นไปอย่างมีความสุขและสนุกสนาน (Silberman, 1996, p.1 อ้างถึงใน วทัญญู วุฒิวรรณ, 2553, น.74; Rosciano, 2015) และสอดคล้องกับจุฑามาศ บุญทวี (2560, น.105) และลัดดาวัลย์ สาระภัย (2560, น.84-85) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหา มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เกิดความสนุกสนาน และไม่เบื่อหน่ายกับการเรียน

ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำนายต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลายเพื่อช่วยเร้าความสนใจ ปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างให้เกียรติและเท่าเทียม สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม และสนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น สนุกสนาน และสร้างมโนคติด้วยตนเอง (ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา, 2547, น.29-31; วทัญญู วุฒิวรรณ, 2553, น.35; ลัดดาวัลย์ สาระภัย, 2560, น.35) ส่วนบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้เชิงรุก คือ เป็นผู้วางแผน ออกแบบและแก้ปัญหาในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ มีความกระตือรือร้นในการค้นพบความรู้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการสะท้อนองค์ความรู้ผ่านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์

(ศิริพร มโนพิเชฐวัฒนา, 2547, น.1-7; วาญญู วุฒิวรรณ, 2553, น.36; จรรยารักษ์ กุลพ่วง, 2558, น.39; ลัดดาวัลย์ สาระภัย, 2560, น.36) จากบทบาทของครูและนักเรียนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีความสุขทั้ง 6 ประการ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

และจากการศึกษาการพัฒนามาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ของสำราญ สิริภคมงคล (2554, น.179) พบว่า มีตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุกที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข เช่น การรับรู้ประโยชน์ของการเรียนรู้ ความรู้สึกมีคุณค่าของตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน การได้เรียนตามความถนัดและความสนใจ การได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ได้กับชีวิตจริง การใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม การเอาใจใส่นักเรียน การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู นอกจากนี้บรรพิต อิศระ (2550, น.99) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้ที่มีความสุข พบว่า การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงสูงสุดจากสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน และรองลงมาตามลำดับ คือ คุณลักษณะภายในตนเอง การได้รับการยอมรับ คุณลักษณะ ของครู การจัดการเรียนการสอน และการได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ส่วนตัวแปรที่มี อิทธิพลทางอ้อมสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน และรองลงมาตามลำดับ คือ คุณลักษณะของครู และ การได้รับการยอมรับ จากที่กล่าวมาจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยส่งเสริมให้ห้องเรียน มีองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีความสุขครบถ้วนทั้ง 6 ประการ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่มีความสุข และได้ประโยชน์จากสิ่งที่เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การพัฒนามโนคติทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

มโนคติแต่ละเรื่องมีลักษณะเนื้อหาที่แตกต่างกัน จึงต้องเลือกใช้เทคนิคให้เหมาะสม เช่น มโนคติเรื่องความหมายของเซลล์ และการค้นพบเซลล์ เหมาะสมที่จะใช้เทคนิคที่ส่งเสริมการอ่านเชิงรุก การเขียนเชิงรุก และการพูดคุยร่วมกัน เช่น เทคนิค Jigsaw เทคนิค Keeping Journals or Logs เทคนิค Gallery Walk เทคนิค Numbered Heads Together เทคนิค Presentation และเทคนิค Think Pair Share เป็นต้น ส่วนมโนคติเกี่ยวกับโครงสร้างภายในเซลล์ และการรักษาคุณภาพของเซลล์ เหมาะสมที่จะใช้เทคนิคที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ การสังเกต และสรุปองค์ความรู้ เช่น เทคนิค Flipped classroom เทคนิค Rotating Chair Discussion เทคนิค Students' Reflection เทคนิค Analysis or Reaction to Videos เทคนิค Discover and Search เทคนิค Predict Observe Explain และเทคนิค Concept Mapping เป็นต้น

1.2 การพัฒนาความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาความสุขในการเรียนได้ ด้วยเพราะลักษณะ เด่นที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านการทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย ทำให้นักเรียนรู้สึก ไม่เบื่อหน่าย และกิจกรรมการเรียนรู้เร้าใจให้ได้ลงมือปฏิบัติ ดังนั้นครูผู้สอนควรเลือกใช้กลยุทธ์ที่ หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อหา และเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวางแผนการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

จากผลการวิจัย พบว่า ยังมีโมเดลที่นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีร้อยละของ มโนมิตระดับความเข้าใจคลาดเคลื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ คือ มโนมติ เรื่อง โรโบโซม โดยนักเรียนได้ร่วมการสร้างสรรค์แบบจำลองโครงสร้างเซลล์จากวัสดุในท้องถิ่นซึ่งใช้เวลาพอสมควร ครูผู้สอนอาจขาดการเน้นย้ำหรือตรวจสอบความเข้าใจในมโนมติของผู้เรียน ดังนั้นหากมีการนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ครูผู้สอนต้องวางแผนการใช้เวลาในแต่ละขั้นตอน และเลือกใช้กลยุทธ์ในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสม เมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายอาจจะทำให้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากเกินไป ทำให้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมในขั้นตอนต่อ ๆ ไป หรือส่งผลกระทบต่อมโนมติของนักเรียนได้

2.2 การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อมโนมติทางวิทยาศาสตร์ในระดับชั้น หรือสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อมโนมติทางวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นอื่น ๆ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น หรืออาชีวศึกษา และควรนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการพัฒนามโนมติดกับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เช่น สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม พลังงาน สารและสมบัติของสาร เป็นต้น

2.3 การนำวิธีการจัดการเรียนรู้ไปใช้พัฒนาตัวแปรอื่น ๆ

ควรมีนำวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการพัฒนาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ ความคงทนในการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กิตติยวดี บุญซื่อ, ปิณฑันท์ สุทธสาร, วิภา ตันกุลพงศ์, และสุนทร ช่วงสุนิช. (2540). *การเรียนรู้อย่างมีความสุข*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ชุติมา หันตุลา. (2558). *การศึกษาความเข้าใจโมเดลและการเปลี่ยนแปลงโมเดลทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แสงและการมองเห็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบทำนาย สังเกต อธิบาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จรรยาธิษัฏ กุลพวง. (2558). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยา เรื่อง ยีนและโครโมโซม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- จุฑามาศ บุญทวี. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เชิดศักดิ์ รักศิริโรจน์. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เตชาเมธ เพียรชนะ, ศิริรัตน์ ศรีสะอาด, และนาตยา ปลั่งธนานนท์. (2561). การปฏิรูปการศึกษาวิทยาศาสตร์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 12(25), 66-81.
- ทิพย์วัลย์ สุทิน. (2555). การเรียนรู้เชิงรุก จากขงจื้อถึงเอ็ดการ์ เดล. *จุลสาร PBL วลัยลักษณ์*, 5(1), 4-9.
- ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และณณมล จันทระเกษม. (2560). ความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(1), 357-369.
- บพิตร อิสระ. (2550). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประสาธ เมืองเฉลิม. (2558). แนวการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 9(1), 147-148.
- พิทยา อินทุรัตน์. (2557). *ผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2559). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้กระบวนการ 5 ขั้น ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทักษะการการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ลัดดาวัลย์ สาระภัย. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning)* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.

- วัญญู วุฒิวรรณ. (2553). ผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วรรณภา สายม้าย. (2560). การปฏิบัติการพัฒนาการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อพัฒนาความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- วิชัย เสวกงาม. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning. สงขลา: เอกสารประกอบการบรรยาย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิวัฒน์ ดวงภูมิเมศ, และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2560). การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 11(2), 1-13.
- ศิริพร มโนพิเชษฐพัฒนา. (2547). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น เรื่อง ร่างกายมนุษย์. (ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559-2561). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำราญ สิริคณมงคล. (2554). การพัฒนามาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุดารัตน์ เกียรติเจริญพันธ์. (2559). การศึกษามโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาชีววิทยาเพิ่มเติม เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. (2557). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. นิตยสาร สสวท., 42(188).
- สุรัชย์ จันทรเพ็ง. (2559). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เสริมด้วยแบบจำลองวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในมิติ เรื่อง เซลล์ และการคิดวิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีเพศต่างกัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- Orhan, A. a. R., O.T. (2007). The effects of problem-based active learning in science education on students' academic achievement, attitude and concept learning. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 3(1), 71-81.
- Rosciano, A. (2015). The effectiveness of mind mapping as an active learning strategy among associate degree nursing students. *Teaching and Learning in Nursing*, 10(2), 93-99.
- Seligin, D. (2012). Alternative Framework, Attitudes towards Science and Problem Learning: A Pilot Study. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (JHSS)*, 2(2), 28-41.
- Treagust, D., & Duit, R. (2008). Conceptual change: A discussion of theoretical, methodological and practical challenges for science education. *Cultural Studies of Science Education*, 3(2), 297-328.

ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่

The Effects of Science Learning Management Using CIPPA Model together with STAD Technique of Cooperative Learning on Learning Achievement on the Topic of Force and Motion and Group Working Ability of Prathom Suksa III Students at Koh Klang Klong Yang Network School Cluster in Krabi Province

Received : 2019-11-15

Revised : 2020-02-10

Accepted : 2020-03-03

ผู้วิจัย วิทยา สัตย์จิตต์¹

Wittaya Satjit¹

wit_davut@hotmail.co.th

ดวงเดือน สุวรรณจินดา²

Duongdearn Suwanjinda²

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์³

Tweesak Chindanurak³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่ ก่อนและหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD และ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนดังกล่าวหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านคลองยาหนัด จำนวน 16 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Student Program in Science Education, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat
Open University

² รองศาสตราจารย์ ดร. วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Associate Professor Dr. Program in Science Education, School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

³ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Associate Professor Dr. Program in Science Education, School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD จำนวน 8 แผน
จัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
และ แบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินอยู่ในระดับ
ดี และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการทำงาน
เป็นกลุ่ม

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare learning achievement in the Science Course on Force and Motion of Prathom Suksa III students at Kho Klang Klong Yang Network School Cluster in Krabi Province, before and after participating in learning activity management by using CIPPA Model together with STAD Technique of Cooperative Learning, and 2) compare group working ability of the students with 70 percent criterion. The sample consisted of 16 Prathom Suksa III students at Ban Klongyanat School in Krabi province, obtained by cluster random sampling. The research instruments comprised of science learning management plans for CIPPA Model together with STAD Technique of Cooperative Learning, a science learning achievement test on the topic of Force and Motion, and group working ability evaluation form. Statistics used for data analysis were the mean, standard deviation and t-test

The research found that: 1) the post-learning achievement on the topic of Force and Motion of the experimental group students was higher than their pre-learning counterpart achievement at .05 level of significance. 2) the group working ability assessment of the experimental group students by using science learning management plans for CIPPA Model together with STAD Technique of Cooperative Learning was at good level and statistically higher than 70 percent criterion at .05 level of significance.

Keywords : CIPPA Model, Learning achievement, Group working ability

บทนำ

การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาตามความชอบและความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนรู้ที่มีพลังต้องเกิดจากแรงบันดาลใจของผู้เรียน เมื่อได้เห็นได้สัมผัส เข้าใจ และสนุกกับกิจกรรมตามที่คุณสอนได้ออกแบบการเรียนรู้ ผู้เรียนได้คิด จินตนาการ ลงมือทำ และวิจารณ์ผลการเรียนการสอนที่สะท้อนความคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทางประสบการณ์เรียนรู้ภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน โดยที่ผู้เรียนสร้างความรู้จากสิ่งที่สัมผัสและสื่อสารออกมาเป็นความรู้สึกนึกคิดของตนเองสะท้อนเป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้แบ่งปันสู่เพื่อนในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ร่วมกัน ส่งเสริมการศึกษาประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ ความรู้ที่ได้เกิดเป็นความเข้าใจที่คงทน (ประสาธต์ เนื่องเฉลิม, 2558, น. 143-145)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) ได้กล่าวไว้ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 22 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานพุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 3) คือ (1) เข้าใจหลักการ ทฤษฎี และกฎที่เป็นพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (2) เพื่อให้เข้าใจขอบเขตของธรรมชาติของวิชาวิทยาศาสตร์และข้อจำกัดของการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ (3) เพื่อให้มีทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าและคิดค้นทางเทคโนโลยี (4) เพื่อให้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมในเชิงที่มีอิทธิพลและผลกระทบซึ่งกันและกัน (5) เพื่อนำความรู้ ความเข้าใจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต ตรวจสอบ การทดลอง และนำผลที่ได้มาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิดและองค์ความรู้ (6) เพื่อพัฒนาระบวนการคิดและจินตนาการความสามารถในการแก้ปัญหา และการจัดการ ทักษะในการสื่อสาร และความสามารถในการตัดสินใจ และ (7) เพื่อให้เป็นผู้ที่มีจิตวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สิ่งที่สำคัญควบคู่กันไปคือการจัดกระบวนการเรียนการสอนของคุณครูที่ควรจัดการเรียนรู้โดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญ คือ นำความรู้เดิมประสบการณ์เดิมมาสร้างความรู้ใหม่ในบริบทที่ต่างออกไป (สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ, 2556, น. 55)

แต่จากงานวิจัยของณพัชร บัวฉวน นฤมล ยุตาคม และพจนารถ สุวรรณจุ (2559, น. 103-104) พบว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เมื่อครูมอบหมายงานให้ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและไม่ทำงานตามที่รับมอบหมาย ผู้เรียนบางคนชอบเล่น ชอบคุยกับเพื่อน ซึ่งในบางครั้ง ผู้เรียนกลุ่มนี้จะไม่ทำกิจกรรมอะไรร่วมกับเพื่อนเลย ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีงานมาส่ง ประกอบกับการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ปีการศึกษา 2561 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลการสอบของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งวัดการสอบด้านเหตุผล เครือข่ายเกาะกลาง-คลองยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 11 โรงเรียนพบว่า มีคะแนนอยู่ที่ 25.71 – 54.92 โดยมีคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มโรงเรียนเท่ากับ 45.42 อยู่ในระดับพอใช้ และน้อยกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ที่มีค่าเฉลี่ย 49.48 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2562) ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ปัจจัยคุณภาพของครูผู้สอน เทคนิควิธีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ ขาดรูปแบบวิธีการสอนที่เหมาะสม และขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (สถาบันทดสอบ

การศึกษาแห่งชาติ, 2555 อ้างอิงใน จรุณี ศรีหาดี, 2559, น. 2)

วิธีที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้มากที่สุดคือการใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี ผสมกัน และให้ผู้เรียนได้ลงมือทำเอง คิดเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและไม่บอกคำตอบ เพื่อให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง (สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ, 2556, น. 58) กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ ไม่ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะ โดยเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากกิจกรรมค้นคว้าที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ การกล้าแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อน ๆ และจะต้องเรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน (เบญจพร ปันขพลังกูร, 2551, น. 60) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นอีกวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มในการส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มพูนแรงจูงใจทางการเรียน โดยสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเรียนรู้ และสมาชิกทุกคนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะช่วยเหลือและเพิ่มพูนการเรียนรู้ของสมาชิกในทีม (สมศักดิ์ ภูวิภาดาธารณ, 2553, น. 3)

จากเหตุผลข้างต้น จะเห็นว่ากระบวนการกลุ่มสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้นได้ แต่จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสอนอยู่ พบว่าเมื่อมีการมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ผู้เรียนจะเลือกจับกลุ่มกับผู้เรียนที่ค่อนข้างเก่ง หรือผู้เรียนที่สนิทกัน โดยที่ผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนที่อ่อนกว่าจะไม่มีใครเลือกเข้ากลุ่ม และการทำงานของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับสมาชิกไม่กี่คนโดยที่ผู้เรียนคนอื่น ๆ มีบทบาทค่อนข้างน้อย ซึ่งทำให้การจัดกระบวนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มไม่ได้ผลเท่าที่ควร การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD (Student Team – Achievement Divisions) เป็นอีกรูปแบบการสอนหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหา โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เป็นรูปแบบการสอนที่เผยแพร่โดย สลาวิน (Robert E. Slavin, 1995. pp. 2-7) เป็นการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย โดยที่มีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ซึ่งช่วยกันเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพากัน ความสำเร็จเกิดขึ้นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และสมาชิกในกลุ่มจะได้รับรางวัลร่วมกันเมื่อกลุ่มทำคะแนนได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้แล้วการเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างองค์ความรู้ ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA Model) เป็นอีกกระบวนการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนฝึกตนเองให้มีวินัยรับผิดชอบในการทำงาน (กรมวิชาการ, 2539, น. 1-2) ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2555, น. 282) ได้พัฒนารูปแบบการสอนนี้มาโดยยึดหลักการประสาน 5 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการสร้างความรู้ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ แนวคิดในการเรียนรู้กระบวนการ และแนวคิดในการถ่ายโอนข้อมูล ซึ่งแนวคิดเหล่านี้เป็นแนวคิดที่ทำให้ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construction of Knowledge) มีการพึ่งพา และการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การมีทักษะกระบวนการ (Processing Skills) การเคลื่อนไหวร่างกาย (Physical Participation) และมีการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาในสถานการณ์ต่าง ๆ (Application) ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจง ตอบคำถามได้ดี นอกจากนี้ยังได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งการใฝ่รู้ด้วย (ทิศนา ขัมมณี, 2555, น. 284)

จากการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนจากคะแนนการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) และพฤติกรรมในการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนในเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่แล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจวิธีการในการแก้ปัญหาในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มาใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่ ก่อนและหลังการจัดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนดังกล่าว หลังการจัดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กับเกณฑ์ร้อยละ 70

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่ หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้
2. ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนดังกล่าว หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่ผนวกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ผู้วิจัยได้กำหนดเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการทบทวนความรู้เดิม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยมีขั้นตอนย่อยดังนี้

1. ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่
2. ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม
3. ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม
4. ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้
5. ขั้นการปฏิบัติและแสดงผลงาน

- ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ความรู้
- ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการทดสอบหลังเรียน
- ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการหาคะแนนพัฒนาการ
- ขั้นตอนที่ 6 ขั้นตอนการให้รางวัลเป็นกลุ่ม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปา และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD และการจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 2 กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งหมด 12 โรงเรียน จำนวน 241 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านคลองยาหนัด ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 16 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่
- 2.2 ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2-3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นการตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเที่ยงตรง ของเนื้อหา จุดประสงค์ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งสิ้น 30 คะแนน ตรวจสอบค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องที่ 1.00 นำมาทดสอบหาความยากได้ 0.23-0.70 หาค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21-0.59 และทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ โดยการใช้วิธี คูเตอร์ริชาร์ดสัน โดยใช้สูตร KR20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74

3. แบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มเป็นแบบสังเกตใช้ในการสังเกตการเป็นกลุ่มของนักเรียนจำนวน 10 ข้อ ให้คะแนนตามระดับความถี่ในการทำงาน 5 ระดับตามมาตรฐานประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert rating scale) คือ 5, 4, 3, 2, 1 ตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องที่ 1.00 และทดสอบหาความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน โดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. ทำการสอนกลุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับการเรียนรู้โดยใช้ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำปีการศึกษา 2561 เป็นเกณฑ์ โดยกำหนดแต่ละกลุ่มมีนักเรียนระดับ เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน สอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ใช้เวลาการสอน 9 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 18 ชั่วโมง

3. ประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม โดยการสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่มระหว่างผู้เรียนทำกิจกรรม บันทึกลงในแบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม

4. ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ฉบับเดิม

5. ตรวจสอบผลการสอบ โดยการตรวจคะแนนผลการสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัย

6. การตรวจสอบผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม นำคะแนนในแบบประเมินมาหาค่าโดยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการท่วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังการได้รับการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD โดยการใช้วิธีการทดสอบค่าที (paired sample t-test)

2. การวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มเป็นรายตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 103)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ดีมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

และใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (one sample t-test) ในการทดสอบความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยง จังหวัดกระบี่ สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ตารางที่ 1) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องแรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

ลำดับที่ (กลุ่มตัวอย่าง)	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	
	ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ ฯ	หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ ฯ
1	9	18
2	8	16
3	9	15
4	8	21
5	7	26
6	7	20
7	12	21
8	10	21
9	10	23
10	7	15
11	7	12
12	19	26
13	11	16
14	8	17
15	7	14
16	11	21
เฉลี่ย	9.38	18.83

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	16	9.38	3.05	10.41*	.00
หลังเรียน	16	18.88	4.16		

* $p < .05$

2. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในระดับ ดี (ตารางที่ 3) และผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตัวชี้วัด	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล (ระดับคุณภาพ)
1. การวางแผนการทำงานร่วมกัน	3.71	1.27	ดี
2. การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่ม	4.06	1.20	ดี
3. ความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.16	1.49	ดี
4. ความกระตือรือร้นในการทำงาน	4.28	1.96	ดี
5. การใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม	4.19	1.56	ดี
6. การให้ความร่วมมือของสมาชิก	4.19	1.39	ดี
7. การแก้ปัญหาภายในกลุ่ม	3.94	1.93	ดี
8. การมีขั้นตอนในการทำงานอย่างมีระบบ	3.81	1.30	ดี
9. การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม	4.00	1.00	ดี
10. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.13	1.12	ดี
เฉลี่ยรวม	4.04	0.19	ดี

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กับเกณฑ์ร้อยละ 70

กลุ่มที่	ครั้งที่ประเมิน								$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
	1	2	3	4	5	6	7	8				
1	78	82	82	84	80	86	88	92	84.00	4.54	8.73*	.00
2	66	82	86	80	86	82	90	92	83.00	8.00	4.60*	.00
3	58	80	80	74	80	80	88	88	78.50	9.49	2.53*	.02
4	61	70	76	74	78	78	84	88	76.13	8.29	2.09*	.04

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในแต่ละครั้งสรุปได้ดังนี้ การประเมินครั้งที่ 1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีความสามารถในการจัดการกลุ่มค่อนข้างน้อย โดยคนเก่งในกลุ่มจะเป็นคนทำงานเป็นส่วนใหญ่

การประเมินครั้งที่ 2 นักเรียนเริ่มมีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มรู้จักการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แต่ยังขาดกระบวนการแก้ปัญหาทำให้งานออกมายังไม่สมบูรณ์และไม่เสร็จตามเวลา

การประเมินครั้งที่ 3 นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาและการรักษาเวลาในการทำงานมากขึ้นมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น

การประเมินครั้งที่ 4 นักเรียนเริ่มวางแผนในการทำงานแต่จะใช้เวลามากจึงทำให้ทำงานช้าและส่งงานไม่ทันและการแก้ปัญหาในยังไม่ดี

การประเมินครั้งที่ 5 นักเรียนมีการวางแผนที่ดีขึ้นทำงานเสร็จตามเวลา การแก้ปัญหาในกลุ่มดีขึ้น และมีการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเพิ่มขึ้น

การประเมินครั้งที่ 6 นักเรียนรู้จักการวางแผนที่ดี มีการแบ่งงานตามหน้าที่ รู้จักการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม

การประเมินครั้งที่ 7 นักเรียนเริ่มคุ้นเคยกับกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่มมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนสามารถแก้ปัญหาได้ดี

การประเมินครั้งที่ 8 นักเรียนทำงานกลุ่มได้ดี มีความร่วมมือภายในกลุ่มดีมาก และชื่นชมกับผลงานของกลุ่ม รวมทั้งการยอมรับความคิดเห็นและการแก้ปัญหาในกลุ่มดีขึ้น

จากการประเมินการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 ครั้งทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนมีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มในระดับ ดี และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเกาะกลางคลองยาง จังหวัดกระบี่ พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่านักเรียนมีคะแนนผลการประเมินก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่เมื่อได้รับการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD แล้ว ผลการประเมินหลังเรียนสูงขึ้นทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการเรียนรู้ส่งเสริมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากการผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเองและพึ่งพาตนเองแล้วยังต้องพึ่งพาการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการทำงานต่าง ๆ หลายกระบวนการเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ประกอบกับมีการเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้น จะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (ทศนา ขมมณี, 2555, น.282) นอกจากนี้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้นำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มาบูรณาการร่วมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีสมาชิกความสามารถ เก่ง-ปานกลาง-อ่อน ร่วมคิดร่วมกันทำงาน ซึ่งผู้เรียนที่เก่งกว่าสามารถอธิบายให้ผู้เรียนที่อ่อนกว่าเข้าใจเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้ โดยการสื่อสาร สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มนี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถตอบคำถามและทำแบบทดสอบได้ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1987, pp. 45-50 อ้างอิงใน จรุณี ศรีหาดี, 2559, น.72) ได้กล่าวไว้ว่าเหตุที่ทำให้การเรียนแบบร่วมมือได้ผลว่านักเรียนเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดี จะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของนักเรียนแล้วอธิบายให้เพื่อนฟังและทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้น การสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้นักเรียนได้รับความเข้าใจและมีความสนใจมากยิ่งขึ้น นักเรียนทุกคนต่างช่วยกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยทั้งกลุ่ม นักเรียนทุกคนเข้าใจว่า คะแนนของตนมีส่วนช่วยลดและเพิ่มคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จึงทำให้การเรียนรู้อยู่แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีความกระตือรือร้นมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีวิภาญจน์ กรุมรัมย์ (2559) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประสานท่าแนวคิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา เรื่อง พันธุศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญาพร หลังสันเทียะ (2554) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการสอนแบบชิปปามีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมารณ ไชยเจริญ (2556) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้การสอนแบบชิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามและเทคนิคการใช้ผังกราฟฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสรไกรวรรคบุรี (2549) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุสนี สาและ ณัฐินี โมพันธ์ และธิดารัตน์ วิชยดิษฐ์. (2560) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ร่วมกับการแสดงทางวิทยาศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีผลการประเมินตัวชี้วัดเรียงตามลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยสุด ดังนี้ 1) ตัวชี้วัดที่

4 ความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 2) ตัวชี้วัดที่ 6 การให้ความร่วมมือของสมาชิก อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 3) ตัวชี้วัดที่ 5 การใช้เวลาอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 4) ความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 5) ตัวชี้วัดที่ 10 การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 6) ตัวชี้วัดที่ 2 การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่ม อยู่ในระดับ ดี 7) การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 8) ตัวชี้วัดที่ 7 การแก้ปัญหาภายในกลุ่ม อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 9) ตัวชี้วัดที่ 8 การมีขั้นตอนอย่างมีระบบ อยู่ในระดับคุณภาพ ดี และ 10) ตัวชี้วัดที่ 1 การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับคุณภาพ ดี เมื่อเฉลี่ยทุกตัวชี้วัด ความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีระดับคุณภาพ ดี และเมื่อนำไปทดสอบทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่าสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการประเมินที่เกิดขึ้น ค่าที่ได้ยังอยู่ในระดับดี ซึ่งยังไม่มีมีการปฏิบัติในระดับดีมาก เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ยังมีกระบวนการทำงานเป็นที่ยังไม่เป็นระบบ นักเรียนยังพึ่งพาคนเก่งและไม่ค่อยใช้กระบวนการคิดที่เป็นระบบ ทำให้ในการประเมินครั้งแรก ๆ นักเรียนยังได้คะแนนการทำงานเป็นกลุ่มที่น้อย แต่เมื่อได้รับการเรียนรู้และความคุ้นเคยในการทำงานแล้วนักเรียนเริ่มเข้าใจในการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้นทำให้มีคะแนนการประเมินที่สูงขึ้นในการประเมินครั้งต่อมา ส่งผลให้การประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และอยู่ในระดับ ดี

ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มอยู่ในระดับ ดี เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาและการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกในกลุ่มพยายามช่วยเหลือในการทำงานร่วมกัน มีการตั้งเป้าหมายร่วมกัน มีการดำเนินงาน มีการติดต่อสื่อสารประสานงาน ตัดสินใจร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Button 1974; ทิศนา ขัมมณี , 2555; เบญจวรรณ ศรีสุริยกานนท์, 2534 และ นิพนธ์ จิตต์ภักดี, 2528) นอกจากนี้การสื่อสารในนักเรียนด้วยกันจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีเกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนสามารถใช้ภาษาที่สื่อสารที่เข้าใจกันง่าย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการประเมินค่าเฉลี่ยของความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มแยกตามตัวชี้วัดพบว่า การวางแผนอย่างเป็นอย่างเป็นระบบ อยู่ในอันดับสุดท้าย จากการสังเกตพบว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีการทำงานค่อนข้างรีบเร่งโดยไม่มี การวางแผนที่รอบคอบ ส่งผลต่อตัวชี้วัด ในการมีขั้นตอนในการทำงานอย่างมีระบบเป็นตัวชี้วัดที่มีผลการประเมินลำดับรองสุดท้าย ส่วนตัวชี้วัดที่มีผลการประเมินความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มมากที่สุดคือ ความกระตือรือร้นในการทำงาน เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาและการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ส่งเสริมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ มีประสาทการรับรู้ที่ตื่นตัว มีการเคลื่อนไหวทางกาย (ทิศนา ขัมมณี, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา ละอู (2560) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีววิทยา เรื่อง โครงสร้างและหน้าที่ของพืชดอก ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าความสามารถในการทำงานกลุ่มจากการเรียนรู้แบบวัฏจักร 5 ขั้น ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับคุณภาพสูงมาก

โดยสรุปแล้วการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริงโดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการหาความรู้โดยการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ โดยใช้ทักษะการทำงานกลุ่มเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้พัฒนาความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้มาใช้ในการชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ผู้สอนควรชี้แจงนักเรียนให้เข้าใจกระบวนการในการทำงานเป็นกลุ่ม การรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และควรสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้น
2. การแบ่งผู้เรียนในการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ควรมีการแบ่งผู้เรียนในแต่ละกลุ่มให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีสมาชิกมีความสามารถที่ใกล้เคียงกันทุกกลุ่ม
3. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD โดยสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนได้มากขึ้น
4. ผู้สอนควรเสริมแรงด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การให้รางวัลเป็นสิ่งของหรือของที่ระลึกกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดแทนการตีประกาศ เป็นต้น
5. ผู้สอนควรมีการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยวิธีอื่น ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียนและวิชาอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาและการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการทำงานกลุ่ม ในเนื้อหาอื่น ๆ ของวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาและบริบทอื่น ๆ หรือชั้นเรียนอื่น ๆ
2. ควรศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาและการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
3. ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพราะการเรียนรู้แบบซิปปาทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เกิดการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จรูณี ศรีทาดี. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD วิชาเคมี เรื่อง ของแข็ง ของเหลว และ แก๊ส ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.)
- ณพัชร์ บัวฉุน, นฤมล ยุตาคน และพจนารถ สุวรรณจุ. (2559). สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต หมวติศึกษาศึกษาทั่วไป. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(2), 97-09.
- ทิตนา แหมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ จิตต์ภักดี. (2528). การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ. *สารพัฒนาหลักสูตร*, 43(8), 3-7.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุญญาพร หลั่งสันเทียะ. (2554). *การพัฒนาการเรียนรู้เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการสอนแบบซิปปา* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต.)
- เบญจพร ปันพพลังกูร. (2551). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD กับการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.)
- เบญจวรรณ ศรีสุริยกานนท์ . (2534). *ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนธนบุรีวรเทพีพลารักษ์ กรุงเทพมหานคร* (ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.)
- ปรัชญา ละงู. (2560). *ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีววิทยา เรื่อง โครงสร้างและหน้าที่ของพืชดอก ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.)
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2558). *แนวการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 9(1), 136-153
- ศรีวิภาญจน์ กรุมรัมย์. (2559). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประสานหัวแนวคิด (CIPPA Concept) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา เรื่อง พันธุศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.)

- สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. (2558). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารหน่วยวิจัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้, 4(1), 55-63.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม. (2554). หลักการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการประเมินตามสภาพจริง. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมลพับลิชชิง.
- สรไกร วรครบุรี. (2549). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์กลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2562). รายงานผลการทดสอบความสามารถระดับชาติ (National Test : NT) ปีการศึกษา 2561. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- อุมาภรณ์ ไชยเจริญ. (2556). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การสอนรูปแบบซิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม และเทคนิคการใช้ผังกราฟิกของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ.)
- อุสนี สาและ ณัฐนิ โมพันธ์ และธิดารัตน์ วิชยดิษฐ์. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ เทคนิค STAD ร่วมกับการแสดงทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลูโบะบูโละ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 27-41.
- Button, L. (1974). *Developmental Group Work with Adolescent*. London: University of London.
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning theory, research and practice*. 2nd ed. Massachusetts: A Simon & Schuster.

การศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชานักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.)
ใจรักชาติ ให้กับนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร
มณฑลทหารบกที่ 42

The Study of the results of the Curriculum Development of
Thai Reserve Officer Training Corps Student (ROTCS) Patriotic
Heart for Army Reserve Force Students Training Center 42nd
Military Circle

Received : 2020-02-04

Revised : 2020-02-21

Accepted : 2020-03-24

ผู้วิจัย เฉลิมพงษ์ คงบัว¹

ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี²

ชวนพิศ ชุมคง³

เสริมศักดิ์ นิลวิลัย⁴

Chalermpong Khongbua

ckhongbua@gmail.com

Thaweesak Putsukee

Chuanphit Chumkhong

Sermsak Nilvilai

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ 2) ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหารต่อหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนจะนะชนูปถัมภ์ จำนวน 67 นาย โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินโครงสร้างหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสถิติพื้นฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่สามารถสร้างจิตสำนึกรักชาติได้และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนต้องมียุทธศาสตร์ของเนื้อหา คือ ประวัติศาสตร์ชาติไทย สถาบันพระมหากษัตริย์กับชาติไทย สังคม

¹ พันเอก นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาที่ยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

Colonel Ph.D. candidate of Doctor of Philosophy Program in Sustainable Development

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการพัฒนาที่ยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

Dr. Program in Sustainable Development Graduate School Thaksin University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr. Program in Curriculum and Instruction Faculty of Education Thaksin University

⁴ ผู้อำนวยการ ดร. วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์

Director Dr. Tinsuranonda Fisheries College

พัฒนาธรรม และสถาบันครอบครัว ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) เท่ากับ 0.88 ค่าประสิทธิภาพของหลักสูตร เท่ากับ 85.89/87.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหารจากการใช้หลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) การเปรียบเทียบจิตสำนึกรักชาติก่อนและหลังการใช้หลักสูตร พบว่าจิตสำนึกรักชาติหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : หลักสูตรนักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ, ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42

Abstract

This research aimed to 1) development of military curriculum so-called “Patriotic Thai Students; 2) study the efficiency and effectiveness of the developed curriculum; and 3) study the satisfaction of military trainee-students who are user of the developed curriculum for assessment of its validity. The sample group of the research include the number of 67 military students of 1st to 3rd year who were students from Chanachanupatam School in Songkhla, using purposive sampling method. The core instrument practically used for the conduction of the research was the curriculum’s evaluation test-form, using fundamental statistical value and T-Test for statistical analysis.

The research findings were summarized as follow:

The developed curriculum effectively helps enhancement of patriotic sentiments and its contents also attractive to learning needs of the students, inclusively on Thai history, Thai Monarchy and Thai Nation, multicultural societies, and family institution. The draft papers of curriculum’s contents had been affirmed by experts of its appropriateness and coherence of all components at high level (with $\bar{X} = 4.24$). All components of curriculum are coherent evaluated with Item-Objective Congruence Index: IOC as 0.88, its efficiency value measured was 85.89/87.46 which was higher than initial estimated value of 75/75. Meanwhile the measurement of satisfaction expressed by students from application of the curriculum was classified at very-high level ($\bar{X} = 4.75$). The comparison of patriotic sentiment of students shown before and after application of curriculum expressively indicated that the patriotic sentiment of students after using curriculum was higher as significant value of .05.

Keyword : Patriotic Thai Students Military Service Curriculum, Army Reserve Force Students Training Center 42nd Military Circle

บทนำ

ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง การดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติ บูรณาภาพแห่งดินแดน สวัสดิภาพของประชาชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการยอมรับนับถือจากนานาประเทศ (เจษฎา มีบุญลือ. 2553, น. 3 - 10) สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นประชาชนในชาติจะต้องมีส่วนร่วมความรักชาติอย่างหนึ่งอันหนึ่งเดียวกัน การที่ประชาชนในชาติจะเกิดจิตสำนึกร่วมขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องใช้เวลาในการให้ความรู้ผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ สำหรับการให้ความรู้ในระบบ รัฐบาลได้ดำเนินการผ่านการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) ให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยผู้ที่ผ่านการฝึกครบหลักสูตร 3 ปี ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือกเพื่อเป็นทหารเมื่ออายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งที่เข้ารับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อให้เข้าเกณฑ์การยกเว้นดังกล่าว ไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกที่มีความรักชาติด้วยความสมัครใจ ทำให้หลักสูตรการฝึกนักศึกษาวิชาทหารไม่ประสบความสำเร็จ สำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ ดังนั้นเพื่อให้นักศึกษาวิชาทหารเกิดจิตสำนึกรักชาติแม้ในเบื้องต้นจะเข้ามาด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับการยกเว้นการตรวจเลือกเพื่อเป็นทหาร จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกและนำไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรคือนักศึกษาวิชาทหารทุกคนเกิดจิตสำนึกรักชาติในระดับที่น่าพอใจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจิตสำนึกรักชาติ เป็นหลักสูตรหลักที่ใช้สำหรับฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรม และประสบการณ์ต่าง ๆ นั้นมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึก และเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจและความต้องการของผู้เข้ารับการฝึก เพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นไปในแนวทางเสริมสร้างความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ

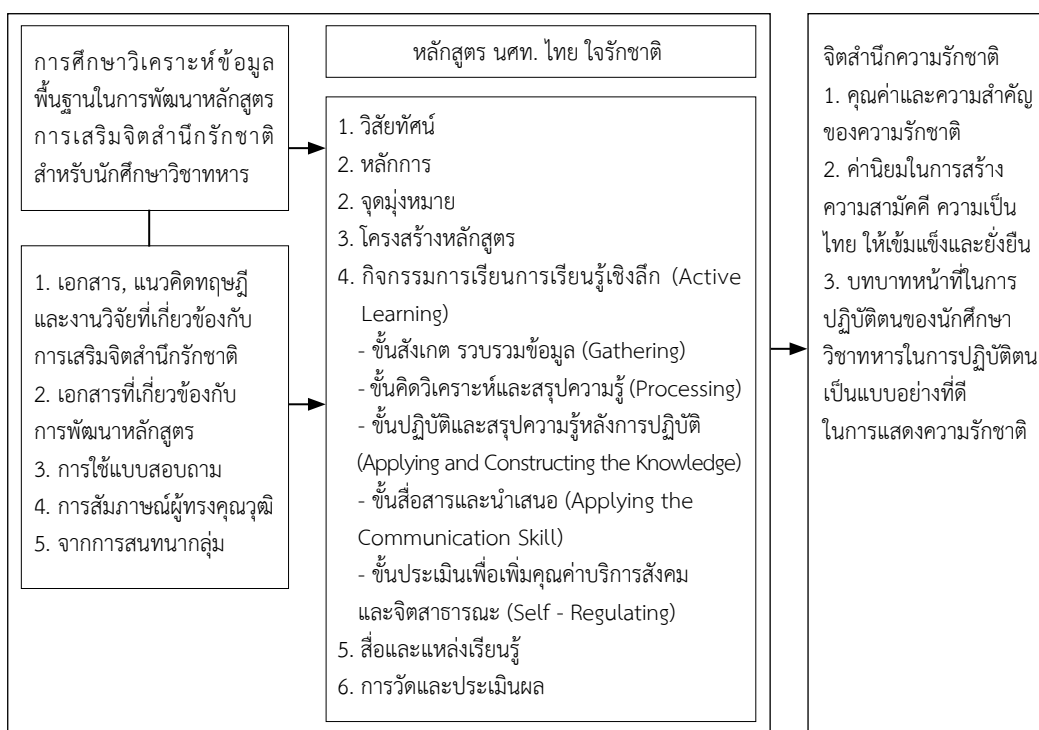
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) ไทยใจรักชาติ ให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกโดยเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการฝึกแล้วนักศึกษาวิชาทหารมีจิตสำนึกรักชาติในระดับที่น่าพอใจ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ของหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) ไทยใจรักชาติในเรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทย สถาบันพระมหากษัตริย์กับชาติไทย สังคมพหุวัฒนธรรม และสถาบันครอบครัว
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหารที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร นศท. ไทยใจรักชาติในเรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทย สถาบันพระมหากษัตริย์กับชาติไทย สังคมพหุวัฒนธรรม และสถาบันครอบครัว

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมนักศึกษาวิชาทหาร ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึก และเป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์กำหนด
2. ผู้เข้ารับการฝึกมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนเจตคติเดิมที่เข้ารับการฝึกเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้ารับการตรวจเลือก เป็นสำนึกรักชาติที่แท้จริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

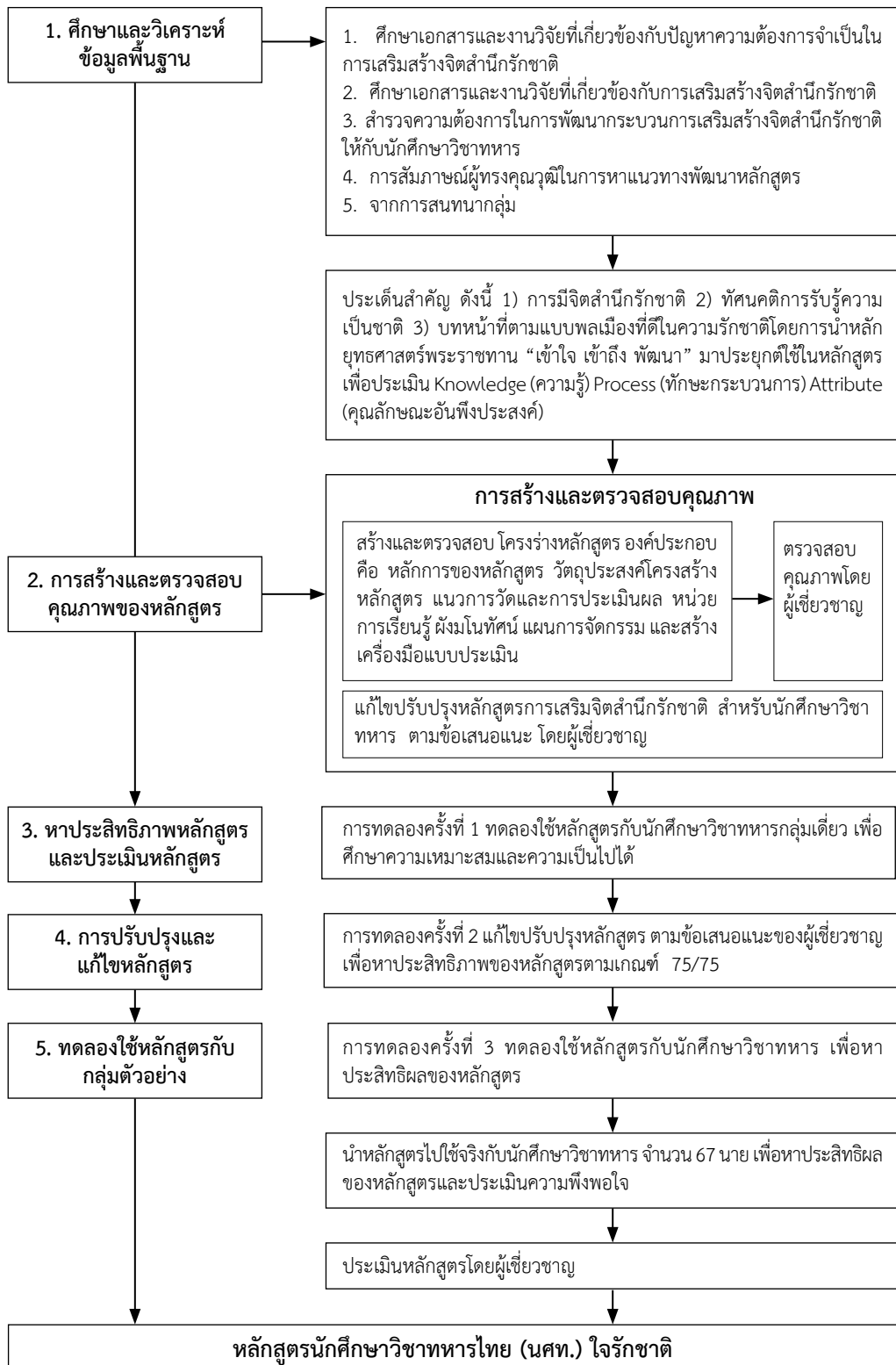
วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาวิชาทหาร นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 42 จำนวน 9,927 นาย (หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, 2562, น. 1)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2561 ของสถานศึกษาวิชาทหารโรงเรียนจะนะชนูปถัมภ์ จำนวน 67 นาย โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่มดังนี้ (1) กลุ่มเดี่ยว คือ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 - 3 ชั้นปีละ 1 นาย รวม 3 นายโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) (2) กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก คือ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 - 3 ชั้นปีละ 4 นาย รวม 12 นาย โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (3) กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 จำนวน 32 นายโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (4) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้หลักสูตรจริง คือ นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปี จำนวน 67 นาย

ขั้นตอนในการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างจิตสำนึกรักชาติ โดยการประเมินทัศนคติต่อสถาบัน และกองทัพ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการดำเนินการพบว่า ผู้เข้ารับการศึกษาต้องการให้เพิ่มเนื้อหาและความเข้มข้นของหลักสูตรในเรื่องของประวัติศาสตร์ชาติไทย พระมหากษัตริย์กับการสร้างชาติ การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และความสำคัญของสถาบันครอบครัว จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร สังเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นสำคัญ ที่จะนำไปใช้เป็นเนื้อหาในหลักสูตรหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ

2. สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาทหารของนักศึกษาวิชาทหาร โดยการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

3. สทนากลุ่ม 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ครูฝึก กลุ่มที่ 2 ผู้กำกับพิเศษนักศึกษาวิชาทหารกับกำกับพิเศษนักศึกษาวิชาทหาร กลุ่มที่ 3 นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีละ 6 นาย รวม 30 นาย

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในการประเมินประเมินทัศนคติต่อสถาบัน และกองทัพ ในข้อที่ 3. การเป็น นศท. เป็นช่องทางที่ทำให้ท่านไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือกเข้าเป็นทหารกองประจำการ และเป็นเหตุผลสำคัญที่สามัคคีเป็น นักศึกษาวิชาทหาร ทำให้วัตถุประสงค์ของการฝึกนักศึกษาวิชาทหารไม่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บังคับการศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ครูฝึก และผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร มีความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผล ด้านคุณค่าและความสำคัญของความรักชาติ ค่านิยมในการสร้างความสามัคคีความเป็นไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืน บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตนของนักศึกษาวิชาทหารในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความรักชาติ ผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นสำคัญ ที่จะนำไปใช้เป็นเนื้อหาในหลักสูตรหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

1. นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานมากำหนดโครงสร้างหลักสูตร หลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรม

2. กำหนดรูปแบบกิจกรรมสร้างจิตสำนึกรักชาติ ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกปฏิบัติซึ่งรูปแบบเน้นการบรรยายรับฟังแบบทางเดียว วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกรักชาติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งให้เห็นความสำคัญ ของรักชาติ บูรณาการทักษะในชีวิตประจำวันได้

3. กำหนดเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์หลักสูตรของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42 เพื่อปรับลดชั่วโมง การฝึกวิชาทหารลง

4. กำหนดกรอบโครงสร้างหลักสูตร หลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ 5 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย บทนำ ที่เน้นความเข้าใจในในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่เน้นบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเป็นรัฐชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์กับชาติไทย ที่เน้นให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของบูรพกษัตริย์ในการสร้างชาติ สังคมพหุวัฒนธรรม ที่เน้นพื้นที่ร่วมในการดำรงชีวิตอย่างสันติสุข สถาบันครอบครัว ที่เน้นให้เห็นความสำคัญของหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสังคมสันติสุข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 ประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่สอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรและประเมิน

การทดลองครั้งที่ 1 โดยการทดลองใช้หลักสูตรกับนักศึกษาวิชาทหาร กลุ่มเดี่ยว จำนวน 3 นาย เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยนำเสนอหลักสูตร หลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ และเอกสารประกอบหลักสูตรต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาวิชาทหารโรงเรียนจนะชูปถัมภ์ เพื่ออนุญาตให้หลักสูตร

การทดลองครั้งที่ 2 เพื่อแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ จำนวน 12 นาย โดยการคัดเลือกมาชั้นปีละ 4 นาย ตามเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ สำหรับนักศึกษาวิชาทหาร ตามเกณฑ์ 75/75

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบประเมินระหว่างเรียน และหลังเรียน ใช้การประเมินผลจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษาวิชาทหาร ตามเกณฑ์ประเมินผลงาน ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง
2. แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรการสร้างจิตสำนึกรักชาติสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตร

นำผลจากการประเมินผลการใช้หลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42
2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. แบบประเมินโครงร่างหลักสูตร เป็นแบบประเมินที่แยกออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร และตอนที่ 2 ประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 5 ทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง

ทดลองครั้งที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง จำนวน 32 นาย เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร

ทดลองครั้งที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง จำนวน 32 นาย เพื่อวัดความพึงพอใจของหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหารที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร (นศท.) ไทย ใจรักชาติ

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชานักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ โดยพิจารณาจากค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรที่มีการปรับเนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตรจำนวน 3 ครั้ง จนได้ผลเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดจนเป็นที่น่าพอใจนั้นพบว่า โครงสร้างหลักสูตรเป็นดังนี้ ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)
1	บทนำ ว่าด้วยความสำคัญของการมีชาติและแผ่นดินที่ตั้งประเทศเป็นของตนเอง	2	20
2	ประวัติศาสตร์ชาติไทย ว่าด้วยความเป็นมาของชาติไทยในแต่ละยุคสมัย รวมถึงพัฒนาการของแต่ละยุคสมัย	4	20
3	สถาบันพระมหากษัตริย์กับชาติไทย ว่าด้วยการสร้างชาติของบูรพมหมहाกษัตริยาธิราชเจ้า ในแต่ละบริบทของยุคสมัย	2	20
4	สังคมพหุวัฒนธรรม ว่าด้วยความรู้ ความเข้าใจ ในวัฒนธรรมที่ต่างกันของกลุ่มคนในสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	2	20
5	สถาบันครอบครัว ว่าด้วยความสำคัญของหน่วยพื้นฐานทางสังคม ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างชาติ	2	20
รวม		14	100

ผลการตรวจสอบคุณภาพโครงร่างหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรได้ผลดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรหลักสูตรสร้างจิตสำนึกรักชาติ สำหรับนักศึกษาวิชาทหาร

โครงร่างหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ สำหรับวิทยากร	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
1. หลักการของหลักสูตร	4.33	0.58	มาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.17	0.79	มาก
3. โครงสร้างของหลักสูตร	4.25	0.58	มาก
4. กิจกรรมการเรียนการสอน	4.21	0.66	มาก
รวม	4.24	0.65	มาก

ค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบ ของหลักสูตร นศท. ไทย ใจรักชาติ พบว่า เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และองค์ประกอบของหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความสอดคล้อง เท่ากับ 0.88

ตารางที่ 3 ผลการประเมินระหว่างเรียนตามหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้ของการใช้หลักสูตรจริง

คะแนนประเมิน	x	$\bar{x}$	S.D.	คิดเป็นร้อยละ
หน่วยที่ 1	20	16.69	0.43	83.45
หน่วยที่ 2	40	35.13	0.65	87.83
ระหว่างเรียน หน่วยที่ 3	20	16.90	0.43	84.50
หน่วยที่ 4	20	17.19	0.29	85.95
หน่วยที่ 5	20	17.55	0.29	87.75
รวมคะแนนระหว่างเรียน	120	103.48	0.41	85.89
รวมคะแนนหลังเรียน	50	43.73	0.70	87.46

คะแนนเฉลี่ยการประเมินระหว่างเรียนตามหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้ จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 85.89 และการประเมินหลังเรียน จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 87.46 ดังนั้นค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.89/87.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนประเมินกิจกรรมจิตสำนึกรักชาติ สำหรับ นักศึกษาวิชาทหาร หลังร่วมกิจกรรมในจิตสำนึกรักชาติ สำหรับนักศึกษาวิชาทหาร ของการใช้หลักสูตรจริง

คะแนนประเมินกิจกรรม จิตสำนึกรักชาติ	x	x	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	67	50	41.45	0.70	1.66*
หลังเรียน	67	50	43.73	0.70	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินกิจกรรมจิตสำนึกรักชาติ ก่อนและหลังร่วมกิจกรรมในหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติของการใช้หลักสูตรจริง โดยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t - test for dependent samples) พบว่า สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ในหลักสูตรส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหาร การทำกิจกรรมสร้างจิตสำนึกรักชาติสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในหลักสูตร

ตารางที่ 5 ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ในการใช้แบบวัดจิตสำนึก
รักชาติในแต่ละด้าน (N=67)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
1. คุณค่าและความสำคัญของความรักชาติ	4.58	2.14	มาก
2. ค่านิยมในการสร้างความสามัคคีความเป็นไทยให้เข้ม แข็งและยั่งยืน	4.80	2.19	มากที่สุด
3. บทบาทหน้าในการปฏิบัติตนของนักศึกษาวิชาทหาร ในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความรัก ชาติ	4.86	2.2	มากที่สุด
รวม	4.76	1.99	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ประสิทธิผลของหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ในการใช้ แบบวัดจิตสำนึกรัก
ชาติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 1.99) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบทบาท
หน้าในการปฏิบัติตนของนักศึกษาวิชาทหารในการการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความรักชาติ
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D. = 2.20) รองลงมาเป็นด้านค่านิยมในการสร้างความสามัคคีความเป็น
ไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = 2.19) และด้านคุณค่าและความสำคัญ
ของความรักชาติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่มนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 2.14)

ตารางที่ 6 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจนักศึกษาวิชาทหารที่มีต่อหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ
(N=67)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับผลการประเมิน
ด้านหลักสูตร	4.81	2.19	มากที่สุด
ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.82	2.20	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.82	2.20	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.79	2.19	มากที่สุด
ด้านการประเมินนักศึกษาวิชาทหาร	4.75	2.18	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจนักศึกษาวิชาทหารที่มีต่อหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ในภาพ
รวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ซึ่งด้านหลักสูตรมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.81$, S.D. = 2.19) รองลงมาเป็นด้านการจัดการเรียนการ
สอน ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 2.19) ด้านการประเมินนักศึกษาวิชาทหาร ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 2.18) และด้าน
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 2.20)

อภิปรายผล

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกรักชาติ โดยใช้หลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ให้กับ นักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42 มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะ พัฒนาเยาวชนที่กำลังสำคัญของชาติต่อไปในอนาคต ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อวรรณโณ (2530, น. 116) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาค่านิยม ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนนั้น สามารถทำให้หลากหลายวิธีการ แต่วิธีการหนึ่งที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรนั้น คือ การจัดการเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ กระจำง ค่านิยม เพราะ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ กระจำง ค่านิยม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามแนวคิดของการให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และจาก การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่า และความสำคัญของค่านิยม ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กระบวนการ กระจำง ค่านิยม เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนในการมุ่งสร้างค่านิยมที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มในการ คิด การพิจารณา เลือกรับตัดสินใจ ยอมรับด้วยการเห็นคุณค่าอันจะนำไปสู่การยึดถือและการปฏิบัติ เป็น นิสัยที่ถาวรต่อไป จุดมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ก็คือ การให้ผู้เรียนได้ค้นพบตัวเองว่าหลักการหรือมาตรฐานที่ ตนยึดถืออยู่นั้นมีความถูกต้องเพียงใด โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความกระจำงในค่านิยมของตนเอง ทำให้ ได้รู้จักจุดดีและจุดด้อยที่ตนมีอยู่ และจะต้องหาทางรักษาส่วนที่ดีเสริมสร้างส่วนที่ด้อยให้สมบูรณ์ขึ้นโดยใช้ กระบวนการสร้างค่านิยม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คิดวิธีจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ นักศึกษาวิชาทหาร เกิดจิตสำนึก ความรักชาติ โดยใช้กระบวนการ กระจำง ค่านิยม กล่าวคือ เมื่อผู้ฝึกได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมี พื้นที่ประเทศเป็นของตนเองโดยเปรียบเทียบกับเห็นกับชนชาติที่ยังร่ำร้อนหรือหาความมั่นคงไม่ได้แล้ว ได้ ให้ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกมีความเป็นอิสระในการคิด หรือร่วมกันคิดว่าอะไรคือสิ่งที่ตนเองต้องการสร้างเพื่อ ให้เกิดสำนึกรักชาติขึ้น แล้วนำสิ่งเหล่านั้นไปจัดลำดับความสำคัญแล้วสร้างขึ้นเป็นหลักสูตร ซึ่งผลการดำเนินการดังกล่าวพบว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกรักชาติ โดยใช้หลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ ให้กับ นักศึกษาวิชาทหารของศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 42 เป็นแนวทางการจัดการ เรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้านและสมดุล ช่วยให้นักศึกษาวิชาทหาร เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการคิดและมีค่านิยมที่เหมาะสมโดยเฉพาะค่านิยม ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ที่กำลังได้รับความสำคัญอย่างมาก ในปัจจุบัน

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานให้ได้ประเด็นสำคัญในการสร้างหลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ เพื่อ มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกความรักชาติ ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านคุณค่า และความสำคัญของความ รักชาติ 2) ค่านิยมในการสร้างความสามัคคี ความเป็นไทยให้เข้มแข็ง และยั่งยืน 3) บทบาทหน้าที่ในการ ปฏิบัติตนของนักศึกษาวิชาทหาร ในการการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความรักชาติ ซึ่งมีสาระ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 6 ความว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม และมาตราที่ 7 ความว่าใน การดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูก ต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี ซึ่งได้ศึกษาและมีความ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีจุดหมายให้ผู้เรียนมีคุณธรรม

จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 5)

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตร นศท.ไทย ไจรักชาติ ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 75/75 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.89/87.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 อันเป็นผลมาจากการบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาจากเอกสาร การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสนทนากลุ่มถึงการสร้างจิตสำนึกรักชาติสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมและการพัฒนาหลักสูตร นศท.ไทย ไจรักชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการนำมาสร้างโครงสร้างหลักสูตร นำไปตรวจสอบคุณภาพของโครงสร้างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งมีค่าความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และ มีค่าดัชนีความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรตั้งแต่ 0.80 - 1.00 หลังจากนั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้โดยนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้แก่นักศึกษาวิชาทหาร แล้ววิเคราะห์ผลจากการเรียนรู้มาเพื่อหาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตร

การหาประสิทธิภาพของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ดำเนินการ จำนวน 3 ครั้ง ก่อนการทดลองใช้จริงกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยในการหาประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 3 ครั้งนั้นได้ผล ดังนี้

ครั้งที่ 1 ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 69.73/76.00 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์กำหนด จึงได้ปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรเพิ่มเติม และนำไปหาประสิทธิภาพของหลักสูตรอีกครั้ง

ครั้งที่ 2 ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 77.23/78.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์กำหนดไม่มาก จึงได้ปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรเพิ่มเติมและนำไปหาประสิทธิภาพของหลักสูตรอีกครั้ง

ครั้งที่ 3 ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.10/84.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์กำหนดในระดับที่น่าพอใจ จึงได้นำหลักสูตรไปใช้จริงและได้ค่าประสิทธิภาพสูงในระดับ 85.89/87.46 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, น. 5-25) ที่กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ขั้นที่ 3 การตรวจสอบหลักสูตร และขั้นที่ 4 การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ สหชัย สาสน (2554, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัด การเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4 ตามแนวคิด จิตปัญญาศึกษา พบว่า คุณภาพภาพของหลักสูตรกิจกรรมค่ายศิลปะแบบวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งมีค่าความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการนำมาสร้างโครงสร้างหลักสูตร นำไปตรวจสอบคุณภาพของโครงสร้างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร นศท.ไทย ไจรักชาติ พบว่า หลังการใช้ หลักสูตร นศท.ไทย ไจรักชาติ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนโดยการทดสอบทางสถิติที่ (t - test for Dependent Samples) พบว่า คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ นอกจากนักเรียนกลุ่มทดลองจะได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกิตติ อุตมกุล (2558, น. บทคัดย่อ) พบว่า นศท. ได้รับความรู้และมีความรักในสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 44.33 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดลฤดี วาสนานนท์ และ คณิต เขียววิชัย (2561, น. 60-75) พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่ผ่านการฝึก มีคุณภาพในระดับมากที่สุดเป็นที่น่าพอใจ ($\mu = 4.63, \sigma = 0.56$) ซึ่งเป็นผลที่ได้รับภายหลังการฝึก ในขณะที่ผลการศึกษาของ ธงรบ ขุนสงคราม (2550, น. 48-53) พบว่า ก่อนเข้ารับการฝึกวิชาทหารมีความก้าวร้าว กลัวการถูกลงโทษ เบื่อหน่ายการถูกบังคับ รู้สึกว่าระบบการฝึกไม่มีความรุนแรง ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ตรงต่อเวลา ไม่กล้าตัดสินใจ ดังนั้นผลการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกำลังหลักของชาติให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้โดยกระบวนการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรหมเศวร์ เกษมไพศาล (2550, น. 106-109) พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่ผ่านการฝึกครบ 3 ปี นั้นตัดสินใจที่จะเข้ารับการฝึกในปีที่ 4 และ 5 ด้วยปัจจัยสำคัญ คือ การรับรู้เชิงบวกต่อการฝึกในช่วงปีที่ 1 – 3 ปัจจัยนี้จึงเป็นตัวบ่งชี้อีกประการหนึ่งว่า การฝึกนักศึกษาวิชาทหารนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเจตคติ เชิงลบของเยาวชนได้

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหารต่อการใช้หลักสูตร นศท.ไทย ใจรักชาติ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกตัต บัวชุม (2559, น. 5) ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปี ที่ 1-3 ที่มีต่อการฝึกภาคปกติ ประจำปีการศึกษา 2559 ศูนย์ฝึกย่อย โรงเรียนภัทรบพิตร จังหวัดบุรีรัมย์ หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 26 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุจินณา สวัสดิ์ (2555, น. 96-99) ที่ศึกษาความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกของนักศึกษาวิชาทหาร โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง พบว่า นักศึกษาวิชาทหารมีความพึงพอใจในกระบวนการฝึกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) ทั้งนี้การที่จะทำให้ นักศึกษาวิชาทหารเกิดความพึงพอใจได้นั้น ผลการศึกษาของ สิทธิชัย คัตตะพันธ์ (2558, น. 52-56) พบว่า หน่วยฝึกควรมีการคัดเลือกครูฝึกที่มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติดี มีประสบการณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนควรจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ และเครื่องช่วยฝึกให้ทันสมัยและเพียงพอ กับจำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการฝึก อันจะเป็นปัจจัยเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารเกิดความภาคภูมิใจ และมั่นใจในศักยภาพของกองทัพบกขึ้น ส่งเสริมให้การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

สรุปผล

ผลการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรรายวิชานักศึกษาวิชาทหารไทย (นศท.) ใจรักชาติ ในครั้งนี้พบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาทหารกับครูฝึก ทำให้ได้เนื้อหาสำหรับการฝึกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฝึกและสามารถนำไปสู่การสร้างให้เกิดจิตสำนึกรักชาติสูงขึ้นตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และประสิทธิภาพของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 85.89/87.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) และเปรียบเทียบจิตสำนึกรักชาติก่อนและหลังการใช้หลักสูตร พบว่าจิตสำนึกรักชาติหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บรรณานุกรม

- กิตติ อุตมกุล. (2558). การประเมินการจัดการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร กรณีศึกษาศูนย์ฝึกย่อยกองพันทหารราบ ศูนย์กลางกำลังสำรอง. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2551). “จิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย” จิตตปัญญาศึกษา : การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์. นครปฐม : ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เจษฎา มีบุญลือ. (2553). ความมั่นคงแห่งชาติ การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อูวรรณโน. (2530). แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม : จริยธรรมกับการศึกษา. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดลฤดี วาสนานนท์ และ คณิต เขียววิชัย. (2561). ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของกองทัพไทย. วารสารวิชาการป้องกันประเทศ. ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2561. หน้า 60-75.
- ธงรบ ขุนสงคราม. (2550). การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมหลังเข้ารับการฝึกหลักสูตรวิชาทหารของนักศึกษาวิชาทหารมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2550. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พรหมศวรร เกษมไพศาล. (2550). การตัดสินใจศึกษาต่อวิชาทหารชั้นปีที่ 4 และ 5 ของนักศึกษาวิชาทหาร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2535). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สหชัย สาสน. (2554). พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิทธิชัย คัดตะพันธ์ (2558). แนวทางการพัฒนางานการปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักชาติของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 มณฑลทหารบกที่ 13. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยาลัยเสนาธิการทหาร.
- สุจินดา สวัสดิ์. (2555). ความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกของนักศึกษาวิชาทหาร โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์กำลังสำรอง. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภทัต บัวชุม. (2559). ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปี ที่ 1-3 ที่มีต่อการฝึกภาคปกติ ประจำปีการศึกษา 2559 ศูนย์ฝึกย่อยโรงเรียนภัทรบพิตร จังหวัดบุรีรัมย์ หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 26. บุรีรัมย์ : หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 26.
- หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. (2562, 29 สิงหาคม). ประกาศหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน เรื่อง ให้มีสภาพเป็นนักศึกษาวิชาทหาร. กรุงเทพฯ ฯ : กองทัพบก.

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล
สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
Factors of Effective Demonstration School Administration under
Autonomous University

Received : 2019-08-30

Revised : 2019-12-18

Accepted : 2019-12-20

ผู้วิจัย ตระกูลพันธ์ ยุชมภู¹

Takoolpun Yuchompoo¹

ftakoolpun@gmail.com

โสภา อำนวยรัตน์²

Sopa Umnuayrat²

สันติ บุรณะชาติ³

Santi Buranachart³

น้ำฝน กันมา⁴

Namfon Gunma⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการพิจารณาสร้างองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ตารางบันทึกการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ แบบสังเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อพิจารณาสร้างองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการวิจัยพบว่า ได้องค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 3 ด้าน 16 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การบริหารจัดการ บุคลากร สภาพแวดล้อม เครือข่ายร่วมพัฒนา ลักษณะองค์การ และภาวะผู้นำของผู้บริหาร

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Ph.D. Student Program in Educational Administration School of Education University of Phayao

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Assistant Professor Dr. Program in Educational Administration School of Education University of Phayao

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Assistant Professor Dr. Program in Educational Administration School of Education University of Phayao

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Assistant Professor Dr. Program in Educational Administration School of Education University of Phayao

ด้านกระบวนการ ได้แก่ การนำองค์การ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมุ่งเน้นการปฏิบัติ การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ และการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านผลผลิต ได้แก่ ด้านผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการสอน

คำสำคัญ : องค์ประกอบ, โรงเรียนสาธิต, การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

Abstract

The research aimed to study the factors and guidelines for effective demonstration school administration under autonomous university. Research by analyzing and synthesizing factors from relevant documents and research. The tools used in the research were the table synthesis of the factors of effective demonstration school administration under autonomous university and the method of interviewing the groups from 9 key informants with specific selection by the tools were the synthesis variables of the factors of effective demonstration school administration under autonomous university to consider the draft factors and guidelines for effective demonstration school administration under autonomous university and other suggestions.

The results of the study were the factors and guidelines for effective demonstration school administration under autonomous university in three aspects and sixteen factors were input, process and output. Input had management, personnel, environment, development networks, organizational characteristics, executive leadership. The process factors had leadership, personnel focus, students and stakeholder focus, focus on practice, measurement analysis and knowledge management, policy formulation, strategic planning, educational quality assurance. The output factors had effective students, curriculum and instruction.

Keywords : Factors, Demonstration School, Effective Demonstration School Administration

บทนำ

สถานการณ์การศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้มีความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น การทุ่มงบประมาณด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการเพิ่มจำนวนชั่วโมงการเรียนรูของผู้เรียนถึง 1,200 ชั่วโมงต่อปี ซึ่งมากกว่าผู้เรียนของประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศฟินแลนด์มากกว่าถึง 500 ชั่วโมง แม้องค์กรยูเนสโกจะแนะนำชั่วโมงเรียนที่เหมาะสมอยู่ที่ 800 ชั่วโมงต่อปีเท่านั้น อีกทั้งยังขึ้นเงินเดือนครู เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและเพิ่มการคัดกรองครูอย่างเป็นระบบมากขึ้น (วริชฐา นาคทรพรพ, 2559) แต่ยังคงพบว่าประชากรในวัยการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน ยังไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง สาเหตุประการหนึ่งเนื่องมาจากการจัดการศึกษาไม่เหมาะสม หลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่ไม่สามารถสนองต่อวิถีชีวิตได้ ขาดรูปแบบในการจัดการศึกษาที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการติดตามและประเมินการปฏิรูปการศึกษาได้พบปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขพัฒนา ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การผลิตและพัฒนากำลังคน การเงินเพื่อการศึกษาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กฎหมายการศึกษา และด้านการศึกษาดลอดชีวิตซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ซึ่งระบบการศึกษาไทยมีส่วนหนึ่งที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในระดับสูงได้ แต่ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นยังมีอยู่เฉพาะในวงจำกัดหากกระด้นนโยบายสามารถสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา โดยขยายระบบการศึกษาที่มีคุณภาพไปให้ทั่วถึงประเทศไทยจะสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้ทัดเทียมกับนานาชาติได้ ดังนั้นการดำเนินงานและการบริหารโรงเรียนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล แต่การศึกษาในทุกกระด้นนั้นจะเกิดผลดีตามความมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับการจัดระบบการบริหารการศึกษาที่เอื้อต่อการดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมายและบรรลุเป้าหมาย (สุทธะเสริม สิริเดช, 2556)

ในขณะเดียวกัน สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ได้จัดให้มีการจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบของ โรงเรียนสาธิต เพื่อเป็นห้องปฏิบัติการทดลองการเรียนการสอนและการวิจัย ซึ่งได้มีการดำเนินการจัดการศึกษาในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลากว่า 60 ปี นับตั้งแต่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพญาไทสังกัดกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันโรงเรียนเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวันได้ถือกำเนิดขึ้นโดยเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2496 ซึ่งถือเป็นต้นแบบของโรงเรียนสาธิตในสถาบันครุศาสตร์อื่น ๆ ในประเทศไทย ปัจจุบันมีโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามสังกัดต่าง ๆ ดังนี้ 1) โรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ 2) โรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 3) โรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) โรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และ 5) โรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชน ซึ่งถือว่าโรงเรียนสาธิตเป็นองค์การทางการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ฝึกปฏิบัติของบัณฑิตในการสอนสาธิตการสอนวิจัย ทดลองด้านการเรียนการสอนพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนสาธิตจึงถูกคาดหวังจากสังคมว่าโรงเรียนสาธิตเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นเด็กที่เก่งและกล้า

แสดงออก มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และมีความเป็นผู้นำสังคมได้เป็นอย่างดีอีกทั้งยังช่วยเสริมบทบาทหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย ด้านการวิจัย ค้นคว้าทดลอง เพื่อที่จะเอาผลมาใช้ในการผลิตบัณฑิตและเพื่อที่จะส่งผลไปยังหน่วยปฏิบัติการทางการศึกษาอื่น ๆ นำผลไปใช้ได้ แต่ปัจจุบันโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย ได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจในการพัฒนาผู้เรียนและองค์กรไม่ต่างจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ มีเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสอบเข้ามหาวิทยาลัยมากกว่าการปลูกฝังและสร้างความเจริญงอกงามของชีวิต มีค่านิยมในเรื่องการเรียนรู้และการแข่งขันเพื่อให้ได้รับรางวัลทางวิชาการอันจะนำไปสู่ผลการเรียน คณะหรือมหาวิทยาลัยที่หวัง โรงเรียนยกย่องให้สถิติการสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ แทนที่จะมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการแสวงหาและแสดงศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนให้เป็นที่ประจักษ์ (เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2553) ดังนั้นระบบการศึกษาที่จะทดลองนวัตกรรมแนวคิดใหม่ ๆ จึงไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาในโลกยุคใหม่ต้องก้าวไปสู่การคิดวิเคราะห์ ค้นคว้าในสิ่งใหม่ มีลักษณะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ สอนให้น้อย เรียนรู้ให้มาก เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยตรง มีการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน และเรียนรู้เป็นทีมมากกว่าเรียนเพื่อตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555) จึงต้องเปลี่ยนวิธีการสอน ลดการเรียนรู้เชิงเทคนิค และการท่องจำ แต่ให้น้ำหนักกับการสร้างทักษะการเรียนรู้และปรับตัวของผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต (เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว, 2559)

เพื่อการพัฒนาการศึกษา ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 และยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพ จึงต้องหาแนวทางหรือรูปแบบการบริหารที่ทำให้สถานศึกษามีความโดดเด่น มีมาตรฐานสูง ทนต่อการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีการบริหารจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศและมีประสิทธิภาพ (Hoy & Miskel, 2001) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในด้านประสิทธิภาพของโรงเรียน และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนสาธิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสาธิต 2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล 4) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

5) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และ 6) แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสังเคราะห์ตัวประกอบประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพิจารณาร่างองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (criterion-based selection) จำนวน 2 กลุ่ม โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นนักบริหารหรือนักวิชาการทางการบริหารการศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัยและประเมินผลการศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 2 เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารหรือจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสาธิต มีความรู้และประสบการณ์ 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อพิจารณาร่างองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) โดยครอบคลุมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

จากการสังเคราะห์แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสาธิต 2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล 4) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และ 6) แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ แสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารโรงเรียนสาธิต มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การมุ่งเน้นผู้เรียน 3) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน และ 4) ผลลัพธ์

2. แนวคิดการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) การมุ่งเน้นบุคลากร 3) การมุ่งเน้นการปฏิบัติ 4) การมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) หลักการประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 6) ผลลัพธ์

3. แนวคิดการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การมุ่งเน้นผู้เรียน 3) การมุ่งเน้นบุคลากร 4) เครือข่ายร่วมพัฒนา 5) การวางแผนกลยุทธ์ 6) การมุ่งเน้นการปฏิบัติ 7) การจัดจัดการความรู้ และ 8) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

4. แนวคิดการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลักษณะของบุคลากร 2) การมีส่วนร่วม 3) หลักสูตรและการสอน 4) ผลลัพธ์ 5) ภาวะผู้นำ 6) ลักษณะขององค์กร 7) ลักษณะ

ของสภาพแวดล้อม 8) นโยบาย/เป้าหมาย และ 9) ความเป็นเลิศทางวิชาการ

5. แนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การมุ่งเน้นทรัพยากรมนุษย์ 3) นโยบาย/กลยุทธ์ 4) การนำองค์การ 5) การมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6) ผลลัพธ์ และ 7) การปรับปรุง/พัฒนาคุณภาพ

6. แนวคิดทฤษฎีระบบ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลผลิต และ 5) ข้อมูลป้อนกลับ

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบจากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสาธิต แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ มาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ดังตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

องค์ประกอบ การบริหารโรงเรียนสาธิต		แนวคิด					
		การบริหาร โรงเรียนสาธิต	การบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศ	การบริหารโรงเรียน มาตรฐานสากล	การบริหารโรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพ	การบริหารคุณภาพ ทั่วทั้งองค์กร	ทฤษฎีระบบ
ปัจจัยนำเข้า		▪	▪	▪	▪	▪	✓
1	การบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓	✓	▪
2	บุคลากร	▪	✓	✓	✓	✓	▪
3	กำหนดนโยบาย	▪	✓	▪	✓	✓	▪
4	การวางแผนกลยุทธ์	▪	✓	✓	✓	✓	▪
5	สภาพแวดล้อม	▪	✓	▪	✓	✓	✓
6	เครือข่ายร่วมพัฒนา	▪	▪	✓	✓	✓	▪
7	ลักษณะองค์การ	▪	✓	▪	✓	▪	▪
กระบวนการ		▪	✓	▪	✓	▪	✓
8	การนำองค์การ	▪	✓	✓	✓	✓	▪
9	การมุ่งเน้นบุคลากร	✓	✓	✓	✓	✓	▪
10	การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย	✓	✓	✓	✓	✓	▪
11	การมุ่งเน้นการปฏิบัติ	▪	✓	✓	✓	▪	▪

องค์ประกอบ การบริหารโรงเรียนสาธิต		แนวคิด					
		การบริหาร โรงเรียนสาธิต	การบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศ	การบริหารโรงเรียน มาตรฐานสากล	การบริหารโรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพ	การบริหารคุณภาพ ทั่วทั้งองค์กร	ทฤษฎีระบบ
12	การคิดวิเคราะห์และการจัดการ ความรู้	▪	✓	✓	✓	✓	▪
ผลผลิต		▪	✓	✓	✓	✓	✓
13	ด้านผู้เรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14	ด้านหลักสูตรและการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15	หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	▪	✓	▪	▪	▪	▪
16	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	▪	▪	✓	✓	▪	▪
ข้อมูลป้อนกลับ		▪	▪	▪	▪	▪	✓

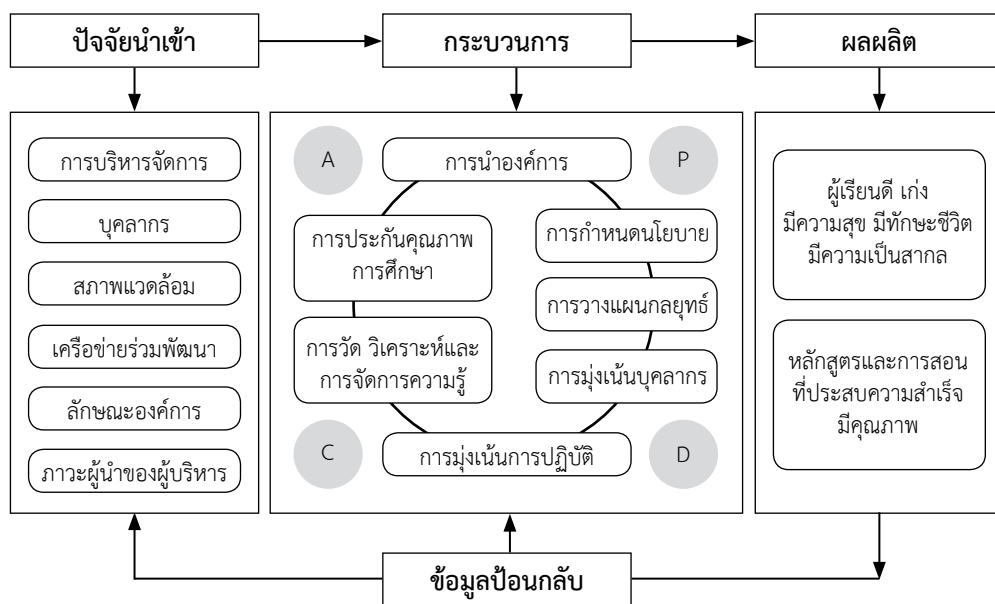
จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จากแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังตาราง 1 โดยอาศัยทฤษฎีระบบ ผู้วิจัยได้สรุปสังเคราะห์รวมบางองค์ประกอบ พบว่าได้องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 3 ด้าน 14 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

1. ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) การบริหารจัดการ 1.2) บุคลากร 1.3) การกำหนดนโยบาย 1.4) การวางแผนกลยุทธ์ 1.5) สภาพแวดล้อม 1.6) เครือข่ายร่วมพัฒนา และ 1.7) ลักษณะองค์การ

2. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) การนำองค์การ 2.2) การมุ่งเน้นบุคลากร 2.3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2.4) การมุ่งเน้นการปฏิบัติ และ 2.5) การวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้

3. ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1) ด้านผู้เรียน และ 3.2) ด้านหลักสูตรและการสอน

ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยอาศัยทฤษฎีเชิงระบบ ดังภาพ 1 ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ
สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย ได้แก่ 1) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และ 2) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐสามารถแสดงรายละเอียด ดังนี้

1) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนที่ 1 มาร่างเป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้พิจารณา โดยผลการปรับแก้ไของค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตามข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้ได้จำนวนองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 3 ด้าน 16 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

1. ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) การบริหารจัดการ 1.2) บุคลากร 1.3) สภาพแวดล้อม 1.4) เครือข่ายร่วมพัฒนา 1.5) ลักษณะองค์การ และ 1.6) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

2. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) การนำองค์การ 2.2) การมุ่งเน้นบุคลากร 2.3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2.4) การมุ่งเน้นการปฏิบัติ 2.5) การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 2.6) การกำหนดนโยบาย 2.7) การวางแผนกลยุทธ์ และ 2.8) การประกันคุณภาพการศึกษา

3. ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1) ด้านผู้เรียน และ 3.2) ด้านหลักสูตร และการสอน

2) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผลสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนที่ 1 มาร่างเป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ให้ข้อเสนอแนะ โดยผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตามข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้ได้แนวทางในแต่ละองค์ประกอบ และได้เพิ่มเติมแนวทางในองค์ประกอบที่เสนอให้เพิ่มจากผลการพิจารณาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

การบริหารจัดการ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการบริหารจัดการ คือ โรงเรียนควรมีการกำหนดระบบการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงแผนปฏิบัติงาน กระบวนการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันนักเรียน และบุคลากรให้มีความสอดคล้องกับทรัพยากรและบูรณาการภารกิจเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีกระบวนการบริหารงานที่มีความเป็นอิสระในเรื่องของการบริหารจัดการและมีความโปร่งใส มีการสนับสนุนงบประมาณในด้านต่าง ๆ ครอบคลุมเกี่ยวกับการขับเคลื่อนและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ มีธรรมาภิบาล มีความคล่องตัว และมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการทำงานอย่างเป็นระบบภายใต้นโยบายการบริหารงานของโรงเรียนสาธิต สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

บุคลากร สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านบุคลากร คือ โรงเรียนควรมีการบริหารและการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพของบุคลากรอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับพันธกิจและแผนปฏิบัติของโรงเรียน มีการประเมินสมรรถนะและอัตราค่าจ้าง การสร้างสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดการดำเนินงานที่ดีและให้ความสำคัญกับคุณภาพของอาจารย์ โดยการรับอาจารย์มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณวุฒิตรงตามสาขาวิชา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีปริญญาโท และปริญญาเอก มีการพัฒนาบุคลากรในทุกด้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

การกำหนดนโยบาย สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการกำหนดนโยบาย คือ โรงเรียนควรมีนโยบายเป็นแผนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน เพื่อตัดสินใจภายใต้นโยบาย จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ นโยบายจึงจัดเป็นแผนรองหรือแผนปฏิบัติชนิดหนึ่งเพื่อให้ดำเนินการตรงตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างชัดเจน เช่น โรงเรียนใช้ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) ในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพอันแตกต่างกันของผู้เรียน

การวางแผนกลยุทธ์ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการวางแผนกลยุทธ์ คือ โรงเรียนควรมีกระบวนการ การวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน ตามแผนแม่บทของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐโดยมุ่งเน้นในการพัฒนานักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาประกอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีการบูรณาการความต้องการหลักไปสู่แผนงานของโรงเรียน มีวิธีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงาน การพัฒนากลยุทธ์และการนำไปปฏิบัติ การจัดทำกลยุทธ์ประกอบด้วยกระบวนการจัดทำกลยุทธ์ และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติที่ประกอบด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนำแผนไปปฏิบัติ และการคาดการณ์ผลการดำเนินงาน โดยถ่ายทอดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ให้กับบุคลากรทุกคน

สภาพแวดล้อม สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านสภาพแวดล้อม คือ โรงเรียนควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม สังคมและวัฒนธรรมกฎหมาย และการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัลและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยจัดสรรและบริหารวัสดุครุภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เครือข่ายร่วมพัฒนา สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา คือ โรงเรียนควรมีความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน อาทิ NECTEC สถาบัน SIIT รวมทั้งสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศในระดับคณะผู้บริหารและอาจารย์มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีการประชุมวางแผนดำเนินงานร่วมกัน มีเครือข่ายสมาคม ชมรมผู้ประกอบการ และศิษย์เก่าในการสนับสนุนและส่งเสริมกิจการของโรงเรียน ร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติในระดับองค์กร

ลักษณะองค์การ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านลักษณะองค์การ คือ โรงเรียนควรกำหนดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนและการทำงานของแต่ละฝ่ายงานให้ชัดเจน มีสายบังคับบัญชาที่ครอบคลุมบุคลากรทุกฝ่ายงานตาม วัตถุประสงค์ในการทำงาน มีฝ่ายที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบเช่น มีผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัย วิเทศ และฝึกประสบการณ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายหลักสูตรนานาชาติ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวินัยและส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากายภาพและสิ่งแวดล้อม ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายประกันคุณภาพและบริการชุมชน

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร คือ โรงเรียนมีผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียน คำนึงถึงความแตกต่างของบุคลากรและนักเรียนใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และการดำเนินงานเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อชุมชน มีการพัฒนาความเป็นผู้นำ (leadership) ของบุคลากรทุกระดับ มีกระบวนการพัฒนาคุณภาพทีมงานต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนมีการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากร นำผลการประเมินมาปรับปรุงให้บุคลากรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กับโรงเรียนและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม มีการพัฒนาทีมงาน ให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะการสื่อสาร มีกลยุทธ์การสร้างทีมงาน มีความเป็นประชาธิปไตย มีกลวิธีจัดการกับงานและเพื่อนร่วมงานที่ดีและมีกระบวนการปลูกฝังภาวะผู้นำ

ด้านกระบวนการ ได้แก่

การนำองค์การ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการนำองค์การ คือ โรงเรียนควรมีการพัฒนาผู้นำในอนาคต การวัดผลการดำเนินงานในระดับองค์กร และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่มีจริยธรรม และวิถีปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

การมุ่งเน้นบุคลากร สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการมุ่งเน้นบุคลากร คือ โรงเรียนควรมีการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อหนุนการทำงาน ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคลากร มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน พัฒนาบุคลากรในด้านการวิจัย เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำตำแหน่งทางวิชาการของสายวิชาการ และการเปลี่ยนตำแหน่งของพนักงาน

สายบริการวิชาการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่พนักงาน

การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ โรงเรียนควรมีการสร้าง ความผูกพันกับผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อความสำเร็จด้านการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน รวมถึงวิธีการที่โรงเรียนรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของนักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และใช้สารสนเทศเพื่อการปรับปรุงและค้นหาโอกาสในการสร้างนวัตกรรมการศึกษา คำนึงถึงความแตกต่างด้านศักยภาพของนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่อง ดูแลนักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษาและด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ตลอดจนพัฒนานักเรียนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วม เข้าใจบริบทของชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างเป็นระบบ จัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของชุมชนให้บริการทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การมุ่งเน้นการปฏิบัติสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติ คือ โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก และระบบงาน การออกแบบ การจัดการ และปรับปรุงกระบวนการที่สำคัญเพื่อนำระบบงานไปใช้สร้างคุณค่าให้ผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและโรงเรียนประสบความสำเร็จ ใช้ระบบงานแนะแนวในการสร้างคุณค่าให้กับนักเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนนอกเหนือจากกระบวนการสอนของอาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนมีการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด

การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ คือ โรงเรียนควรมีการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้เป็นการรวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศในการประกันคุณภาพการศึกษามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายด้านการวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ อาทิ ฝ่ายวิจัย นิเทศ และฝึกประสบการณ์ ที่พัฒนางานด้านการวิจัยของบุคลากร การนิเทศอาจารย์ภายในโรงเรียน การนิเทศนิสิตนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรเน้นการทำการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาโรงเรียนในมิติต่าง ๆ สนับสนุนทุนโครงการวิจัยของบุคลากร และมีการกำกับติดตามการนิเทศของอาจารย์ภายในโรงเรียนตามระยะเวลาที่กำหนด

การประกันคุณภาพการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านการประกันคุณภาพการศึกษา คือ โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของโรงเรียน โดยมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน 2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และ 3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียน โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง และรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ด้านผลผลิต ได้แก่

ด้านผู้เรียน สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านผู้เรียน คือ โรงเรียนควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจะแสดงข้อมูลสำคัญของระดับ แนวโน้ม ประสิทธิภาพ ผลผลิต มีการประเมินผลเป็นรายบุคคล และระดับชั้น ตลอดจนการติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยฝ่ายวิชาการและฝ่ายงานแนะแนว พร้อมดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการดำเนินงาน

ของโรงเรียนในรอบเวลาของการดำเนินงาน ปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาและบริการ โดยมีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับกลยุทธ์ของโรงเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศวิชาการ และมีทักษะในศตวรรษที่ 21

ด้านหลักสูตรและการสอน สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารด้านหลักสูตรและการสอน คือ โรงเรียนควรมีการประเมินผลด้านหลักสูตรและการสอน มีการกำหนดโครงสร้างของเนื้อหาวิชา หรือ ประสบการณ์ต่าง ๆ หรือศาสตร์ต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ โดยโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและแนวคิดของโรงเรียนและให้อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาเอก ระดมสมองจัดประชุมการจัดทำหลักสูตรและมีการวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนมีการประเมินหลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาทำการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ประกอบด้วย 3 ด้าน 16 องค์ประกอบ และสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า

1.1 การบริหารจัดการ คือ ภารกิจ ขอบข่ายงานที่ต้องดำเนินการในการบริหารจัดการโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิผล ภายใต้การบริหารงานของ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีความเป็นอิสระในเรื่องของการบริหารจัดการและมีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล มีความคล่องตัว และสามารถบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานของโรงเรียนสอดคล้องกับ วราวุธ ตรีวรรณกุล (2559 น. 200) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า การบริหารจัดการที่ดี ถือเป็นปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ กมลวรรณ รอดจำย (2552 น. 109) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การบริหารจัดการการจัดการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

1.2 บุคลากร คือ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงสาขาวิชาเหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีการพัฒนาบุคลากรในทุกด้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับพันธกิจและแผนปฏิบัติของโรงเรียน มีการประเมินสมรรถนะและอัตราค่าจ้าง การสร้างสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดการดำเนินงานที่ดีและให้ความสำคัญกับคุณภาพของบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ ปิลาญ ปฏิพิมพ์าคม (2550, น. 230) และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2558, น. 172) ที่กล่าวว่า บุคลากรส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

1.3 สภาพแวดล้อม คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม สังคมและวัฒนธรรม กฎหมายและการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัลและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยจัดสรรและบริหารวัสดุครุภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ อมรรรัตน์ เชิงหอม (2557, น. 199) ที่กล่าวถึงสภาพแวดล้อม

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล และนงลักษณ์ เรือนทอง (2550, น. 62) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

1.4 เครือข่ายร่วมพัฒนา คือ เป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและเครือข่ายทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการร่วมกันขับเคลื่อนมุ่งไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) เครือข่ายที่เป็นทางการ คือ เป็นเครือข่ายที่มีข้อตกลง ระบบ ระเบียบของความสัมพันธ์ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และ 2) เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม มีข้อตกลงเฉพาะกิจกรรม มีวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่อง แต่ไม่มีข้อตกลง ระบบ ระเบียบของความสัมพันธ์ หรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ศักดิ์นิพนธ์ สว่างวงศ์ (2557, น. 12) ที่กล่าวว่า เครือข่ายร่วมพัฒนาเป็นความร่วมมือทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับ อโณทัย ไทยวรรณศรี (2561, น. 211) ศึกษาพบว่าวิธีการดำเนินการของเครือข่ายร่วมพัฒนา ได้แก่ การจัดกลุ่มเครือข่ายร่วมพัฒนา การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดกิจกรรมของเครือข่าย การติดต่อสื่อสาร การทำงานแทนโรงเรียนโดยชุมชนและการติดตามผลงาน สามารถพัฒนาให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารองค์การได้

1.5 ลักษณะองค์การ คือ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน โดยมีลักษณะสำคัญ คือ กำหนดงานให้ชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำตามวัตถุประสงค์ในการทำงาน บุคลากรทุกคนจะได้รับมอบหมายงานให้ทำงานตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล มีสายบังคับบัญชาเป็นชั้น ๆ ลดหลั่นกันลงมา ตั้งแต่ระดับสูงสุดลงมาถึงระดับล่างสุด และ มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน เพื่อให้บุคลากรได้ยึดถือเป็นแนวทางในการทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัชชา บุญประไพ (2559, น. 96) ที่พบว่า ลักษณะขององค์การที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน และสอดคล้องกับ มานะ สินธุวงษานนท์ (2550, น. 123) พบว่าโครงสร้างการบริหารโรงเรียน พันธกิจที่ชัดเจน ความกลมเกลียว การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและกระบวนการบริหารคุณภาพ เป็นปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร คือ โรงเรียนมีผู้บริหารที่กำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียน คำนึงถึงความแตกต่างของบุคลากรและนักเรียน มีการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกระดับ มีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจและมีความรับผิดชอบโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิวิทย์ ศรีดำรง (2556, น.52) ศึกษาพบว่าลักษณะของโรงเรียนคุณภาพ คือโรงเรียนที่มีผู้บริหารมีภาวะผู้นำ โดยเงื่อนไขที่เกิดจากผู้บริหาร ได้แก่ การทำตัวแบบอย่างที่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้ร่วมงาน มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ และสอดคล้องกับ อนันต์ เทียวต้อย (2551, น.29) กล่าวว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในการนำองค์กรส่งผลให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิผล

2. ด้านกระบวนการ

2.1 การนำองค์การ คือ วิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนขึ้นนำการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียน ระบบธรรมาภิบาลของโรงเรียนและการดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อชุมชน สอดคล้องกับ สุดาวรรณ เครือพานิช (2549, น.82) กล่าวว่า โรงเรียนดีมีคุณภาพ อาศัยวิธีการบริหารของผู้บริหารที่เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย และบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น. 70-71) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารต้นแบบ ว่าควรมีคุณลักษณะทางวิชาชีพ ผู้บริหารควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะ

เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึง สามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงานทางการศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายทางการศึกษา

2.2 การมุ่งเน้นบุคลากร คือ การบริหารจัดการบุคลากรที่ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างบรรยากาศที่เกื้อหนุนการทำงาน สร้างแรงจูงใจให้บุคลากร ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน สนับสนุนการศึกษาต่อของบุคลากรพัฒนาบุคลากรในด้านการวิจัย เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำตำแหน่งทางวิชาการของสายวิชาการ และการเปลี่ยนตำแหน่งของพนักงานสายบริหารวิชาการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่พนักงาน สอดคล้องกับ ชลธิชา จิรภัคพงศ์ และคณะ (2554, น. 78-81) กล่าวถึงการมุ่งเน้นบุคลากรเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานให้เกิดคุณภาพ ส่งผลให้การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพ

2.3 การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ การสร้างความผูกพันกับผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อความสำเร็จด้านการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน รวมถึงวิธีการที่โรงเรียนรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของนักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใช้สารสนเทศเพื่อการปรับปรุงและค้นหาโอกาสในการสร้างนวัตกรรมการศึกษา คำนึงถึงความแตกต่างด้านศักยภาพของนักเรียน ดูแลนักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษาและด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนพัฒนานักเรียนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของชุมชนให้บริการทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2560, น. 96) ที่กล่าวถึง การให้รับฟังความคิดเห็น ความพึงพอใจ และการให้ความสำคัญกับลูกค้า จะนำไปสู่ประสิทธิภาพขององค์การ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Schermerhorn, J.R. (2005, pp. 7) ซึ่งกล่าวถึงการมุ่งเน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

2.4 การมุ่งเน้นการปฏิบัติ คือ การบริหารจัดการเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก และระบบงาน การออกแบบ การจัดการ และปรับปรุงกระบวนการที่สำคัญ เพื่อนำระบบงานไปใช้สร้างคุณค่าให้ผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและโรงเรียนประสบความสำเร็จ ใช้ระบบงานแนะแนวในการสร้างคุณค่าให้กับนักเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนนอกเหนือจากกระบวนการสอนของอาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชา โดยมีการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับ สมาน อัสวภูมิ (2559, น. 2-3) ที่กล่าวว่า การมุ่งเน้นการปฏิบัติเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศ

2.5 การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ คือ การรวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนางานด้านการวิจัยของบุคลากร การนิเทศอาจารย์ภายในโรงเรียน การนิเทศนิสิตนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สนับสนุนทุนโครงการวิจัยของบุคลากร และมีการกำกับติดตามการนิเทศของอาจารย์ภายในโรงเรียนตามระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ กิริติ ศยียงยง (2550, น. 72) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบรูปแบบใหม่ที่เน้นการพัฒนากระบวนการควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการจำแนกวิเคราะห์และจัดระเบียบความรู้เพื่อสรรหาคัดเลือกจัดการและเผยแพร่สารสนเทศที่ถูกต้องเหมาะสมและเอื้ออำนวยให้เกิดการแบ่งปันความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขององค์การเพื่อปรับปรุงและหรือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถเชิงการแข่งขันและหรือเพื่อให้ได้มุมมองในองค์การมากขึ้นและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วสันต์ นาวเหนียว (2550, น. 443) ศึกษาพบว่า ข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วสามารถนำมาส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และทำให้สถาบันการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.6 การกำหนดนโยบาย คือ แนวบริหาร กำหนดวิธีกระบวนการ การวางแผนและการกำหนดโครงการ เพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา โดยยึดมาตรฐานการศึกษาชาติ ซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการหลักและวิธีปฏิบัติในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ Lunenberg & Ornstein (2004, pp. 62) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารดำเนินงานและบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศักดิ์ไทย สุรกิจวร (2554, น. 22) พบว่า การทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับนโยบายถือปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

2.7 การวางแผนกลยุทธ์ คือ การจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การถ่ายทอดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ ตามแผนแม่บทของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยมุ่งเน้นในการพัฒนานักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค มาประกอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้แผนปฏิบัติการบรรลุความสำเร็จและสามารถปรับเปลี่ยนแผนได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแนวความคิดของ Thompson and Strickland (1995, pp. 59 - 60) ได้เสนอกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาวิสัยทัศน์ทางกลยุทธ์ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4) การปฏิบัติการและการบริหารกลยุทธ์ และ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานทบทวนพัฒนางานใหม่ ๆ และกระตุ้นการแก้ไขปรับปรุง จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ดีและความสามารถในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

2.8 การประกันคุณภาพการศึกษา คือ โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของโรงเรียน โดยมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน 2) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และ 3)การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของโรงเรียน โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง และรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับ สุรพล พิมพ์สอน (2557, น. 64) พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาด้านผู้เรียนให้เป็นคนดี เพราะโรงเรียนมีจุดแข็งของระบบประกันคุณภาพทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มคุณภาพดีขึ้น และสอดคล้องกับสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2560, น. 2) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ด้านผลผลิต

3.1 ด้านผู้เรียน คือ การประเมินผลในด้านผลการเรียนของผู้เรียน โดยจะแสดงข้อมูลสำคัญของระดับ แนวโน้ม ประสิทธิภาพ ผลผลิต มีการประเมินผลเป็นรายบุคคล และระดับชั้น ตลอดจนการติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พร้อมดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียนในรอบเวลาของการดำเนินงาน ปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาและบริการ โดยมีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับกลยุทธ์ของโรงเรียน สอดคล้องกับ Hoy & Miskel (2001, pp. 305-306) ได้เสนอองค์ประกอบที่จะประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน

4 ประการ คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนาทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน และสอดคล้องกับ Klamen, D. and others (2018, pp. online) กล่าวว่า ผลผลิตความเป็นเลิศทางวิชาการดูจากผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียน

3.2 ด้านหลักสูตรและการสอน คือ การประเมินผลด้านหลักสูตรและการสอน โดยการกำหนดโครงสร้างของเนื้อหาวิชา หรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือศาสตร์ต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ โดยโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและแนวคิดของโรงเรียน ตลอดจนมีการประเมินหลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาทำการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป สอดคล้องกับแนวความคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2559, น. 423) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายด้านการพัฒนาการเรียนการสอนไว้หลายประการ เช่น นโยบายกระตุ้นและสนับสนุนครู อาจารย์ นักการศึกษา ศึกษาพิเศษ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับให้มีการวิจัยด้านการเรียนการสอนเพิ่มมากยิ่งขึ้นและนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง อันจะก่อให้เกิดผลดีในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และสอดคล้องกับ Klamen, D. and others (2018, pp. online) ที่กล่าวว่าความเป็นเลิศทางวิชาการดูได้จาก ผลผลิตโดยรวมที่จะเกิดขึ้น และหลักสูตรที่เป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ควรดำเนินการบริหารในองค์ประกอบที่มีความสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า เป็นส่วนประกอบที่มีความจำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

1.2 ด้านกระบวนการ เป็นวิธีการดำเนินงานบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

1.3 ด้านผลผลิต เป็นการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน และปรับปรุงแก้ไขในด้านที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ ในแต่ละสังกัด
2. ควรศึกษาวิธีการดำเนินการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
3. ควรศึกษาวิธีการประเมินการบริหารโรงเรียนสาธิตที่มีประสิทธิภาพ สังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ รอดจ่าย. (2552). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ).
- กิริติ ยศย์ยังง. (2550). *การจัดการความรู้ในองค์กรและกรณีศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ธรรม กมล การพิมพ์. หน้า 72.
- เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (2559). *ช่องว่างทักษะกับนโยบายที่มีต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศไทย*. (รายงาน การวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2553). *โรงเรียนสาธิตที่แท้ : การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(1), 71-93.*
- ชลธิชา จิรภัคพงศ์และคณะ. (2554). *คุณภาพการบริหารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตแพร่*. (รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ณัชชา บุญประไพ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหา บัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี).
- ทิวดี ศรีดำรง. (2556). *การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ : การศึกษาทฤษฎีฐานราก*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).
- ทิตนา แหมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ปัลลัญ ภูมิพิพาคม. (2550). *รูปแบบภาวะผู้นำและประสิทธิผล ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- มานะ สินธุวานนท์. (2550). *ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 18(2), 123.*
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : มูลนิธิ สดศรี-สฤษดิ์วงศ์. หน้า 64-66.
- วรารุณ ตรีวรรณกุล. (2559). *ปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนสาธิตฝ่ายมัธยม สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ).
- วรวิฐา นาคทรพร. (2559). *สถานการณ์ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย*. [ออนไลน์]. <https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/9938>
- วสันต์ นาวเหนียว. (2550). *แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนเร่งผู้ฝัน*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก).
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2554). *รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3(6), 22.*
- ศักดิ์นิพนธ์ สว่างวงศ์. (2557). *เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. *วารสารบริหารการ ศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราช, 14(2), 12.*

- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2560). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2561 - 2562. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออกจำกัด มหาชน.
- สมาน อัครภูมิ. (2559). ความเป็นเลิศและการจัดการความเป็นเลิศ. *วารสารบริหารการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 16(1), 2-3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการจัดการศึกษาว่าด้วยสิทธิขององค์กร ชุมชนและองค์กรเอกชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้*. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิก.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2561). *ฐานข้อมูลโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย*. [ออนไลน์]. <http://www.satit.mua.go.th/dataS>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิก จำกัด.
- สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2560). *กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ พ.ศ. 2559-2563*. กรุงเทพฯ : สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน.
- สุดาวรรณ เครือพานิช. (2549). โรงเรียนที่มีคุณภาพ. *วารสารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ*, 9(4), 82.
- สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 5(2), 172.
- สุพล พิมพ์สอน. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. *วารสารครุศาสตร์*, 42(3), 64.
- อโนทัย ไทยวรรณศรี. (2561). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(1), 211.
- อนันต์ เตียวต้อย. (2551). *รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*. (ดุชนินพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- อมรรัตน์ เจริญหอม. (2557). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (ดุชนินพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- Hoy, Miskel. (2001). *Educational Administration : Theory, Research and Practice*. (6). Mc Graw : Hill International Edition 2001.
- Klamen, D. and Others. (2018). *Definition and Characteristics of Academic Excellence*. [online]. <http://www.iun.edu/... and... Excellence>.
- Lunenberg.F.C., and Ornstein A.C. (2004). *Educational Administration : Concepts and practices*. (4). Belmont : Thomson learning.
- Schermerhorn, J.R. (2005). *Management*. (7). New York: John Wiley & sons.
- Thompson, Strickland. (1995). *Strategic Management: Concepts and Cases*. (8). International Student Edition USA : Irwin. *Journal of Management & Organization*.

องค์ประกอบและแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง
วิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
Components and The Guideline of Professional Learning
Community Administrative for Development of Small School
under the Primary Educational Service Area Office

Received : 2020-01-20

Revised : 2020-03-26

Accepted : 2020-04-15

ผู้วิจัย จีระพัฒน์ ใจเมือง¹

Jeeratpat Jaimuang¹

Jeeratpat@gmail.com

สันติ บุรณะชาติ²

Santi Buranachart²

เทียมจันทร์ พานิชย์ผินไชย³

Teamjan Parnichparinchai³

สมบัติ นพรัก⁴

Sombat Noparak⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในการศึกษาองค์ประกอบทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 320 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามองค์ประกอบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ การศึกษาพหุกรณีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดีเลิศในการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

¹นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Doctoral student of Educational Administration, school of Education, University of Phayao

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Assistant Dr. in the department of Educational Administration, school of Education, University of Phayao

³รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Associate Dr. in the department of Educational Administration, school of Education, University of Phayao

⁴รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Associate Dr. in the department of Educational Administration, school of Education, University of Phayao

องค์ประกอบด้านที่มาร่วมแรงร่วมใจมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างภาวะผู้นำร่วมด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ด้านการสร้างชุมชนกัลยาณมิตร และด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามลำดับ และแนวทางการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการนำสู่การปฏิบัติ และขั้นตอนการประเมินผล

คำสำคัญ : องค์ประกอบ, แนวทางการบริหาร, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The purpose of this research to study the components and management guidelines for the development of professional learning communities in small schools Under the Office of Primary Education Service Areas by document analysis and related research (Content Analysis), a multi-case study of a small school that is a leader or a model in using PLC process or a school that has the best practice (3 schools) The tools used were Purposive Sampling. The tools used were semi-structured interviews about the components and management guidelines for the development of learning communities. Professional practice of small schools Under the Office of Primary Education Service Areas

The findings were as follow: The results showed that the components of the vocational learning community of small schools Under the Office of Primary Education Service Area, There were at a highest level. When classified in each aspect, it was found that the components of the collaborative teamwork had the highest level of opinions, followed by Shared leadership With Shared vision Professional Learning and development Caring community. And the supportive structure of the professional learning community respectively and guidelines for managing professional learning communities in small schools Under the Office of Primary Education Service Area consisting of 3 steps as follows Planning Implementation and Evaluation.

Keywords : Components, Guidelines for the management, Professional Learning Community, Small Schools

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาของไทยยุคปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและให้ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์บนเวทีโลก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไข 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 จึงได้กำหนดให้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยังมุ่งพัฒนาปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ พัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทักษะทางสมองและทางสังคมที่เหมาะสม เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการทำงาน ทั้งยังมุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสมปรับปรุงแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต ปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะมีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำ และสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจ ให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครู ปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนในการจัดการด้านการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศึกษาและสังคมแห่งชาติ, 2559)

สภาปฏิรูปแห่งชาติ จึงถือเป็นภารกิจจำเป็นและเร่งด่วนที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีการกำหนดขอบข่ายของการปฏิรูปเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานทางการศึกษาและแก้ปัญหาลุทธิกรรม รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น (คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, 2559, 1) แต่จากการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษามาตลอดเกือบสองทศวรรษ พบประเด็นปัญหาสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา คือ คุณภาพและโอกาสของผู้เรียนซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, 2559, 2) จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่าสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีลักษณะคล้ายๆกันคือ ปัญหาการขาดแคลนครู (เว็พพอยด์ นิวส์, 2562) ทำให้ครูต้องสอนในวิชาที่ตนเองไม่เชี่ยวชาญเป็นผลทำให้ครูไม่มีคุณภาพ ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ดังนั้นในการพัฒนาครูจึงเป็นการพัฒนาทั้งด้านบุคลากรและการพัฒนาด้านการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพครูและพัฒนาผู้เรียนไปในเวลาเดียวกัน ซึ่งครูจะต้องมีความพร้อมในการพัฒนานตนเองด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และให้ความร่วมมือ

ในการทำงานเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Darling-Hammond, 1999; Online organization) ในการรวมตัวของครูในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงเป็นการพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก (Senge, 1990) และเป็นการพัฒนาวิชาชีพให้เป็นครูเพื่อศิษย์ มีการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสร้างการรวมตัวของครูให้เข้มแข็งเพื่อทำงานอย่างสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จนเกิดการสร้างองค์ความรู้ (Hord, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fullan (2005) ที่พบว่าโรงเรียนที่พัฒนาโดยรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพวิชาชีพของครู การสนับสนุนให้ครู เป็นผู้นำร่วม ทำงานร่วม และเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาต่าง ๆ สูงขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเชื่อว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทยอย่างแท้จริง (ณรงค์ ขุ่มทอง, 2560)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในการการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนให้มีคุณภาพประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา 2562 ดังนี้ 1) ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วยขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน จำนวน 1,845 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan จากจำนวนประชากร 1,845 คน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน ได้แก่จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน จำนวน 320 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดยการนำจำนวนผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งสังกัดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั้ง 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีจำนวน 23 เขตพื้นที่มาหารค่าร้อยละโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ได้จำนวนของกลุ่ม

ตัวอย่างแต่ละจังหวัดดังนี้ จังหวัดเชียงรายประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 49 คน, จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 56 คน, จังหวัดน่านประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 44 คน, จังหวัดพะเยาประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 27 คน, จังหวัดแพร่ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 34 คน, จังหวัดแม่ฮ่องสอนประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 38 คน, จังหวัดลำปางประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 47 คน และจังหวัดลำพูนประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 25 คน แล้วนำรายชื่อของโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นประชากรทั้งหมดมาจัดสลาโก้ให้ได้รายชื่อตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด 2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อกำหนดเป็นประเด็นในการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ และนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม 5) การหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามรายข้อกับเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญได้ค่า IOC ระหว่าง 0.5-1.00 6) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยา เขต 1 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์หาความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของคอนบาค (Cronbach Alpha Procedure) ด้วยการวิเคราะห์ข้อคำถาม (Item Analysis) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .98 7) นำผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อปรับให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ 8) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์และแนบ OR Code เพื่อความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม 9) การวิเคราะห์ข้อมูลได้กำหนดค่าเฉลี่ยดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึงมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึงมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึงน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึงน้อยที่สุด 10) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยการคัดเลือกจากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในด้านการบริหารสถานศึกษา โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนติมาภูกอแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 โรงเรียนวัดโชคเกษม (เกษมราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 และโรงเรียนบ้านแม่สุขวัญเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่แนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมาได้แก่ด้านการสร้างภาวะผู้นำร่วม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) ด้านการสร้างชุมชนกัลยาณมิตร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) และด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ

โดยมีผลการวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า การรวมกลุ่มกันทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) รองลงมา ได้แก่ การตัดสินใจและวางแผนปฏิบัติงานร่วมกันมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) และการคิดวางแผนทำความเข้าใจและสร้างข้อตกลงร่วมกันมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่การร่วมกันทำงานด้วยความสมัครใจมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$)

1.2 ด้านการสร้างภาวะผู้นำร่วม พบว่า ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีการสร้างภาวะผู้นำร่วมโดยการใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) รองลงมา ได้แก่ผู้บริหารมีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่นในการเป็นผู้นำร่วมกันของครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) และผู้บริหารมีความสามารถในการทำงานร่วมกับสมาชิกและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงบทบาททั้งเป็นผู้ให้ข้อมูล เป็นที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)

1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม พบว่าในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมา ได้แก่ การตระหนักในคุณค่าของตนเองและร่วมกันทำงานสู่เป้าหมายความสำเร็จ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$) และการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การร่วมกันกำหนดแนวทางในการปฏิบัติการเรียนรู้ที่มุ่งสู่ผู้เรียน เป็นสำคัญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$)

1.4 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ครูสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) รองลงมา ได้แก่ ครูมีวิธีการพัฒนาการ

จัดการเรียนรู้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) และครูเปลี่ยนความเชื่อจากการเป็นผู้สอน เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ครูมีความสนใจและกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$)

1.5 ด้านการสร้างชุมชนกัลยาณมิตรในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูและผู้บริหารยึดถือเรื่องคุณงามความดีมีความไว้วางใจ นับถือ ให้เกียรติ และยอมรับซึ่งกันและกันมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) รองลงมา ได้แก่ ครูและผู้บริหาร มีการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและอุทิศตนเพื่อวิชาชีพ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) และ ครูและผู้บริหารมีความเป็นมิตรที่มีความเอื้ออาทรและเกื้อกูลกัน ทั้งในเชิงวิชาชีพและชีวิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่การร่วมมือระหว่างโรงเรียนที่มีเป้าหมายแนวคิดร่วมกันเพื่อรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายอย่างชัดเจนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$)

1.6 ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีโครงสร้างองค์กรแบบไม่รวมศูนย์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมา ได้แก่ การเน้นรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคลากรในแนวราบ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) และการมีวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่การเปิดกว้างให้พื้นที่อิสระในการสร้างสรรค์ของชุมชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)

2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตามแนวการบริหารแบบ PIE Model (Newby, Stepich, Lehman & Russell. 2000) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนการนำสู่การปฏิบัติ (Implement) และขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) โดยมีแนวทางการบริหารตามขั้นตอนดังกล่าว ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ประกอบด้วย 1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ระดับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายขับเคลื่อนกระบวนการ PLC และคณะกรรมการฝ่ายสนับสนุนและพัฒนากระบวนการ PLC 1.2 การประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดกิจกรรม การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและความจำเป็นในการสร้างทีมและกระบวนการ PLC การแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักเรียน การกำหนดแผนงาน โครงการ และปฏิทินการปฏิบัติงานตามกระบวนการ PLC การกำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล

2. ขั้นตอนการนำสู่การปฏิบัติ (Implement) ประกอบด้วย 2.1 การสร้างทีมงานในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC โดยการรวมกลุ่มสมาชิกครูที่มีปัญหาและความต้องการในทิศทางเดียวกัน ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2.2 การประชุมเพื่อชี้แจงสร้างความรู้ ความตระหนัก ความจำเป็นในการสร้างทีมและการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC 2.3 การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา 2.4 การร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน 2.5 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมและนวัตกรรมในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักเรียน 2.6 การนำรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และนวัตกรรมไปใช้ในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักเรียน 2.7 การเยี่ยมชั้นเรียน โดยผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครูวิชาการ เพื่อร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและให้กำลังใจ

3. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย 3.1 การสรุปประเมินผลการนำรูปแบบวิธีการในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และนวัตกรรมไปใช้ในการแก้ปัญห

การเรียนรู้ของนักเรียน การอภิปรายการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน การเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน และการเผยแพร่ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีลักษณะที่สำคัญและจำเป็นในการขับเคลื่อนให้กระบวนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการร่วมแรงร่วมใจ 2) ด้านการสร้างภาวะผู้นำร่วม 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม 4) ด้านการสร้างชุมชนกัลยาณมิตร 5) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ และ 6) ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้ง 6 องค์ประกอบต่างเป็นหัวใจสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การรวมกลุ่มกันทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดการพัฒนาแบบทีม ลดความรู้สึกลดเดี่ยวในการทำงานของครู การร่วมแรงร่วมใจร่วมพลังในการทำงานของครูช่วยเพิ่มความรู้สึกร่วมกันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน เพราะการมีวิสัยทัศน์ร่วม จะเป็นตัวกำหนดทิศทางและเป้าหมายสู่ความสำเร็จร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังช่วยให้ทุกคนต่างมีความตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุพันธกิจร่วมกัน รับผิดชอบต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านการกระจายภาวะผู้นำให้กับครูทุกระดับจะช่วยให้ครูมีอิสระในการพัฒนาวิชาชีพสามารถพัฒนา ภาวะผู้นำของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ การเปิดโอกาสให้ครูได้พูดคุยปรึกษาหารือร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ มีการประชุม ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันตลอดจนการมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับดูแล นิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษาในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น การปรับปรุงพัฒนางานวิชาชีพของครูอย่างต่อเนื่องโดยการค้นพบความรู้และความ เชื่อใหม่ๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลดีต่อการปรับปรุงงานวิชาชีพของครูได้ ตลอดเวลา จะส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานสอนในชั้นเรียนที่ได้ผลดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ประกอบแต่ละ ด้าน ต่างมีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่อการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อร่วมสร้างพลังในการขับเคลื่อน คุณภาพทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น ตลอดจนมีผลการวิจัยที่พบว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถพัฒนา ยกระดับคุณภาพของนักเรียนโดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังสามารถพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็น ครูมืออาชีพอย่างแท้จริงสอดคล้องกับภารกิจของสภาปฏิรูปแห่งชาติที่พยายามขับเคลื่อนการปฏิรูปการ ศึกษาเพื่อพัฒนาทั้งด้านครู นักเรียน และการพัฒนาด้านการเรียนการสอน ให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมาย ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ซึ่งองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแต่ละ ด้านลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ซึ่งได้แก่ การรวมกลุ่มกันทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็น ทีมอย่างสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมียุทธศาสตร์ที่เห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Louis, Kruse, & Marks. (1996) ที่กล่าวว่า ทีมร่วมแรงร่วมใจเป็นการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีลักษณะการทำงานแบบมีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมายและพันธกิจร่วมกันรวมกันด้วยใจจนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์เพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกับ Scribner et al. (1999) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Creating Professional Communities in Schools through Organizational Learning: An Evaluation of a School Improvement Process ผลการวิจัยพบว่า การสร้างชุมชนทางวิชาชีพในโรงเรียนจะต้องอาศัยทีมผู้นำ การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและเกิดการพัฒนาแบบทีม สอดคล้องกับ Andrews and Lewis (2007) พบว่า ครูผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลงตนเอง ในการทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกภายในและภายนอกโรงเรียนซึ่งการส่งเสริมการทำงานร่วมกันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในองค์กรของโรงเรียนทั้งมุมมองของครู เกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนและมุมมองของโรงเรียนภายในบริบทที่กว้างขึ้นของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับ Supovitz (2002) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอย่างมืออาชีพ ในสามโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก พบว่า ความร่วมมือของครูที่เน้นนักเรียนในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จที่ผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยมีเกรดในวิชาคณิตศาสตร์และการอ่านที่สูงขึ้นทั้งสามโรงเรียน นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับการวิจัยของโสภิตา คล้ายหนองสรวง (2558) ที่ได้ทำการวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ครูได้พูดคุยปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ มีการประชุมร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับดูแล นิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาซึ่งได้แก่ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกรองกาญจน์ นาแพร่ (2560) ที่ได้ศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและการทำงานอย่างสร้างสรรค์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

1.2 องค์ประกอบด้านการสร้างภาวะผู้นำร่วม ในการสร้างภาวะผู้นำร่วมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานั้น ผู้บริหารควรสร้างภาวะผู้นำร่วมโดยใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ สอดคล้องกับวรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ด้านองค์ประกอบในด้านการสร้างภาวะผู้นำว่า แนวทางการบริหารจัดการร่วม การกระจายอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดภาวะผู้นำร่วมของครู จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นหัวใจสำคัญ ผลการวิจัยนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกับการวิจัยของ ปภาวี พิพัฒน์ลักษณ์ (2558) ที่ศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วม ตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารเพื่อการส่งเสริมภาวะผู้นำของบุคลากรครูเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยให้เกิดภาวะผู้นำร่วมในการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Scribner et al. (1999) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Creating Professional Communities in Schools through Organizational Learning: An Evaluation of a School Improvement Process

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และจากผลการวิจัยของ Harris (2003) ที่ว่าการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและได้รับความร่วมมือจากครูต่งนั้นผู้บริหารควรมีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติให้แก่ครู นอกจากนี้แล้วงานวิจัยของ Bolam et al.(2005) ยังพบว่าครูจะต้องได้รับการสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ร่วมกับเพื่อนครูเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์และการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการปฏิบัติงานซึ่งผู้บริหารจะต้องกระจายภาวะผู้นำให้กับครูทุกระดับเพื่อให้ครูได้มีอิสระในการพัฒนาวิชาชีพสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมทั้ง Harris & Muijs (2005) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควร ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยสนับสนุนให้เกิดการกระจายภาวะ ผู้นำไปยังบุคลากรครูในระดับต่าง ๆ รวมทั้งมีการมอบอำนาจหน้าที่ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และจากการวิจัยของอนุสรฯ สุวรรณวงศ์ (2558) ที่พบว่าการบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูประกอบด้วย การกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ และบุญชอบ จันทาพูน (2561) ที่วิจัยพบว่ากลยุทธ์กระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพเป็นกลยุทธ์ในการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู

1.3 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกัน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมื่นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่าการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางในการพัฒนานักเรียนร่วมกันนั้นเปรียบเสมือนการสร้างกลไกหลักในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ดำเนินงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายความสำเร็จไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Senge (1990, p. 18) ที่อธิบายว่าวิสัยทัศน์ร่วมเป็นพลังที่ช่วยยึดเหนี่ยวทุกคนให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีความรู้สึกร่วมกันในเป้าหมายที่จะต้องก้าวไปให้ถึงซึ่งภาพแห่งความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการศึกษาที่มุ่งสู่นักเรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมินตรา ลายสนธิ เสรีกุล (2558) ที่พบว่าการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมเป็นกลยุทธ์หนึ่งของการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยผู้บริหาร ครู ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ค่านิยม และทิศทาง ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกัน และผลการวิจัยของวรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557) ที่พบว่า วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งหัวใจของวิสัยทัศน์ร่วมคือ การมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ อีกทั้งจากการวิจัยของศยามน อินสะอาด และ ฐิตยา เนตรวงษ์ (2556), ฐาปนัฐ อุดมศรี (2558), อนุสรฯ สุวรรณวงศ์ (2559) และกรรองกาญจน์ นาแพร่ (2560) ที่พบว่าการมีวิสัยทัศน์ ค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกันการกำหนดเป้าประสงค์ การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายร่วมกัน เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ดังนั้นวิสัยทัศน์ร่วมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางและเป้าหมายสู่ความสำเร็จร่วมกันในการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นเห็นได้ชัดเจน

1.4 ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (Professional learning and development) พบว่า ครูสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Hord (1977) ที่พบว่าครูสามารถปรับปรุงพัฒนางานวิชาชีพของตนอย่างต่อเนื่อง มีการค้นพบความรู้และความเชื่อใหม่ ๆ สามารถรับทราบข้อมูลข่าวสาร

ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้กว้างขวางและรวดเร็วขึ้นส่งผลดีต่อการปรับปรุงงานวิชาชีพของตนได้ตลอดเวลา ทำให้ผลการปฏิบัติงานสอนในชั้นเรียนที่ได้ผลดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง Verbiest et al. (2005) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง Collective Learning in Schools Described: Building Collective Learning Capacity ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพของการเรียนรู้แบบร่วมมือขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ การสนับสนุนทางวิชาชีพ จากเพื่อนร่วมงาน และจากการวิจัยของสิริวิ พิศุทธิ์สินธพ (2554) ที่ได้วิจัยรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในสถาบัน อุดมศึกษาคาทอลิก พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ คือ การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับการปฏิบัติมี 2 ประการคือมีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน สอดคล้องกับคยามาน อินสะอาด และ ฐิตยา เนตรวงษ์ (2556) ที่พบว่า การเรียนรู้ร่วมกันของครูจะสะท้อนความเป็นครูมืออาชีพ และสอดคล้องกับปองทิพย์ อารีย์ (2557) ที่พบว่า การพัฒนาเชิงวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ครูจะมีสมรรถนะเชิงวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนการทดลองใช้

1.5 ด้านการสร้างชุมชนกัลยาณมิตร (Caring community) องค์ประกอบในการสร้างชุมชนกัลยาณมิตรของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ครูและผู้บริหารยึดถือเรื่องคุณงามความดี มีความไว้วางใจ นับถือ ให้เกียรติและยอมรับซึ่งกันและกันมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับคยามาน อินสะอาด และ ฐิตยา เนตรวงษ์ (2556) ที่พบว่าด้านคุณลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย สร้างเครือข่ายและความร่วมมือ จัดกลุ่มเชื่อใจและวางใจกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bryk Camburn and Louise (1999) ที่พบว่า ความไว้วางใจของครูเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และจากการวิจัยของอนุสรฯ สุวรรณวงศ์ (2558) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน พบว่าการบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย การส่งเสริมการยอมรับและความเชื่อถือไว้วางใจ ในการทำงานร่วมกัน และ Stoll et al.(2006) ที่พบว่าเงื่อนไขและวิธีการที่สำคัญของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือวัฒนธรรมแห่งการเกื้อหนุน (Supportive Culture) ที่จะทำให้ครูมีความไว้วางใจและเคารพซึ่งกันและกัน จะเห็นได้ว่าการที่ผู้บริหารและครูมีการประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานแห่งความดีมีความไว้วางใจ นับถือ ให้เกียรติและยอมรับซึ่งกันและกัน จะช่วยให้การทำงานร่วมกันในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บรรลุเป้าหมายแห่งความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6 ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Supportive structure) พบว่าการมีโครงสร้างองค์กรแบบไม่รวมศูนย์ การเน้นรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลในแนวราบและการมีวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับวรลักษณ์ ชูกำเนิดและเอกนรินทร์ สังข์ทอง(2557) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของโครงสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า ควรลดความเป็นองค์กรที่เน้นความเป็นองค์กรที่เป็นแบบราชการและหันมาใช้วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการแทนและควรจัดโครงสร้างแบบไม่รวมศูนย์เพื่อจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างครูกับฝ่ายบริหารได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการบริหาร 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนการนำสู่การปฏิบัติ (Implement) และขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Newby, Stepich, Lehman & Russel Gustafson and Branch (2000) ที่พบว่าการบริหารงานแบบ PIE Model มีขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอน

การนำสู่การปฏิบัติ (Implement) และขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นหลักการบริหารที่ครอบคลุมหลักการบริหารแบบอื่น ๆ เป็นหลักการทำงานต่อการปฏิบัติในระดับโรงเรียนขนาดเล็ก ในการวิจัยในครั้งนี้พบว่า แนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ระดับสถานศึกษา การประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดกิจกรรม สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักความจำเป็นในการสร้างทีมและกระบวนการ PLC ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน การกำหนดแผนงาน โครงการและปฏิทินการดำเนินงาน และการวางแผนการกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Newby, Stepich, Lehman & Russel Gustafson and Branch (2000) ที่กล่าวไว้ว่าการวางแผนเป็นการกำหนดวิธีการดำเนินการไว้ล่วงหน้าเพื่อการดำเนินการที่เป็นระบบใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ขั้นตอนการนำสู่การปฏิบัติ (Implement) ประกอบด้วย การสร้างทีมงานในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC การประชุมเพื่อชี้แจงสร้างความรู้ความตระหนัก ความจำเป็นในการสร้างทีม และการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหาและสาเหตุการร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมและนวัตกรรมในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน การนำรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และนวัตกรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน และการเยี่ยมชั้นเรียนโดยผู้บริหาร ศึกษาวิเคราะห์และครูวิชาการเพื่อร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและให้กำลังใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Newby, Stepich, Lehman & Russel Gustafson and Branch (2000) ที่กล่าวไว้ว่าการนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implement) เป็นขั้นตอนในการนำทางเลือกที่เลือกไว้หรือแผนที่วางไว้มาปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานในการบริหารมุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จที่ตั้งไว้

2.3 ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย การสรุปประเมินผลการนำรูปแบบวิธีการ ในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และนวัตกรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน การอภิปรายการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน การเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน และการเผยแพร่ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้และนวัตกรรมในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ Newby, Stepich, Lehman & Russel Gustafson and Branch (2000) ที่กล่าวไว้ว่าการประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนและประสบการณ์ที่ได้รับซึ่งจะต้องมีการประเมินจากครูผู้สอนและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการในขั้นนำสู่การปฏิบัติว่าประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไรเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนาหรือการเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. งานวิจัยนี้จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงเรียน หากมีการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการในการพัฒนาและสภาพบริบทของตนเอง ดังนี้

1.1 ด้านองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ร่วม การกำหนดวิสัยทัศน์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จร่วมกัน องค์ประกอบด้านการทำงานแบบทีมร่วมแรงร่วมใจ โดยการร่วมกันวางแผน ทำความเข้าใจ สร้างข้อตกลงร่วมกันในการวางแผนปฏิบัติ การตรวจสอบ การรับผิดชอบ การตัดสินใจ แก้ปัญหา การนิเทศ ติดตามและประเมินผล การทำงานในรูปแบบทีมงานนี้จะช่วยทำให้งานสำเร็จด้วยความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์ประกอบด้านการสร้างภาวะผู้นำร่วมโดยการกระจายอำนาจให้ครูเกิดภาวะผู้นำในตนเอง และมีภาวะผู้นำร่วมกันโดยปราศจากการใช้อำนาจครอบงำจะช่วยให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและมีแรงบันดาลใจในการทำงานยิ่งขึ้น องค์ประกอบด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ โดยครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและวิชาชีพให้มีความตื่นตัวและมีความทันสมัยอยู่เสมอและสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมใหม่ ๆ มากขึ้นส่งผลให้นักเรียนได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อย่างหลากหลายและมีพัฒนาการทางการเรียนที่สูงขึ้น องค์ประกอบด้านการสร้างชุมชนกัลยาณมิตรซึ่งมีทั้งในระดับโรงเรียนและในระดับกลุ่มเครือข่ายระหว่างโรงเรียนและกลุ่มเครือข่ายวิชาชีพครู ซึ่งจะช่วยให้ครูมีสันติภาพที่ดีในเชิงบวก มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานแห่งความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความร่วมมือที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ในระดับกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือของสมาชิกครูยังช่วยให้ครูได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ และองค์ประกอบด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ การจัดโครงสร้างแบบยืดหยุ่น การมีความสัมพันธ์กันในแนวราบ การมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นการจัดเวลาว่างให้ครูได้แลกเปลี่ยนพูดคุยเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน การจัดหาวัฒนธรรมเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบต่างมีความสำคัญและมีความเชื่อมโยงกันในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ประสบความสำเร็จ

1.2 ด้านกระบวนการในการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนซึ่งเป็นขั้นตอนง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (P) ขั้นตอนการนำไปสู่การปฏิบัติ(I) และขั้นตอนการประเมินผล (E) ในด้านการวางแผนเป็นขั้นตอนแรกที่จะทำให้งานกระบวนการพัฒนา PLC ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ระดับสถานศึกษาตามความเหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน และควรมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดกิจกรรม การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและความจำเป็นในการสร้างทีมและกระบวนการ PLC ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน ควรมีการกำหนดแผนงาน โครงการ และปฏิทินการปฏิบัติงาน การกำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล ให้ชัดเจน และควรที่จะเริ่มเตรียมวางแผนก่อนมีการเปิดเรียนในภาคเรียนที่ 1 ส่วนขั้นตอนการนำสู่การปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม

เป็นหัวใจหลักในการการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ซึ่งทีมงานอาจมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตามสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน ควรมีการประชุมทีมงานเพื่อชี้แจงสร้างความรู้ความตระหนัก ความจำเป็นในการสร้างทีมและการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC มีการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา และสาเหตุ การร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน มีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมและนวัตกรรมในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูผู้สอน และการนำรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และนวัตกรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน ที่สำคัญควรมีการเยี่ยมชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 3-4 ครั้ง โดยผู้บริหาร อาจมีศึกษานิเทศก์หรือครูวิชาการของโรงเรียนหรือครูที่เป็นสมาชิกของทีมได้เข้าร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง และในขั้นตอนการประเมินผล ผู้บริหารและทีมงานควรจะมีการสรุปประเมินผลทุกครั้งหลังการเยี่ยมชั้นเรียนแล้ว ภายใน 1 สัปดาห์เพื่อให้ข้อเสนอแนะและให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน ในการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนวัตกรรมให้ดีขึ้น และควรมีการประเมินผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 3-4 ครั้งเพื่อให้ครูได้มีพัฒนาการในการแก้ปัญหาจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ และควรมีการเผยแพร่นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จเพื่อให้แก่สมาชิกในเครือข่ายได้นำไปใช้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะของผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

บรรณานุกรม

- กรองกาญจน์ นาแพร่. (2560). การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาของครู จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 1, 10.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (2559). รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เรื่องการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร : สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- ฐานัฐ อุดมศรี. (2558). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. (ดุชนินพนธ์ คุศาสตรดุชนินพนธ์, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย) ฌรณค์ ชุ่มทอง. (2560). “PLC มิตินิใหม่ นวัตกรรมเพื่อคุณภาพการศึกษาไทย” มติชนออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2562 จาก <https://2www.me/Zk7WG>.
- บุญชอบ จันทาพูน. (2561). กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเทศบาล 1 ดันยาง จังหวัดเชียงราย. (ดุชนินพนธ์ คุศาสตรดุชนินพนธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- ปภาวิ พิพัฒนลักษณ. (2558). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. (ดุชนินพนธ์ คุศาสตรดุชนินพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2557). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิชัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 6(2), 284-296.
- มินตรา ลายสินทเสรีกุล. (2558). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา. (ดุชนินพนธ์ คุศาสตรดุชนินพนธ์, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย).
- วรลักษณ ชูกาณิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. (ดุชนินพนธ์ ศึกษาศาสตรดุชนินพนธ์, มหาวิทยาลัยสงลานครินทร์)
- วรลักษณ ชูกาณิด และ เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการสื่อสารพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารวิทยาบริการ มหาวิทยาลัยสงลานครินทร์, 25(1), 1-10
- เว็คพอยด์ นิวิส. (2562, 26 ส.ค.). “โรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาเรื้อรังที่เกี่ยวข้องกับเด็กไทยเกือบล้านล้นคน”. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562 จาก <https://2www.me/e9WOM>.
- ศยามน อินสะอาด, ฐิตยา เนตรวงษ์ และ ศิวนิต อรรถวุฒิกุล. การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อสร้างชุมชนนักปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ไอซีทีของครู สังกัดสพฐ. วารสารวิชาการ Viridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 975-995.
- สิวริ พิศุทธิ์สินธพ. (2554) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษา คาทอลิก. (วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุชนินพนธ์, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, กรุงเทพฯ).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).

- โสภิตา คล้ายหนองสรวง. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์. (2558). *กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน*. (ดุชนิพนธ์ คุรุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- Andrews, D. and Lewis, M. (2007). *Transforming practice from within: The power of The professional learning community*. Maidenhead: Open University Press.
- Bolam, R. et al. (2005). *Creating and sustaining effective professional learning communities*. Nottingham : DFES Publications.
- Bryk, A., Camburn, E., and Louise, K.S. (1999). *Professional learning in Chicago Elementary School: Facilitating Factor and Organizational Consequences*, *Educational Administration Quarterly*. 35, 751-781.
- Darling-Hammond Linda. (1999). *Teacher quality and student achievement : A review of state policy evidence*. Retrieved February 9, 2013.
- Fullan, M. (2005). *Leadership and sustainability : System thinkers in action*. Thousand Oaks : Sage Publications.
- Harris, A. & Muijs, D. (2005). *Improving Schools Through Teacher Leadership*. Berkshire : Open University Press.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement*. Texas : Southwest Educational Development Laborator.
- Louis, K, Marks, H, Kruse, S. (1996). Teachers' Professional Community in Restructuring Schools. *American Educational Research Journal*. 33.
- Newby, T. J., Stepich, D. A., Lehman, J. D., & Russell, J. D. (2000). *Educational Technology for Teaching and Learning*. 2nd edition. Upper Saddle River, NJ : Merrill/Prentice-Hall.
- Scribner, J.P., Cockrell, K.S., Cockrell, H.D. and Valentine, J.W. (1999). *Creating Professional Communities in Schools through Organizational Learning: An Evaluation of a School Improvement Process*. *Educational Administration Quarterly*. 35 (1999) : 129-160.
- Senge, P.M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York : Doubleday.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallance, M. and Thomas, S. (2006). Professional Learning Communities: A review of the literature. *Journal of Education Change*. 7: 221-258.
- Supovitz, J.A. (2002). *Developing communities of instructional practice*. Teachers College Record.
- Verbiest, E., Ansems, E., Bakx, A., Grootwagers, A., Heijmen-Versteegen, I., Jongen, T., Uphoff, W. and Teurlings, C. (2005). *Collective Learning in Schools: Building Collective Learning Capacity*. REICE. Vol. 3 No. 1 (2005): 17-38.

อัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของ
ชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

The Interlanguage for Enhancing Communication Culture to
Enhance Water Conservation Consciousness of Chao Tai Basin
Community, Sri Ban Pot, Phatthalung province

Received : 2019-10-18

Revised : 2019-10-18

Accepted : 2020-03-24

ผู้วิจัย วรินทร์ เบญจศรี¹

Warintorn Benjasri¹

varinben@hotmail.co.th

รุ่งทิพย์ แซ่แต้²

Rungthip Sae-tae²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง (2) เพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยสรุปดังนี้ (1) รูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง อัตรภาษามีลักษณะภาษาที่มีการถ่ายโอนภาษาจากภาษาที่ 1 (first language, L1) มาเป็นอัตรภาษา (interlanguage, IL) ร้อยละ 50 โดยที่รูปแบบอัตรภาษาของแต่ละคนแตกต่างกัน (2) ระดับจิตสำนึกรักษ์น้ำของชาวเขาปู่หลังเข้าร่วมกิจกรรมอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : อัตรภาษา, วัฒนธรรมการสื่อสาร, จิตสำนึกรักษ์น้ำ

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนศิลปศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Ph.D, Faculty of Education, Thaksin University

² อาจารย์ ดร. กลุ่มวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Ph.D, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this study were as follows : 1) to develop the interlanguage for enhancing communication culture to enhance water conservation consciousness of Chao Tai basin community, Sri Ban Pot, Phatthalung province 2) to develop the Water Conservation consciousness of Chao Tai basin community, Sri Ban Pot, Phatthalung province. The findings were 1) model of interlanguage for enhancing communication culture to enhance water conservation consciousness of Chao Tai basin community varies in 50% language transfer from the mother tongue (L1) to the second language (L2) (2) Chao Tai Basin community water conservation consciousness have higher levels of statistical significance at .05 after having participated in the activities.

Keywords : Interlanguage, culture communication, water conservation consciousness

บทนำ

ชุมชนคนลุ่มน้ำคลองท่าแนะบ้านเขาปู่เป็นชุมชนต้นน้ำของเขตเทือกเขาบรรทัดจังหวัดพัทลุง และจากประสบการณ์การทำวิจัยตลอดระยะที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่า มีความดำริของชุมชนของคนลุ่มน้ำคลองท่าแนะที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำและพัฒนาจิตสำนึกในการ (อนุ) รักษาให้แก่ผู้คนในชุมชนโดยใช้แนวทางการถ่ายโอนภาษาระหว่างภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สองที่เรียกว่า “อंत्रภาษา” มาช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ กำหนดพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้เป็นสถานศึกษาลุ่มน้ำคลองท่าแนะ ครอบคลุมพื้นที่ต้นน้ำ โดยพื้นที่เขาปู่ อำเภอศรีบรรพต

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยในพื้นที่ตลอดระยะเวลาสองปีที่ผ่านมา โดยเริ่มต้นจากการวิจัยที่มุ่งสะท้อนกิจกรรมอนุรักษ์โดยการสร้างและพัฒนากระบวนการสืบค้นภูมิปัญญาและส่งต่อองค์ความรู้ด้วยการสืบค้นภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการน้ำของชุมชนในอดีต และค้นหาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับคลองท่าแนะ โดยเริ่มต้นด้วยการให้เยาวชนแต่ละคนเขียนเรื่องราวของตัวเองที่เกี่ยวข้องกับคลองท่าแนะ แล้วนำเรื่องราวที่แต่ละคนเขียนมาเล่าสู่กันฟัง จากนั้นค่อย ๆ นำกระบวนการนี้ขยายไปยังคนอื่น ๆ ในชุมชนที่จะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาของการจัดการน้ำต่อไปได้ ในการเปิดเวทีพูดคุยวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมสังเกตการณ์และช่วยตั้งคำถามเพื่อให้ชุมชนกำหนดโจทย์กว้างเกินไป จึงลองตั้งคำถามถึงสิ่งที่ใกล้ๆ ตัวและเป็นคำถามง่ายๆ เพื่อเชื่อมโยงเรื่องน้ำกับเรื่องอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น ผู้คนเริ่มย้อนมองภาพในอดีตที่ตนเองมีความเกี่ยวข้องกับน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม เรื่องเล่าของคนต้นน้ำคลองท่าแนะนั้น เป็นเรื่องเล่าที่บอกเล่าส่งต่อกันด้วยภาษาไทยถิ่นพัทลุง ผู้คนในชุมชนต้นน้ำคลองท่าแนะ บ้านเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงใช้ภาษาที่หนึ่งมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลาง โดยนิยมใช้ในชีวิตประจำวันและติดต่อราชการด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าภาษาไทยถิ่นพัทลุงและภาษาไทยถิ่นกลางจะอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน คือ ตระกูลภาษาไทกะได (Tai-Kadai) แต่ทั้ง 2 ภาษานี้จะมีความแตกต่างในด้านภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น ทั้งในระดับหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ หน่วยคำ วลี อนุประโยค การเรียงประโยค และวัจนกรรมที่แตกต่างกัน ภาษาไทยถิ่นพัทลุงเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งถ้อยคำ และสำเนียง แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของพัทลุงได้เป็นอย่างดี ความสำคัญของภาษาไทยถิ่นพัทลุงจะใช้น้ำที่เรื่องราว โดยเฉพาะเรื่องเล่าที่เป็นมุขปาฐะ อันเป็นประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของพื้นที่ต้นน้ำคลองท่าแนะ บ้านเขาปู่ ได้เป็นอย่างดี

ผลการวิจัยของโครงการในปีที่ 1 และปีที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า มีความยากลำบากในการเข้าใจ ขาดการเชื่อมโยงภาษาไทยถิ่นกลางที่ถูกกำหนดให้เป็นภาษาราชการกับภาษาไทยถิ่นพัทลุง การปรับเปลี่ยนจิตสำนึกของผู้คนเป็นไปได้อ่อนข้านกว่าการใช้ภาษาเดียวกัน เพราะภาษาคือวัฒนธรรม ผู้คนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันย่อมมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งแตกฉานและรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่นเดียวกันมากกว่ากับคนที่พูดภาษาต่างกัน ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะอंत्रภาษา คือ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นการถ่ายโอนของภาษา ซึ่งเป็นการถ่ายโอนจากภาษาแม่ไปสู่ภาษาที่สอง ทั้งด้านไวยากรณ์ โครงสร้างของภาษาและมิติทางด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนชาวใต้ บ้าน เขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจนในเรื่องของการสื่อสารต่อกันภายในชุมชน หากแต่มีอุปสรรคในการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ที่มาจากนโยบายของรัฐบาล อีกทั้งพนักงานของรัฐไม่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ในการลด ละ เลิกการใช้สารเคมี ให้ผู้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจได้ถูกต้อง โดยมีอุปสรรคที่สำคัญยิ่ง มิใช่กำแพงองค์ความรู้ หากแต่เป็นกำแพงแห่งภาษา การที่จะแก้ไขปัญหานี้หรืออุปสรรคดังกล่าวนี้ควรต้องแก้ไขโดยใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์มาเป็นสะพานเชื่อมองค์ความรู้จากส่วนกลางและองค์ความรู้

ท้องถิ่นให้เกิดการผสมผสานและตกผลึกในชุมชน สะพานที่จะมาเชื่อมกำแพงแห่งภาษาซึ่งจะนำมาซึ่งองค์ความรู้คือ “อंतरภาษา” ที่จะมาช่วยเยียวยาและบรรเทาอุปสรรคดังกล่าว เพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

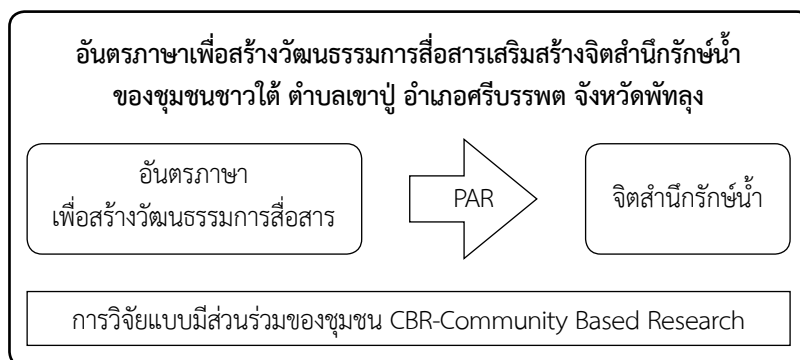
อंतरภาษาเป็นผลลัพธ์ของการถ่ายโอนภาษา (Jack C. Richard, 1971) อंतरภาษาเป็นภาษาที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้คนอยู่ในระหว่างสังคมที่มีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยมีภาษาแม่และภาษาที่สอง เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับภาษาแม่ (L1) แต่มีความแตกต่างกับทั้งภาษาแม่และภาษาเป้าหมาย (TL) (Kintsch, W., & Greene, E., 1978) ดังนั้น อंतरภาษาของผู้คนในชุมชนจึงเป็นระบบภาษาศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Ellis, 1997, pp. 33-34) ซึ่งอंतरภาษาของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน

อนึ่ง การพัฒนาจิตสำนึกที่ผ่านมายังทำวิจัยศึกษาเพียงแคภายในชุมชนสถานศึกษาซึ่งขาดความเชื่อมโยงกับผู้คนในชุมชน ในขณะที่ชุมชนต้นน้ำคลองท่าแนะบ้านเขาปู่ เป็นชุมชนชาวสวนที่ยังคงมีการใช้สารเคมีเป้าหมายในการพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำครั้งนี้จึงปรับเปลี่ยนจากชุมชนสถานศึกษาเป็นชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยใช้พลังของครูและเยาวชนชาวใต้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยง การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนต้นน้ำคลองท่าแนะ บ้านเขาปู่ ให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดซึ่งเป็นเหตุแห่งพฤติกรรม และดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบด้วยกำแพงแห่งองค์ความรู้ “อंतरภาษา” เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำให้กับชาวใต้ ซึ่งเป็นชุมชนบ้านเขาปู่ บทสรุปของการประชุมพัฒนาโจทย์วิจัยจึงสะท้อนภาพจิตสำนึกรักษ์น้ำของคนต้นน้ำ โดยนำเอาแนวคิดเรื่องอंतरภาษา กอปรกับการแก้ปัญหาต้องดำเนินการโดยผู้รู้ปัญหา คือคนในชุมชน จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ถึงรากเหง้า ปัญหาวิจัยที่เกิดจากการมีมุมมองร่วมกันในการทำการศึกษาวิจัย เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างยั่งยืนจึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยย่อยในครั้งนี้ โดยใช้พลังของผู้รู้ปัญหาได้แก่ ตัวแทนชุมชน โดยมีนักวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ นิสิต และนักวิจัยชุมชนเป็นพลังหนุนเสริม ทั้งนี้เพื่อให้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการพัฒนาคนไปพร้อมกับการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาของชุมชน ภายใต้ความเชื่อที่ว่าจุดเปลี่ยนประเทศไทยหัวใจอยู่ที่ชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

อंतरภาษา หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากผู้ใช้ภาษามีการถ่ายโอนภาษาแม่และภาษาที่สองในบริบทที่มีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งอंतरภาษาของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อพัฒนารูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง
- (2) เพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ได้รูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงระดับโรงเรียน ภาคประชาชน ผู้นำชุมชน ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งเทคนิควิธีการ เกิดการพัฒนาปรับปรุงงานจนเกิดเป็นชุมชนนักปฏิบัติต่อไป โดยได้รับการยืนยันคุณภาพจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ในระยการขยายผลได้
- (2) ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ เยาวชน ครู ประชาชน ผู้นำชุมชน ได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และแก้ปัญหาจากกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นทั้งการแก้ปัญหาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปพร้อมกันที่นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาที่มีแนวโน้มจะเกิดความยั่งยืน
- (3) นักวิจัยชุมชนได้พัฒนากระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำอย่างยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ในขณะนั้นนักวิจัยอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยได้เชื่อมโยงงานวิชาการกับสภาพจริงในพื้นที่บริการภายใต้บริบทปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นการบูรณาการงานวิจัย การบริการวิชาการและการผลิตบัณฑิต นำไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคมที่เป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา แบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 2 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะพัฒนารูปแบบอัตรภาษา โดยสร้างและตรวจสอบรูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงตามขั้นตอนวิจัยดังนี้

1. สร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงโดยอาศัยความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยใช้กลุ่มชาวใต้ช่วยกัน โดยมีการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบองค์ประกอบ (ร่าง) รูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเดิมเพื่อรับรอง โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและรับรองรูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง จำนวน 10 คน เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบอัตรภาษาที่จะพัฒนาจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชน ตั้งแต่สร้างการรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า การจัดระบบคุณค่า และการพัฒนาเป็นจิตสำนึก

วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบของกระบวนการ โดยใช้ประเด็นและแบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
2. ประเมินรับรองรูปแบบการพัฒนาแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยใช้แบบประเมินรับรองรูปแบบการพัฒนาแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเพื่อยกร่าง (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย
2. วิเคราะห์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย
3. วิเคราะห์ข้อมูลผลการรับรองรูปแบบและพัฒนาแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

ระยะที่ 2 ระยะศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาแบบอัตรภาษา เพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ชุมชนชาวใต้บ้านเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น (1) ชาวใต้ รวมจำนวน 10 คน (2) ผู้นำชุมชน รวมจำนวน 10 คน (3) เพื่อนบ้าน 10 คน รวม รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นจะได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง และนิสิตจำนวน 5 คน โดยบูรณาการกับวิชาภาษาไทยสำหรับครู รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

รูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง แบบประเมินผลอันเนื่องจากการพัฒนาแบบอัตรภาษา และแบบติดตามผลการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ รวมทั้งประเด็นการสนทนาถอดบทเรียนเงื่อนไข ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการพัฒนาแบบอัตรภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสรุปแบบอุปนัย ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงพบว่า รูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงมีรูปแบบอัตรภาษาที่แตกต่างกัน โดยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีลักษณะการถ่ายโอนภาษามาเป็นอัตรภาษา จากภาษาที่ 1 (L1) มาเป็นอัตรภาษา (IL) ร้อยละ 50 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ (2) เพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง พบว่า ระดับจิตสำนึกรักน้ำของชาวเขาปู่หลังเข้าร่วมกิจกรรมอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง อัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

รูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงมีรูปแบบอัตรภาษาที่แตกต่างกัน โดยการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีลักษณะการถ่ายโอนภาษามาเป็นอัตรภาษา จากภาษาที่ 1 (L1) มาเป็นอัตรภาษา (IL) ร้อยละ 50 (Jack C. Richard, 1971) เพราะอัตรภาษาเกิดจากการการถ่ายโอนภาษา โดยเฉพาะภาษาพูดที่เกิดจากการสื่อสารระหว่างบุคคลในสังคมพหุวัฒนธรรม มีสถานการณ์การใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา มีการถ่ายโอนภาษาจากภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สอง โดยมีการปนภาษาระหว่างภาษาที่ 1 (L1) และภาษาที่ 2 (L2) มีการปนภาษาตามระดับสมัตถิยะทางภาษาของแต่ละบุคคล (Rod Ellis, 1994) กล่าวคือ หากผู้ใช้ภาษาคนนั้นมีสมัตถิยะทางภาษาต่ำก็จะสามารถปนภาษาในลักษณะในระดับหน่วยเสียงหรือหน่วยคำ (Code Mixing) แต่ถ้าหากผู้ใช้ภาษามีสมัตถิยะทางภาษาสูงก็สามารถปนภาษาในระดับไวยากรณ์ (Code Switching) ที่เป็นระดับอนุพากย์วลี ประโยค หรือในระดับวัจนปฏิบัติศาสตร์อันเป็นลำดับขั้นทางภาษา (Raymond Hickey, 2005) ซึ่งแปรไปตามปัจจัยของผู้ใช้ภาษาและสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้คนแต่ละสังคม เช่น อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม และสถานการณ์ในการใช้ภาษา

อัตรภาษาของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันและเป็นกฎไวยากรณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ โดยอาจมีการเพิ่มหรือลดกฎเกณฑ์บางส่วน หรือมีการเรียบเรียงใหม่ทั้งระบบในลักษณะที่เป็นพลวัต หรืออาจจะใช้รูปแบบอัตรภาษาที่มีลักษณะทางไวยากรณ์ที่มีแนวโน้มที่จะหยุดการพัฒนา (Fossilization) ก็ได้ เช่นเดียวกัน (Ellis, 1997: 33-34) โดยที่อัตรภาษาจะอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “กลองดำ” และนำออกมาใช้เมื่อผู้ใช้ภาษาอยู่ในบริบทที่มีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Krashen, Stephen & Terrell, Tracy D. 1982)

ก่อนที่ผู้วิจัยจะพัฒนารูปแบบอัตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สถานการณ์การใช้ภาษาของชุมชนชาวใต้ ตำบล

เขาปู่ นิยมใช้ภาษาไทยถิ่นพัทลุง เป็นภาษาแม่ หรือภาษาที่ 1 (L1) มากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางซึ่งเป็นภาษาที่ 2 (L2) ในขณะที่ข้าราชการนิยมภาษาที่ 1 (L1) และภาษาที่ 2 (L2) สื่อสารในชีวิตประจำวันและติดต่อกับราชการด้วยเช่นกัน และถึงแม้ว่าภาษาไทยถิ่นพัทลุงและภาษาไทยถิ่นกลางจะอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน คือ ตระกูลภาษาไทกะได (Tai-Kadai) แต่ทั้ง 2 ภาษานี้จะมีความแตกต่าง ทั้งในระดับหน่วยเสียงพยางค์ หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ หน่วยคำ วลี อนุพยางค์ การเรียงประโยค และวัจนกรรมที่แตกต่างกัน (Gedney, William J., 1989 Li and Fang-Kuei 1960, 1977) รูปแบบอันตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักภักดีของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง นอกจากจะเป็นการสะท้อนวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักภักดี และประเด็นสำคัญยิ่งกว่า คือ การยอมรับศักดิ์ศรีของการเป็นเจ้าของภาษา เจ้าของวัฒนธรรม สามารถใช้อันตรภาษาสื่อสารในชุมชนชาวใต้ เป็นการปฏิบัติศักดิ์ศรีแห่งการเป็นเจ้าของภาษาให้คืนกลับมาไปพร้อมกับการพัฒนาจิตสำนึกรักภักดีที่สะท้อนผ่านวิถีชีวิตแห่งชุมชนชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำอันตรภาษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักภักดีของชุมชนชาวใต้ ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สำหรับเป็นแนวทางในการสื่อสารเสริมสร้างจิตสำนึกรักภักดีของพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป
2. ควรนำอันตรภาษาไปสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารของชุมชนในบริบทต่าง ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์ที่โดยได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งทุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง รวมทั้งผู้นำชุมชนที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานตามโครงการวิจัยดังกล่าวจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และนิสิตที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้แต่งหนังสือ ตำรา เอกสารที่คณะผู้วิจัยนำมาอ้างอิงในการทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ คุณค่าของงานวิจัยนี้ขอมอบไว้เป็นเครื่องบูชาพระคุณคุณพ่อคุณแม่ครูอาจารย์ที่ได้อบรมเลี้ยงดูประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยเป็นแรงผลักดันให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จและสมบูรณ์ด้วยดี

บรรณานุกรม

- เกียรติคุณ ทิพย์พะยอม. (2546). การถ่ายโอนภาษาในการใช้อินภาษาคบ่งสถานที่ของชาวไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นต้น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2551). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จินดา เอี่ยมไพลิน. (2546). การศึกษาภาวะแทรกซ้อนระดับเสียงในภาษาไทยมาตรฐานของคนจีนแต่จิวในกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ศิลปศาสตร์ (ภาษาศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธัญญรัตน์ ปาณะกุล. (2545). หัวข้อน่าสนใจทางภาษาศาสตร์: เปรียบเทียบหน้าที่ประโยคกรรมในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บวร ฉายาวิล. (2537). การแปรของหน่วยเสียง /V/ ในตำแหน่งท้ายพยางค์ภาษาอังกฤษของนิสิตปีที่ 1 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บังอรรัตน์ ชัยจำรูญพันธุ์. (2545). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดและกลวิธีการแปล Anaphora ของนิสิตชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฤทัย พานิช. (2550). ปัญหาการใช้คำบุพบทของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต. รายงานผลวิจัยในชั้นเรียน ทนอดทนวิจัยจากงบบำรุงการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2550.
- วิสุทธิระ เนียมมาค. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาอันตรภาษาทางด้านการเปล่งเสียงพูดของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดลำปางกับระบบเสียงภาษาอังกฤษ. ทนอดทนวิจัยจากงบบำรุงการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2552. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2549). “สถานการณ์ทางภาษาในสังคมไทยกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์”. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 25, 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2549. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2552). *โครงการภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อังฉรา ชูพล. (2553). การศึกษาความเข้าใจและความสามารถในการนำไปใช้จริงเกี่ยวกับประโยค [-te ageru] [-te kureru] [-te morau] ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bruce F., Ellen R., Joel W. (1980). *An approach to conducting research on the acquisition of pragmatic competence in a second language*. Newbury House Publishers, Inc.,: Rowley.
- Blum-Kulka, S. J. House, & G.K. Kasper (eds.). (1989). *Cross-cultural pragmatics: Requests and apologies*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corporation.
- Beebe, L.M. (1984). “Myths about Interlanguage phonology”. *Interlanguage phonology*. (pp. 165-175).

- Brown, H. Douglas. (2000). *Principles of language learning and teaching*. New York: AddisonWesley Longman, Inc.
- Brown, Penelope & Levinson, Stephen C. (1987). *Politeness : Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clahsen, H, and Muysken, P. (1989) '*The UG paradox in L2 acquisition*', *Second Language Research*, 5, 1-29.
- Cook, V., and Newson, M. (1996) *Chomsky's Universal Grammar: An introduction*. Oxford : Blackwell.
- Corder, S. P. (1967) "The significance of learner's errors." *International Review of Applied Linguistic*, s5, 161-170.
- Dulay, H., and Burt, M. (1975) 'A new approach to discovering universal strategies of child second language acquisition', in D. Dato (ed.) *Developmental Psycholinguistics: Theory and Applications*, Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics. Washington: Georgetown University Press, 209-233
- Ellis, Rod. (1997). *Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Gass, Susan & Selinker, Larry. (eds). (2008). *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. New York: Routledge/Taylor and Francis Group.
- Jack C. Richard (1971). *Social Factors, Interlanguage and Language Learning*. Laval University, Quebec.
- Kasper, Gabriele & Blum-Kulka, Shoshana. (1993). *Interlanguage Pragmatics*. New York: Oxford University Press.
- Kasper, Gabriele & Dahl, Merete. (1991). *Research Methods in Interlanguage Pragmatics: Studies in second language Center Technical Reports Series*. Hawaii: University of Hawaii.
- Kasper and S. Blum-Kulka. (2009) *Interlanguage Pragmatics*. New York: Oxford University Press.
- Kavaliauskienė, Galina. (2009). Role of Mother Tongue in Learning English for Specific Purposes. Retrived on July 16, 2014, http://www.espworld.info/Articles_22/PDF/ROLE%20OF%20MOTHER%20TONGUE%20IN%20LEARNING%20ENGLISH%20FOR%20SPECIFIC%20PURPOSES.pdf.
- Kihlstrom, John F. (1984). *Conscious, Subconscious, Unconscious : A Cognitive Perspective*. In K. S. Bowers & D. Meichenbaum (eds.), *The Unconscious Reconsidered*. New York: Wiley.
- Kintsch, W., & Greene, E. *The role of culture specific schemata in the comprehension and recall of stories*. *Discourse Processes*, 1978, 1, 1 - 13.
- Krashen, Stephen & Terrell, Tracy D. (1982). *Second Language Acquisition*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Lado, Robert. (1974). *Linguistics across Cultures*. The University of Michigan press.

- Li, Fang-Kuei. (1960). *A tentative classification of Tai dialects*. In Stanley Diamond (editor), *Culture in history: essays in honor of Paul Radin*. New York: Columbia U.
- Li, Fang-Kuei. (1977). *A handbook of comparative Tai* (Oceanic Linguistics special publication no.15). Honolulu: University Press of Hawaii.
- Lindholm, K.J. (2000). *Bilingual immersion education: Criteria for program development*. In A. M. Padilla, H. H. Fairchild, & C. Valadez (Eds.), *Bilingual Education: Issues and Strategies*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Odlin, Terence. 1989. *Language Transfer, Cross-Linguistic Influence in Language Learning: The Cambridge Applied Linguistics Series*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Olshain, E. (1983). "Sociocultural competence and language transfer: the case of apology." In S. Gass & L. Selinker (eds.), *Language transfer in Language Learning*, 232-249. Rowley, MA: Newbury House.
- O'Grady, W. D., & Dobrovolsky, M. (1996). *Contemporary linguistic analysis: An introduction*. Toronto: Copp Clark.
- Schmidt, R. (1993). Awareness and second language acquisition. *Annual Review of Applied Linguistics*, 13, 206-226.
- Seliger, H. (1977) "Does practice make perfect? A study of interaction patterns and L2 competence." *Language Learning* 27, 264-278.
- Selinker, L. (1986). "Second Language Acquisition: Contrastive Analysis, Error Analysis and Related Aspects". *Interlanguage*. (pp. 173-196).
- Tarone, Elaine E. (1987). "The Phonology of Interlanguage". *Interlanguage Phonology*. (pp. 70-71).
- Thomas, Jenny. (1983). *Meaning in Interaction*. London & New York: Longman Group Limited.
- Thomas, Wayne P. and Virginal Collier. (1997). *School Effectiveness for Language Minority Students*. NCBE Resource Collection Series No. 9.: George Washington University.
- Trosborg, Anna. (1995). *Interlanguage Pragmatics: Requests, Complaint and Apologies*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- UNESCO. (2003). *Education in a Multilingual World*. France.
- Walqui, A. (2006, January 30). *Defining quality teaching for English learners: Principals and practices. Third Annual ACOE English Learner Conference--Advancing the Language and Literacy of English Learners*.
- Walsh, T. and K. Diller. (1981). 'Neurolinguistic considerations on the optimal age for Second language learning' in K. Diller (ed.): *Individual Differences and Universals in Language Learning Aptitude*. Rowley, Mass.: Newbury House.

»»» Journal of

EDUCATION

THAKSIN UNIVERSITY

รูปแบบเรื่องเต็ม

ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4
พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH SarabunPSK

3 ซม.

ขนาดตัวอักษร 18

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่

Cultural Landscapes of Khao Pu's Community Learning Center

on the Way of life, water and forest

Received :

Revised :

Accepted :

ขนาดตัวอักษร 14 และใส่ตัวเลข
(ผู้แต่ง)ท้ายนามสกุลสำหรับ
Corresponding author

ผู้วิจัย ชัชวาล ชุมรักษา¹

Chatchawan Chumruksa
chumruksa@gmail.com

คุณอนันท์ นิรมล²

Khunarnan Niramol

ศิลป์ชัย สุวรรณมณี³

Sinchai Suwanmanee

ขนาดตัวอักษร 16

บทคัดย่อ

ขนาดตัวอักษร
14

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ 2)พัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ 3)ประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ใช้กระบวนการปฏิบัติการภาคสนาม ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ใช้กระบวนการประชุมปฏิบัติการกับผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน และสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

3.5 ซม.

ผลการวิจัยพบว่า

3 ซม.

ขนาดตัวอักษร 12

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Assistant Professor Dr. Program in Educational Technology and Communications Faculty Education
Thaksin University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Assistant Professor Dr. Program in Educational Technology and Communications Faculty Education
Thaksin University

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Dr. Program in Educational Administration Faculty Education Thaksin University

3 ซม.

.....
.....
.....

คำสำคัญ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จิตสำนึกรักษ์น้ำ

Abstract

This research aims to 1) Study the needs for the development of the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the awareness of water conservation consciousness. 2) Develop the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness and 3) Evaluate the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. Phase 1: study the needs for the development of the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning centers on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. The data were collected by using an interview process and the meeting with 25 key persons. Phase 2 : development the cultural landscape model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. The data were collected by using a field operations with 5 key persons. Phase 3: evaluate the cultural landscape model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. The data were collected by a focus group discussion process with 5 experts and 5 key persons.

The research found that: 1)

.....

.....

Keywords Cultural Landscape Community Learning Center Water Conservation
Consciousness

ชุมชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะจังหวัดพัทลุง มีชีวิตผูกพันกับสายน้ำคลองท่าแนะ ถึงแม้ว่าปัจจุบัน โครงข่ายถนนหนทางเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสัญจรแทนลำน้ำเอกเช่นในอดีต หากแต่คลองท่าแนะ ยังคงมีความสำคัญกับชุมชน ทั้งการประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ความหลากหลาย ทางชีวภาพ และทรัพยากรธรรมชาติ คลองท่าแนะจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชุมชนบริเวณลุ่ม น้ำแห่งนี้ โดยเฉพาะคนต้นน้ำที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ อย่างไรก็ตามคลองท่า แแนะได้เกิดปัญหาวิกฤตทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วมและน้ำเสียซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เกิดจากการ ขาดจิตสำนึกทั้งสิ้น (กฤษฎาภยกุล โศพิทักษ์ วรินทร์ เบญจศรี วินัส ศรีศักดา จินตนา กลิ่นนัท เสาวรส ยี่วรรณะ และคุณอนันท์ นิรมล, 2559, น.2-5).....

.....

.....

กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขาปู่ให้มีความมั่นคงและ ยั่งยืน มีรูปแบบในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ในการพัฒนารูปแบบ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ใช้ภาคี เครือข่าย ผู้นำชุมชน ราษฎรชุมชน และนักวิจัยชุมชนสนับสนุน.....

.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วิถี
2.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ การพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ และการประเมินรูปแบบ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก รักษ์น้ำ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ.....

.....

.....

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคนน้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ สรุปได้ดังนี้

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเขาปู่ พบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน.....
2.
3.

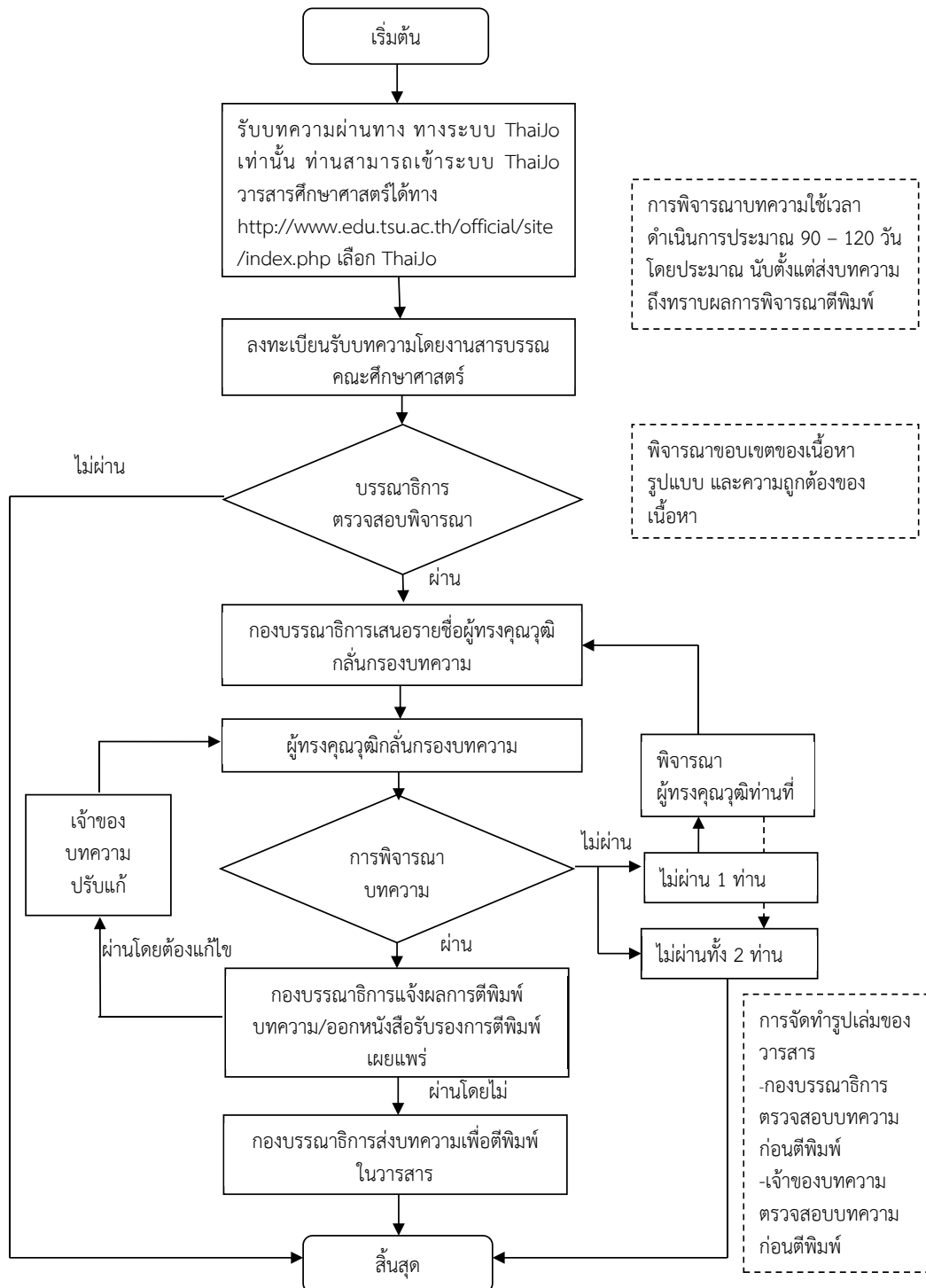
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมกรณีศึกษาตำบลเขาปู่
2.
3.

บรรณานุกรม (ใช้รูปแบบ APA 6th edition)

- กฤตยากาญจน์ โตพิทักษ์ วรินทร์ เบญจศรี วินัส ศรีศักดิ์ จันทนา กลิ่นนันทน์ เสาวรส ยิ่งวรรณะ คุณ
อานันท์ นิรมล และศิริรัตน์ สิ้นธประจักษ์ผล. (2559). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อ
เสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง*. รายงานวิจัย.
สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2557). “องค์รวมภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนที่อยู่
อาศัยในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา,” หน้าจั่ว. ฉบับที่ 11, 116-213.
- ชัชวาล ชุมรักษา และคุณอานันท์ นิรมล. (2560). *การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน “คน น้ำ ป่า เขา
ปู่” เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ*. รายงานการวิจัย. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ทักษิณ.
- ณัชชา สกลงาม. *ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนชาวแพ : กรณีศึกษาชุมชนชาวแพบริเวณสะพานรันตี หมู่ 2
ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2560, จาก, [http://www.
proceedings.su.ac.th/e1/files/art/o_02.pdf](http://www.proceedings.su.ac.th/e1/files/art/o_02.pdf).

ขั้นตอนการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
พิจารณาบทความวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2563)

1. ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ศ.ดร.ดวงมน จิตรจำนง	อ.เกษียณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. รศ.ดร.สื่บพงศ์ ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. รศ.ดร.วันชัย ธรรมสัจการ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. รศ.ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
6. รศ.ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. รศ.ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
8. รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. รศ.ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. ผศ.ดร.รุ่งลวณีย์ จันทร์ตนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
11. ผศ.ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
12. ผศ.ดร.สิงหา ประสิทธิพงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
13. ผศ.ดร.สมเจตน์ ผิวทองงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
14. ผศ.ดร.กิดานันท์ ชำนาญเวท	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
15. ผศ.ดร.มาเรียม นิลพันธุ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
16. ผศ.ดร.สมภาพ อินทสุวรรณ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
17. ผศ.ดร.คุณอานันท์ นิรมล	อ.เกษียณ มหาวิทยาลัยทักษิณ
18. ผศ.ดร.นิภาวรรณ เจริญลักษณ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
19. ผศ.ดร.แสงเดือน เจริญนิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
20. ผศ.ดร.สิทธิชัย วิชัยดิษฐ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
21. ผศ.ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
22. ผศ.ดร.บุญรอด โชติวชิรา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
23. ผศ.ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
24. อ.ดร.ปรีชัย ดาวอุดม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
25. อ.ดร.จิรวิชัย พรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
26. อ.ดร.ทวัช บุญแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
27. ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน
28. อ.ดร.วรินทร์ เบญจศรี	มหาวิทยาลัยทักษิณ
29. อ.ดร.นันทน์ภัส แสงฮอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Publisher

Faculty of Education, Thaksin University Muang Songkhla, Songkhla Province 90000 Thailand Tel. 074-317681
Fax. 074-317681 <http://www.edu.tsu.ac.th/edujournal/>

Objective

1. To broadly publicize academic work on education and interdisciplinary education for academic society and public.
2. To exchange knowledge, ideas, theories, of education and interdisciplinary education.
3. To enhance scholars of education and interdisciplinary education to create useful academic works for society.

Consulting Editor

Dean of Faculty of Education	Thaksin University
Vice Dean for Research and Academic Services	Thaksin University
Assistant Dean for Planning and International Affairs	Thaksin University

Editorial Board

Professor Dr.Paitoon Seelarat Dhurakij	Pundit University
Professor Dr.Pruet Siribanpitak	Chulalongkron University
Professor Dr.Sirichai Kanjanawasee	Chulalongkron University
Associate Professor Dr. Narin Sungruga	Silpakorn University
Associate Professor Dr.Moohammadsakee Jeaha	Fatoni University
Associate Professor Dr. Niran Chullasap	Hatyai University
Associate Professor Auijit Pattanajak	Khon Kuen University
Assitant Professor Dr.Somchit Udom	Retired Officer Thaksin University
Assitant Professor Dr.Danulada Jamjuree	Srinakharinwirot University
Assistant Professor Dr.Sitichai Wichaidit	Thammasat University
Assistant Professor Dr.Phasirabet Wetwiriyaakun	Thaksin University
Dr.Warintorn Benjasi	Thaksin University
Dr.Suthasinee Boonyaphitak	Thaksin University
Dr.Matee Di-sawat	Thaksin University
Dr. Natthanan Thongmark	Thaksin University

Editor

Assitant Professor Dr.Montana Pipatpen	Thaksin University
--	--------------------

Assistant Editor

Dr.Sirirat Sinprajakpol	Thaksin University
-------------------------	--------------------

Managing

Mrs. Punyapa Nitipichat	Thaksin University
Miss. Pamika Sangkhorn	Thaksin University
Mrs. Marisa Panngam	Thaksin University
Mr. Thanakrit Phaephon	Thaksin University

Publication

Two regular issues annually (No.1 January-June, No.2 July-December) and a special issue according to important occasion.

Printing House: Neo Point (1995) Co., Ltd. 1/59 Ratuthit Rd. T.Hatyai A.Hatyai, Songkhla, Thailand 90110

Tel. 074-253229-339, E-mail : neopoint9@gmail.com

- Journal of Education and submitted Education Articles.
- All articles submitted for publication will be verified by a group of distinguished reviewers.
- The Faculty of Education and the editorial board claim no responsibility for the contents or reviews by expressed the others of individual articles.
- Copying is allowed freely, provided acknowledgement is made thereof.

»»» Journal of

EDUCATION

THAKSIN UNIVERSITY

www.edu.tsu.ac.th

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 074-317681 โทรสาร 074-317681